

MIASTO I GMINA CZARNE

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CZARNE

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr 0007.18.2023
Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 27 kwietnia 2023 r.

ZESPÓŁ PROJEKTOWY:

Mgr inż. Justyna Maśko - Osiadacz

Projektant urbanista

Mgr inż. Małgorzata Maśko - Horyza

Projektant urbanista

Dr inż. Jarosław Osiadacz

Analizy ekonomiczne i przyrodnicze

Dr Magdalena Pokrzyńska

Analizy społeczne

INNOVA PROJEKT Sp. z o. o.
Ul. Henryka Brodatego 7/5
50-250 Wrocław
tel./fax. (071) 789 36 66
e-mail jaroslaw.osiadacz@innovaconsulting.pl

Spis treści:

I.	WSTĘP	11
1.	PODSTAWA PRAWNA.....	12
2.	ZAKRES I FORMA OPRACOWANIA.....	13
3.	SŁOWNICZEK POJĘĆ	14
4.	ŹRÓDŁA I MATERIAŁY	16
4.1.	Studia, analizy i programy	16
4.2.	Opracowania statystyczne	17
4.3.	Strony www i serwisy on-line	17
4.4.	Wnioski i uwagi do projektu Studium	17
II.	UWARUNKOWANIA	19
1.	DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU.....	20
1.1.	Informacje podstawowe	20
1.2.	Dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie terenu.....	21
1.2.	Dotychczasowe przeznaczenie terenu w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czarne	48
1.3.	Ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	51
1.4.	Wydane warunki zabudowy i warunki inwestycji celu publicznego.....	55
2.	STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY.....	60
2.1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy.....	60
2.2.	Przestrzeń publiczną.....	67
3.	STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO ORAZ WYMOGI JEGO OCHRONY	71
3.1.	Rzeźba terenu, budowa geologiczna, gleby	71
3.2.	Klimat.....	75
3.3.	Wielkość i jakość zasobów wodnych.....	76
3.4.	Szata roślinna i świat zwierzęcy	85
3.5.	Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej	88
3.6.	Stan leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	89
3.7.	Stan i zagrożenia dla środowiska.....	90
3.8.	Ochrona przyrody.....	102
3.9.	Korytarze ekologiczne i powiązania przyrodnicze	108
3.10.	Ochrona krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego	112
4.	STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	113
4.1.	Rys historyczny Gminy.....	114
4.2.	Zabytki i obszary objęte ochroną konserwatorską w gminie	119
4.3.	Dobra kultury współczesnej	153
5.	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE, WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.....	154
5.1.	Potencjał i rozwój demograficzny	154
5.2.	Rynek pracy i bezrobocie	160
5.3.	Warunki mieszkaniowe	161
5.4.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	162
5.5.	Oświata i wychowanie.....	165
5.6.	Kultura i sztuka.....	168
5.7.	Sport, turystyka i rekreacja	170
5.8.	Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość.....	175
5.9.	Trzeci sektor	181

5.10. Finanse gminy i możliwości finansowania wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych....	183
6. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	188
6.1. Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego	188
6.2. Zagrożenie powodziowe i podtopienia	192
6.3. Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych	193
7. STAN PRAWNY GRUNTÓW I BILANS TERENÓW	194
7.1. Stan obecny.....	194
7.2. Zapotrzebowanie na nowe tereny pod zabudowę do roku 2040	197
8. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	203
9. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	206
10. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA.....	207
10.1. Udokumentowane złoża kopalin	207
10.2. Głównie Zbiorniki Wód Podziemnych	212
10.3. Udokumentowane Kompleksy Podziemnego Składowania Dwutlenku Węgla.....	213
11. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH	214
12. STAN SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	216
12.1. Sieć i powiązania komunikacyjne	216
12.2. Ubrojenie terenu i powiązania infrastrukturalne	222
13. CELE WYNIKAJĄCE Z PONADLOKALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH	230
13.1. Wnioski wynikające z dokumentów szczebla krajowego	230
13.2. Cele ujęte w dokumentach strategicznych Województwa Pomorskiego	234
13.3. Cele przyjęte w dokumentach strategicznych Powiatu człuchowskiego	243
13.4. Cele przyjęte w dokumentach strategicznych Gminy Czarne	246
14. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	250
15. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ	250
16. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	251
16.1. Potrzeby i możliwości rozwoju miasta Czarne	251
16.2. Potrzeby i możliwości rozwoju części wiejskiej gminy Czarne	254
III. SYNTEZA I UZASADNIENIE	257
IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	267
1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENU.....	269
1.1. Podstawowe zasady kształtowania struktury przestrzennej gminy Czarne	269
1.2. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta Czarne	273
1.3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej obszarów wiejskich gminy Czarne	276
2. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW.....	286
2.1. Kierunki i wskaźniki zagospodarowania przestrzennego stref	286
2.2. Strefy i tereny specjalne.....	307
3. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK	312
3.1. Zasady ochrony i odtwarzania środowiska i jego zasobów, przyrody i krajobrazu	312
3.2. Zasady ochrony i odtwarzania zasobów środowiska objętych ochroną prawną	314
3.3. Zasady ochrony i odtwarzania zasobów środowiska objętych nieusankcjonowaną prawnie ochroną oraz postulowanych do objęcia ochroną	317
4. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ ..	321
4.1. Cele i zadania ochrony dziedzictwa kulturowego	321
4.2. Ochrona obiektów zabytkowych	323

4.3.	Ochrona stanowisk archeologicznych	331
4.4.	Pozostałe obiekty i obszary	334
4.5.	Dobra kultury współczesnej	335
5.	KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	336
5.1.	Systemy komunikacji	336
5.2.	Komunikacja zbiorowa	346
5.3.	Zaopatrzenie w wodę	346
5.4.	Gospodarka ściekowa.....	347
5.5.	Gospodarka wodami opadowymi	348
5.6.	Systemy energetyczne - energia elektryczna, ciepłownictwo, gaz.....	350
5.7.	Obszary specjalne rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100kW	357
5.8.	Gospodarka odpadami	360
5.9.	Telekomunikacja	362
5.10.	Cmentarze..	363
6.	OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM	364
6.1.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa	364
6.2.	Pozostałe inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.....	364
6.3.	Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym	365
7.	OBSZARY WSKAZANE DO SPORZĄDZENIA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	368
7.1.	Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej	368
7.2.	Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	369
8.	KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	370
8.1.	Rolnicza przestrzeń produkcyjna.....	370
8.2.	Leśna przestrzeń produkcyjna.....	372
9.	OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH ..	374
9.1.	Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi	374
9.2.	Obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych	374
10.	OBIEKTY LUB OSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY.....	375
11.	OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	375
12.	OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI.....	376
13.	OBSZARY ZDEGRADOWANE	380
14.	TERNY ZAMNKNIEĆ I ICH STREFY OCHRONNE.....	383
15.	POZOSTAŁE OBSZARY.....	385
15.1.	Obszary problemowe	385
15.2.	Nieczynne cmentarze	385
15.3.	Założenia dworsko-parkowe	385
15.4.	Byłe Państwowe Gospodarstwa Rolne	386

Spis tabel:

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna gminy w układzie rodzajowym. Źródło: GUS	22
Tabela 2. Powierzchnia obszaru gminy w rozbiciu na obręb. Źródło: GUS	23
Tabela 3. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Użytki rolne	24
Tabela 4. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Użytki rolne c.d.	24
Tabela 5. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Grunty leśne i wody.	25
Tabela 6. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Grunty zabudowane zurbanizowane.	25
Tabela 7. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Grunty zabudowane zurbanizowane c.d. Udziały procentowe w powierzchni obrębów.	26
Tabela 8. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Udziały procentowe w powierzchni obrębów.	26
Tabela 9. Istniejące użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręb	46
Tabela 10. Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	47
Tabela 11. Prognoza ludności, projektowane użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręb, wg obowiązującego Studium (2013)	48
Tabela 12. Projektowane użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręb, wg obowiązującego Studium (2013)	49
Tabela 13. Lista uchwał dotyczących planów miejscowych w gminie Czarne.	52
Tabela 14. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	54
Tabela 15. Liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych w roku 2019 na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	55
Tabela 16. Liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	55
Tabela 17. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w roku 2019. Źródło: UMiG Czarne	56
Tabela 18. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w roku 2020. Źródło: UMiG Czarne	57
Tabela 19. Podstawowe dane dotyczące JCWPd 26.	77
Tabela 20. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom gruntowy JCWPd 26.	78
Tabela 21. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom międzyglinowy JCWPd 26.	78
Tabela 22. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowo-neogeńskiego JCWPd 26.	79
Tabela 23. Charakterystyka piętra wodonośnego neogeńsko-peleogeńskiego JCWPd 26.	79
Tabela 24. Charakterystyka piętra wodonośnego peleogeńsko-jurajskiego JCWPd 26.	80
Tabela 25. Podstawowe dane dotyczące JCWPd 27	81
Tabela 26. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom gruntowy JCWPd 27.	81
Tabela 27. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, c.d. JCWPd 27.	82
Tabela 28. Charakterystyka piętra wodonośnego paleogeńskiego JCWPd 27.	83
Tabela 29. Ocena stanu JCWPd 26	93
Tabela 30. Bilans emisji SO _x (w przeliczeniu na SO ₂) w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.	96
Tabela 31. Bilans emisji NO _x (w przeliczeniu na NO ₂) w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.	96
Tabela 32. Bilans emisji pyłu PM ₁₀ w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.	97
Tabela 33. Bilans emisji B(a)P w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.	97
Tabela 34. Klasy stref dla poszcz. zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej w 2018 r. z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.	98
Tabela 35. Wartości poziomów PEM zmierzone w latach 2017 i 2018 w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców	102
Tabela 36. Pomniki przyrody na terenie gminy	103
Tabela 37. Lasy ochronne na terenie gminy	107
Tabela 38. Wykaz zabytków na terenie miasta i gminy Czarne wpisanych do Rejestru Zabytków	122
Tabela 39. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie miasta Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wyznaczonych przez Burmistrza do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków	128
Tabela 40. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie wiejskim gminy Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków	131
Tabela 41. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie miasta i gminy Czarne	136
Tabela 42. Zabytkowe cmentarze na terenie miasta i gminy Czarne	145
Tabela 43. Zabytkowe parki i kompleksy zieleni na terenie miasta i gminy Czarne	153
Tabela 44. Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy. Źródło: Ewidencja Ludności UMiG Czarne	155
Tabela 45. Struktura mieszkańców gminy Czarne według grup ekonomicznych	157
Tabela 46. Ruch naturalny w gminie Czarne w latach 2010-2019	157

Tabela 47. Migracje w gminie Czarne w latach 2010-2019	158
Tabela 48. Prognoza ludności dla gminy Czarne wg GUS na lata 2020-2030.	158
Tabela 49. Struktura bezrobotnych z Gminy Czarne wg płci - stan na koniec grudnia	160
Tabela 50. Struktura bezrobotnych z Gminy Czarne wg wieku - stan na koniec grudnia	160
Tabela 51. Struktura bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy - stan na koniec grudnia	160
Tabela 52. Pracujący w Gminie Czarne - stan na koniec grudnia	161
Tabela 53. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych.	161
Tabela 54. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne	162
Tabela 55. Ochrona zdrowia.	163
Tabela 56. Farmacja.	163
Tabela 57. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej	163
Tabela 58. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	164
Tabela 59. Korzystający i kwoty świadczeń rodzinnych	164
Tabela 60. Placówki socjalizacyjne	164
Tabela 61. Żłobki i opieka nad dziećmi do lat 3.	165
Tabela 62. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	165
Tabela 63. Dzieci objęte opieką przedszkolną.	165
Tabela 64. Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych	166
Tabela 65. Współczynnik scholaryzacji	166
Tabela 66. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	167
Tabela 67. Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych	167
Tabela 68. Technika dla młodzieży bez specjalnych	167
Tabela 69. Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych	167
Tabela 70. Licea ogólnokształcące dla dorosłych	168
Tabela 71. Zdawalność egzaminów maturalnych	168
Tabela 72. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	169
Tabela 73. Biblioteki publiczne	169
Tabela 74. Imprezy i uczestnicy imprez	170
Tabela 75. Kluby sportowe, kadra i członkowie	171
Tabela 76. Obiekty noclegowe - hotele	172
Tabela 77. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych	172
Tabela 78. Podmioty wg klas wielkości	175
Tabela 79. Podział gospodarki według PKD 2007	175
Tabela 80. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007	176
Tabela 81. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007	176
Tabela 82. Podmioty gospodarki narodowej wg formy prawnej	177
Tabela 83. Gminne i powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne wg PKD 2007	177
Tabela 84. Statystyki ogólne dotyczące przedsiębiorczości	177
Tabela 85. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007	178
Tabela 86. Gospodarstwa rolne	179
Tabela 87. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów	179
Tabela 88. Pogłowie zwierząt gospodarskich	180
Tabela 89. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	180
Tabela 90. Gospodarka leśna	180
Tabela 91. Dochody ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej	183
Tabela 92. Dochody własne Gminy	184
Tabela 93. Dotacje	185
Tabela 94. Subwencja ogólna	185
Tabela 95. Wydatki	186
Tabela 96. Wydatki z funduszu sołectkiego	186
Tabela 97. Zdarzenia wg rodzajów i wielkości	188
Tabela 98. Miejscowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia	188
Tabela 99. Tabela z informacjami o wypadkach i ofiarach	190
Tabela 100. Powierzchnia gruntów wg prawnych form użytkowania GUGiK	194
Tabela 101. Stan prawny gruntów miasta i gminy Czarne	195
Tabela 102. Kalkulacja zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową do roku 2040. Źródło: obliczenia własne	198
Tabela 103. Kalkulacja bieżącego (modelowego) zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową. Obliczenia własne	199
Tabela 104. Kalkulacja przyszłego zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową w roku 2040. Obliczenia własne	199

Tabela 105.Struktura użytkowania terenu w dzielnicy mieszkaniowej / małego miasta dla powierzchni 100 ha według wskaźników urbanistycznych. Wartości bieżące ustalono w oparciu o bilans i formularz PZP-1.	200
Tabela 106.Zapotrzebowanie na tereny o funkcjach towarzyszących mieszkalnictwu. Zaspokojenie zapotrzebowania bieżącego przez podaż bieżącą. Źródło: obliczenia własne.	201
Tabela 107.Zapotrzebowanie na tereny o funkcjach towarzyszących mieszkalnictwu. Zaspokojenie zapotrzebowania przyszłego (2040) przez podaż bieżącą (2020). Źródło: obliczenia własne.	201
Tabela 108.Zasoby - piaski i żwiry [w tys. ton].....	208
Tabela 109.Zasoby - surowce ilaste ceramiki budowlanej [tys. m.sześc.]	208
Tabela 110.Zasoby wód podziemnych w mieście Czarne w rozbiciu na ujęcia	210
Tabela 111.Zasoby wód podziemnych w obszarze gminy wiejskiej Czarne w rozbiciu na ujęcia	211
Tabela 112.Drogi o znaczeniu ponadlokalnym.	217
Tabela 113.Sieć wodociągowa i zaopatrzenie w wodę.....	223
Tabela 114.Ludność korzystająca z sieci wodociągowej.	223
Tabela 115.Zużycie wody w gospodarstwach domowych.	224
Tabela 116.Korzystający z sieci kanalizacyjnej w Gminie.	224
Tabela 117.Odsetek ludności korzystających z instalacji kanalizacyjnej.....	224
Tabela 118.Sieć kanalizacyjna i ścieki – dane statystyczne.....	225
Tabela 119.Energia elektryczna w gospodarstwach domowych w miastach.	227
Tabela 120.Sieć gazowa i rozdzielcza na 100 km.kw.	228
Tabela 121.Sieć ciepła.....	229
Tabela 122. Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań PSR PC 2021-2030.	243
Tabela 123.Ulice wchodzące w skład strefy delimitacji.	248
Tabela 124.Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla nowych obszarów inwestycyjnych – Strefa 1 - zurbanizowana ..	293
Tabela 125.Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla obszarów – Strefa 2 - rolna	301
Tabela 126.Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla obszarów – Strefa 3 - terenów otwartych, lasów i wód powierzchniowych	306
Tabela 127. Dopuszczalne klasy dróg na terenie gminy.	337
Tabela 128.Wybrane parametry techniczno-użytkowe dróg na terenie zabudowy.....	337
Tabela 129. Wybrane parametry techniczno-użytkowe dróg poza terenem zabudowy i nie przeznaczonym pod zabudowę	337
Tabela 130. Dotychczasowa i proponowana funkcja działek „kolejowych” na terenie gminy i miasta Czarne.	383

Spis rysunków:

Rysunek 1. Położenie miasta i gminy Czarne na tle podziału administracyjnego Polski.	20
Rysunek 2. Podział administracyjny gminy Czarne – granice obrębów. Podkład: SIP.	22
Rysunek 3. Schemat podziału miasta Czarne na strefy funkcjonalne ze względu na dominujące zagospodarowanie. ...	28
Rysunek 4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Źródło: SIP.	53
Rysunek 5. Wydane decyzje dotyczące inwestycji celu publicznego - lokalizacja. Źródło: SIP.	58
Rysunek 6. Wydane warunki zabudowy. Źródło: SIP.	59
Rysunek 7. Zagospodarowanie terenów, wg Corine Land Cover 2018. Źródło: Geoportal INSPIRE.	64
Rysunek 8. Lokalizacja gminy Czarne na tle mapy mezoregionów. Źródło: domena publiczna.	71
Rysunek 9. Występowanie progów ekofizjograficznych stanowiących potencjalne bariery rozwoju przestrzennego. Legenda: (linia przerywana) tereny o spadkach poniżej 15%, potencjalnie zagrożone osuwaniem. (linia ciągła) progi ekofizjograficzne rozwoju przestrzennego. Podkład: Geoportal, cieniowanie WMTS.	73
Rysunek 10. Regiony klimatyczne Polski.	75
Rysunek 11. Lokalizacja JCWPd 26.	77
Rysunek 12. Lokalizacja JCWPd 27.	80
Rysunek 13. Lasy gminy i podział administracyjny zarządu Lasów Państwowych. Źródło: SIP.	89
Rysunek 14. Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP rzecznych przebadanych w 2018 roku.	90
Rysunek 15. Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP rzecznych przebadanych w 2018 roku.	91
Rysunek 16. Ocena stanu JCWP płynących województwa pomorskiego w 2018 roku.	92
Rysunek 17. Lokalizacja Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.	94
Rysunek 18. Mapa BST (stacji bazowych telefonii komórkowej).	100
Rysunek 19. Granice Rezerwatu Przyrody „Dolina Gwdy”. Źródło: SIP.	103
Rysunek 20. Lokalizacja pomników przyrody na terenie gminy Czarne. Źródło: SIP.	104
Rysunek 21. Położenie i lokalizacja Specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Szczyry” PLH220066. Źródło: SIP.	105
Rysunek 22. Mapa korytarzy ekologicznych 2012.	109
Rysunek 23. Lokalizacja Obszarów Chronionego Krajobrazu w gminach ościennych. Źródło: SIP.	112
Rysunek 24. Gęstość zaludnienia. Siatka 1 km. Źródło: Geoportal INSPIRE.	155
Rysunek 25. Struktura wieku mieszkańców gminy w podziale kohortowym w 2019r.	156
Rysunek 26. Projekcja liczebności populacji Gminy w roku 2030 (2040) wg grup ekonomicznych.	159
Rysunek 27. Projekcja liczebności populacji Gminy w roku 2030 (2040) wg płci. Źródło: obliczenia własne.	159
Rysunek 28. Przebieg szlaków PTT regionu słupskiego (fragment południowy).	173
Rysunek 29. Szlaki kajakowe.	174
Rysunek 30. Lokalizacja wypadków drogowych w gminie Czarne w latach 2017-2019.	190
Rysunek 31. Statystyka epidemiologiczna przypadków Covid-19 na terenie powiatu człuchowskiego.	192
Rysunek 32. Mapa zagorzenia powodziowego gminy Czarne. Źródło: SIP.	193
Rysunek 33. Tereny zamknięte - tereny kolejowe. Źródło: Geoportal.	205
Rysunek 34. Lokalizacja złóż naturalnych na obszarze miasta i gminy Czarne. Źródło: SIP.	207
Rysunek 35. Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 126 „Szczecinek”. Źródło: SIP.	213
Rysunek 36. Lokalizacja terenów górniczych na obszarze miasta i gminy Czarne. Źródło: SIP.	214
Rysunek 37. Sieć drogowa gminy Czarne. Źródło: Powiat człuchowski.	216
Rysunek 38. Przebieg linii kolejowej nr 210.	220
Rysunek 39. Powiązania transportowe – komunikacja lotnicza.	220
Rysunek 40. Pozostałe lotniska i lądowiska w pobliżu gminy Czarne.	221
Rysunek 41. Przebieg linii wysokiego napięcia 110 kV. Źródło: Geoportal.	226
Rysunek 42. Wymiar terytorialny polityki regionalnej zaprezentowany w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030.	235
Rysunek 43. Obszar przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego B(a)P w 2018 r.	242
Rysunek 44. wnioskowany obszar ścisłej ochrony konserwatorskiej KM1. Źródło: PWKZ, pismo ZND.5150.69.2021.MK.	324
Rysunek 45. Obszar wyznaczony do rewitalizacji w gminie Czarne.	380

I. WSTĘP

1. PODSTAWA PRAWNA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne zatwierdzone zostało uchwałą uchwalonego Uchwałą XLVII/297/10 z dnia 27 października 2010r.

Pierwsza zmiana Studium została przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Czarnem nr 0007.49.2013 z dnia 24 października 2013 r.

Podstawą przystąpienia do drugiej, przedmiotowej zmiany jest uchwała Rady Miejskiej w Czarnem nr 0007.19.2020 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 11 maja 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne.

Podstawę prawną sporządzenia przedmiotowej zmiany Studium stanowi Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* [Dz. U. 2022.503].

2. ZAKRES I FORMA OPRACOWANIA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne opracowano w aktualnych granicach administracyjnych.

Podstawowymi celami Studium są:

- rozpoznanie aktualnej sytuacji gminy, istniejących uwarunkowań oraz problemów związanych z jej rozwojem,
- sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego i zasad polityki przestrzennej gminy, w tym zasad ochrony interesu publicznego,
- stworzenie podstawy do koordynacji planów miejscowych i decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych bez planów.

Równie ważnym celem studium jest również - promocja rozwoju gminy.

Cele powyższe wynikają bezpośrednio z przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz. U. 2022.503], a pośrednio z innych ustaw oraz regulacji prawnych dotyczących kompetencji samorządów. W studium uwzględniono uwarunkowania wynikające między innymi z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu, stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, własności gruntów, jakości życia mieszkańców, zadań ponadlokalnych.

Studium uwzględnia wymogi wynikające z obowiązującej ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* [Dz. U. 2022.503].

Formę i zakres oraz procedurę sporządzenia zmiany Studium dostosowano do Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 17 grudnia 2021 r. *w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* (Dz.U. 2022 poz. 2405).

Formę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne stanowią:

- 1) tekst;
- 2) rysunek Studium w skali 1:10 000;
- 3) dokumentacja formalno – prawna.

3. SŁOWNICZEK POJĘĆ

Dla potrzeby niniejszego Studium przyjęto następujące definicje pojęć i sformułowań oraz skróty:

- Studium (2013) - należy przez to rozumieć 1 zmianę *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne* (opracowanie - rok 2013),
- Studium – należy przez to rozumieć przedmiotową, drugą zmianę *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne* (opracowanie – rok 2021)
- rysunek Studium –należy przez to rozumieć Rysunek 2 - Kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego,
- strefy Studium – należy przez to rozumieć 3 podstawowe strefy funkcjonalno - przestrzenne, położone w granicach administracyjnych gminy Czarne, wyznaczone na bazie indywidualnych, przestrzennych i funkcjonalnych cech gminy,
- obszary Studium - należy przez to rozumieć jednostki, na które zostały podzielone niektóre strefy studium, na bazie układu komunikacyjnego oraz indywidualnych przestrzennych i funkcjonalnych cech gminy,
- nowo wydzielane działki - należy przez to rozumieć działki wydzielane po uchwaleniu planów miejscowych opartych na niniejszym Studium, w celu wprowadzenia na nie zainwestowania określonego w planie miejscowym; podane wielkości nie dotyczą działek wydzielanych w celu regulacji wielkości działek sąsiednich, poprawienia warunków zagospodarowania działek sąsiednich itp.,
- funkcja dominująca - należy przez to rozumieć funkcję, która będzie przeważać - zajmować więcej niż 50% powierzchni obszaru Studium lub strefy Studium,
- funkcja uzupełniająca - należy przez to rozumieć funkcje niekolidujące z funkcją dominującą, nie zmieniające charakteru zagospodarowania, warunków korzystania ze środowiska przyrodniczego i kulturowego; mogą one występować samodzielnie na terenach (bez funkcji dominującej), jednak muszą stanowić uzupełnienie funkcji dominującej na całym obszarze Studium lub strefie Studium w przypadku braku podziałów na obszary,
- usługi drobne - należy przez to rozumieć wbudowane w budynki funkcji dominującej, lub zlokalizowane na tych samych działkach obiekty usługowe, które służą do działalności, której celem jest zaspokajanie potrzeb ludności, a nie wytwarzanie bezpośrednio metodami przemysłowymi dóbr materialnych,
- wydzielone usługi komercyjne - należy przez to rozumieć usługi w szczególności z zakresu handlu, gastronomii, rzemiosła, urządzeń i obiektów sportu i turystyki oraz inne usługi o zbliżonym charakterze np. usługi niematerialne (konsulting, prawne, biurowe, reklamowe itp.); w miejscowych

planach zagospodarowania przestrzennego mogą one zajmować tereny wydzielone liniami rozgraniczającymi,

- wydzielone usługi publiczne - należy przez to rozumieć usługi służące realizacji celu publicznego, w szczególności z zakresu: administracji publicznej, kultury, kultu religijnego, oświaty, opieki zdrowotnej, opieki społecznej i socjalnej, placówek opiekuńczo-wychowawczych, straży pożarnej; w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego mogą one zajmować tereny wydzielone liniami rozgraniczającymi,
- usługi z zakresu obsługi komunikacji – należy przez to rozumieć usługi typu stacje paliw, myjnie, warsztaty samochodowe, stacje diagnostyczne; można dodatkowo wliczyć w tę funkcję również parkingi (które mogą występować również przy innych funkcjach),
- drobna wytwórczość - należy przez to rozumieć rzemiosło, rękodzieło artystyczne, chałupnictwo, wytwarzanie dóbr materialnych w niewielkiej skali,
- sieć dystrybucyjna energii elektrycznej - należy przez to rozumieć sieć elektroenergetyczna wysokich, średnich i niskich napięć, za której ruch sieciowy jest odpowiedzialny operator systemu dystrybucyjnego (OSD), przy czym poprzez sieć elektroenergetyczną należy rozumieć zespół połączonych wzajemnie linii i stacji elektroenergetycznych przeznaczonych do przesyłania i rozdzielania energii elektrycznej.

4. ŹRÓDŁA I MATERIAŁY

4.1. Studia, analizy i programy

- 1) Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r. Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2020
- 2) Gminna Ewidencja Zabytków, Gdańsk 2006
- 3) Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011, <https://korytarze.pl/mapa/mapa-korytarzy-ekologicznych-w-polsce>
- 4) Kondracki, J. „Geografia fizyczna Polski” Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978
- 5) Kondracki, J., Geografia regionalna Polski, PWN warszawa, 1998
- 6) Lokalny Plan Rewitalizacji gminy Czarne 2016-2023.
- 7) Małachowski, E., Konserwacja i rewaloryzacja architektury w zespołach i krajobrazie, Wrocław 1994
- 8) *Metoda wyznaczania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obszarów zabudowanych, obszarów rozwoju zabudowy i obszarów o ograniczonej zabudowie* (2015).
- 9) Moniak, J. (red.), Studium geograficzno przyrodnicze i ekonomiczne województwa gdańskiego, Gdańsk 1974
- 10) Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, mgr inż. Ryszard Musiał, 2005
- 11) Raport o stanie Gminy Czarne za rok 2019, Burmistrz Czarne, 29.05.2020
- 12) STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku
- 13) Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, M.P.2012.
- 14) Uchwała nr XXXIX/236/2006 Rady Powiatu Człuchowskiego z dnia 30 marca 2006 r.
- 15) Uwarunkowania ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne, Iwona Kozerska, 2009
- 16) Woś. A. Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody. Zeszyty Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN nr 20, 1993
- 17) Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym [Dz.U. 2019.899].

4.2. Opracowania statystyczne

- 1) Formularz sprawozdawczy PZP-1 za rok 2019.
- 2) Gmina miejsko-wiejska Czarne, Vademecum Samorządowca 2020. GUS
- 3) GUS, Bank Danych Lokalnych, 2020
- 4) Prognoza ludności gmin 2017-2030, GUS 2017.

4.3. Strony www i serwisy on-line

- 1) <http://pztpczluchow.pl/t/czarne-d-k-moniuszki>
- 2) http://www.obserwatoriumbrd.pl/app/?lang=pl#!#map_container
- 3) http://www.obserwatoriumbrd.pl/app/?lang=pl#!#wypadki_container
- 4) <http://www.slupsk.pttk.pl/szlaki.html>
- 5) <https://czarne.naszemiasto.pl/minal-wlasnie-rok-od-pierwszego-przypadku-koronawirusa-w/ar/c1-8168259>
- 6) <https://koronawirusunas.pl/wojewodztwo-pomorskie/czluchowski-t2203>
- 7) <https://mapa.targo.pl/>
- 8) <https://mjwp.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html>
- 9) <https://pomorskie.eu/wp-content/uploads/2020/07/34ad3495-47fb-4cd1-aa9d-6510a118a653.jpg>
- 10) https://weekendfm.pl/?n=84963&powiat_czluchowski-powstanie_nowa_partnerska_strategia_rozwoju_powiatu_czluchowskiego
- 11) <https://www.aeroklub-polski.pl/lotniska/>
- 12) <https://www.bazakolejowa.pl/>
- 13) <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>
- 14) <https://www.polskawliczbach.pl/Czarne>
- 15) Mapa BST: <https://mapabts.pl>
- 16) n2k-ws.gdos.gov.pl
- 17) System Informacji Przestrzennej Gminy Czarne: <https://czarne.e-mapa.net>

4.4. Wnioski i uwagi do projektu Studium

W związku z zawiadomieniem Burmistrza Czarne z dnia 22.06.2020 r. o przystąpieniu do zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowanie przestrzennego gminy Czarne, wpłynęły następujące wnioski:

- 1) Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk;
- 2) Urząd Miejski Okonek, ul. Niepodległości 53, 64-965 Okonek;
- 3) Wojewódzki Konserwator Zabytków w Gdańsku, Delegatura w Słupsku, ul. Jaracza 6, 76-200 Słupsk;

- 4) Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej, ul. Grzybowska 80/82, 00-844 Warszawa;
- 5) Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Gdańsku, ul. Subisława 5, 80-354 Gdańsk;
- 6) Urząd Transportu Kolejowego, Aleje Jerozolimskie 134, 02-305 Warszawa;
- 7) Wojewódzki Sztab Wojskowy w Gdańsku;
- 8) Okręgowy Urząd Górniczy w Gdańsku, ul. Biała 1, 80-435 Gdańsk;
- 9) Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. w Bydgoszczy, ul. Marszałka Focha 16, 85-950 Bydgoszcz;
- 10) Polska Spółka Gazownicza sp. z o.o., Oddział Zakład Gazowniczy w Koszalinie, ul. Połczyńskiego 55/57, 75-808 Koszalin;
- 11) Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ-SYSTEM S.A. Oddział w Gdańsku, ul. Wałowa 47, 80-858 Gdańsk;
- 12) ENERGA OPERATOR S.A., ul. Marynarki Polskiej 130, 80-557 Gdańsk;
- 13) Polskie Koleje Państwowe S.A. Al. Jerozolimskie 142A, 02-305 Warszawa.

W procedurze opiniowania i uzgadniania wpłynęły, a następnie zostały uwzględnione uwagi:

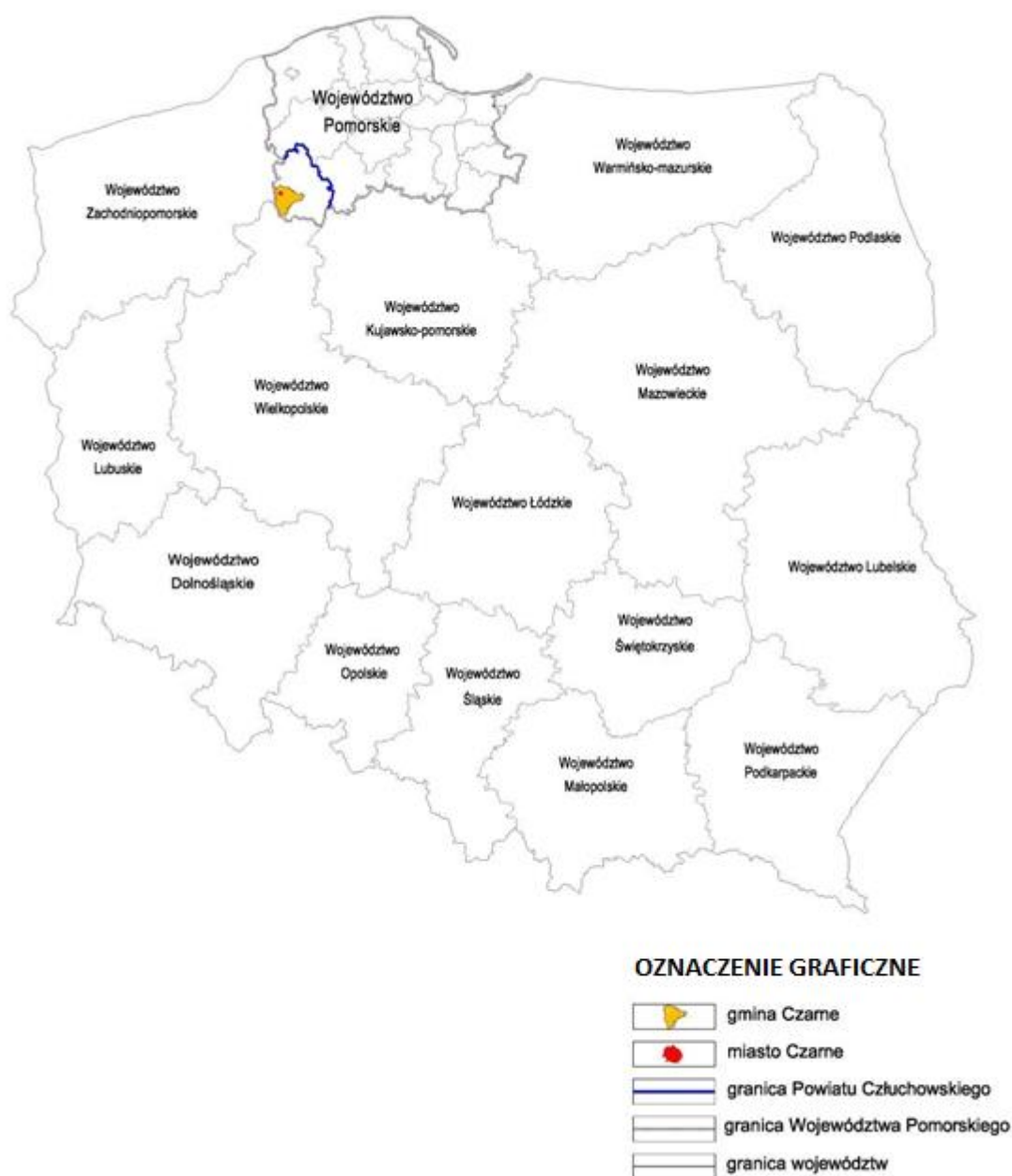
- 1) Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, pismo ZND.5150.69.2021.MK z dnia 10.01.2022.
- 2) Zarządu Województwa Pomorskiego, pismo DRRP-G.7634.737.2021 z dnia 30 grudnia 2021 r.
- 3) Wojewody Pomorskiego, pismo WI-III.742.1.10.2021.OM z dnia 7 grudnia 2021 r.

II. UWARUNKOWANIA

1. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

1.1. Informacje podstawowe

Miasto i gmina Czarne zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części Powiatu Człuchowskiego, na skraju województwa pomorskiego, w regionie Słupskim, na styku mezoregionów Pojezierza Krajeńskiego, Doliny Gwdy i Równiny Charzykowskiej. W skład powiatu Człuchowskiego wchodzi jeszcze pięć gmin (Debrzno, Człuchów, Koczała, Przechlewo, Rzeczenica) oraz miasto Człuchów.

Rysunek 1. Położenie miasta i gminy Czarne na tle podziału administracyjnego Polski.

Miasto i gmina Czarne sąsiaduje:

- od wschodu z gminą Człuchów,
- od północy z gminą Rzeczenica,
- od południa z gminą Debrzno Województwo Pomorskie
- od zachodu z gminą Szczecinek w Powiecie Szczecińskim Województwie Zachodniopomorskim i z gminą Okonek w Powiecie Złotowskim Województwo Wielkopolskie.

Gmina zajmuje powierzchnię 235 km.kw. i zamieszkuje ją 9 055 osób (średnie zaludnienie wynosi 39 osób/km.kw).¹

1.2. Dotychczasowe użytkowanie i zagospodarowanie terenu

Gmina Czarne podzielona jest na 10 obrębów geodezyjnych + 17 przysiółków wiejskich (kilka przysiółków o zanikłych formach osadnictwa, w postaci pojedynczych lub opuszczonych siedlisk zagrodowych lub leśnych).

Wykaz obrębów geodezyjnych w ujęciu alfabetycznym:

- 1) Czarne (obwód wiejski i miasto);
- 2) Biernatka (wieś o zabudowie rozproszonej składającej się z kilkunastu zagród zlokalizowanych wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 201 oraz w oddaleniu na wschód od tej drogi nanizanych na sieć dróg);
- 3) Bińcze + przysiółki: Wiśniowa Aleja, Gliniana Góra, Wygonki;
- 4) Domisław + przysiółki: Domisław Dolny, Sokole Folwark;
- 5) Krzemieniewo + przysiółki: Malinowo, Łędynek Drugi, Rębno, Piotrowice, Prądy;
- 6) Łoża;
- 7) Nadziejewo + przysiółki: Grabowiec, Janowiec, Wierzbnik, Wronkowo;
- 8) Raciniewo + przysiółek Przygórze;
- 9) Sierpowo + przysiółek Sierpowo;
- 10) Sokole + przysiółek Kijno, Domyśl;
- 11) Wyczechy.

Stosowane w Studium nazwy niżej wymienionych miejscowości są nazwami historycznymi i obecnie nie występują w nazewnictwie administracyjnym gminy. Zaliczamy do nich:

- Przysiółek Folwark (włączony do miejscowości Domisław);
- Domisław Górny i Domisław Dolny włączone do miejscowości Domisław;

¹ Gmina miejsko-wiejska Czarne, Vademecum Samorządowca 2020. GUS

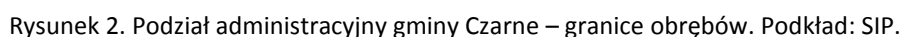

Tabela 1. Powierzchnia geodezyjna gminy w układzie rodzajowym. Źródło: GUS

22 | Strona

Osadnictwo występuje w skupiskach wiejskich (10 wsi obrębowych + 17 przysiółków) i w mieście Czarne. Osadnictwo rozproszone nie występuje, poza pojedynczymi zabudowaniami położonymi w otoczeniu lasów i pól, które stanowią najczęściej relikty osadnicze pracowników leśnych.

Tabela 2. Powierzchnia obszaru gminy w rozbiciu na obręby. Źródło: GUS

Lp.	Nazwa Obrębu	Powierzchnia	Udział w powierzchni gminy
1	Czarne	4 643 ha	19,82%
2	Biernatka	1 570 ha	6,70%
3	Bińcze	2 020 ha	8,62%
4	Domisław	1 651 ha	7,05%
5	Krzemieniewo	4 559 ha	19,47%
6	Łoża	1 200 ha	5,12%
7	Nadziejewo	2 431 ha	10,38%
8	Raciniewo	1 043 ha	4,46%
9	Sierpowo	664 ha	2,84%
10	Sokole	2 902 ha	12,39%
11	Wyczechy	738 ha	3,15%
	RAZEM	23 421 ha	100%

Stan ładu przestrzennego charakteryzuje się najwyższymi walorami, szczególnie w zakresie zachowania naturalnego krajobrazu i rzeźby terenu pól, łąk i lasów, które nie są praktycznie zniekształcone nadmierną ingerencją człowieka, zarówno w zakresie ich użytkowania (rolnictwo, pasterstwo), eksploatacji (nieliczne przykłady eksploatacji kruszywa), czy też niekontrolowanego osadnictwa (szczególnie dotyczy to rozproszonej współczesnej zabudowy realizowanej w oparciu o obowiązujące przepisy prawa z zakresu wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu).

Znaczne oddalenie gminy od aglomeracji miejskich oraz brak występowania na terenie gminy kompleksów jezior, uchroniło ją od nadmiernej ekspansji w postaci niekontrolowanej urbanizacji. Urbanizacji, która w sposób drastyczny i bardzo szybki doprowadziła do degradacji środowiska przyrodniczego i kulturowego na obszarach wiejskich w bliskim sąsiedztwie miejskich aglomeracji lub też na obszarach posiadających duże walory dla intensywnej turystyki stacjonarnej, jaką jest zabudowa letniskowa powstająca w pobliżu zbiorników wodnych. Można stwierdzić, że Gmina Czarne zachowała swój naturalny urok i wszelkie walory klasycznego krajobrazu wiejskiego, z licznymi otwartymi rozłogami pól i ze skoncentrowaną zabudową ruralistyczną skupioną w niewielkich historycznych ośrodkach wiejskich. Ochrona omówionego wyżej ładu przestrzennego, przyrodniczo-kulturowego powinna stanowić jeden z głównych celów polityki przestrzennej gminy.

Na terenie gminy występują również relikty substandardowej zabudowy popegeerowskiej, które powinny zostać poddane zabiegom rehabilitacji i estetyzacji. Ponadto zachowały się liczne zespoły lub tylko ruiny zabudowy podworskiej i parkowej, które generalnie pozostawione bez opieki uległy i nadal ulegają

degradacji albo niekiedy nieprawidłowej z punktu widzenia konserwatorskiego - restauracji. Jest to kolejny problem z zakresu ładu przestrzennego i jego kulturowej ochrony.

Tabela 3. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Użytki rolne.

Lp.	Obręb	Pow. całkowita obszaru	Użytki rolne								
			R Grunty rolne			S Sady			Ł Łąki		
			Max III kl	Min IV kl	Σ 4 i 5	III	IV	Σ 7 i 8	III	IV	Σ 10 i 11
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Biernatka	1 570	7	284	291	-	1	1	10	16	26
2	Bińcze	2 020	180	451	631	-	3	3	27	10	37
3	Domisław	1 651	100	990	1 090	2	1	3	-	8	8
4	Krzemieniewo	4 559	337	698	1 035	-	1	1	-	65	65
5	Łoża	1 200	43	454	497	-	1	1	-	27	27
6	Nadziejewo	2 431	140	891	1 031	-	2	2	13	31	44
7	Raciniewo	1 043	7	706	713	-	2	2	4	5	9
8	Sierpowo	664	174	378	552	-	31	31	-	-	-
9	Sokole	2 902	170	1 002	1 172	1	1	2	-	47	47
10	Wyczechy	738	239	240	479	-	1	1	-	1	1
Σ		18 778	1 397	6 094	7 497	3	44	47	54	210	264
11	Czarne (obwód wiejski i miejski)	4 643	120	258	378	-	1	1	34	32	66
Σ		23 421	1 517	6 352	7 869	3	45	48	88	242	330

Tabela 4. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Użytki rolne c.d.

Lp.	Obręb	Pow. całk. obszaru	Użytki rolne								
			PS Pastwiska			B-R B-Ł B-PS Zabudowa	Wśr Stawy	W Row y	Σ Grunty Rolne		
			III	IV	Σ 13 i 14				III 3,7,10, 13	IV 5,8,11, 14,16, 17,18	Σ 19 i 20
1	2	3	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1	Biernatka	1 570	9	60	69	-	-	3	26	364	390
2	Bińcze	2 020	10	12	22	-	-	2	217	482	699
3	Domisław	1 651	-	10	10	-	-	2	102	1 011	1 113
4	Krzemieniewo	4 559	-	58	58	-	-	4	337	826	1 163
5	Łoża	1 200	-	28	28	-	-	2	43	512	555
6	Nadziejewo	2 431	3	17	20	-	-	3	156	944	1 100
7	Raciniewo	1 043	12	36	48	-	-	4	23	753	776
8	Sierpowo	664	2	2	4	-	-	3	176	414	590
9	Sokole	2 902	-	22	22	-	-	6	171	1 078	1 249
10	Wyczechy	738	100	47	147	-	-	4	339	293	632
Σ		18 778	136	292	428	-	-	33	1 590	6 673	8 263
11	Czarne (obwód wiejski i miejski)	4 643	10	80	90	-	1	3	164	375	539
Σ		23 421	146	372	518	-	1	36	1 754	7 048	8 802

Tabela 5. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręby. Grunty leśne i wody.

Lp.	Obręb	Pow. całkow. obszaru	Grunty leśne					Wody		
			LS Lasy			Lz, Lz-R Lz-ł, Lz-Ps Zadrzewienia i zakrzewienia	Σ 24 i 25	WP Wody płynące	WS Wody stojące	Σ 27 i 28
			III	pozostałe	Σ					
1	2	3	22	23	24	25	26	27	28	29
1	Biernatka	1 570	-	1 084	1 084	8	1 092	-	6	6
2	Bińcze	2 020	4	1 214	1 218	1	1 219	4	5	9
3	Domistaw	1 651	1	429	430	2	432	1	4	5
4	Krzemieniewo	4 559	-	3 063	3 063	3	3 066	16	12	28
5	Łoża	1 200	-	592	592	4	596	2	-	2
6	Nadziejewo	2 431	-	1 184	1 184	1	1 185	4	-	4
7	Raciniewo	1 043	2	200	202	5	207	-	-	-
8	Sierpowo	664	2	27	29	2	31	-	-	-
9	Sokole	2 902	-	1 397	1 397	2	1 399	-	-	-
10	Wyczechy	738	-	50	50	1	51	-	-	-
Σ		18 778	9	9 240	9 249	29	9 278	27	27	54
11	Czarne (obszary wiejskie i miejskie)	4 643	-	3 491	3 491	3	3 494	26	1	27
Σ		23 421	9	12 731	12 740	32	12 772	53	28	81

Tabela 6. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręby. Grunty zabudowane zurbanizowane.

Lp.	Obręb	Pow. całkow. obszaru	Użytki Ekologiczne	Nieużytki	Grunty zabudowane zurbanizowane						
			E-Ws, E-WP E-Ls, E-Lz E-N, Ps, E-R, E-R	N	Zabudowane						K Kopalne
					B Mieszk. w tym zagrodowa i podworska	Ba Przem.	Bi Inne	Bp Niezb.	Bz Rekr.	Σ Zabud. 30÷34	
1	2	3	30	31	30	31	32	33	34	35	36
1	Biernatka	1 570	-	44	8	-	-	-	-	8	-
2	Bińcze	2 020	-	27	24	1	1	-	-	26	1
3	Domistaw	1 651	-	34	25	0,5	0,5	-	-	26	-
4	Krzemieniewo	4 559	-	232	32	0,5	2	0,5	1	36	-
5	Łoża	1 200	-	18	9	0,5	-	0,5	0,5	10,5	0,5
6	Nadziejewo	2 431	-	55	28	0,5	1	0,5	3	33	2
7	Raciniewo	1 043	-	20	11,5	-	0,5	-	-	12	0,5
8	Sierpowo	664	-	9	11,5	1	0,5	0,5	-	13,5	-
9	Sokole	2 902	-	15	15	-	0,5	0,5	1	17	-
10	Wyczechy	738	-	6	24	1	0,5	1	5	31,5	0,5
Σ		18 778	-	460	186	5	6,5	3,5	16,5	217,5	4,5
11	Czarne (obszary wiejskie i miejskie)	4 643	-	28	73	16	33	32	10	164	1
Σ		23 421	-	488	259	21	39,5	36,5	26,5	381,5	5,5

Tabela 7. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Grunty zabudowane zurbanizowane c.d. Udziały procentowe w powierzchni obrębów.

Lp.	Obręb	Pow. całkow. obrębu	Grunty zabudowane zurbanizowane						Udział %		
			Komunikacja				Tr tereny różne	Grunty Zabud. i Zurb. Σ	R		
			dr Drogi	Tk Kolej	Ti Inna	Σ Komunikacja 37÷39			III	IV	Σ
1	2	3	37	38	39	40	41	42	43	44	45
1	Biernatka	1 570	19	11	-	30	-	38	1,6	23,2	24,8
2	Bińcze	2 020	27	12	-	39	-	70	10,74	23,66	34,4
3	Domisław	1 651	31	10	-	41	-	67	6,18	61,23	67,41
4	Krzemieniewo	4 559	33	-	-	33	1	70	7,39	18,12	25,51
5	Łoża	1 200	16	-	-	16	2	29	3,58	42,67	46,25
6	Nadziejewo	2 431	40	12	-	52	-	87	6,42	38,83	45,25
7	Raciniewo	1 043	18	9	-	27	0,5	40	2,2	72,2	74,4
8	Sierpowo	664	20	-	-	20	0,5	34	26,51	62,35	88,86
9	Sokole	2 902	29	-	-	29	193	239	5,89	37,15	43,04
10	Wyczechy	738	17	-	-	17	-	49	45,93	39,7	85,63
Σ		18 778	250	54	-	304	197	723	8,46	35,54	44,00
11	Czarne (obwód wiejski i miejski)	4 643	53	21	-	74	316	555	3,53	8,08	11,61
Σ		23 421	303	75	-	378	513	1 276	7,49	30,09	37,58

Tabela 8. Użytkowanie terenów w gminie w rozbiciu na obręb. Udziały procentowe w powierzchni obrębów.

Lp.	Obręb	Pow. całkow. obrębu	Udział %								
			Ls + Lz	W	E	N	Zurbanizowane				
							Zabud.	Komun.	Kopalne	Różne	Σ
1	2	3	46	47	48	49	50	51	52	53	54
1	Biernatka	1 570	69,6	0,35	-	2,8	0,54	1,91	-	-	2,45
2	Bińcze	2 020	60,35	0,45	-	1,34	1,48	1,93	0,05	-	3,46
3	Domisław	1 651	26,17	0,3	-	2,06	1,58	2,48	-	-	4,06
4	Krzemieniewo	4 559	67,25	0,61	-	5,09	0,8	0,72	-	0,02	1,54
5	Łoża	1 200	49,66	0,17	-	1,5	0,88	1,33	0,04	0,17	2,42
6	Nadziejewo	2 431	48,75	0,16	-	2,26	1,36	2,14	0,08	-	3,58
7	Raciniewo	1 043	19,84	-	-	1,92	1,15	2,59	0,05	0,05	3,84
8	Sierpowo	664	4,67	-	-	1,35	2,03	3,01	-	0,08	5,12
9	Sokole	2 902	48,21	-	-	0,51	0,58	1	-	6,66	8,24
10	Wyczechy	738	6,92	-	-	0,81	4,27	2,3	0,07	-	6,64
Σ		18 778	49,41	0,29	-	2,45	1,16	1,62	0,02	1,05	3,85
11	Czarne (obwód wiejski i miejski)	4 643	75,25	0,58	-	0,61	3,53	1,59	0,02	6,81	11,95
Σ		23 421	54,53	0,35	-	2,8	1,63	1,62	0,02	2,19	5,46

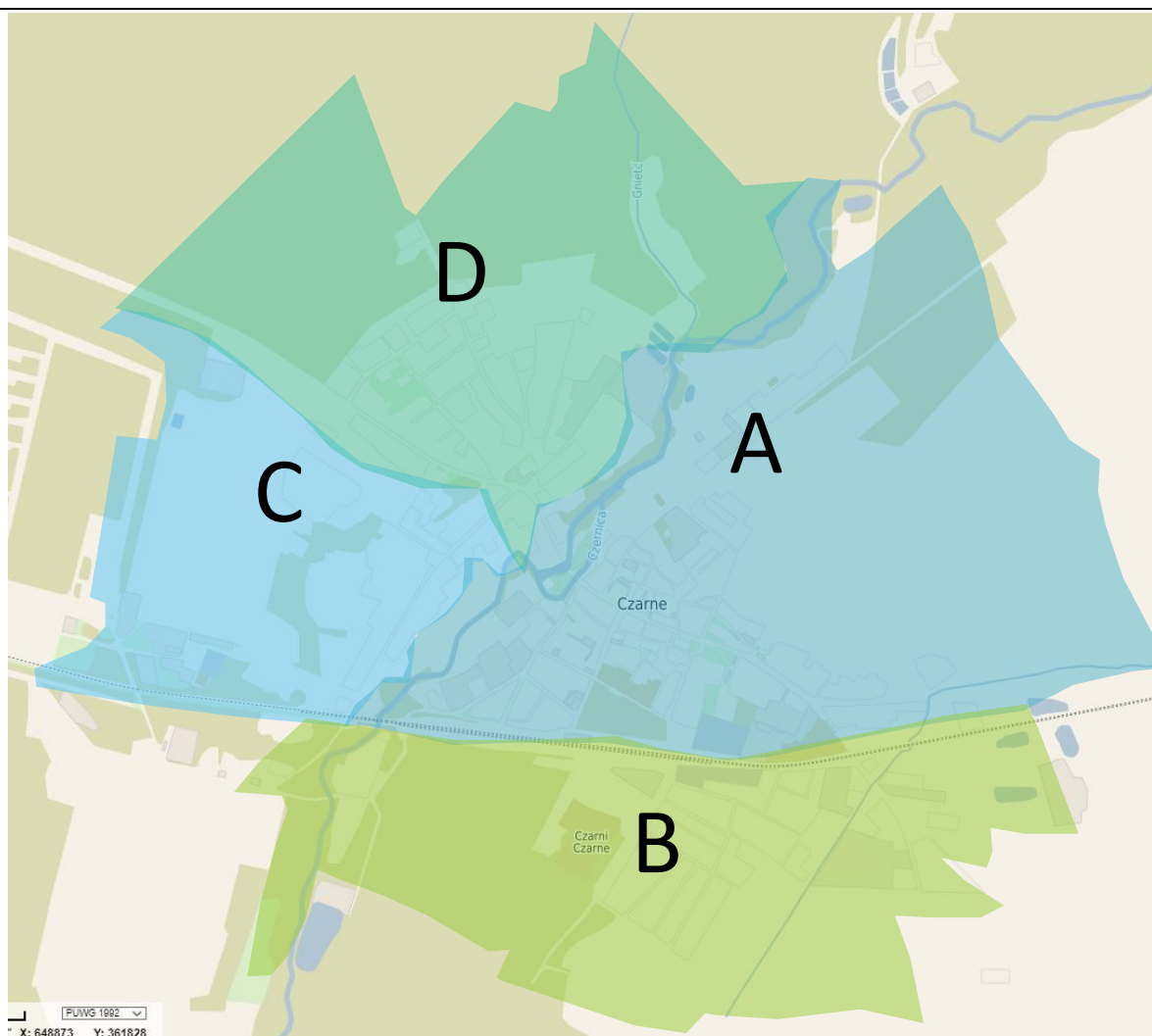
1.2.1. Czarne (miasto i tereny wiejskie)

Geodezyjnie obręb Czarne składa się z części miejskiej i części wiejskiej, tj. terenów rolnych i leśnych niezabudowanych. Miasto Czarne położone jest nad rzeką Czernicą w północno-zachodniej części Gminy

Czarne. Przyległe do rzeki tereny zielone stanowią jej ośnowę ekologiczną, jednocześnie pełniąc rolę terenu rekreacji miejskiej.

Pod względem sposobu zagospodarowania przestrzennego **obszar Miasta** można podzielić na niżej wymienione strefy funkcyjne wyznaczone przez sieć tras komunikacyjnych tranzytowych (dwie drogi wojewódzkie i kolej) oraz rzekę Czernicę. Układ linearny komunikacyjny i przyrodniczy w postaci rzeki stanowią granice poszczególnych stref funkcyjnych miasta:

- **Strefa „A”** - to obszar centrum miasta obejmujący średniowieczne miasto lokacyjne i tereny XIX-wiecznego miasta nowożytnego. Obszar ten wyznacza trójkąt ograniczony od północnego-zachodu rzeką Czernicą i od południa terenami kolejowymi linii kolejowej Nr 210 relacji Chojnice - Runowo Pomorskie. Rezerwy rozwojowe dla tej strefy rozciągają się w kierunku północno-wschodnim. Dominującą funkcję stanowi zabudowa mieszkaniowo-usługowa. W strefie tej nie występuje funkcja produkcyjna.
- **Strefa „B”** – to obszar przedmieścia zlokalizowanego od południowej strony terenów kolejowych, tj. po przeciwnej stronie Centrum miasta. Osiedle to zaczęto realizować przed wojną wzdłuż wytyczonej szerokiej Alei Zwycięstwa – po jej stronie wschodniej. Po stronie zachodniej Alei, wzdłuż torów kolejowych, zlokalizowano obiekty produkcyjne, magazyny i składy związane z przerobem drewna. Już w czasach współczesnych, w zachodniej części, na skraju tej strefy, zlokalizowano oczyszczalnię ścieków, na obrzeżach tej strefy we wschodniej części rozwija się funkcja produkcyjna.
- **Strefa „C”** – to obszar o zróżnicowanej funkcji zlokalizowany w zachodniej części miasta, na zachód od rzeki Czernicy, po stronie południowej drogi wojewódzkiej Nr 201. W części tej strefy położony jest Zakład Karny na terenie po byłym obozie jenieckim z okresu I wojny światowej oraz tereny wojskowe. Na wschód od terenów wojskowo-karnych powstały osiedla, głównie dla pracowników tych instytucji, o zabudowie wielorodzinnej i jednorodzinnej, z występującymi enklawami produkcyjnymi. Obszar ten charakteryzuje się najbardziej niespójnymi formami zabudowy.
- **Strefa „D”** – to obszar położony po przeciwnej – północnej stronie drogi wojewódzkiej nr 201 – w okresie powojennym- powstało osiedle zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na założeniu promienistego układu urbanistycznego ulic. Osiedle to nie zostało w pełni zabudowane. Zabudowa powstająca w ostatnich latach niestety nie zawsze respektuje pierwotny zamysł twórców osiedla, przerywając promienisty układ ulic.

Rysunek 3. Schemat podziału miasta Czarne na strefy funkcjonalne ze względu na dominujące zagospodarowanie.

Pod względem stanu ładu przestrzennego najcenniejszym fragmentem miasta jest obszar „A” ścisłego centrum, a właściwie jego część odpowiadająca granicom średniowiecznego miasta lokacyjnego. Wprawdzie teren ten wykazuje dość duże zniszczenia i brak bieżących działań renowacyjnych, ale właśnie dzięki temu zachowało się wiele cennych elementów kulturowych, w tym najważniejszy z nich tj. zachowany układ urbanistyczny średniowiecznego miasta z rynkiem i zabudową lub jej relikdami, opartą na osnowie wąskich długich działek z pierzeją frontową i oficynami na zapleczu. W wielu przypadkach nie zachowała się zabudowa gospodarcza, lecz zachowały się historyczne podziały parcelacyjne i jednocześnie posesje niezabudowane, co oznacza unikalną w skali kraju możliwość przywrócenia i rekonstrukcji układu urbanistycznego średniowiecznego miasta. W bezpośrednim otoczeniu średniowiecznego miasta rozwinęła się zabudowa nowożytna z wieloma reprezentacyjnymi kamienicami zlokalizowanymi wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych miasta oraz w sąsiedztwie centrum miasta wyznaczonego m.in. przez dworzec PKP, a także założony park miejski. Zarówno na terenie miasta lokacyjnego jak również w obszarze miasta nowożytnego, w okresie powojennym powstało szereg budynków - blokowiskowych dysharmonizujących

przestrzeń. Szczególnie dotyczy to tych budynków, które zlokalizowano w oderwaniu od historycznych podziałów i tradycji zabudowy pierzejowej (np. lokalizowanie zabudowy ukośnie do osi ulic).

Strefa „B” to obszar przedmieścia, z dawnym osiedlem robotniczym, o zachowanym w miarę czytelnym siatkowym układzie urbanistycznym. Dominuje tu funkcja mieszkaniowa jednorodzinna, która jednak w wyniku niekontrolowanych działań inwestycyjnych w okresie wieloletnim, utraciła jednorodny charakter przestrzenny.

Strefy „C” i „D” to obszar o niewielu walorach ładu przestrzennego. Wprawdzie historyczna część tej zabudowy odznacza się dobrymi tradycjami szkoły urbanistycznej okresu powojennego w obszarze „D” opartego na promienistym układzie ulic rozchodzących się od głównego skrzyżowania z drogą wojewódzką. W latach późniejszych zabudowa (szczególnie w latach ostatnich) realizowana była w sposób żywiołowy, w całkowitym oderwaniu od pierwotnej myśli urbanistycznej. Obszar ten wymaga uporządkowania i podjęcia działań zmierzających do nadania temu terenowi cech identyfikujących przestrzeń.

Miasto Czarne pod względem komunikacyjnym przecina (równoleżnikowo) w południowej części linia kolejowa nr 210 relacji Chojnice – Runowo Pomorskie, w obrębie średniowiecznego centrum miasta krzyżują się dwie drogi wojewódzkie nr 201 (ul. Człuchowska, Kościuszki, Młyńska i Szczecinecka) i 202 (Plac Wolności, ul. Zamkowa i Szosowa), droga powiatowa Nr 2539 (ul. Leśna) łączy miasto z miejscowością Prusinowo (przez Krzemieniewo i drogę krajową nr 22), ul. Moniuszki, Kolejowa, Ogrodowa oraz Strzelecka należą do Zarządu Dróg Powiatowych. Obszar zabudowy obsługiwany jest również przez sieć dróg publicznych gminnych i prywatnych.

W obrębie miasta istniejąca zabudowa koncentruje się głównie w czterech rejonach: pierwszy rejon zlokalizowany jest w bezpośrednim sąsiedztwie średniowiecznego miasta lokacyjnego i terenów XIX wiecznego miasta nowożytnego, który ograniczony jest od północnego zachodu rzeką Czernicą a od południa terenami kolejowymi, drugi rejon to obszar przedmieścia zlokalizowanego od południowej strony terenów kolejowych, trzeci rejon to obszar zlokalizowany w zachodniej części miasta, na zachód od rzeki Czernicy, po stronie południowej drogi wojewódzkiej Nr 201 i wreszcie czwarty rejon to obszar położony po północnej stronie drogi wojewódzkiej nr 201.

Plac Wolności w obrębie centrum (rynek) średniowiecznego miasta lokacyjnego, z pomnikiem, elementami małej architektury, urządzonymi miejscami postojowymi, stanowi miejsce spotkań mieszkańców Czarnego i pełni rolę swoistej przestrzeni publicznej. Barierą w rozwoju przestrzennym miasta od strony północnej jest planowana obwodnica, obrzeża miejskie od południa ograniczają ogrody działkowe, lasy, tereny rolne oraz lokalna oczyszczalnia ścieków, od strony zachodniej są to tereny wojskowe, od wschodniej tereny rolne.

Dominującą funkcją w mieście jest funkcja mieszkaniowa w formie osiedli podmiejskich jednorodzinnych i wielorodzinnych, w centrum wyraźnie wzrasta ranga funkcji mieszkaniowo-usługowej, gdzie usługi lokalizowane są głównie w parterach budynków. Zabudowa produkcyjna koncentruje się na południe od linii kolejowej oraz w bezpośrednim rejonie Zakładu Karnego, enklawa zabudowy produkcyjnej występuje również na terenie osiedla miejskiego przy ul. Polnej. Istniejąca zieleń publiczna to przede wszystkim nieprzerwany ciąg osnowy ekologicznej rzeki Czernicy, zabytkowy park urządzony przy ul. Parkowej oraz lokalne skwery i zieleńce. Dwa czynne cmentarze usytuowane są po obu stronach terenów kolejowych, jednakże stopień ich wypełnienie, a także zagospodarowanie obszarów sąsiednich, nie pozwala na ich powiększenie. Obiekty kultu religijnego w mieście to dwa kościoły katolickie – pierwszy to kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii zlokalizowany na obszarze średniowiecznego miasta lokacyjnego, który wpisany jest wraz z otoczeniem do wojewódzkiego rejestru zabytków i stanowi niezwykle cenną wartość historyczno-kulturową. Jednak jego stan techniczny nie pozwala na użytkowanie kościoła. Drugi kościół, już współczesny, zlokalizowany jest przy Alei Św. Józefa. Jest to jedyny funkcjonujący obiekt sakralny w mieście. Miasto posiada własną ciepłownię energetyczną na węgiel, która zaopatruje w ciepło zabudowę wielorodzinną oraz obiekty użyteczności publicznej. Woda pobierana jest z lokalnych ujęć, miasto posiada własną oczyszczalnię ścieków. Energia elektryczna zaopatrywana jest z lokalnego Głównego Punktu Zasilania przy ul. Szosowej. Na południe od terenów kolejowych znajdują się tereny ogrodów działkowych.

Obszar terenów zurbanizowanych miasta łącznie wynosi ok. 194 ha z czego:

- funkcja mieszkaniowa jednorodzinna i wielorodzinna w sumie zajmuje powierzchnię 62,64 ha
- funkcja usługowa zajmuje powierzchnię 28,25 ha
- funkcja produkcyjna zajmuje powierzchnię 19,91 ha
- zieleń, ogródki działkowe i cmentarze zajmują powierzchnię 31,63 ha
- obiekty infrastruktury technicznej zajmują powierzchnię 6,18 ha
- drogi zajmują powierzchnię 33,21 ha
- teren kolejowy zajmuje powierzchnię 12,10 ha
- wody zajmują powierzchnię 7,5 ha
- tereny leśne zajmują powierzchnię 138,85 ha
- tereny rolne zajmują powierzchnię 332,75 ha

Obowiązujące Studium przeznaczało pod zainwestowanie łącznie ok. 200 ha, przy czym pozostawiało teren osnowy ekologicznej rzeki Czernicy, który miał zostać uporządkowany i przystosowany do pełnienia również funkcji rekreacyjnej.

Cały obręb zajmuje powierzchnię 4. 643 ha i stanowi 19,82 % obszaru gminy, obszary rolne stanowią około 11,61 % powierzchni, wody 0,58 %, komunikacja 1,59 %, nieużytki 0,61 %, tereny kopalne 0,02%, lasy 75,25%, tereny różne 6,81% a tereny zabudowane około 3,53 % (zestawienie uwzględnia również obręb Czarne – część miejska – teren zabudowany lub przeznaczony pod zainwestowanie).

Obręb ten zlokalizowany jest w zachodniej części gminy i graniczy z województwem zachodniopomorskim. Pod względem geomorfologicznym większa część obrębu to teren równinny (Równina Charzykowska), południowy kraniec obejmuje Dolinę Gwdy. Obszar obrębu z północnego-wschodu na południowy-zachód przecina dolina rzeki Czernicy (dopływ Gwdy), do której na północnych obrzeżach miasta z kierunku północno-zachodniego dopływa rzeka Gnilec. Doliny rzeczne wraz z kompleksem lasów Borów Tucholskich stanowią cenne zachowane elementy środowiska przyrodniczego pełniące rolę regionalnych i subregionalnych korytarzy ekologicznych. Na południe od linii kolejowej, w granicach geodezyjnych obrębu, zlokalizowane są rozległe obszary wojskowe, które są terenami zamkniętymi. Po północnej stronie linii kolejowej, w bezpośrednim sąsiedztwie zachodniej części miasta, występuje również enklawa terenów wojskowych.

Obręb Czarne przecinają arterie komunikacyjne, linia kolejowa Nr 210 relacji Chojnice – Runowo Pomorskie, drogi wojewódzkie Nr 201 i 202, droga powiatowa Nr 2539G (Czarne ul. Leśna – Sierpowo Buszkowo, do drogi krajowej nr 22) oraz sieć dróg gminnych: publicznych i niepublicznych.

W zasadzie część wiejska obrębu Czarne to obszar leśny z terenami wojskowymi i niewielką enklawą terenu rolnego we wschodniej części. Dotychczas obowiązujące Studium nie wprowadzało innej funkcji na w/w obszar poza istniejącą leśno-rolną i terenami zamkniętymi wojskowymi.

1.2.2. Wsie

Obręb Biernatka zajmuje powierzchnię 1570 ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 390 ha (tj. 24,8%), lasy ok. 1084 ha (tj. 69,6%), tereny zurbanizowane ok. 2,45% (z czego drogi ok. 1,91%). Powierzchnia Biernatki stanowi 6,70% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest we wschodniej części gminy i graniczy z Powiatem Rzeczenickim. Pod względem geomorfologicznym większa część obrębu to teren pojezierny (Pojezierze Krajeńskie), ograniczony od południowego wschodu korytem rzeki Szczryry, która przepływa przez całą gminę i w Prądach wpada do Gwdy. Przez teren Biernatki przebiega korytarz ekologiczny, który ciągnie się z gminy Rzeczenicy do Krzemieniawa obejmując ogromne połacie lasów. Zawiera się w nim Obszar Chronionego Krajobrazu „Okolice jezior Krępsko i Szczytno”, dalej korytarz przebiega wzdłuż rzeki Szczryry obejmując lasy ochronne

(187,2ha) położone w północno-zachodniej części obrębu i na granicy z gminą Debrzno. Tereny lasów, roli, łąk i pastwisk znajdują się w dużym stopniu na terenach podmokłych, co wynika z faktu, że cała północna część obrębu ma charakter źródliskowy. W północnej części obrębu (na terenie lasów ochronnych), na wysokości 208,3 m n.p.m., znajduje się najwyższy położony punkt w całej gminie. Doliny rzeczne, ekosystemy leśne, podmokłe i torfowiska wraz z kompleksem lasów Borów Tucholskich stanowią cenne zachowane elementy środowiska przyrodniczego i powinny zostać objęte ochroną.

We wsi Biernatka znajdują się 4 pomniki przyrody (nr 5, 357, 358, N1G) – pojedyncze dęby szypułkowe. Wchodzą one w skład starodrzewu należącego do parku podworskiego. Ogólny stan starodrzewu jest dobry.

Przy drodze wojewódzkiej nr 201 w kierunku na Bińcze znajdują się 2 wyrobiska poźwirowe. Powstały one podczas eksploatacji udokumentowanego złoża kruszywa naturalnego – pokładów piasków ze żwirem, wpisanego do rejestru obszarów górniczych decyzją nr 362/77 z 30.07.1977r. Eksploatacja złoża została zakończona, nie wydano decyzji o kierunku rekultywacji wyrobisk, a teren żwirowni został rozparcelowany i przekazany Nadleśnictwu Czarne-Człuchowskie. Obecnie (od ponad 10 lat) obszar jest porośnięty lasem i nie wymaga dalszych zabiegów rekultywacyjnych.

Obręb Biernatka przecina arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga wojewódzka Nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów). Przez Biernatkę przebiega również trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 (relacji Chojnice-Runowo Pomorskie). Pozostałe arterie komunikacyjne to drogi o znaczeniu lokalnym: powiatowe Nr 2532G (relacji Biernatka-Olszanowo-Grodzko) oraz sieć dróg gminnych: publicznych (Nr 232081G, Nr 232082G, Nr 232083G, Nr 232084G, Nr 232095G, Nr 232101G, Nr 232071G) i niepublicznych.

Biernatka to mała wioska o przewadze rozproszonej zabudowy zagrodowej z reliktnymi założeniami podworskiego i zabytkowego parku z 2 połowy XIX w. Zarówno z zabytkowej zabudowy jak i parku zachowały się tylko nieliczne pozostałości, które niestety ulegają ciągłej degradacji w wyniku zaistniałych wtórnych podziałów, braku jednego właściciela oraz prowadzenia remontów sprzecznych z zasadami konserwatorskimi, a także w wyniku świadomego niszczenia starodrzewu. W pobliżu wsi znajduje się stary zdewastowany cmentarz (położony przy drodze gminnej 232083G).

Ze względu na wartość kulturową cmentarza oraz zachowanych reliktnych i układu założenia podworskiego należałoby objąć je ochroną. Na terenie obrębu nie występują obiekty nieruchome wpisane do rejestru Pomorskiego Konserwatora Zabytków.

Grunty zabudowane głównie zabudową zagrodową liczą 8ha. Zabudowania są rozproszone na terenie całego obrębu, jednak większa ich grupa występuje przy drodze wojewódzkiej nr 201 w pobliżu zjazdów na drogi gminne 232084G i 232095G. Przy tej ostatniej znajduje się także zespół podworski.

W Biernatce nie ma szkoły podstawowej. Placówką publiczną integrującą życie mieszkańców jest świetlica wiejska zlokalizowana w budynku starego dworu. Pozostałe pomieszczenia tego budynku są mieszkaniami socjalnymi będącymi własnością gminy Czarne.

Obręb Bińcze. Na terenie obrębu Bińcze zabudowa zwarta zlokalizowana jest we wsi Bińcze oraz w przysiółkach Gliniana Góra i Wygonki. Obręb zajmuje powierzchnię 2020 ha, z czego grunty rolne stanowią ok. 699 ha (tj. 34,4%), lasy ok. 1218 ha (tj. 60,35%), tereny zurbanizowane ok. 70 ha (tj. 3,46%), w tym zabudowane ok. 30 ha (tj. 1,48%), komunikacja 1,93% i inne ok. 0,05%. Powierzchnia Bińcza stanowi 8,62% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest we wschodniej części gminy i graniczy z Gminami Rzeczenica, Człuchów i Debrzno. Pod względem geomorfologicznym większa część obrębu to teren pojezierny (Pojezierze Krajeńskie), ograniczony od północno-zachodu korytem rzeki Szczyry, która przepływa przez całą gminę i w Prądach wpada do Gwdy. Przez teren Bińcza przebiega korytarz ekologiczny, który ciągnie się z gminy Rzeczenicy do Krzemieniawa obejmując ogromne połacie lasów. Zawiera się w nim Obszar Chronionego Krajobrazu „Okolice jezior Krępsko i Szczytno”, dalej korytarz przebiega wzdłuż rzeki Szczyry obejmując lasy ochronne (14,5ha) położone w północno-zachodniej części obrębu i na granicy z gminą Debrzno. Wschodnia część obrębu ma charakter źródłiskowy, w obszarze którego, w części leśnej i doliny Szczyry występują liczne tereny podmokłe. Doliny rzeczne, ekosystemy leśne, podmokłe i torfowiska stanowią cenne zachowane elementy środowiska przyrodniczego i powinny zostać objęte ochroną. Środkową część obrębu, o przewadze gruntów rolnych, charakteryzuje dobra jakość gleb uprawnych, więc wskazane byłoby wykorzystanie rolnicze tych terenów.

Obręb Bińcze przecina arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga wojewódzka Nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów). Przez Bińcze przebiega również trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 (relacji Chojnice-Runowo Pomorskie) bez przystanku PKP na terenie obrębu.

Sieć dróg o znaczeniu lokalnym tworzą drogi gminne publiczne (Nr 232097G, Nr 232096G, Nr 232103G, Nr 232102G, Nr 232105G, Nr 232104G, Nr 232103G, Nr 232106G, Nr 230199G i niepubliczne.

Wieś Bińcze o charakterze wielodrożnicy (dawniej ulicówki) zlokalizowana jest po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 201 oraz wzdłuż drogi gminnej przecinającej drogę wojewódzką relacji Wygonki – Gliniana Góra – Bińcze – Wiśniowa Aleja. Wieś powstała wokół założenia folwarcznego (późniejszy PGR). Relikty dworu z początku XX w. nie zachowały się, natomiast zachował się park o czytelnym układzie przestrzennym i z wartościowym starodrzewem wpisany do Rejestru Pomorskiego Konserwatora Zabytków. Zabudowa folwarku po licznych przebudowach utraciła szereg walorów kulturowych (oprócz budynku gorzelni i magazynu zbożowego). Drugim obiektem wpisanym do rejestru zabytków jest barokowy kościół filialny p.w. Św. Rodziny z 1761 r. wraz z cmentarzem założonym w XVI w. i otoczeniem zlokalizowany w centrum wsi. Na terenie obrębu znajduje się też dawny cmentarz (z pocz. XX w.), opuszczony i zdewastowany - zachował się tylko zarys jego kształtu, a także cmentarz z początku XX w., w którym nie zachowały się dawne nagrobki, a cmentarz ciągle jest czynny i ma 0,3 ha wolnej powierzchni.

Zabudowa mieszkaniowa ma charakter tradycyjny z dominującymi formami zabudowy zagrodowej, folwarcznej w postaci „czworaków”. Występują również blokowiska poPGR-owskie. Formy tradycyjne wpisują się w krajobraz wiejski. Niestety współczesne blokowiska wprowadzają dysonans przestrzenny. W Bińczu obserwuje się niewielką dynamikę rozwoju, głównie w przysiółku Wygonki, gdzie stara zabudowa siedliskowa poddawana zostaje przez nowych właścicieli dość umiejętnej renowacji i zmianie przeznaczenia na funkcje rekreacji pobytowej. W przysiółku Gliniana Góra i w samej wsi Bińcze działania inwestycyjne polegają na wykonywaniu remontów i niewielkich rozbudów. Zespół poPGR-owski posiada znaczny potencjał gospodarczy, więc należałoby przywrócić jego możliwości produkcyjne (bądź usługowe). Niesie to za sobą szansę na ożywienie dynamiki rozwoju wsi.

We wsi Bińcze znajduje się Publiczna Szkoła Podstawowa (klasy 1-3), która obsługuje także przysiółki znajdujące się na terenie obrębu. W budynku szkoły funkcjonuje także świetlica wiejska, będąca jednocześnie jedną z 4 znajdujących się na terenie gminy świetlic socjoterapeutycznych. Wieś posiada inne placówki publiczne jak filia poczty, placówka Ochotniczej Straży Pożarnej, boisko wiejskie, leśniczówka i park (wpisany do rejestru zabytków).

Obręb Domisław. Na terenie obrębu Domisław zabudowa zwarta zlokalizowana jest we wsi Domisław Górny oraz w przysiółkach Domisław Dolny i Folwark. Obręb zajmuje powierzchnię 1651 ha, z czego grunty rolne stanowią ok. 1113 ha (tj. 67%), lasy ok. 430 ha (tj. 26%), tereny zurbanizowane ok. 67 ha (tj. 4,06%), w tym zabudowane ok. 26 ha (tj. 1,58%), komunikacja 2,48%. Powierzchnia Domisławia stanowi 7,05% obszaru gminy.

Obręb zlokalizowany jest w centralnej części gminy i rozciąga się aż do jej południowo-wschodniej granicy z gminą Debrzno. Pod względem geomorfologicznym jest to obszar pojezierzy (Pojezierze Krajeńskie) o

pofałdowanym krajobrazie i bogaty w niewielkie jeziora polodowcowe. Największym z nich na terenie Domisławia jest jez. Staruch. Teren obniża się w kierunku doliny rzeki Szcziry, która stanowi południową granicę obrębu. Wzdłuż niej przebiega korytarz ekologiczny (obejmujący ogromne połacie lasów), który ciągnie się z gminy Rzeczenicy do Krzemienia i tam łączy z kompleksem lasów Borów Tucholskich. Na terenie obrębu Domisław znajdują się lasy ochronne (30ha) położone wzdłuż Szcziry. Tereny w dolinie Szcziry i jej dopływów to przeważnie torfowiska źródłkowe i tereny podmokłe. Doliny rzeczne, ekosystemy leśne, podmokłe i torfowiska stanowią cenne zachowane elementy środowiska przyrodniczego i powinny zostać objęte ochroną. Środkową część obrębu, o przewadze gruntów rolnych, charakteryzuje dobra jakość gleb uprawnych, więc wskazane byłoby wykorzystanie rolnicze tych terenów.

Przez Domisław przebiega trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 relacji Chojnice-Runowo Pomorskie (bez przystanku PKP). Przez obręb nie przebiegają inne arterie komunikacyjne o znaczeniu ponadlokalnym.

Sieć dróg o znaczeniu lokalnym tworzy droga powiatowa Nr 2529 (relacji Breńsk-Gockowo-Wyczechy-Krzemieniewo) przebiegająca z północy na południe obrębu i drogi powiatowe zbiegające się promieniście w Domisławiu Górnym Nr 2541G (relacji Domisław-Sierpowo), a także drogi gminne publiczne (Nr 232074G, Nr 232092G, 232093G, Nr 232094G, Nr 232091G, Nr 232099G, Nr 232100G, Nr 232101G, Nr 2540G Sokole-Domisław) i niepubliczne.

Domisław Górny to okazała wieś gburiska z nieprzekształconym bardzo czytelnym układem owalnicowym oraz z zachowanym na skraju wsi dużym dawnym założeniem pałacowo-parkowym (później po PGRowski). Z dawnego założenia dworskiego zachował się pałac, relikty parku i zdewastowana krypta grobowa dawnych właścicieli majątku, zachowały się również zabudowania gospodarcze dworskie. W okresie powojennym założenie zostało „uzupełnione” budynkami gospodarczymi tzw. typowymi i blokami PGRowskimi. O ile prywatne zagrody posiadają praktycznie nieprzekształcone formy zabudowy, to niestety założenie podworskie jest bardzo zdewastowane.

Przysiółek Domisław Dolny to dawny zespół dworsko-folwarczny z zachowanym pałacem, relikdami parku, zabudowaniami folwarcznymi i z cmentarzem rodzinnym właścicieli majątku. Niestety historyczny układ urbanistyczny założenia folwarcznego został przekształcony i obudowany współczesną zabudową. W przeciwieństwie do zachowanego nieprzekształconego układu ruralistycznego zabudowy Domisławia Górnego, Domisław Dolny wymaga większego wysiłku dla przywrócenia ładu przestrzennego.

W obrębie Domisław zlokalizowany jest kolejny przysiółek Folwark stanowiący reliktd pofolwarcznej zabudowy z zachowaną kolonią kilku zabytkowych czworaków. Kolejnym obiektem zabytkowym na terenie obrębu jest dawna Leśniczówka Skowarnki położona na skraju lasu przy drodze gruntowej z Domisławia Górnego w kierunku jez. Staruch. Na terenie obrębu nie występują obiekty wpisane do rejestru

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku. Jednak w celu ochrony walorów zabudowy podworskiej i pofolwarczej w Domistawiu Dolnym i Górnym należałoby objąć oba te zespoły ochroną konserwatorską.

Kształcenie dzieci zamieszkałych w Domistawiu na poziomie podstawowym odbywa się w Szkole Podstawowej w Krzemieniewie. W Domistawiu Górnym znajduje się świetlica wiejska, która w pełni zabezpiecza potrzeby lokalnej społeczności oraz kaplica, którą przeznaczono na kościół i planuje się dobudowę wieży kościelnej o wysokości max 12m wraz z krzyżem.

Obręb Krzemieniewo. Na terenie obrębu Krzemieniewo zabudowa zwarta zlokalizowana jest we wsi Krzemieniewo oraz w przysiółkach Malinowo, Lędyczek II, Piotrowice, Brzeziny, Lestnica, Łomczewko, Rębno i Prądy. Obręb zajmuje powierzchnię 4559 ha, z czego grunty rolne stanowią ok. 1163 ha (tj. 25%), lasy ok. 3063 ha (tj. 67%), tereny zurbanizowane ok. 70 ha (tj. 1,54%), w tym zabudowane ok. 36 ha (tj. 0,80%), komunikacja 0,72%. Obręb Krzemieniewo stanowi 19,47% obszaru gminy, a jego powierzchnia jest druga co do wielkości spośród wszystkich obrębów w gminie Czarne. Tak samo jeśli chodzi o powierzchnię terenów leśnych położonych na terenie obrębu, wynosi ona ok. 67%, podczas gdy w pozostałych obrębach kształtuje się na poziomie od ok. 4% do ok. 50%.

Obręb zlokalizowany jest w południowej części gminy, a jego wschodnią granicę z gminą Debrzno stanowi rzeka Szczyra, zachodnią natomiast (z gminą Okonek) rzeka Gwda. W południowej części obrębu w pobliżu drogi krajowej nr 22 przepływa dopływ Szczyry – rzeka Chrzastawa i zlokalizowane jest jez. Czarne. Największym jednak jeziorem na terenie obrębu jest jez. Krzemieniewo położone w pobliżu wsi o tej samej nazwie. Pod względem geomorfologicznym północna część obrębu jest obszarem Pojezierza Krajeńskiego, a południowa obszarem Doliny Gwdy. Cały teren charakteryzuje się pofałdowanym krajobrazem i jest bogaty w niewielkie jeziora polodowcowe. Obszar Pojezierza Krajeńskiego charakteryzuje dobra jakość gleb uprawnych, więc wskazane byłoby dalsze wykorzystywanie rolnicze tych terenów. Tereny rolne od leśnych są wyraźnie rozgraniczone krawędzią strukturalną obniżenia dolinnego Gwdy-Czernicy. Większość obszarów leśnych pokrywających teren obrębu znajduje się na terenie mezoregionu Doliny Gwdy. Teren ten charakteryzuje się występowaniem lasów cennych przyrodniczo oraz znaczną ilością terenów podmokłych i torfowisk źródłiskowych rozlokowanych wzdłuż koryta rzeki Szczyry. Obszar ten zawiera w sobie tereny o wysokiej bioróżnorodności. W związku z tym główne cieki wodne i ich doliny oraz duże powierzchniowo zalesienia kwalifikuje się jako korytarze ekologiczne. Przez teren przebiega z północy na południe regionalny kompleks leśny Borów Tucholskich Zachodnich, w którym zawiera się regionalny korytarz ekologiczny rzeki Gwdy. Tak samo wzdłuż przebiegu rzeki Szczyry wyznacza się subregionalny korytarz ekologiczny położony w subregionalnym kompleksie leśnym okalającym koryto rzeki. Cały obręb Krzemieniewo znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych GZWP Nr 126 Szczecinek.

Na terenie obrębu, niedaleko wsi Krzemieniewo, znajduje się wyrobisko poźwirowe, które nie zostało poddane rekultywacji, jedynie wyrównaniu terenu. Na terenie leśnym pomiędzy rzeką Gwdą a wsią Krzemieniewo znajduje się teren dawnego wydobycia ropy naftowej złoża „Brzozówka”, którego eksploatację zakończono w 1999r. a miejsce po wydobyciu zostało odnowione kosztem i staraniem Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie.

W Krzemieniewie znajduje się oczyszczalnia ścieków zarządzana przez spółdzielnię mieszkaniową „Nowość”.

Pomimo, że droga krajowa nr 22 graniczy od południa z obrębem Krzemieniewo, nie oddziałuje ona na gminę. Sieć dróg o znaczeniu lokalnym przebiegających przez teren obrębu tworzą drogi powiatowe Nr 2539G (Czarne /ul. Leśna/-Sierpowo-Buszkowo) i 2529G (Breńsk-Gockowo-Wyczechy-Krzemieniewo), a także drogi gminne publiczne Nr 232088G, 232101G, 232109G, 232110G, 232111G, 232112G, 232113G, 232114G, 232115G, 232116G, 232117G, i niepubliczne.

Wieś Krzemieniewo to dawna owalnicowa wieś gburska z założeniem podworskim i kościołem szachulcowym z wieżą drewnianą. Z XVIII-sto wiecznym kościołem p.w. Chrystusa Króla wpisanym do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków sąsiaduje zamknięty już cmentarz przykościelny i plebania. Drugi cmentarz znajdujący się na terenie wsi również zawiera zabytkowe elementy, ale jest czynny i ciągle użytkowany. Założenie folwarczne jest bardzo zdewastowane – w części rezydencjonalnej z pałacu pozostały ruiny murów i szkielet dachu, natomiast park został zniszczony głównie przez wycinkę większości zabytkowych drzew. Spośród zabudowań podwórza gospodarczego zachowała się tylko północna ściana urbanistyczna tworzona przez oborę, owczarnię i stodołę. Z historycznie ukształtowanej kolonii mieszkalnej pozostało kilka budynków mieszkalnych rozrzuconych na terenie całej wsi. Obecny układ ruralistyczny wokół owalnicy jest uzupełniony zabudową mieszkaniową, a w owalnicy oprócz kościoła znajduje się także szkoła podstawowa. W bezpośrednim sąsiedztwie dworu zlokalizowana jest substandardowa zabudowa poPGRowska, która w czasach komunizmu dewastowała krajobraz nie tylko swoją formą lecz również prowadzona działalnością gospodarczą i obecnie nie tylko w Krzemieniewie działania te w niczym się nie zmieniły. Gospodarka nadal prowadzona jest w warunkach niechlujstwa, brudu, chaosu i kompletnego braku poszanowania dla walorów przyrodniczych, kulturowych czy wręcz estetycznych. W sąsiedztwie poPGRowskiego gospodarstwa zlokalizowana jest powojenna zabudowa dla pracowników rolnych w formie „tradycyjnych” bloków, które w otoczeniu zachowanej historycznej zabudowy ruralistycznej stanowią swoisty dysonans przestrzenny.

Na terenie obrębu Krzemieniewo znajdują się liczne przysiółki. Wszystkie oprócz Malinowa są położone głęboko w lesie i liczą sobie po 1-4 zagrody. Przysiółek Malinowo stanowi przykład przepięknego założenia podworskiego, które w okresie po 1990r. stopniowo ulegało degradacji. Nie zachował się układ przestrzenny folwarku, jedynie ruiny pałacu, a ślady fundamentów po zabudowie towarzyszącej są ciągle

widoczne. Założenie położone jest daleko od uczęszczanych szlaków komunikacyjnych i w związku z tym prawdopodobnie nie ma szans na ratunek przy obecnej polityce z zakresu ochrony zabytków. Kolejnym przysiółkiem znajdującym się na terenie obrębu Krzemieniewo jest Lędyczek II. Osada ta, składa się z 3 zagubionych w lesie zagród dawnych pracowników leśnych. Zabudowa w będącym w podobnej sytuacji przysiółku Brzeziny, w którym znajdowała się leśniczówka, nie zachowała się i obecnie znajdują się tam jedynie ruiny. Pozostałe przysiółki zlokalizowane są przy rzekach - jedna zagroda w Łomczewku i dwie w Lestnicy leżą nad Gwdą, zagroda w Piotrowicach nad Chrzastawą została przekształcona w letnisko, a w Prądach nad Szczyrą zachował się niewielki zespół zagród leśnych skupionych wokół leśniczówki.

Kształcenie dzieci zamieszkałych w Krzemieniewie na poziomie podstawowym odbywa się w Szkole Podstawowej w Krzemieniewie. W szkole podstawowej zlokalizowana jest jedna z 4 świetlic socjoterapeutycznych znajdujących się na terenie gminy Czarne. W Krzemieniewie znajdują się świetlica wiejska oraz Ochotnicza Straż Pożarna, które w pełni zabezpieczają potrzeby lokalnej społeczności, a także kościół oraz czynny cmentarz.

Obręb Łoża zajmuje powierzchnię 1 200 ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 555 ha (tj. 46%), lasy ok. 592 ha (tj. 50%), tereny zurbanizowane ok. 29ha (tj. 2,42%) w tym zabudowane ok. 10 ha (tj. 0,88%), komunikacja 1,33%. Powierzchnia obrębu Łoża stanowi 5,12% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest w północno-wschodniej części gminy i graniczy z gminą Rzeczenica. Pod względem geomorfologicznym południowa część obrębu to teren pojezierny (Pojezierze Krajeńskie) pokryty glebami uprawnymi dobrej jakości, a także częściowo terenami podmokłym o charakterze źródłiskowym. Natomiast część północną pokrywają, lasy o wysokiej bioróżnorodności położone w obniżeniu dolinnym Gwdy-Czernicy. Pokrycie terenu lasami (szczególnie borami sosnowymi) oraz występowanie w płaskim krajobrazie lokalnych obniżeń, wynika z występowania koryt jezior czy rzek i jest charakterystyczne dla krajobrazu Równiny Charzykowskiej. Rzeka Czernica objęta jest subregionalnym korytarzem ekologicznym leżącym w regionalnym kompleksie leśnym Borów Tucholskich Zachodnich. Doliny rzeczne, ekosystemy leśne, podmokłe i torfowiska wraz z kompleksem lasów Borów Tucholskich stanowią cenne zachowane elementy środowiska przyrodniczego i powinny zostać objęte ochroną.

Przez teren obrębu, na północ od wsi Łoża, przebiega sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110kV relacji GPZ Człuchów– GPZ Czarne. Najbliższy Główny Punkt Zasilania znajduje się więc w mieście Czarne.

Część leśną obrębu Łoża przecina arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga wojewódzka Nr 202 relacji Czarne - Rzeczenica, która nie wpływa w żaden sposób na zabudowę i tendencje jej lokalizowania w tym obrębie. Większe znaczenie może odgrywać tu niedaleka lokalizacja wsi Łoża od przebiegu drogi wojewódzkiej Nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm.

Człuchów). Pozostałe arterie komunikacyjne to drogi o znaczeniu lokalnym: powiatowe Nr 2533G (relacji Wyczechy - Łoża) i Nr 2529 (Breńsk-Gockowo-Wyczechy-Krzemieniewo) oraz sieć dróg gminnych publicznych (Nr 232062G, 232063G, 232065G-232071G, 232080G) i niepublicznych.

Łoża to mała wioska położona w oddaleniu od głównych szlaków komunikacyjnych. Do wioski wjeżdża się od zachodu drogą powiatową od strony Wyczechów. Droga rozwidla się wokół historycznie ukształtowanego układu owalnicowego i praktycznie we wsi się kończy, gdyż jej kontynuację stanowią nieutwardzone drogi polne i leśne. Na skraju wsi zlokalizowany jest zespół podworski z zachowaną w znacznej mierze zabudową gospodarczą, bez dworu i z relikdami parku. Obecny właściciel wykonuje roboty remontowe i rekonstrukcyjne niestety w sposób niezgodny ze sztuką konserwatorską. Zachowane obiekty posiadają duży walor architektoniczny z cennymi detalami architektoniczno-rzeźbiarskimi na elewacjach, więc prowadzenie nieprofesjonalnych działań inwestycyjnych w ich zakresie może wyrządzić obiektom zabytkowym więcej szkody niż pożytku. W całej wsi występują liczne przykłady zabytkowej zabudowy zagrodowej, która zachowała się niemal w 90% w stanie oryginalnym jeśli chodzi o formę architektoniczną i układ ruralistyczny. Jest to bardzo cenna cecha kulturowa wiejskiej zabudowy nie tylko wsi Łoża, ale także wielu innych wsi w gminie Czarne.

W Łoży nie ma szkoły podstawowej. Kształcenie na poziomie podstawowym zapewnia Szkoła Podstawowa w Wyczechach. Na terenie wsi Łoża nie zlokalizowano placówki integrującej życie mieszkańców, jednak z racji bliskości wsi Wyczechy mieszkańcy Łoży mają możliwość korzystania ze znajdującej się tam świetlicy, kościoła, biblioteki i innych placówek.

Obręb Nadziejewo. Na terenie obrębu Nadziejewo zabudowa zwarta zlokalizowana jest we wsi Nadziejewo oraz w przysiółkach Janowiec, Grabowiec, Wierzbnik i Wronkowo. Obręb Nadziejewo zajmuje powierzchnię 2431 ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 1100 ha (tj. 45%), lasy ok. 1184 ha (tj. 48%), tereny zurbanizowane ok. 87ha (tj. 3,58%) w tym zabudowane ok. 33 ha (tj. 1,36%), komunikacja 2,14%. Powierzchnia obrębu Nadziejewo stanowi 10,38% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest w północnej części gminy i graniczy z gminą Rzeczenica. Prawie cały obręb leży w mezoregionie Równina Charzykowska i w związku z tym cały teren jest ukształtowany równinnie. Jego południową część pokrywają gleby uprawne dobrej jakości, natomiast część północna obrębu, położona w strukturalnym obniżeniu dolinnym Gwdy-Czernicy, porośnięta jest gęstymi lasami cennymi przyrodniczo o wysokiej bioróżnorodności, przez które przepływa rzeka Czernica. Cały ten obszar wchodzi w skład regionalnego kompleksu leśnego Borów Tucholskich Zachodnich, a wzdłuż rzeki Czernicy wyznaczono subregionalny korytarz ekologiczny doliny Czernicy.

Zachodnia część obrębu Nadziejewo, obejmująca przysiółki Wierzbnik, Grabowiec i Wronkowo, znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych GZWP Nr 126 Szczecinek.

Przy drodze wojewódzkiej nr 202 znajduje się złoża kruszywa naturalnego „Czarne” o wyznaczonym obszarze górniczym o powierzchni 3,30ha i terenie górniczym 6ha. Eksploatacja kruszywa prowadzona jest okresowo na podstawie koncesji ważnej do dnia 31 grudnia 2023 r.

Przez centralną część obrębu, pomiędzy Wronkowem i Grabowcem oraz na północ od wsi Nadziejewo, przebiega sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110kV relacji GPZ Człuchów – GPZ Czarne. Najbliższy Główny Punkt Zasilania znajduje się więc w mieście Czarne.

Na terenie obrębu Nadziejewo od 1997r. zlokalizowane jest składowisko odpadów, z którego korzysta cała gmina. Odpady składowane są na uszczelnianej geomembraną niecce, składowisko jest ogrodzone i otoczone pasem zieleni. Obecnie wykorzystywany do składowania jest 1ha terenu składowiska, co stanowi jedynie 10% jego całej powierzchni.

Przez Nadziejewo przebiega trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 (relacji Chojnice-Runowo Pomorskie) bez przystanku PKP na terenie obrębu.

Część leśną obrębu Nadziejewo przecina arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga wojewódzka Nr 202 relacji Czarne-Rzeczenica niedaleko której znajduje się przysiółek Wronkowo. Przez przysiółek Grabowiec i wieś Nadziejewo przebiega natomiast druga z dróg wojewódzkich znajdujących się na terenie obrębu – droga nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów). Droga wojewódzka nr 201 ma tworzyć węzeł komunikacyjny z planowaną obwodnicą miasta Czarne, który będzie zlokalizowany na zachodnim skraju przysiółka Grabowiec. Pozostałe arterie komunikacyjne przebiegające przez teren obrębu to droga powiatowa 2527G (relacji Nadziejewo-Sporysz) oraz sieć dróg gminnych publicznych (Nr 232061G-232064G, 232074G-232077G) i niepublicznych.

Wieś obrębowa Nadziejewo to klasyczna wieś gburska o zachowanych zabytkowych formach zabudowy rozlokowanych w placowo-owalicywnym układzie ruralistycznym wokół niezabudowanego nawsia. Na południowym skraju wsi znajduje się przepięknie położony na wzniesieniu drewniany zabytkowy kościół z 1753r. wraz z dzwonnica. Kościół p.w. Św. Andrzeja Apostoła wraz z otaczającym go nieczynnym zabytkowym cmentarzem i zlokalizowaną na jego terenie dzwonnica jest wpisany do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Niestety nie zachował się zabytkowy starodrzew otaczający kościół, co przyczyniło się do znacznego zubożenia krajobrazu kulturowego. We wsi znajduje się jeszcze jeden nieczynny i Niestety bardzo zaniedbany dawny cmentarz ewangelicki zlokalizowany przy drodze wojewódzkiej nr 201, a także dwie mogiły na dawnym niewielkim cmentarzu w centrum wsi, na terenie

którego stoi drewniany krzyż. Element dysharmonijny tej doskonale zachowanej wsi stanowi poPGRowska zabudowa, w której obecnie znajduje się hodowla drobiu, zlokalizowana we wschodniej części wsi. Na terenie obrębu Nadziejewo znajdują się cztery przysiółki: Janowiec, Wronkowo, Grabowiec i Wierzbniki. Janowiec to zabudowania leśniczówki zlokalizowane przy drodze wojewódzkiej nr 202. Wronkowo to historycznie ukształtowane ok. 1840r. niewielkie założenie folwarczne. Znacznie rozbudowano je, szczególnie o zabudowę gospodarczą po przejęciu terenu przez PGR. Uległ on likwidacji w 1994r., a obecnie całość zabudowań produkcyjno-gospodarczych jest własnością firmy EURO-FARM. Do dnia dzisiejszego należący do pierwotnego folwarku dwór nie zachował się, park jedynie w postaci reliktów, a zabudowa gospodarcza w postaci szczątkowej. Niedaleko drogi dojazdowej z Grabowca do Wronkowa znajduje się zabytkowy cmentarz ewangelicki ze starodrzewem w otoczeniu pastwisk. Przysiółek Grabowiec to kolonia rozproszonej zabudowy zagrodowej rozciągająca się po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 201. Przeważają tu historyczne formy zabudowy zagrodowej kształtowanej wokół prostokątnego podwórza. Spośród zachowanych w pierwotnej formie architektonicznej zabudowań wyróżnia się kilka przebudów domów mieszkalnych, którym nadano formę miejskich „klocków”. Ostatnim z omawianych przysiółków w obrębie Nadziejewo jest Wierzbnik (znany też pod nazwą Franciszkowo), w którym znajduje się tylko kilka pojedynczych zagród wiejskich położonych w sąsiedztwie torów kolejowych, w otoczeniu pól.

W obrębie Nadziejewo nie ma szkoły podstawowej. Dzieciom zamieszkałym we wsi Nadziejewo kształcenie na poziomie podstawowym zapewnia Szkoła Podstawowa w Wyczechach. Natomiast dzieci z przysiółków Wronkowo, Grabowiec i Wierzbnik uczęszczają do Szkoły Podstawowej w Czarnem. Na terenie wsi Nadziejewo zlokalizowane są świetlica i boisko wiejskie, które pełnią rolę placówek integrujących życie mieszkańców. Z racji bliskości miasta Czarne i wsi Wyczechy, mieszkańcy Nadziejewa mają również możliwość korzystania ze znajdujących się tam placówek i obiektów użyteczności publicznej.

Obręb Raciniewo. Obręb Raciniewo zajmuje powierzchnię 1043 ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 776 ha (tj. 74%), lasy ok. 202 ha (tj. 20%), tereny zurbanizowane ok. 40ha (tj. 3,84%) w tym zabudowane ok. 12 ha (tj. 1,15%), komunikacja 2,59%. Powierzchnia obrębu Raciniewo stanowi 4,46% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest w środkowej części gminy. Pod względem geomorfologicznym południowa część obrębu to teren pojezierny (Pojezierze Krajeńskie) o równinnym ukształtowaniu terenu. Pokryty terenami rolnymi, łąkami i pastwiskami, a także w niewielkiej części terenami leśnymi o charakterze źródliskowym. Na terenie obrębu znajdują się liczne drobne naturalne cieki wodne – niewielkie oczka wodne oraz strumyki i rowy melioracyjne.

Przez Raciniewo przebiega trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 (relacji Chojnice-Runowo Pomorskie) bez przystanku PKP na terenie obrębu.

Teren obrębu przecina arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów) niedaleko której leży wieś Raciniewo. Pozostałe arterie komunikacyjne przebiegające przez teren obrębu tworzą sieć dróg gminnych publicznych (Nr 232079G, 232080G, 232085G, 232086G, Nr 232095G) i niepublicznych.

Raciniewo to mała wieś ulicowa położona w oddaleniu od szlaków komunikacyjnych z zabytkowym, drewnianym, szachulcowym kościołem zlokalizowanym na wzgórzu przy drodze wjazdowej do wsi. Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej parafii w Bińczu jest wpisany do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wraz z otoczeniem, czyli zabytkowym cmentarzem i położoną na jego terenie dzwonnica. Układ wsi tworzy kilka zagród w większości o zachowanych zabytkowych, nieprzekształconych formach architektonicznych i w związku z tym cała wieś stanowi dużą wartość kulturową zabudowy ruralistycznej. Po dawnym folwarku zlokalizowanym w centrum wsi nie zachowała się zabudowa ani układ przestrzenny. Z założenia podworskiego zachowały się jedynie relikty bramy wjazdowej do folwarku i budynków gospodarczych. W południowej części obrębu, zlokalizowane są dwa przysiółki – Raciniewo i Przygórze. Raciniewo to 3 zagrody wiejskie zlokalizowane na leśnej polanie, a Przygórze to 2 zagrody rolne położone za torami kolejowymi.

W obrębie Raciniewo nie ma szkoły podstawowej. Kształcenie na poziomie podstawowym zapewnia 6-cio oddziałowa Szkoła Podstawowa w Wyczechach. Na terenie wsi Raciniewo zlokalizowane są świetlica wiejska, która pełni rolę placówki integrującej życie mieszkańców. Z racji bliskości wsi Wyczechy, mieszkańcy Raciniewa mają również możliwość korzystania ze znajdujących się tam placówek i obiektów użyteczności publicznej.

Obręb Sierpowo zajmuje powierzchnię 664 ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 590 ha (tj. 89%), lasy ok. 29 ha (tj. 5%), tereny zurbanizowane ok. 34ha (tj. 5,12%) w tym zabudowane ok. 13 ha (tj. 2,03%), komunikacja 3,01%. Powierzchnia obrębu Sierpowo stanowi 2,84% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest w centralnej części gminy. Pod względem geomorfologicznym obręb położony jest na terenie pojeziernym (Pojezierze Krajeńskie) o równinnym ukształtowaniu terenu. Pokryty jest terenami rolnymi, łąkami i pastwiskami, a gleby uprawne są dobrej jakości. Na terenie obrębu znajdują się liczne drobne naturalne ciek wodne – niewielkie oczka wodne.

Terenu obrębu nie przecinają arterie komunikacyjne o znaczeniu ponadlokalnym. Główne szlaki komunikacyjne rozchodzą się promieniście od wsi Sierpowo i łączą ją z miastem Czarne oraz wsiami Sokole, Krzemieniewo i Domisław. Są to drogi powiatowe nr 2539G (Czarne /ul. Leśna/-Sierpowo-Buszkowo) i nr 2541G (Sierpowo-Domisław) oraz drogi gminne publiczne (Nr 232107G i 232108G) i niepubliczne.

Sierpowo to historyczna wieś ulicowa rozciągająca się w czterech kierunkach od skrzyżowania z drogami wiodącymi do Czarnego, Domisława, Krzemieniewa i Sokola. Oprócz tradycyjnego układu ruralistycznego, we wsi zachowały się liczne przykłady zabudowy zagrodowej o historycznej formie architektonicznej. Należy zauważyć, że wieś nie wykazuje dynamiki rozwoju, a wręcz przeciwnie – można zaobserwować pewien regres. Kilka zagród jest opustoszałych i w związku z tym ulegających rozsypce. W bardzo dobrym stanie technicznym i zachowania elementów zabytkowych znajduje się natomiast niewielki kościółek położony na wschodnim krańcu wsi. Kościół filialny p.w. Tadeusza Judy parafii w Krzemieniewie wraz z otoczeniem został wpisany do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W kierunku południowo-wschodnim od wsi Sierpowo zlokalizowany był dawny zespół folwarczno-dworski złożony z dworu z parkiem i podwórza gospodarczego, który został przekształcony w PGR i uległ zniszczeniu. Dwór z zabudowaniami gospodarczymi rozebrano, zachowały się jedynie relikty parku. Na miejscu dawnej zabudowy gospodarczej, inwestor (przedsiębiorstwo „Zielony Dąb”) wybudował współczesne zabudowania tartaczne, a na miejscu dawnego dworu - budynek mieszkalno-biurowy. Na terenie wsi znajdują się 3 niezależne tartaki, wraz z zakładami obróbki drewna.

W obrębie Sierpowo nie ma szkoły podstawowej. Kształcenie na poziomie podstawowym zapewnia 6-cio oddziałowa Szkoła Podstawowa w Krzemieniewie. Na terenie wsi Sierpowo znajduje się świetlica wiejska, która funkcjonuje jako placówka integrująca życie mieszkańców. Ponadto z racji bliskości wsi Krzemieniewo, mieszkańcy Sierpowa mają możliwość korzystania ze znajdujących się tam placówek i obiektów użyteczności publicznej.

Obręb Sokole. Na terenie obrębu Sokole zabudowa zwarta zlokalizowana jest we wsi Sokole oraz w przysiółkach Kijno i Domyśl. Obręb zajmuje powierzchnię 2902ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 1249 ha (tj. 43%), lasy ok. 1397 ha (tj. 48%), tereny zurbanizowane ok. 293ha (tj. 8,24%) w tym zabudowane ok. 17 ha (tj. 0,58%), komunikacja 1%, a tereny dawnych poligonów wojskowych zakwalifikowane jako tereny różne ok. 193ha (tj. 6,66%). Obręb Sokole jest jednym z największych w gminie, a jego powierzchnia stanowi 12,39% obszaru gminy.

Obręb zlokalizowany jest w środkowej części gminy, a jego zachodnią granicę z gminą Okonek stanowi rzeka Gwda. Pod względem geomorfologicznym obręb leży we wszystkich trzech mezoregionach, w których położona jest gmina Czarne. Centralna i wschodnia część obrębu objęta jest obszarem Pojezierza Krajeńskiego, południowo-zachodnia całkowicie zalesiona część leży w Dolinie Gwdy, a północno-wschodnia na terenie Równiny Charzykowskiej. Tereny rolne znajdujące się w środkowej i wschodniej części gminy posiadają gleby przeważnie dobrej jakości. Tereny rolne od leśnych są wyraźnie rozgraniczone krawędzią strukturalną obniżenia dolinnego Gwdy-Czernicy. Niewielki fragment rezerwatu przyrody „Dolina Gwdy”,

który rozciąga się wzdłuż nadmienionej rzeki, znajduje się na terenie obrębu Sokole i objęte są nim lasy o wysokiej bioróżnorodności. Wszystkie lasy znajdujące się w zachodniej części obrębu wchodzą w skład regionalnego kompleksu leśnego Borów Tucholskich Zachodnich, w którym zawiera się regionalny korytarz ekologiczny rzeki Gwdy. Na skraju lasu, niedaleko przysiółka Kijno znajduje się pomnik przyrody oznaczony nr 194 – głaz narzutowy.

Większość terenów leśnych znajdujących się na terenie obrębu Sokole położona jest na zamkniętym terenie wojskowym, na który obowiązuje zakaz wstępu oraz zakaz prowadzenia jakichkolwiek działań inwestycyjnych.

Terenu obrębu nie przecinają arterie komunikacyjne o znaczeniu ponadlokalnym. Główne szlaki komunikacyjne rozchodzą się promieniście od wsi Sokole i łączą wieś z miastem Czarne oraz wsiami Sierpowo i Domisław. Są to drogi powiatowe nr 2539G (Czarne /ul. Leśna/-Sierpowo-Buszkowo) oraz drogi gminne publiczne (Nr 232064G, 232073G, 232078G, 232088G, 232090G, 232098G, dawna droga powiatowa nr 2540G Sokole-Domisław) i niepubliczne.

We wsi Sokole zachował się historyczny układ zabudowy, który stanowi bardzo ciekawy przykład wsi placowej, przy czym plac utworzony jest wokół naturalnie ukształtowanego oczka wodnego. Nanizana na otaczające nawsie drogi zabudowa zagrodowa jest w większości ukształtowana wokół prostokątnego podwórza gospodarczego, a walory architektoniczne większej części budynków są dobrze zachowane. Innym zabytkowym, zachowanym elementem jest położony na wjeździe do wsi (od strony miasta Czarne) zabytkowy cmentarz. Niestety w ostatnim czasie pojawiło się kilka budynków współczesnych o obcych formach architektonicznych, tj. pokrytych dachami czterosпадowymi lub mansardowymi o proporcjach innych niż używane tradycyjnie, bez kontynuacji i kontekstu historycznego w stosowanych detalach architektonicznych. W wsi zbudowano w latach 70-tych kilka budynków mieszkalnych w formie PRLowskich „klocków” z płaskimi dachami, które należałoby poddać rewaloryzacji.

Na terenie obrębu Sokole znajdują się dwa przysiółki: Kijno i Domyśl. W przysiółku Kijno zlokalizowany jest zespół zabudowań poPGRowskich, który powstał na terenie dawnego folwarku. Niestety do naszych czasów z dawnego założenia dworskiego nie zachowało się nic, oprócz reliktyw parku. Cały teren jest bardzo zdewastowany i nieuporządkowany. Stanowi to przykład chaosu przestrzennego dodatkowo potęgowanego parcelacją prowadzoną na przełomie lat 80tych i 90-tych, w okresie zmiany ustrojowej. Przysiółek Domyśl to zaledwie jedna zagroda leśna położona w zakolu rzeki Gwdy. W jej niedalekim sąsiedztwie znajduje się mały zabytkowy cmentarz otoczony przez młodnik i las sosnowy.

W obrębie Sokole nie ma szkoły podstawowej. Kształcenie na poziomie podstawowym zapewnia Szkoła Podstawowa w Czarnem. Na terenie wsi Sokole i w przysiółku Kijno znajdują się świetlice wiejskie, które funkcjonują jako placówki integrujące życie mieszkańców. Ponadto we wsi Sokole znajduje się Centrum Integracji Kultury Ukraińskiej. Mieszkańcy obrębu korzystają również z placówek i obiektów użyteczności publicznej zlokalizowanych w mieście Czarne.

Obręb Wyczechy zajmuje powierzchnię 738ha., z czego grunty rolne stanowią ok. 632 ha (tj. 86%), lasy ok. 50 ha (tj. 7%), tereny zurbanizowane ok. 49ha (tj. 6,64%) w tym zabudowane ok. 31 ha (tj. 4,27%), komunikacja 2,30%. Powierzchnia obrębu Wyczechy stanowi 3,15% obszaru gminy.

Obręb ten położony jest w środkowej części gminy i pod względem geomorfologicznym znajduje się na terenie pojeziernym (Pojezierze Krajeńskie). Jego centralną i zachodnią część pokrywają gleby uprawne dobrej jakości. Teren ukształtowany jest łagodnie, a lasy prawie tu nie występują.

Przez teren obrębu, na północ od wsi Łoża, przebiega sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110kV relacji GPZ Człuchów– GPZ Czarne. Najbliższy Główny Punkt Zasilania znajduje się więc w mieście Czarne.

W Wyczechach znajduje się zarządzana przez spółdzielnię mieszkaniową „Nadzieja” oczyszczalnia ścieków. Zlokalizowana jest ona w oddaleniu od centrum wsi, przy drodze do Gockowa. Południową granicę obrębu stanowi trasa linii kolejowej o znaczeniu państwowym Nr 210 relacji Chojnice-Runowo Pomorskie. Przez środek obrębu Wyczechy przebiega arteria komunikacyjna o znaczeniu ponadlokalnym - droga wojewódzka nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczeciński) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów). Pozostałe szlaki komunikacyjne przebiegające przez teren obrębu to droga powiatowa 2529G (relacji Gockowo-Krzemieniewo) i nr 2533G (relacji Łoża-Wyczechy) oraz sieć dróg gminnych publicznych (Nr 232066G, 232067G, 232079G, 232085G) i niepublicznych.

Wyczechy to niewielki terenowo obręb, jednak liczący sobie najwięcej mieszkańców ze wszystkich wsi w gminie Czarne, tj. 816 mieszkańców. Wieś nie posiada wyraźnego historycznego układu ruralistycznego zabudowy. Zachowane budynki wykazujące cechy historyczne przemieszane są z zabudową współczesną, w tym poPGRowską, w formie blokowiskowej. W południowo-zachodniej części wsi zachował się pałac z parkiem i nielicznymi zabudowaniami gospodarczymi będący niegdyś częścią założenia folwarcznego. Niestety pałac ulega ciągłej degradacji. Park jest zdewastowany i zaniedbany mimo że od 1996r. podlega ochronie konserwatorskiej ustanowionej wpisem do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Pozostały teren podworski poddawany jest degradującej go parcelacji i zabudowie w formie współczesnych budynków jednorodzinnych. Można stwierdzić, że bezpośrednie otoczenie zabytkowego założenia podworskiego zostało bezpowrotnie zniszczone. Elementem przestrzennym zachowanym w niezmienionej formie jest zabytkowy cmentarz położony w niewielkim oddaleniu od wsi, przy drodze do Raciniewa.

Niedaleko niego, na skraju wsi zlokalizowany jest punkt odprawiania mszy świętej powstały przez rozbudowę dawnego budynku mieszkalnego. Podsumowując należy stwierdzić, że dynamiczny, jak na warunki gminy, rozwój wsi wymaga podjęcia prężnych działań prawno-formalnych porządkujących i wprowadzających ład przestrzenny.

Na terenie obrębu dominuje funkcja mieszkaniowa (łącznie z zabudową zagrodową) i zajmuje powierzchnię ok. 24ha. Towarzysząca jej funkcja produkcyjna (głównie EURO-FARM) wynosi ok. 2ha. Na terenie obrębu znajdują się także ogrody działkowe o powierzchni ok. 5ha zaklasyfikowane wg ewidencji jako funkcja rekreacyjna. Łącznie na terenie obrębu Wyczechy tereny zabudowane zajmują 24ha+2ha+5ha=31ha.

W obrębie Wyczechy działa szkoła podstawowa wraz z boiskami szkolnymi. W szkole w Wyczechach funkcjonuje jedna z czterech znajdujących się na terenie gminy Czarne świetlic socjoterapeutycznych. Na terenie wsi Wyczechy zlokalizowana jest również świetlica wiejska, a także Ochotnicza Straż Pożarna i filia biblioteki w Czarnem, które funkcjonują jako placówki integrujące życie mieszkańców. Ponadto mieszkańcy obrębu korzystają z budynku poczty zlokalizowanego w centrum wsi.

Tabela 9. Istniejące użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręby

Lp.	Nazwa obrębu	Zabudowa istniejąca			Kruszywa			
		Mieszk. Zagrod. Rekr. Ust. [ha]	Produkcyjna, inna [ha]	Σ	Udokumentowane złoża nieposiadające koncesji na wydobywanie [ha]	Udokumentowane złoża posiadające koncesje na wydobywanie		
						Planowane [ha]	W trakcie wydobywania [ha]	Wyeksploatowane [ha]
1	2	3	4	5	20	21	22	23
1	Biernatka	6	21)	8	-	-	-	-
2	Bińcze	28	2	30	-	-	-	-
3	Domisław	25	1	26	-	-	-	-
4	Krzemieniewo	33	3	36	-	-	-	5
5	Łoża	9	1	10	-	-	-	-
6	Nadziejewo	31	2	33	-	-	3	-
7	Raciniewo	12	-	12	-	-	-	-
8	Sierpowo	12	1	13	-	-	-	-
9	Sokole	17	-	17	-	-	-	-
10	Wyczechy	29	2	31	-	-	-	-
	Σ	202	14	216	-	-	3	5

Tabela 10. Obowiązujące Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy²

Powierzchnia terenów wskazanych w Studium				Powierzchnia przeznaczenia terenów pod funkcje (% powierzchni Gminy)									
Do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego	W tym na podstawie przepisów odrębnych	Wymagające zmiany przeznaczenia		Mieszkaniowe wielorodzinne	Mieszkaniowe jednorodzinne	Usługowe	Techniczno- produkcyjne	Komunikacyjne	Infrastruktury technicznej	Użytkowania rolniczego		Zieleni i wód	inne
		Gruntów rolnych na cele nierolnicze	Gruntów leśnych na cele nieleśne							ogółem	W tym tereny zabudowy zagrodowej		
ha				% powierzchni Gminy (z dokładnością do 0,1%)									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
23 421	0	158	30	2,2	27,0	11,0	5,0	1,2	1,4	48,2	2,6	2,0	2,0

² Formularz PZP-1

1.2. Dotychczasowe przeznaczenie terenu w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czarne

Czarne - część miejska (teren zabudowany lub przeznaczony pod zainwestowanie – zgodnie z obowiązującym Studium (2013)) zajmuje powierzchnię około 670 ha, z czego grunty rolne zajmują powierzchnię 49,40%, wody powierzchniowe 1,1%, drogi 4,94%, tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej łącznie 9,32%, usługowej 1,1%, produkcyjnej 3%, tereny infrastruktury technicznej 0,9%, cmentarze 0,46%, obiekty oświaty, sportu i rekreacji 0,95%, ogrody działkowe 3,28%, zieleń urządzone 0,44%, tereny kolejowe 1,80%, zakład karny 2,47%, lasy 20,66%.

Powierzchnia miasta (teren zabudowany lub przeznaczony pod zainwestowanie) stanowi 2,85% obszaru gminy, natomiast 14,47% obszaru obrębu Czarne. Ponadto w obowiązującym Studium (2013):

- W zachodniej części miasta w rejonie ul. Świerczewskiego i 22 Lipca zarezerwowano teren dla usług oświaty.
- Stopień wypełnienia istniejących cmentarzy wymaga pozyskania kolejnego terenu pod nowy cmentarz, pod który zarezerwowano obszar w zachodniej części miasta, przy obwodnicy miejskiej.
- W północno-zachodniej części miasta, na obszarze osiedla mieszkaniowego zarezerwowano obszar o pow. około 1 ha pod lokalizację nowego kościoła.

Tabela 11. Prognoza ludności, projektowane użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręby, wg obowiązującego Studium (2013)

Lp.	Nazwa obrębu	Liczba ludności		Zabudowa projektowana							Obszary do zalesienia [ha]
		Istniejąca	Prognozowana	Zabudowa mieszkaniowo-usługowa z przewagą f. mieszkaniowej			Zabudowa mieszkaniowo-usługowa z przewagą f. usługowej			Σ	
				Wg MPZP [ha]	Wg studium [ha]	Σ	Wg MPZP [ha]	Wg studium [ha]	Σ		
1	2	25	26	6	7	8	9	10	11	27	24
1	Biernatka*	105	20 ²	-	-	-	-	-	-	125	36
2	Bińcze	549	380	-	30	30	-	-	-	929	64
3	Domisław	371	166	-	13	13	-	-	-	537	38
4	Krzemieniewo	605	197	-	11	11	-	-	-	802	18
5	Łoża	95	32	-	3	3	-	-	-	127	-
6	Nadziejewo	349	115	-	11	11	-	-	-	464	-
7	Raciniewo	108	15	-	1	1	-	-	-	123	86
8	Sierpowo	187	80	-	10	10	-	-	-	267	15
9	Sokole	281	60	-	6	6	-	-	-	341	66
10	Wyczechy	816	213	-	16	16	-	4	4	1029	-
	Σ	3 466	1 278	-	101	101	-	4	4	4744	323

* Wzrost liczby ludności w obrębie Biernatka wynika z zagospodarowania i rehabilitacji istniejącego założenia podworskiego

Tabela 12. Projektowane użytkowanie terenów w gminie wiejskiej, w rozbiciu na obręby, wg obowiązującego Studium (2013)

Lp.	Nazwa obrębu	Zabudowa projektowana							
		Suma zabudowy mieszkaniowo - usługowej			Zabudowa produkcyjna			Rekreacja pobytowa [ha]	Suma zabud. proj. [ha]
		Wg planów miejscowych [ha]	Wg studium [ha]	Σ	Wg planów miejscowych [ha]	Wg studium [ha]	Σ		
1	2	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Biernatka	-	-	-	-	-	-	2	2
2	Bińcze	-	30	30	-	-	-	-	30
3	Domisław	-	13	13	-	1	1	-	14
4	Krzemieniewo	-	11	11	-	-	-	-	11
5	Łoża	-	3	3	-	-	-	-	3
6	Nadziejewo*	-	11	11	-	34	341	-	45
7	Raciniewo	-	1	1	-	-	-	-	1
8	Sierpowo	-	10	10	-	-	-	-	10
9	Sokole	-	6	6	-	-	-	-	6
10	Wyczechy	-	20	20	-	1	1	-	21
	Σ	-	105	105	-	36	36	2	143

* Projektowany teren produkcyjny w Nadziejewie stanowi część Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości wyznaczonego pomiędzy miastem Czarne i przysiółkiem Wronkowo o łącznej powierzchni ok. 50ha.

Biernatka. W obowiązującym Studium (2013) szacowano, że liczba ludności mogłaby wzrosnąć do max. 20 osób. Ponadto nad jez. Trzcinieckim wyznaczono ok. 2ha terenu pod zabudowę rekreacji pobytowej powiększając teren dawnego campingu. Inwestycja nie spowoduje wzrostu liczby mieszkańców na terenie obrębu, może natomiast wymagać budowy drogi dojazdowej.

Bińcze. W obowiązującym Studium (2013) przeznaczono tereny pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej w centrum wsi Bińcze (ok. 20ha), jako uzupełnienie wzdłuż drogi do przysiółka Wiśniowa Aleja (ok. 5ha), jako uzupełnienie i przywrócenie funkcji mieszkaniowej na terenach byłej zabudowy zagrodowej w przysiółku Gliniana Góra (ok. 4,5ha) oraz niewielkie uzupełnienie zabudowy w centrum przysiółka Wygonki (ok. 0,5ha). W obrębie Bińcze pod zabudowę przeznaczono łącznie 20ha+5ha+4,5ha+0,5ha=30ha. Oznaczało to wzrost ilości zabudowy o 100%, co było uzasadnione potencjałem rozwojowym oraz prognozą wzrostu liczby mieszkańców.

Domisław. W obowiązującym Studium (2013) przeznaczono tereny pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej jako uzupełnienia istniejącej zabudowy w Domisławiu Górnym (ok. 4ha) i Domisławie Dolnym (ok. 9ha) oraz pod zabudowę produkcyjną jako uzupełnienie istniejącej zabudowy w Domisławie Dolnym (ok. 1ha). W obrębie Domisław pod zabudowę przeznaczono łącznie

$4\text{ha}+9\text{ha}+1\text{ha}=14\text{ha}$, oznaczało to wzrost ilości zabudowy o 50%. Wynikało to min. z prognozowanego wzrostu liczby mieszkańców.

Krzemieniewo. W obowiązującym Studium (2013) przeznaczono nowe tereny pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej jako uzupełnienia istniejącej zabudowy we wsi Krzemieniewo (ok. 10ha) i Malinowo (ok. 1ha). Środek owalnicy przeznaczono (wschodnim krańcu) pod funkcje usług (zgodnie z wydaną decyzją o warunkach zabudowy). Pozostałą część nawsia rekomendowano pozostawić niezabudowaną i przeznaczyć pod funkcje zieleni publicznej (co miało odpowiadać tradycyjnemu sposobowi użytkowania placów w założeniach ruralistycznych wsi owalnicowych). W obrębie Krzemieniewo pod zabudowę przeznaczono łącznie $10\text{ha}+1\text{ha}=11\text{ha}$, oznacza to wzrost ilości zabudowy ok 30%. Prognozowano również przyrost liczby ludności na poziomie ok. 3% rocznie.

Łoża. W obowiązującym Studium (2013) przeznaczono tereny pod nową zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej jako uzupełnienia istniejącej zabudowy we wsi Łoża w ilości ok. 3ha, co oznaczało wzrost ilości zabudowy o ok. 30%. Uzasadnieniem był prognozowany wzrost gospodarczy i przyrost liczby ludności na poziomie ok. 3% rocznie.

Nadziejewo. W obowiązującym Studium (2013) przeznaczono nowe tereny pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej jako uzupełnienia istniejącej zabudowy we wsi Nadziejewo w ilości ok. 8ha, w przysiółku Wronkowo ok. 2ha i Grabowiec ok. 1ha. Powierzchnia terenów wyznaczonych pod funkcję mieszkaniową w całym obrębie Nadziejewo wynosiła łącznie $8\text{ha}+2\text{ha}+1\text{ha}=11\text{ha}$, oznaczało to wzrost ilości zabudowy mieszkaniowej o ok. 30%. Ponadto na terenie obrębu Nadziejewo przeznacza się ok. 34ha terenów produkcyjnych pod Miejski Ośrodek Przedsiębiorczości, który wyznaczono między miastem Czarne a przysiółkiem Wronkowo. Pozostała część ok. 16ha Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości znajdowała się na terenie miasta Czarne. Lokalizacja tej funkcji na wyżej określonym terenie podyktowana jest następującymi uwarunkowaniami:

- bezpośrednim sąsiedztwem z projektowaną obwodnicą miasta Czarne,
- bezpośrednim sąsiedztwem z istniejącymi szlakami komunikacyjnymi, tj. drogą wojewódzką nr 201 relacji Gwda Wielka (pow. Szczecinecki) – Czarne – Barkowo (gm. Człuchów) i 202 relacji Czarne-Rzeczenica,
- wyczerpaniem się rezerw terenu pod funkcję produkcyjną w mieście Czarne.

Biorąc również pod uwagę docelowy rozwój gminnego ośrodka przedsiębiorczości na granicy miasta Czarne i obrębu Nadziejewo zapewniono rezerwę terenu pod funkcję mieszkaniową. Rezerwa ta została wskazana w przeważającej części w mieście Czarne oraz w niewielkim zakresie w obrębie Nadziejewo. Obszar

wyznaczony pod funkcję mieszkaniową na terenie Nadziejewa zapewniał rezerwę mieszkaniową dla ok. 115osób.

Raciniewo. W obowiązującym Studium (2013) pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej przeznaczono tereny w centrum wsi jako uzupełnienia ulicowego układu zabudowy o łącznej powierzchni ok. **1ha**, oznaczało to wzrost ilości zabudowy o ok. 6%. Przy czym zakładano, że liczba ludności nie zmieni się w skutek ruchów naturalnych a jedynie jako rezultat migracji, na poziomie ok. 15 osób.

Sierpowo. W obowiązującym Studium (2013) pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej przeznaczono tereny w centrum wsi jako uzupełnienia ulicowego układu zabudowy o łącznej powierzchni ok. 6ha, co oznacza przyrost liczby ludności o ok. 60osób. Dodatkowo wzdłuż drogi powiatowej nr 2539G, na wniosek Agencji Nieruchomości Rolnych, przeznaczono obszar o powierzchni ok. 4ha na funkcję zabudowy mieszkaniowej. Teren ten położony jest przy skrzyżowaniu drogi powiatowej i gminnej prowadzącej do zakładu przetwórstwa drzewnego i miał być przeznaczony dla pracowników tego zakładu w liczbie ok. 20 osób. Łącznie wzrost liczby ludności na terenie obrębu, wynikający z przeznaczenia w studium pod funkcję mieszkaniową wyniósł $6ha+4ha=10ha$, co oznacza planowany przyrost liczby mieszkańców o $60os+20os=80os$.

Sokole. W obowiązującym Studium (2013) pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej przeznaczono tereny w centrum wsi jako uzupełnienia ulicowego układu zabudowy o łącznej powierzchni ok. **6ha**, oznacza to wzrost liczby mieszkańców o ok. 60 osób.

Wyczechy. W obowiązującym Studium (2013) pod zabudowę mieszkaniowo-usługową z przewagą funkcji mieszkaniowej przeznaczono tereny w centrum wsi jako uzupełnienia ulicowego układu zabudowy o łącznej powierzchni ok. 16ha, co będzie oznaczało wzrost liczby mieszkańców o ok. 213 osób. Dodatkowo uwzględniając wydane decyzje o warunkach zabudowy i złożone wnioski, wyznaczono tereny usługowe o powierzchni ok. 4ha oraz tereny o funkcji produkcyjno-gospodarczej o powierzchni ok. 1ha. Łącznie w obrębie Wyczechy wyznaczono tereny pod zabudowę wielkości $16ha+4ha+1ha=21ha$. W obowiązującym Studium zaprojektowano uzupełnienia układu ulicowego zabudową mieszkaniową w ilości, która miała spowodować w ciągu 10 lat przyrost liczby ludności na poziomie ok. 213 osób.

1.3. Ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. w gminie Czarne obowiązywało 12 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym 11 sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022.503].

Łączna powierzchnia objęta mpzp wyniosła 725 ha, co stanowi jedynie 3,2% powierzchni gminy. Struktura przeznaczenia terenów objętych mpzp:

- 49,0% rola, w tym zabudowa zagrodowa 2,0%,
- 22,6% zabudowa mieszkaniowa,
- 12,4% zabudowa usługowa,
- 7,9% zabudowa techniczno-produkcyjna,
- 3,5% zieleń i wody,
- 1,2% infrastruktury technicznej.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przeznaczały 172 ha gruntów rolniczych na cele nierolnicze i 30 ha gruntów leśnych na cele nieleśne.

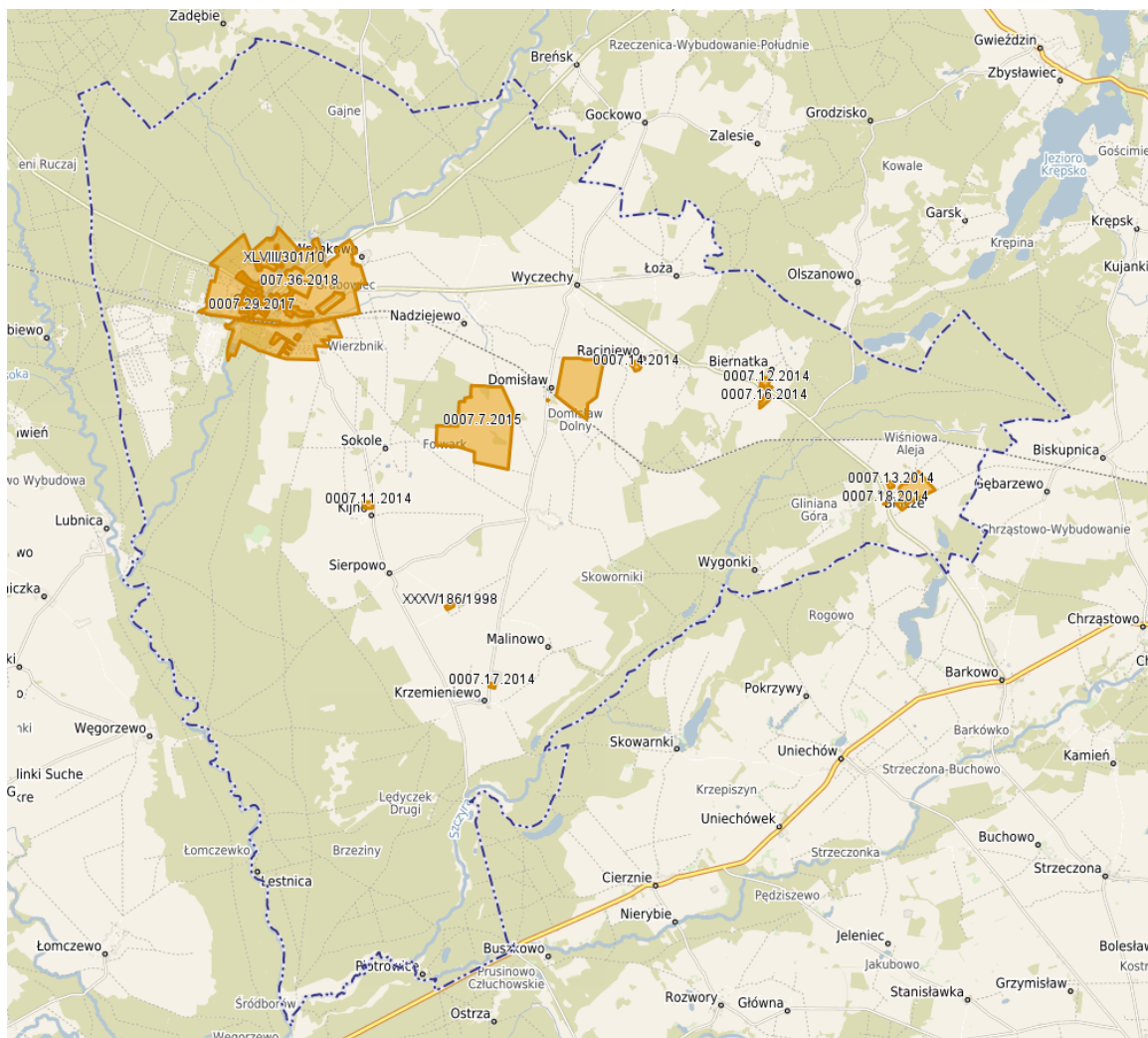
Tabela 13. Lista uchwał dotyczących planów miejscowych w gminie Czarne.

L.p.	Uchwała dotycząca planu miejscowego
1	UCHWAŁA NR 0007.36.2018 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 27 czerwca 2018 roku w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu miasta Czarne i części obrębu geodezyjnego Nadziejewo
2	Uchwała Nr 0007.29.2017 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 10 maja 2017 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek położonych w mieście Czarne pomiędzy rzeką Czernicą i ul. Ogrodową.
3	Uchwała Nr 0007.7.2015 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 27 stycznia 2015r. w sprawie uchwalenia mpzp terenów obejmujących część obrębów geodezyjnych Domistaw, Nadziejewo, Raciniewo i Wyczechy, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 602 z dnia 2 marca 2015r.)
4	Uchwała Nr 0007.18.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 115/4 w obrębie geodezyjnym Bińcze, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1314 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
5	Uchwała Nr 0007.17.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 189/12 w obrębie geodezyjnym Krzemieniewo, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1313 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
6	Uchwała Nr 0007.16.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 94/11 w obrębie geodezyjnym Biernatka, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1312 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
7	Uchwała Nr 0007.15.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 31/6 w obrębie geodezyjnym Domistaw, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1311 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
8	Uchwała Nr 0007.14.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 90/3 w obrębie geodezyjnym Raciniewo, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1310 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
9	Uchwała Nr 0007.13.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 357/15 w obrębie geodezyjnym Bińcze, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1309 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
10	Uchwała Nr 0007.12.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru działki nr 100/1 w obrębie geodezyjnym Biernatka, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1308 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
11	Uchwała Nr 0007.11.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla

II. Uwarunkowania

	obszaru działki nr 194/39 w obrębie geodezyjnym Sokole, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1307 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
12	Uchwała Nr 0007.10.2014 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 18 lutego 2014r. w sprawie uchwalenia mpzp dla obszaru we wsi Bińcze, gmina Czarne (Dz. U. Woj. Pomorskiego poz. 1306 z dnia 2 kwietnia 2014r.)
13	Uchwała Rady Miejskiej w Czarnem Nr XLVIII/301/10 z dnia 08 listopada 2010r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części obrębu miasta Czarne i części obrębu geodezyjnego Nadziejewo (Dz. U. z 2011r. Nr 106 poz. 2149) przestrzennego.

Schemat pokrycia miasta i gminy Czarne obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, stan na 1.02.2021 przedstawiono na rysunku poniżej.

Rysunek 4. Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego. Źródło: SIP

Tabela 14. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego³

Liczba		Powierzchnia			Łączna powierzchnia terenów, dla których zmieniono przeznaczenie		Łączna powierzchnia przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego									
ogółem	w tym na podstawie ustawy z dnia 23 marca 2003 r. o pzp	ogółem	w tym na podstawie ustawy z z dnia 27 marca 2003 r. o pzp.	łączna powierzchnii planów miejscowy wskazanych w studium do sporządzą planów	gruntów rolniczych na cele nierolnicze	gruntów leśnych na cele nieleśne	zabudowy mieszkaniowej		zabudowy usługowej		użytkowanych rolniczo		zabudowy techniczno produkcyjnej	zieleni i wód	komunikacji	infrastruktury technicznej
							ogółem	w tym zabudowy wielorodzinne	ogółem	w tym usług publicznych	ogółem	w tym tereny zabudowy zagrodowej				
ha							% powierzchni miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie (z dokładnością do 0,1 %) suma 8+10+12+14+15+16+17 = 100 %									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
12	11	725	724	0	172	30	22.6	2,0	12,4	12,0	49,0	2,0	7,9	3,5	3,4	1,2

³ Formularz sprawozdawczy PZP-1 za rok 2019.

1.4. Wydane warunki zabudowy i warunki inwestycji celu publicznego

Ze względu na niewielkie pokrycie terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, większość działań inwestycyjnych odbywa się w Gminie w oparciu o warunki zabudowy, w roku 2019 wydano takich decyzji 14, z czego 4 dotyczyło zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, i 10 innej. W roku 2019 wydano 12 decyzji w/s inwestycji celu publicznego (patrz tabele poniżej).

Tabela 15. Liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych w roku 2019 na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁴

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy				
	ogółem	W tym dotyczące zabudowy			
		Mieszkaniowej wielorodzinnej	Mieszkaniowej jednorodzinnej	Usługowej	Innej
liczba					
1	2	3	4	5	6
12	14	0	4	0	10

Tabela 16. Liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁵

Łączna powierzchnia terenów dla których wydano decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu		Decyzje negatywne (odmowne)	
Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy	Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy
ha		liczba	
7	8	9	10
197,7	186,3	0	1

Wydane tylko w roku 2019 decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu pokrywały 197,7 ha (w tym 186,3 ha terenów uzyskało decyzje o warunkach zabudowy). Jest to ogromna wartość w porównaniu z wielkością terenów jakie objęte są w Gminie planami miejscowymi (725 ha).

Oznacza to, że rozwój przestrzenny w Gminie wyprzedza prace planistyczne.

⁴ Formularz PZP-1 za rok 2019

⁵ Formularz PZP-1 za rok 2019

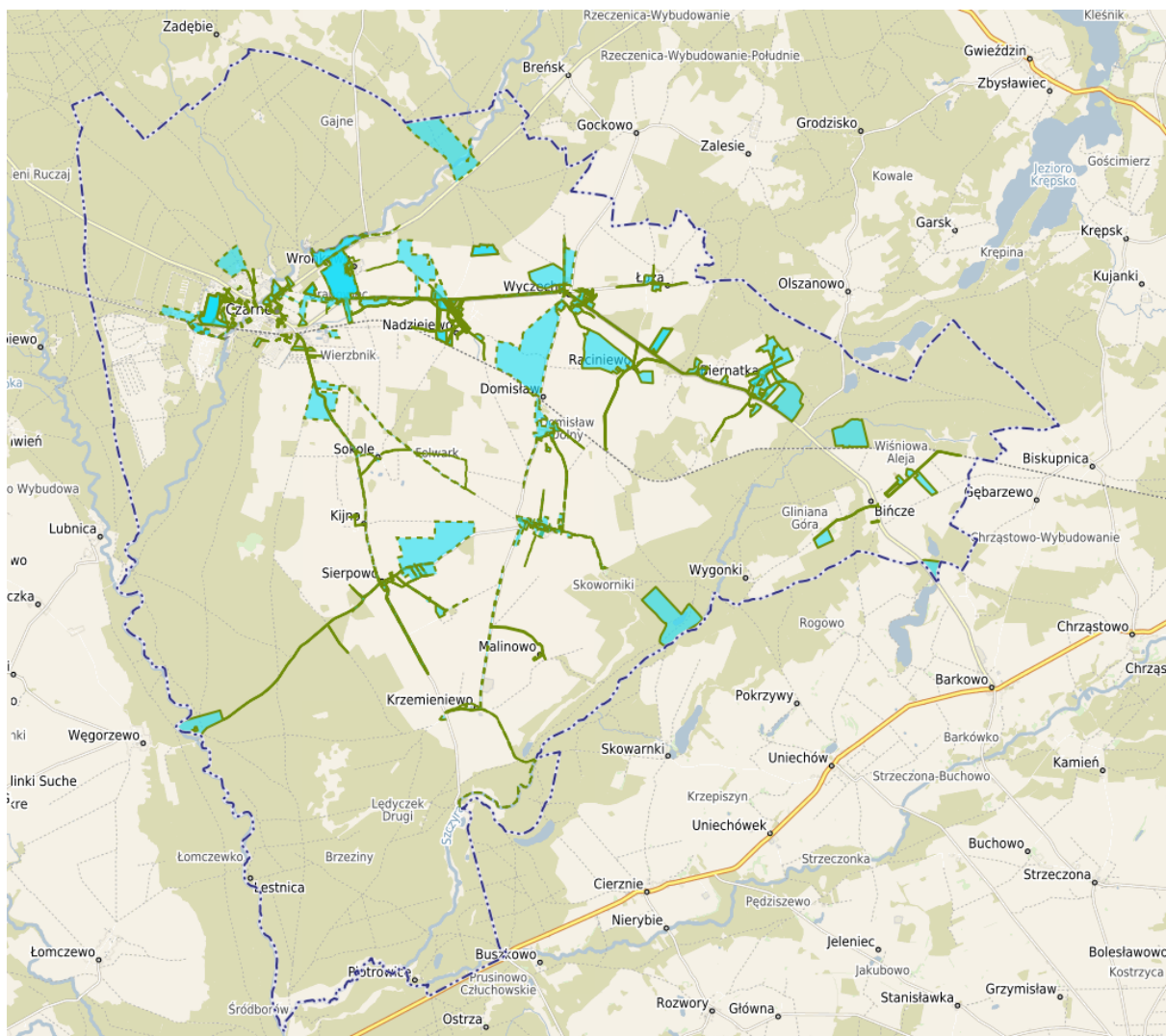
Tabela 17. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w roku 2019. Źródło: UMiG Czarne

Lp	Nazwa organu wydającego decyzję	Nr decyzji i data wydania	Nazwa i adres wnioskodawcy	Rodzaj inwestycji
1.	Burmistrz Czarne	1.2019 2019.08.09	ENERGA-OPERATOR SA	"Budowa linii kablowej 15kV od GPZ Czarne do Zielonego Parku Przemysłowego Cierznie", projektowanej na terenie działek: 226/2 Obręb 049 Czarne, dz. 36, 196 Obręb Sokole, dz. nr 1/2, 1/3 Obręb Sierpowo, dz. nr 123/1, 174/1, 174/2, 177 Obręb Krzemieniewo, dz. 5, 68, 94, 100/3, 100/4, 243/3, 243/8, 243/9, 474, 502, 507, 3237/2 Obręb Cierznie, 464, 5276, 5282/1 Obręb Uniechów. Działki nr: 13/4, 429, 19 Obręb 049 Czarne, 31, 2, 4, 1, 12, 16, 15/2, 29, 3, 14, 16 Obręb 063 Czarne, 498/10, 498/14, 498/17, 498/20, 498/21 Obręb Cierznie, na których planowana jest inwestycja i objęte są miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Działka nr 10/3 Obręb Czarne jest terenem PKP i dla tej działki została wydana przez Wojewodę Pomorskiego decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego nr WI-IV.746.6.2017.AW z dnia 28.12.2017 r.
2.	Burmistrz Czarne	2.2019 2019.04.26	Gmina Czarne	1. Przebudowa drogi gminnej nr 232056G - dz. nr 413, w m. Raciniewo, Obr. ew. Raciniewo 0007; 2. Utwardzenie terenu części działki nr 14/1 - teren cmentarza, w m. Raciniewo, Obr. ew. Raciniewo 0007 i połączenie z drogą gminną nr 232056G poprzez wykonane zjazdu na działkę nr 14/1.
3.	Burmistrz Czarne	3.2019 2019.04.26	ENERGA OPERATOR S.A.	Rozbudowa kablowej sieci elektroenergetycznej 0,4 kV na działce nr 9/9 do zasilania budynku mieszkalnego w m. Wyczechy dz. nr 9/8, gmina Czarne Obręb Wyczechy.
4	Burmistrz Czarne	4.2019 2019.04.26	ENERGA OPERATOR S.A.	Rozbudowa kablowej sieci elektroenergetycznej 0,4 kV na działkach nr 40/3, 427 Obręb Biernatka, gmina Czarne do zasilania budynku mieszkalnego w m. Biernatka dz. nr 35 i 39, Obręb Biernatka, Gmina Czarne.
5	Burmistrz Czarne	5.2019 2019.04.30	Gmina Czarne	Budowa drogi gminnej nr 232108G na odcinku Sierpowo - Domyśl, zlokalizowanej na działkach o nr ewidencyjnym: 1/3, 23/3, 247, 248 położonych w Obrębie 0008 Sierpowo oraz na działkach o nr ewidencyjnym: 209, 3180/3, 3179/1 położonych w obrębie 0009 Sokole.
7	Burmistrz Czarne	7.2019 2019.06.05	ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa elektroenergetycznej sieci kablowej 0,4 kV, w m. Łoża, gmina Czarne, na działkach nr: 10/2, 10/1, 15/3, 46, 88/1, Obręb Łoża.
8	Burmistrz Czarne	8.2019 2019.06.28	Przedsiębiorstwo Wodno-Kanalizacyjne Sp. z o.o.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w miejscowości Biernatka, gmina Czarne na terenie działek nr: 428, 66/1, 68/3, Jednostka ewidencyjna: 220302_5 Czarne, Obręb ewidencyjny Biernatka 0001, powiat Czulchów.
9	Burmistrz Czarne	9.2019 2019.06.28	Przedsiębiorstwo Wodno-Kanalizacyjne Sp. z o.o.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej z przepompownią ścieków wraz z przyłączami w miejscowości Bińcze, gmina Czarne na terenie działek nr: 241/6, 356/3, 158/1, Jednostka ewidencyjna: 220302_5 Czarne, Obręb ewidencyjny Bińcze 0002, powiat Czulchów.
10	Burmistrz Czarne	10.2019 2019.10.25	ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa sieci elektroenergetycznej SN 15 kV w zamian istniejącej sieci napowietrznej SN-15kV, w tym budowę linii kablowej SN 15 kV oraz złącza kablowego SN na terenie działek nr: 5/1, 5/4, 5/5, 5/8, 14/4, 296, Obręb 0049 Czarne, gmina Czarne Miasto.
11	Burmistrz Czarne	11.2019 2019.12.03	ENERGA -OPERATOR SA	Rozbudowa kablowej sieci elektroenergetycznej 0,4 kV dla zasilania budynku mieszkalnego jednorodzinnego na dz. Nr 109/6 w m. Czarne, ul. Leśna, gmina Czarne, na działkach o nr ew.: 226/2, 109/1, 109/2, 109/3, 109/5, 109/6, Obręb Czarne 0001, położonych w m. Czarne, ul. Leśna, gmina Czarne.
12	Burmistrz Czarne	12.2019 2019.12.27	ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa sieci kablowej średniego napięcia (SN-15 kV), w tym budowa linii kablowych SN-15 kV i złącza SN-15kV, na terenie działek: - 0005 Łoża, gmina Czarne: 3351/2, 57/3, 60, 59, 61, 3343/1, 3335/1, 3326/1, 3311/2; - 0006 Nadziejewo, gmina Czarne: 3351/2, 266, 339, 3343/2, 3335/2, 3326/2, 3311/3, 3299/2, 3287/2, 3312, 3300/1, 3288, 3275/3, 3276/1, 3264/4, 401, 3264/1, 3254/1, 3242/2, 3230/2, 3231, 3219/1, 3207/2.
13	Burmistrz Czarne	13.2019 2020.01.04	ENERGA -OPERATOR SA	Rozbudowa kablowej sieci elektroenergetycznej 0,4 kV dla zasilania budynku mieszkalnego jednorodzinnego na dz. Nr 93/2 w m. Domisław, gmina Czarne, na dz. nr 103, 261 Obręb Domisław.

Tabela 18. Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w roku 2020. Źródło: UMiG Czarne

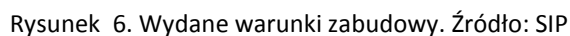
Lp	Nazwa organu wydającego decyzję	Nr decyzji i data wydania	Nazwa i adres wnioskodawcy	Rodzaj inwestycji
1.	Burmistrz Czarne	1.2020 2020.02.18	Gmina Czarne	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Kijno, Sokole i Sierpowo wraz z przepompowniami ścieków i przewodem tłocznym, na działkach nr: - Obręb 0001-49 Czarne-Miasto: 265/2, 228, 227; - Obręb Sokole: 86, 87, 190, 192, 32/6, 32/1, 39, 36, 11, 45, 48, 49/5, 49/6, 49/7, 107/1, 107/2, 49/4, 57/1, 136, 12/2, 40/2, 47/2, 194/42, 194/44, 194/34, 194/8, 194/1, 194/3, 194/4, 194/5, 194/21, 194/23, 194/13, 194/14, 194/6, 194/7, 196; - Obręb Domisław: 302; - Obręb Sierpowo: 7, 33/7, 1/2, 1/3, 13, 23/3, 36/1, 39, 36/3, 36/4, 33/11, 33/12, 91/11, 94/1, 107, 91/13, 172/6, 172/7, 92, 149/10, 148/15.
2.	Burmistrz Czarne	2.2020 2020.03.31	ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa elektroenergetycznej sieci kablowej SN-15 kV i elektroenergetycznej sieci napowietrznej SN-15 kV, na terenie działek nr: 88, 92, 459, 5158, 5159/1, 5162/2, 5162/7, Obręb 0007 Raciniewo, gmina Czarne.
3.	Burmistrz Czarne	3.2020 2020.07.14	Gmina Czarne	Budowa linii kablowej oświetleniowej 0,4 kV na działkach o nr: 31/1, 267/1 - Obręb 0003-Domisław, gmina Czarne.
4.	Burmistrz Czarne	4.2020 2020.07.28	ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa kablowej sieci (linii) elektroenergetycznej 0,4 kV na dz. 109/1 do zasilania budynku na dz. nr 109/9 w m. Czarne, ul. Leśna, gmina Czarne, Obręb 0001-49, Czarne – Miasto.
5.	Burmistrz Czarne	5.2020 2020.09.14	Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o.	Budowa sieci gazowej średniego ciśnienia z rur PE100RC w m. Czarne, ul. Leśna.
6	Wójt Gminy Człuchów		ENERGA-OPERATOR S.A.	Budowa linii kablowych SN – 15 kV w zamian odcinka linii napowietrznej 15 kV. - m. Olszanowo, Gm. Rzeczenica - m. Krępsk, Gm. Człuchów, - m. Bińcze, Gm. Czarne, - m. Biskupnica, Gm. Człuchów.
7	Burmistrz Czarne	7.2020 2020.12.02	Gmina Czarne,	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Kijno, Sokole i Sierpowo wraz z przepompowniami ścieków i przewodem tłocznym – projekt zamienny, na działkach nr: 265/2, 264, 228 - Obręb Czarne, Gmina Czarne.

Na rysunku poniżej wskazano lokalizację inwestycji celu publicznego. Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli inwestycje te głównie obejmują inwestycje w infrastrukturę liniową (głównie energetyczną przez ENERGA OPERATOR S.A.) i drogową (Gmina Czarne) oraz kanalizacyjną czy gazową. Pozostałe – nieliczne - typy inwestycji dotyczą miasta Czarne lub zurbanizowanych centrów wsi.

Rysunek 5. Wydane decyzje dotyczące inwestycji celu publicznego - lokalizacja. Źródło: SIP

Niewielkie pokrycie terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego odbija się także na działalności inwestycyjnej nie dotyczącej celu publicznego. W tabelach poniżej zestawiono wydane warunki zabudowy dla zamierzeń realizowanych przez inwestorów prywatnych w latach 2019 i 2020.

59 | S t r o n a

2. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

2.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy

Obowiązujące Studium (2013) utrzymywało dotychczasowe funkcje gminy, co wynikało z uwarunkowań naturalnych, dostępności infrastruktury i aktywności mieszkańców:

- 1) Tereny o przewadze istniejącej zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej;
- 2) Tereny zabudowy usługowej;
- 3) Tereny zabudowy usług oświaty;
- 4) Tereny o przewadze zabudowy produkcyjnej;
- 5) Tereny zieleni urządzonej;
- 6) Tereny istniejących cmentarzy;
- 7) Tereny ogrodów działkowych;
- 8) Tereny infrastruktury drogowej i obiektów infrastruktury technicznej;

oraz definiowało przeznaczenie dla niezabudowanych obszarów miasta i wsi – o zróżnicowanym przeznaczeniu:

- 1) Tereny mieszkaniowo-usługowe z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej;
- 2) Tereny mieszkaniowo-usługowe z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej;
- 3) Tereny usługowo-mieszkaniowe z preferencją dla zabudowy usługowej;
- 4) Tereny produkcyjno-usługowe z preferencją dla zabudowy produkcyjnej;
- 5) Tereny usług oświaty;
- 6) Tereny usługowe;
- 7) Tereny turystyczno-rekreacyjne;
- 8) Tereny usługowe sportu i rekreacji;
- 9) Tereny zieleni publicznej z urządzeniami i obiektami sportowymi, parkingiem publicznym z dopuszczeniem cmentarza;
- 10) Tereny proponowane pod cmentarze;
- 11) Tereny zieleni publicznej urządzonej;
- 12) Tereny pod zalesienia;
- 13) Tereny zdegradowanych obszarów produkcji rolnej do rehabilitacji i adaptacji;
- 14) Tereny rolne.

Uwzględniając istniejące funkcje oraz zakładane w obowiązującym Studium kierunki rozwoju przestrzennego założono następującą strukturę funkcjonalną:

- Miasto Czarne – ośrodek wielofunkcyjny z dominującymi funkcjami: mieszkalną, usługową i przemysłową,

- Wsie - funkcja rolnicza (dominująca) i mieszkalna;
- Tereny otwarte – lasy (funkcja dominująca) i projektowana funkcja turystyczna.

Funkcja rolnicza wynika z korzystnych uwarunkowań glebowo-przyrodniczych, wysokiego udziału użytków rolnych w ogólnej strukturze użytkowania gruntów, dotychczasowych tradycji i potencjału produkcyjnego, skali zatrudnienia w rolnictwie, poziomu hodowli, bazy przetwórstwa rolno-spożywczego i możliwości rozwoju przetwórstwa, poziomu usług na rzecz rolnictwa i ludności wiejskiej.

W perspektywie długoterminowej można spodziewać się sukcesywnego spadku znaczenia funkcji rolnej gminy, co wynikać będzie z następujących procesów:

- spadku zatrudnienia w rolnictwie,
- obniżania udziału użytków rolnych w wyniku przeznaczania gruntów rolnych na cele inwestycyjne, zalesienia gruntów zgodnie z wyznaczoną granicą polno-leśną,
- tworzenia nowych miejsc pracy na wsi w przetwórstwie i usługach,
- przekształcania niewykorzystanych obiektów gospodarczych na wsi na cele nierolnicze. Na terenie miasta Czarne funkcja rolna ma w stanie istniejącym małe znaczenie.
- na obszarze wiejskim funkcja rolna utrzymana zostanie prawie we wszystkich wsiach gminy.

Funkcja przemysłowa bazuje na istniejącym potencjale produkcyjnym i tradycjach związanych z przemysłem metalowym, spożywczym, przetwórstwie rolno-spożywczym, produkcji materiałów budowlanych. Główna koncentracja przemysłu pozostanie na obszarze miejskim. Utrzymana zostanie również eksploatacja węgłbna złóż kruszywa naturalnego:

Funkcji usługowej przypisać należy istotną rolę, szczególnie dla miasta Czarne. Charakter lokalny (na poziomie gminy) pełnić będą usługi publiczne- oświata, administracja, kultura, jak też i usługi handlu, rzemiosła usługowego. Funkcja administracyjna związana głównie z siedzibą gminy i przygranicznym położeniem gminy powinna być rozwijana. Rozwój ten bazować winien na wprowadzaniu instytucji finansowo - ubezpieczeniowych, obsłudze ruchu turystycznego, obsłudze nieruchomości i firm, doradztwie finansowym i in. Przyjąć należy, że funkcja usługowa pełnić będzie wraz z planowaną funkcją turystyczną pierwszorzędną rolę w mieście, na obszarze wiejskim rola tej funkcji będzie sukcesywnie wzrastać w związku z procesami restrukturyzacyjnymi jakie zachodzić będą w rolnictwie, gdzie uwalniane nadwyżki siły roboczej przechodzić powinny do sfery usługowej. Załączkowo – centrami usług z obszaru publicznych – kultury i oświaty, będą lokalne świetlice wiejskie i szkoły.

Na terenie Człuchowa zlokalizowane są instytucje miejskie lub powołane przez miasto (podległe), które świadczą usługi, lub mogą świadczyć usługi również dla ludności miasta i gminy Czarne:

Instytucje Kultury:

- Miejski Dom Kultury, ul. Traugutta 2
- Miejska Biblioteka Publiczna w Człuchowie, ul. Szczecińska 5, Filia Nr 1 - os. Młodych 7/30

Jednostki Budżetowe:

- Internat Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
- Centrum Kształcenia Ustawicznego
- Przedszkola: Przedszkole Jacek i Agatka
- Gimnazja: NR 1 im. Kazimierza Jagiellończyka, ul. Szkolna 3
- Szkoły Podstawowe i ponadgimnazjalne:
- NR 1 im. Przyjaciół Ziemi
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Stefana Czarnieckiego
- Zespół Szkół Agrobiznesu
- Zespół Szkół Technicznych
- Zespół Szkół Społecznych STO
- Liceum Profilowane Nr III
- Placówki Służby Zdrowia NZOZ
- Samodzielny Publiczny Powiatowy Szpital, ul. Szczecińska 1 i inne prywatne i publiczne:
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ARS Medica”

Inne obiekty niepubliczne z terenu Człuchowa:

- Przedszkole Niepubliczne Bajka
- Niepubliczne Przedszkole „Motylek” z Oddziałem Integracyjnym
- Banki
- Placówki Pocztowe
- Lecznice dla Zwierząt
- Firmy Ubezpieczeniowe - Ośrodki Szkolenia Kierowców
- handel
- gastronomia
- rozrywka
- Centrum Informacji Turystycznej
- Cech Rzemiosł Różnych
- Samopomoc Chłopska
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- Ośrodek Kształcenia Zawodowego

- Społeczne Ognisko Muzyczne

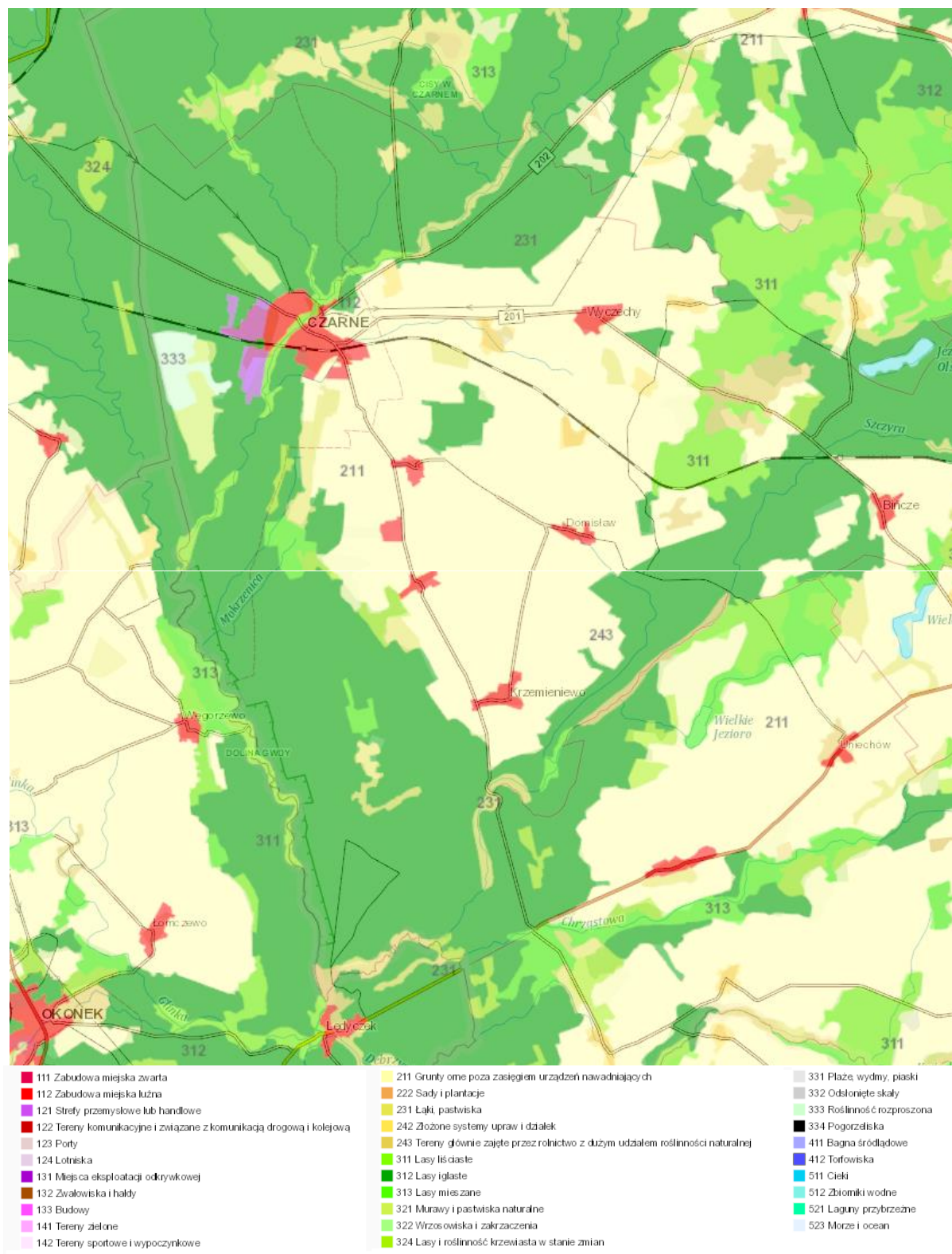
Obiekty i instytucje szczebla krajowego. Na obszarze miasta Czarne zlokalizowany jest Zakład Karny przy ul. Pomorskiej 1. Zakładowi Karnemu w Czarnem Minister Sprawiedliwości zarządzeniem Nr 93/61/CZW z dnia 28.12.1961 r. nadał uprawnienia więzienia centralnego. Jest to jednostka budżetowa, świadcząca usługi z zakresu więziennictwa o randze krajowej. Teren Zakładu Karnego w myśl przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2005 r. Nr 240, poz. 2027) nie jest terenem zamkniętym. W zachodniej części gminy, w dolinie rzeki Gwdy i Czernicy znajdują się rozległe tereny wojskowe (Ośrodek Szkolenia Wojsk Lądowych), których działalność związana jest z obronnością i bezpieczeństwem państwa. Tereny wojskowe w myśl przepisów ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2005 r. Nr 240, poz. 2027) są terenami zamkniętymi.

Obiekty i instytucje szczebla powiatowego. Na obszarze miasta Czarne znajduje się Dom Pomocy Społecznej przy ul. Zamkowa 19. Jest to jednostka organizacyjna samorządu powiatowego. Na terenie Domu Pomocy Społecznej działa Powiatowe Centrum Rehabilitacji i Terapii Zajęciowej, które świadczy usługi na szczeblu powiatowym.

Funkcja turystyczna na terenie gminy powinna być rozwijana zarówno w kierunku turystyki kwalifikowanej jak i turystyki rodzinnej, pobytowej.

Funkcja mieszkaniowa skoncentrowana jest głównie w mieście. Występuje w zabudowie wielorodzinnej o średniej i wysokiej intensywności zabudowy oraz w zabudowie jednorodzinnej (w większości o niskiej intensywności zabudowy). W Czarnem dominuje zabudowa niska (do IV-V kondygnacji). Na terenach osiedli wielorodzinnych zdecydowanie dominują budynki o jednorodnej funkcji mieszkalnej. Na terenie śródmieścia - obok budynków o jednorodnej funkcji mieszkalnej występują budynki mieszkalne z uzupełniającą funkcją usługową (w parterach). Obserwuje się tendencję przebudowy i adaptacji mieszkań w parterach i na wyższych kondygnacjach, zlokalizowanych przy ciągach handlowych, z przeznaczeniem na lokale usługowe. Nowe realizacje zabudowy mieszkalnej w tej jednostce uwzględniają wprowadzenie usług towarzyszących. Projektowany zespół zabudowy odtwarzający zachodnią pierzeję rynku przewidywany jest w formie zabudowy mieszkalno-usługowej. Zabudowa jednorodzinna wykształcona została głównie w formie wolnostojącej, rzadziej bliźniaczej i szeregowej. Peryferyjnie występuje w mieście zabudowa zagrodowa, która jest sukcesywnie przekształcana w zabudowę jednorodzinną. Funkcja mieszkaniowa traktowana jest jako funkcja chroniona. Generalnie w układzie przestrzennym miasta zabudowa mieszkaniowa jest korzystnie zlokalizowana w stosunku do uciążliwych funkcji produkcyjnych tj. przemysłu i składów. Na terenie wiejskim gminy funkcja mieszkaniowa występuje we wszystkich jednostkach, choć jej znaczenie funkcjonalne jest zróżnicowane. Dominuje mieszkalnictwo zgrupowane w zabudowie zagrodowej

(w większości wsi). Mniejsze znaczenie ma zabudowa jednorodzinna i wielorodzinna o średniej intensywności zabudowy. W szczególny sposób należy potraktować zabudowę pozostałą po byłych PGRach, gdyż tkanka ta bardzo często ma charakter substandardowy, wymagający znacznych nakładów na rewitalizację.

Rysunek 7. Zagospodarowanie terenów, wg Corine Land Cover 2018. Źródło: Geoportal INSPIRE

Klasy pokrycia terenu wyróżniane w programie **CORINE Land Cover (CLC)** są zorganizowane hierarchicznie w trzech poziomach. Pierwszy poziom obejmuje pięć głównych typów pokrycia globu ziemskiego: tereny antropogeniczne, obszary rolnicze, lasy i ekosystemy seminaturalne, obszary podmokłe oraz wody. Na drugim poziomie zostało wyróżnionych 15 form pokrycia terenu, które można przedstawić na mapach w skalach od 1:500 000 do 1:1 000 000. Natomiast na poziomie trzecim wyróżniono 44 klasy. Ten poziom szczegółowości wydzieleni został zastosowany w opracowaniu baz danych pokrycia terenu we wszystkich krajach Europy. W Polsce spośród 44 klas pokrycia terenu występuje 31 klas.

Na rysunku powyżej wskazano klasy pokrycia terenu określone dla gminy Czarne.

- Centralną część gminy obejmują nienawadniane grunty rolne klasa 211;
- Zachodnią i północną część gminy obejmują lasy – głównie iglaste – klasa 312;
- W obszarze gminy można także wyróżnić obszary zabudowy – zwartej – klasa 111 oraz luźnej – klasa 112, przy czym:
 - Zabudowa zwarta występuje w obszarze śródmiejskim Czarne;
 - Zabudowa luźna, oprócz pozostałego obszaru miasta Czarne występuje w miejscowościach: Domisław, Kijno, Krzemieniewo, Sierpowo, Sokole i Wyczechy.

Zgodnie z wykładnią przedstawioną w skrypcie opracowanym przez Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa: definicja „**położonych na terenie gminy, obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej**” obejmuje: *Obszary o skupionej zabudowie mieszkaniowej i mieszkaniowo – usługowej mającej dostęp do dróg publicznych i wyposażonych w niezbędną infrastrukturę komunikacyjną i techniczną (drogi, wodociąg, kanalizację), z terenami tej infrastruktury oraz z terenami infrastruktury społecznej i innych usług o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym oraz przestrzeniami publicznymi, a także z terenami o funkcji produkcyjnej, magazynowej i składowej - z zastrzeżeniem, że wszystkie te tereny są położone w obrębie (wewnątrz) takiego obszaru, bądź bezpośrednio sąsiadują z terenami zabudowanymi wchodzącymi w jego skład. W obrębie tych obszarów mogą występować obiekty i tereny objęte ochroną lub wskazane do ochrony jako cenne zasoby dziedzictwa kulturowego i historycznego, a także tereny zdegradowane wymagające przekształceń. Obszary te mogą obejmować niewielkie luki w zabudowie, jeśli mają dostęp do komunikacji i infrastruktury technicznej⁶. Obszary, o których mowa w przytoczonej definicji, umownie nazywano **zurbanizowanymi** (niezależnie od tego czy występowały w obrębie miast, czy gmin wiejskich).*

⁶ Definicja ta pochodzi z opracowania pt. *Metoda wyznaczania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obszarów zabudowanych, obszarów rozwoju zabudowy i obszarów o ograniczonej zabudowie* (2015).

W dalszych analizach (rozdział XX) za obszary te przyjmujemy tereny zurbanizowane miasta Czarne oraz (zwykle) centra wymienionych wyżej wsi – na których w programie CLC – wskazano obszary zurbanizowane o zabudowie luźnej: Domisław, Kijno, Krzemieniewo, Sierpowo, Sokole i Wyczechy. Granice tych *obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej* zostały wskazane na rysunku Studium.

Powiązania sieci osadniczej regionalnej. Teren miasta i gminy Czarne położony jest na skraju województwa pomorskiego, od zachodu graniczy z województwem zachodniopomorskim i gminą miejską Szczecinek, od południa z gminą Okonek w woj. wielkopolskim.

Najbliższy ośrodek miejski to Szczecinek o liczbie mieszkańców ok. 40 219 znajduje się w odległości około 17 km oraz Człuchów o liczbie mieszkańców ok. 16 324 zlokalizowany ok. 30 km od Czarne.

Tereny gminy Czarne z siecią osadniczą najbliższą zlokalizowaną, łączą n/w szlaki komunikacyjne:

- Siedziba powiatu: Człuchów- droga wojewódzka nr 201 oraz droga krajowa nr 22, linia kolejowa nr 210
- Najbliższe gminy sąsiadujące: Rzeczenica – droga wojewódzka nr 201, Okonek (Powiat Złotowski, Województwo Wielkopolskie) - lokalne drogi powiatowe i dalej drogą krajową nr 11 oraz Debrzno - lokalne drogi powiatowe oraz droga krajowa nr 22.
- Najbliższy ośrodek miejski: Szczecinek (Powiat Szczecinecki, Województwo Zachodniopomorskie) - droga wojewódzka nr 210 i dalej drogą krajową nr 22 tzw "berlinka", kolej państwowa nr 210
- Siedziba władz Województwa Pomorskiego w Gdańsku – droga wojewódzka nr 201 i dalej droga krajowa nr 22, nr 1 lub Autostrada A1,
- Oddziały terenowe władz województwa, delegatury w Słupsku – droga wojewódzka nr 201 i dalej droga krajowa nr 20 i 21.

Powiązania komunikacyjne. Przez obszar miasta i gminy Czarne przebiegają i krzyżują się szlaki komunikacyjne o znaczeniu regionalnym:

- Droga wojewódzka nr 201 wschód- zachód relacji Gwda Mała – Czarne - Barkowo. Jest to droga o znaczeniu regionalnym, klasy "Z" - zbiorcza.
- Droga wojewódzka nr 202 relacji Czarne - Rzeczenica. Jest to droga o znaczeniu regionalnym klasy "Z" - zbiorcza.
- Linia kolejowa nr 210 relacji Chojnice – Czarne –Szczecinek - Runowo Pomorskie. Jest to linia kolejowa o znaczeniu państwowym.

W/w drogi wojewódzkie krzyżują się na terenie miasta Czarne w obrębie średniowiecznego miasta lokacyjnego, linia kolejowa przecina równoleżnikowo obszar zabudowany miasta oddzielając północną część od południowej.

2.2. Przestrzeń publiczną

W gminie Czarne nie wyznaczono obszarów przestrzeni publicznej w rozumieniu ustawy, czyli „obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, poprawy jakości ich życia i sprzyjający nawiązywaniu kontaktów społecznych ze względu na jego położenie oraz cechy funkcjonalno-przestrzenne, gminy” dla których obowiązkowe jest sporządzenie planu miejscowego.

Za obszary pełniące funkcje publiczne można uznać tereny zieleni urządzonej, sportowo-rekreacyjne obszary placów wiejskich. Na terenie gminy zlokalizowane są obiekty użyteczności publicznej, których otoczenie może pełnić funkcje publiczne.

Obiekty zlokalizowane w mieście **Czarne**:

- Dworzec PKP
- Zakład Karny ul. Pomorska 1
- Ochotnicza Straż Pożarna ul. Ogrodowa 22
- Urząd Miasta i Gminy ul. Moniuszki 12
- Przedszkole Wojskowe ul. Pomorska 4
- Przedszkole przy ul. Parkowej 7
- Poczta Polska ul. Parkowa 12
- Zespół Szkół przy ul. Parkowej 6
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II ul. Leśna 2
- Kościół p.w. NMP ul. Kościelna 6
- Kościół p.w. NPM Al. Św. Józefa 3
- Dom Pomocy Społecznej, Powiatowe Centrum Rehabilitacji i Terapii zajęciowej, ul. Zamkowa 19
- Amfiteatr na terenie OSP przy ul. Ogrodowej 22
- Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie ul. Długa 2
- Dom Dziecka ul. Leśna 1
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Leśna 4
- Stadion miejski przy Alei Zwycięstwa
- Czarnieńskie Centrum Kultury ul. Kolejowa 14
- Budynek socjalny przy ul. Łąkowej 9
- Budynek socjalny przy ul. Ogrodowej 3b

- Biblioteka Miejska ul. Kościuszki 1
- Targowisko

Biernatka:

- świetlica wiejska (w dworze)
- cmentarz (nieczynny, zabytkowy)

Bińcze:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Bińczu ze świetlicą socjoterapeutyczną
- Ochotnicza Straż Pożarna w Bińczu
- zabytkowy kościół p.w. Świętej Rodziny
- boisko wiejskie
- park podworski (projektowana budowa świetlicy wiejskiej w parku)
- cmentarz (czynny)
- cmentarz (nieczynny, zabytkowy)
- poczta

Domisław:

- świetlica wiejska
- boisko wiejskie
- kaplica p.w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej (projektowane przeznaczenie na kościół)
- cmentarz rodzinny dawnych właścicieli dworu (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz rodzinny dawnych właścicieli dworu (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz (nieczynny, zabytkowy)

Kijno:

- świetlica wiejska

Krzemieniewo:

- świetlica wiejska
- Czarnieńskie Centrum Kultury (projektowany Klub Animacji Społecznej)
- kościół p.w. Chrystusa Króla wraz z plebanią i cmentarzem przykościelnym (nieczynnym, zabytkowym)
- Szkoła Podstawowa w Krzemieniewie ze świetlicą socjoterapeutyczną
- cmentarz we wsi (czynny)
- cmentarz w przysiółku Prądy (nieczynny, zabytkowy)

- cmentarz w lesie na skraju przysiółka Lędyczek II (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz przy drodze gminnej 232114G na granicy z gminą Okonek (nieczynny, zabytkowy)

Łoża:

- cmentarz (nieczynny, zabytkowy)

Nadziejewo:

- kościół p.w. Św. Andrzeja Apostoła z dzwonnica i cmentarzem przykościelnym (nieczynnym, zabytkowym)
- cmentarz ewangelicki przy skrzyżowaniu drogi wojewódzkiej nr 201 z drogą do wsi (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz katolicki z drewnianym krzyżem usytuowany w rzędzie zabudowań przy drodze wiejskiej (nieczynny, zabytkowy)
- boisko wiejskie
- świetlica wiejska
- cmentarz na polu pomiędzy Wronkowem i Grabowcem (nieczynny, zabytkowy)

Raciniewo:

- kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej z dzwonnica i cmentarzem przykościelnym (nieczynnym, zabytkowym)
- świetlica wiejska
- cmentarz rodowy (nieczynny, zabytkowy)

Sierpowo:

- kościół p.w. Św. Tadeusza Judy z cmentarzem przykościelnym (nieczynnym, zabytkowym)
- park podworski
- świetlica wiejska
- cmentarz na wyjeździe ze wsi, drugi nieczynny, zabytkowy

Sokole:

- Centrum Integracji Kultury Ukraińskiej w Sokolu wraz ze świetlicą wiejską
- cmentarz w Sokolu (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz w przysiółku Domyśl (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz w nieistniejącym przysiółku Lędyczek (nieczynny, zabytkowy)
- cmentarz w pobliżu nieistniejącego przysiółka Lędyczek (nieczynny, zabytkowy)

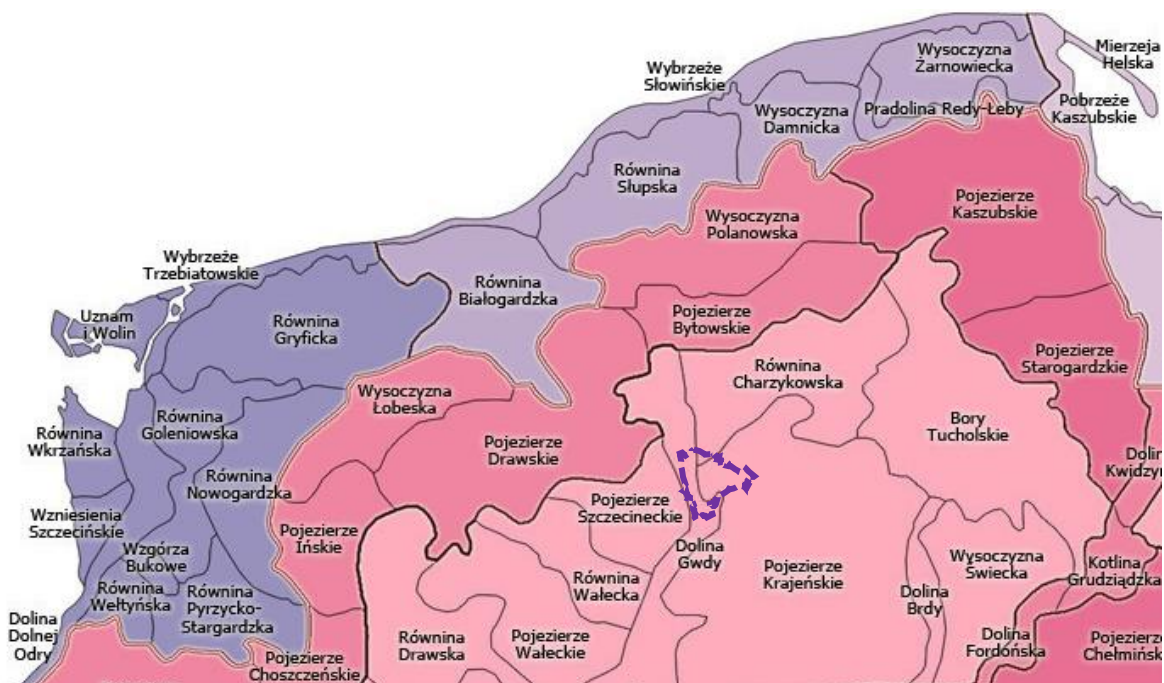
Wyczechy:

- poczta
- filia biblioteki w Czarnem wraz ze świetlicą wiejską
- dom pogrzebowy
- Szkoła Podstawowa w Wyczechach ze świetlicą socjoterapeutyczną, boiskami szkolnymi i placem zabaw
- park podworski
- punkt odprawiania mszy świętych
- boisko wiejskie
- prywatna praktyka lekarska
- cmentarz przy drodze do Raciniewa (nieczynny, zabytkowy)

3.1.1. Geografia regionalna

- Pojezierze Krajeńskie,
- Dolina Gwdy,
- Równina Charzykowska.

Miasto i gmina Czarne leży w całości w krainie geograficznej Pojezierza Południowobałtyckiego, którego cechą specyficzną jest położenie w granicach zasięgu ostatniego zlodowacenia, z czego wynikają konsekwencje geomorfologiczne, hydrograficzne i glebowe, znajdujące swoje odbicie w typach krajobrazu. Krajobrazy naturalne tej podprovincji należą do dwóch rodzajów – młodo glacialnego i dolinnego.

Rysunek 8. Lokalizacja gminy Czarne na tle mapy mezoregionów. Źródło: domena publiczna.

Pojezierze Krajeńskie (314.69) – mezoregion fizycznogeograficzny w północno-zachodniej Polsce, część Pojezierza Południowopomorskiego, położone jest pomiędzy dolinami Gwdy, Brdy i środkowej Noteci.

Zajmuje powierzchnię 4380 km². Dominujący typ krajobrazu naturalnego Pojezierza stanowi młodoglacjalny krajobraz równin i wzniesień pojeziernych, miejscami pagórkowaty oraz sandrowy pojezierny. W krajobrazie dominuje wysoczyzna morenowa falista z kilkoma niewysokimi ciągami moren czołowych subfazy krajeńskiej zlodowacenia bałtyckiego. Wysoczyzna morenowa wznosi się na 130–140 m n.p.m. Budują ją gliny morenowe z głazami, lokalnie spiaszczone z przewarstwieniami piasku niewielkiej miąższości. Miąższość glin sięga w okolicy Wtelna 33–35 m. Zalegają one na osadach plioceńskich miąższości ok. 40 m (iły pstre) oraz mioceneńskich (iły, piaski, węgiel brunatny) do głębokości 120 m. Najwyższe wzniesienia morenowe na Pojezierzu Krajeńskim przekraczają 200 m n.p.m. Pojezierze Krajeńskie leży w dorzeczu dwóch rzek bałtyckich: Wisły i Odry, a przez wschodnią część mezoregionu przebiega główny wododział Polski. Do systemu rzeki Wisły należą dopływy Brdy, zaś do systemu Odry dopływy Noteci i Gwdy. Największym ciekim wodnym, w całości leżącym na obszarze Pojezierza jest rzeka Łobżonka. Z uwagi na nachylenie terenu spływ wód następuje z reguły na południe do doliny Noteci, względnie na wschód (do doliny Brdy) lub zachód (do doliny Gwdy). Na pojezierzu występują licznie jeziora, zlokalizowano ich około 300 o powierzchni powyżej 1 ha.

Dolina Gwdy (314.68) – mezoregion fizycznogeograficzny w północno-zachodniej Polsce, stanowiący środkową część Pojezierza Południowopomorskiego. Region graniczy od północy z Pojezierzem Drawskim, Pojezierzem Bytowskim i Równiną Charzykowską, od zachodu z Pojezierzem Szczecineckim, Równiną Wałecką i Pojezierzem Wałeckim, od południa z Doliną Śródkowej Noteci a od wschodu z Pojezierzem Krajeńskim. Dolina Gwdy leży na pograniczu trzech województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego i pomorskiego. Dolina Gwdy jest mezoregionem o południkowej orientacji, stanowiącym dolinę środkowej i dolnej Gwdy, która podczas zlodowacenia północnopolskiego (faza pomorska) stanowiła szlak odpływu wód fluwioglacjalnych lodowca skandynawskiego. Oznaki tego etapowego rozwoju są widoczne w postaci wielostopniowych tarasów rzecznych. Na południu, w pobliżu ujścia do Noteci, dolina Gwdy znacznie się poszerza, tworząc w okolicach Piły kotlinę. Region porastają głównie bory sosnowe. Zastosowanie w gospodarce region zawdzięcza wybudowanym na Gwdzie zbiornikom retencyjnym.

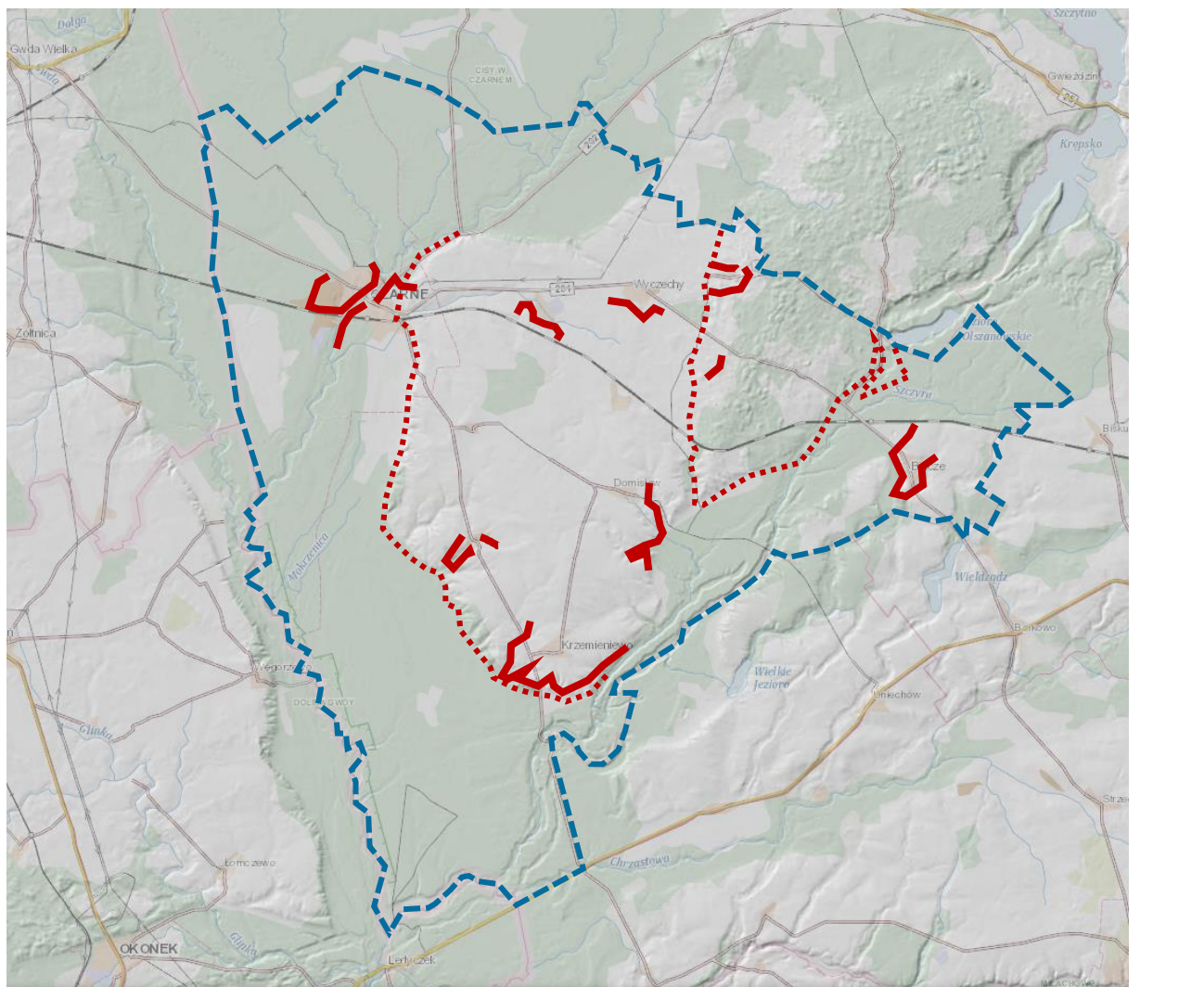
Równina Charzykowska (314.67) – mezoregion fizycznogeograficzny w północnej Polsce, zaliczany ze względu na typ mezoregionów do sandrów w granicach ostatniego zlodowacenia z jeziorami w regionie nizin i obniżeń, przechodzący od północy w Pojezierze Bytowskie, od wschodu w mezoregion Borów Tucholskich, od południa w Pojezierze Krajeńskie i od zachodu w Dolinę Gwdy. Obejmuje obszar około 2100 km² równiny sandrowej w górnym dorzeczu Brdy. Równina jest silnie zalesiona, duża część jej lasów należy do kompleksu Borów Tucholskich. Wokół Jeziora Charzykowskiego utworzono Zaborski Park Krajobrazowy. W granicach mezoregionu utworzono rezerваты przyrody, m.in.: „Ostrów Trzebielski”, „Bagnisko Niedźwiady”, „Osiedle Kormoranów”.

3.1.2. Geologia

Na obszarze miasta i gminy Czarne występuje 5 złóż kopalin, z czego dla 4 eksploatacja została zakończona a 1 złożę w obrębie geodezyjnym Nadziejewo jest eksploatowane okresowo. Złoża kopalin szczegółowo zostały omówione w rozdziale 10.

Zagrożenie ruchami masowymi uzależnione jest od wielu czynników, jak:

- morfogeneza terenu;
- morfometria terenu (kąt nachylenia terenu, wysokości względne);
- przypowierzchniowa budowa geologiczna;
- inne przejawy morfodynamiki;
- pokrycie terenu roślinnością; - zabezpieczenia techniczne stoków.

Rysunek 9. Występowanie progów ekofizjograficznych stanowiących potencjalne bariery rozwoju przestrzennego.

Legenda: (linia przerywana) tereny o spadkach poniżej 15%, potencjalnie zagrożone osuwaniem. (linia ciągła) progi ekofizjograficzne rozwoju przestrzennego. Podkład: Geoportal, cieniowanie WMTS.

Słabe ruchy masowe mogą pojawiać się już przy kącie nachylenia $2-7^{\circ}$, przy $7-15^{\circ}$ może wystąpić silne splezywanie i soliflukcja oraz osuwanie. Przy kącie nachylenia terenu $15-35^{\circ}$ możliwe jest silne osuwanie gruntu. Za osuwiskotwórcze uznaje się generalnie nachylenie terenu $15-35^{\circ}$. Powyżej 35° występuje zjawisko odpadania i obrywania mas skalnych i zwietrzeliny. Według opracowania „Rejestracja i inwentaryzacja naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie całego kraju (ze szczególnym uwzględnieniem osuwisk oraz innych zjawisk geodynamicznych)” na terenie gminy Czarne nie występują zarejestrowane tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi. Potencjalne zagrożenie osuwaniem prezentują pagóry moreny czołowej dominujące w północno-wschodniej części gminy, strefa krawędziowa wysoczyzn morenowych oraz stoki wyrobisk poźwiowych.

3.1.3. Uwarunkowania ekofizjograficzne rozwoju

Przydatność terenów do celów osadniczych, budownictwa, inżynieryjnych, zieleni urządzonej, gospodarki rolnej, leśnej, itd. zależy od potencjału transurbacyjnego środowiska przyrodniczego. Kształtują go panujące uwarunkowania fizjograficzne, tj. charakter podłoża geologicznego, głębokość zalegania pierwszego poziomu wody gruntowej, ukształtowanie terenu i stosunki biotopoklimatyczne oraz uwarunkowania ekologiczne, tj. rola poszczególnych ekosystemów w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego. Skumulowanie granic występowania tych uwarunkowań przedstawia się jako progi ekofizjograficzne. Progi te ograniczają tereny, dla których nie występują istotne ograniczenia, mogące utrudnić procesy inwestycyjne lub skomplikować funkcjonowanie przyszłych struktur osadniczych. Za progami znajdują się tereny, których zajmowanie na cele inwestycyjne, może być utrudnione.

W mieście Czarne fizjograficzne ograniczenia rozwoju stwarzają: przebieg doliny Czernicy przez centrum miasta, występowanie kompleksów leśnych oraz terenów o znacznych spadkach terenu. Większość wsi w gminie Czarne charakteryzuje się częściowymi ograniczeniami fizjograficznymi rozwoju, wynikającymi przede wszystkim z lokalnego występowania gruntów nienośnych i podmokłych oraz z występowania barier w postaci wystromionych zboczy dolinnych i kompleksów leśnych.

3.1.4. Gleby

Na terenie gminy Czarne przeważają gleby brunatne wyługowane i kwaśne, wykształcone głównie na piaskach gliniastych i glinach, miejscami występują czarne ziemie zdegradowane i gleby szare oraz gleby bielcowe i pseudobielcowe, powstałe na piaskach i żwirach wodnolodowcowych równin sandrowych. Są to gleby o niskim stopniu użyteczności, rzadko wykorzystywane rolniczo, zazwyczaj zalesione. Ponadto występują gleby murszowo mineralne i murszowate. W zagłębieniach wytopiskowych i dnach rynien i dolin

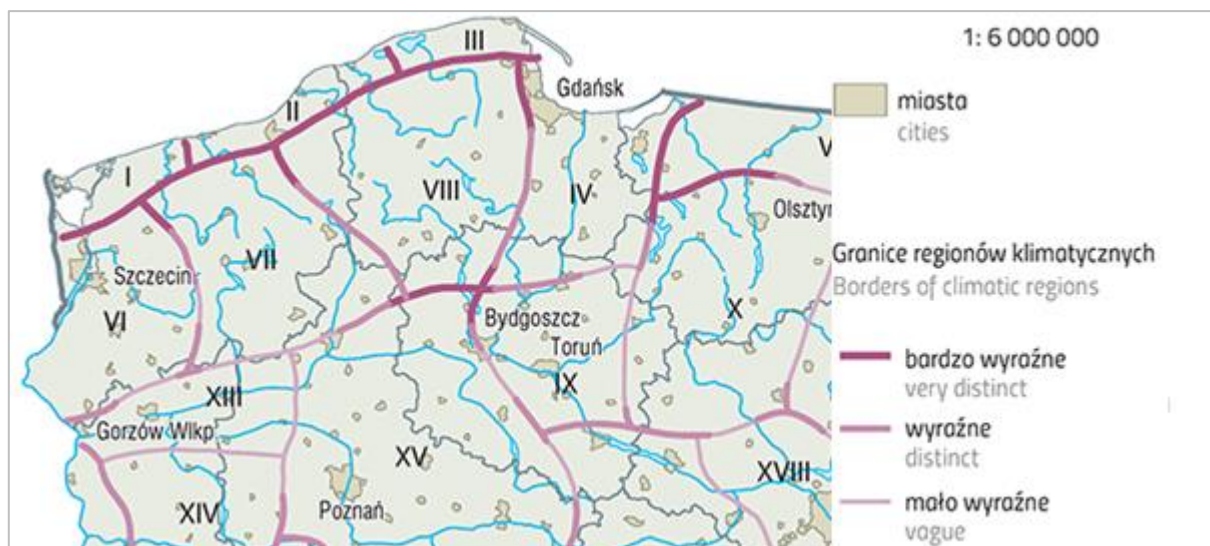
rzecznych wykształciły się gleby torfowo-mułowe i mułowo-torfowe oraz gleby torfowe i murszowo-torfowe.

Rozległe powierzchnie w krajobrazie centralnej części gminy Czarne zajmują agrocenozy - grunty orne i ugory. Żyzne, bogate w składniki pokarmowe gleby uwarunkowały zestaw preferowanych upraw oraz towarzyszące im zbiorowiska chwastów segetalnych. Ugory pokrywa uboga roślinność z gatunkami ruderalnymi. Zabudowie wiejskiej towarzyszą ogrody i sady, ze stosunkowo bogatymi zestawem roślinności.

Największy potencjał rolniczy prezentują gleby zlokalizowane w 3 kompleksach na terenie gminy Czarne, tj.: pomiędzy Krzemieniem, Kijnem, Sokolem, Domisławem Dolnym i Malinowem, w okolicach Bińcza na wschód od drogi wojewódzkiej nr 201, - pomiędzy Wyczechami, Wierzbnikiem, Sokolem, Czarnym, Wronkowem i dalej na terenie gminy Rzeczenica.

3.2. Klimat

Obszar Gminy położony jest w Polsce północno-zachodniej, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy odznacza się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencją ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego oraz suchego – kontynentalnego.

Rysunek 10. Regiony klimatyczne Polski.⁷

Gmina pod względem regionalizacji klimatycznej wg A. Wośa znajduje się na pograniczu dwóch regionów klimatycznych: Regionu Środkowopomorskiego (VII) i Regionu Wschodniopomorskiego (VIII). W Regionie

⁷ Woś, A. Regiony klimatyczne Polski w świetle częstości występowania różnych typów pogody. Zeszyty Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN nr 20, 1993

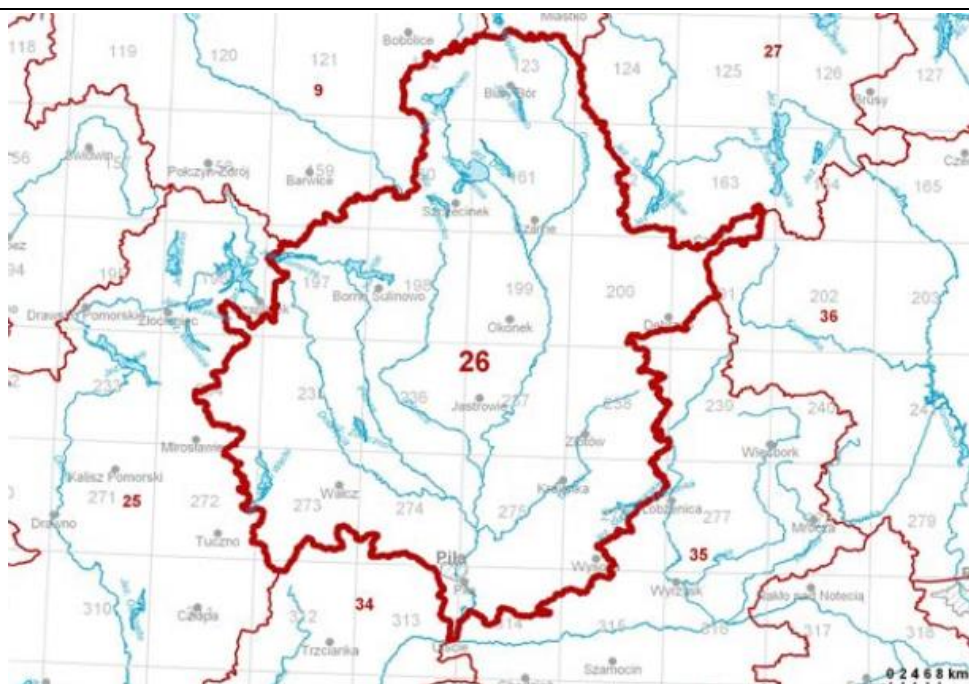
Środkowopomorskim obserwuje się częstsze niż w wielu innych regionach Polski występowanie dni z pogodą umiarkowanie ciepłą (średnia temperatura dobową w zakresie od 5,1 °C do 15,0 °C; maksymalna i minimalna dobową powyżej 0 °C) z dużym zachmurzeniem – średnio 50 dni w roku, oraz pogodą chłodną (średnia temperatura dobową w zakresie od 0,1 °C do 5,0 °C; maksymalna i minimalna dobową powyżej 0 °C) i deszczową – średnio 26 dni w roku. Region Wschodniopomorski cechuje największa w kraju liczba dni z pogodą przymrozkową bardzo chłodną (średnia temperatura dobową w zakresie od 0,1 °C do 5,0 °C; maksymalna dobową powyżej 0 °C, minimalna poniżej lub równa 0 °C) z dużym zachmurzeniem oraz z pogodą umiarkowanie mroźną (średnia temperatura dobową w zakresie od 0,0 °C do –5,0 °C; maksymalna i minimalna dobową poniżej lub równa 0 °C), pochmurną (21–79% średniego zachmurzenia dobowego) i z opadem. Mało obserwuje się dni z pogodą bardzo ciepłą (średnia temperatura dobową w zakresie od 15,1 °C do 25,0 °C; maksymalna i minimalna dobową powyżej 0 °C) z deszczem. Na terenie gminy Szczecinek przeważają wiatry południowe oraz południowo-zachodnie. Średnia 10-min. prędkość wiatru na wysokości 10 m n.p.g. wynosi tu 3,5-4 m/s. Średnie roczne ciśnienie atmosferyczne na poziomie morza zawiera się w przedziale 1014-1015 hPa.

Teren Gminy nie wykazuje znacznych dysproporcji w lokalnych warunkach klimatycznych. Pewne różnice klimatyczne zaznaczają się okresowo na terenach wysoczyznowych oraz większych dolin rzecznych i okolicach jezior. W rejonie dolin rzecznych okresowo zalegają chłodniejsze masy powietrza o zwiększonej wilgotności oraz częściej występują przygruntowe przymrozki. Doliny rzeczne pełnią, więc okresowo rolę korytarzy umożliwiających spływ chłodnego powietrza. Zjawiska podwyższonej wilgotności powietrza oraz większej częstotliwości występowania mgieł i zamgleń towarzyszą również płytko występującym wodom gruntowym, podmokłościom, stawom i jeziorom. Pewien swoisty mikroklimat wprowadzają również kompleksy leśne rozproszone na terenie gminy, w postaci większych i mniejszych enklaw roślinnych. Cechuje je większa wilgotność powietrza, zaciszność, zacienienie. Wpływają łagodząco na dobowe i roczne wahania temperatur.

3.3. Wielkość i jakość zasobów wodnych

3.3.1. Wody podziemne

Obszar gminy znajduje się w jednolitej części wód podziemnych nr 26 oraz nr 27

Rysunek 11. Lokalizacja JCWPd 26.⁸Tabela 19. Podstawowe dane dotyczące JCWPd 26.⁹

Położenie hydrologiczne i hydrogeologiczne	
Dorzecze	Odry
Region wodny RZGW	Warty RZGW Poznań
Główne zlewnie w obrębie JCWPd (rząd zlewni)	Gwda (IV)
Obszar bilansowy	P-XVI Gwda
Region hydrogeologiczny (Paczyński, 1995)	V- pomorski
Zagospodarowanie terenu (źródło: warstwa Corin Land Cover)	
% obszarów antropogenicznych	1,76
% obszarów rolnych	44,46
% obszarów leśnych i zielonych	51,10
% obszarów podmokłych	0,15
% obszarów wodnych	2,54

⁸ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>⁹ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 20. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom gruntowy JCWPd 26.¹⁰

HYDROGEOLOGIA					
Liczba pięter wodonośnych			4		
Charakterystyka pięter wodonośnych (od powierzchni terenu)					
Piętro czwartorzędowe	Poziom gruntowy	Stratygrafia	Litologia		Charakterystyka wodonośca
		Q (holocen, zlodowacenie Wisły)	piaski, piaski+żwiry, żwiry+piaski		porowy
		Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
		swobodne	2-25		
		Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
		miąższość od –do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia

Tabela 21. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom międzyglinowy JCWPd 26.¹¹

Poziom międzyglinowy		[m]	[m/h]	[m ² /h]	0.19/
		5-70	0.6-2.2	100-2280	
		Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
		Q (złodowacenie Wisły, interglacjaf eemski, złodowacenie środkowopolskie)	piaski, piaski+żwiry, piaski średnioziarniste	porowy	
		Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
		częściowo napięte	15-100		
		Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
		miąższość od –do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
		[m]	[m/h]	[m ² /h]	
		5-50	0.083-4.62	30-500	0.18/0.005
		Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)			
		<u>Typy naturalne:</u> HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe) HCO ₃ -Ca-Mg (wody wodorowęglanowo-wapniowo-magnezowe) HCO ₃ -SO ₄ -Ca (wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe)			

¹⁰ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>¹¹ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 22. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowo-neogeńskiego JCWPd 26.¹²

Piętro czwartorzęd owo-neogeńskie	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	Q, M (złodowacenie Odry, złodowacenie południowopolskie, złodowacenie Sanu, interglacjał augustowski (podlaski), Miocen)	piaski+żwiry, piaski średnioziarniste, piaski drobnoziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięte	20-130		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od –do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	10-90	0.0214-0.537	6-900	0.16/0.0025
	Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)			
	<u>Typy naturalne:</u> HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe)			

Tabela 23. Charakterystyka piętra wodonośnego neogeńsko-peleogeńskiego JCWPd 26.¹³

Piętro neogeńsko- paleogeńskie	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	Ng, Pg	piaski	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięte	50-180		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od –do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	10-40	0.06-1.09	24-484	0.17/0.0025
	Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)			
	Typy naturalne:			
	HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe)			

¹² <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>¹³ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 24. Charakterystyka piętra wodonośnego paleogeńsko-jurajskiego JCWPd 26.¹⁴

Piętro paleogeńsko-jurajskie	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	Pg, J	piaskowce, piaski drobnoziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięte	119-180		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od –do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	20-45	0.97-1.17	24-533	-
	Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)			
	Typy naturalne: HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe) Typy odbiegające od naturalnych: HCO ₃ -Ca-Na (wody wodorowęglanowo-wapniowo-sodowe)			

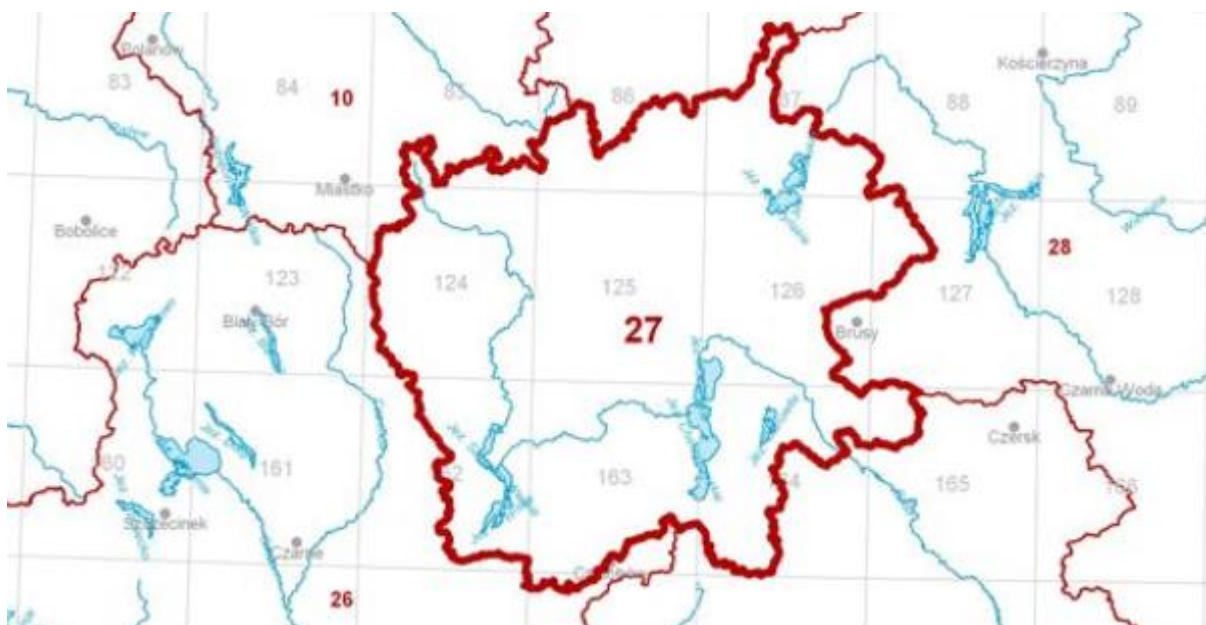
Rysunek 12. Lokalizacja JCWPd 27.¹⁵¹⁴ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>¹⁵ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 25. Podstawowe dane dotyczące JCWPd 27¹⁶

Położenie hydrologiczne i hydrogeologiczne	
Dorzecze	Wisły
Region wodny RZGW	Dolnej Wisły RZGW Gdańsk
Główna zlewnia w obrębie JCWPd (rząd zlewni)	Brda (II)
Obszar bilansowy	G-6 Brda
Region hydrogeologiczny (Paczyński, 1995)	V- pomorski
Zagospodarowanie terenu (źródło: warstwa Corin Land Cover)	
% obszarów antropogenicznych	1,02
% obszarów rolnych	32,10
% obszarów leśnych i zielonych	62,00
% obszarów podmokłych	0,13
% obszarów wodnych	4,75
HYDROGEOLOGIA	
Liczba pięter wodonośnych	2

Tabela 26..Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, poziom gruntowy JCWPd 27.¹⁷

Charakterystyka pięter wodonośnych (od powierzchni terenu)				
Poziom gruntowy (sandrowy)-Qg	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	Qg (holocen, plejstocen, złodowacenie Wisły)	piaski średnioziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	swobodne	0-20		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od – do	wsp. filtracji od -do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	10-20	0.4-2.5	4-50	-

¹⁶ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>¹⁷ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 27. Charakterystyka piętra wodonośnego czwartorzędowego, c.d. JCWPd 27.¹⁸

Piętro czwartorzędowe	Poziom międzymorenowy górny – Qm-I	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
		Qm-I (plejstocen, złodowacenie Warty)	piaski różnoziarniste, piaski średnioziarniste	porowy	
		Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
		napięte	10-50		
		Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
		miąższość od –do	wsp. filtracji od-do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
		[m]	[m/h]	[m ² /h]	
		10-40	0.2-5	1-60	-
		Poziom międzymorenowy dolny – Qm-II	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca
	Qm-II (plejstocen, złodowacenie Odry)		piaski drobnoziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody		Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięte		90		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej				
	miąższość od-do		wsp. filtracji od-do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]		[m/h]	[m ² /h]	
	23		0.3	6.9	-
			Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)		
		Typy naturalne: HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe), HCO ₃ -SO ₄ -Ca (wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe)			

¹⁸ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Tabela 28..Charakterystyka piętra wodonośnego paleogeńskiego JCWPd 27.¹⁹

Piętro paleogeńsko-neogeńskie

Poziom mioceni	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	M	piaski drobnoziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięcie	80-130		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od-do	wsp. filtracji od-do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	20-30	0.1-0.2	2-6	-
	Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/ odbiegające od typów naturalnych)			
	Typy naturalne: HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe), HCO ₃ -SO ₄ -Ca (wody wodorowęglanowo-siarczanowo-wapniowe)			
Poziom oligoceni	Stratygrafia	Litologia	Charakterystyka wodonośca	
	Ol	piaski średnioziarniste	porowy	
	Charakter zwierciadła wody	Głębokość występowania warstw wodonośnych poziomu; od – do [m]		
	napięcie	182-183		
	Parametry hydrogeologiczne warstwy wodonośnej			
	miąższość od-do	wsp. filtracji od-do	przewodność	odsączalność/ zasobność sprężysta średnia
	[m]	[m/h]	[m ² /h]	
	10	0.1	1	-
	Typy chemiczne wód podziemnych (naturalne/odbiegające od typów naturalnych)			
	Typy naturalne: HCO ₃ -Ca (wody wodorowęglanowo-wapniowe)			

3.3.2. Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe na obszarze miasta i gminy Czarne zajmują łącznie ok. 0,35% jej powierzchni. Obszar położony jest w zlewni Gwdy, będącej lewobrzeżnym dopływem Noteci. Podzielony jest działami wodnymi trzeciego i czwartego rzędu na szereg zlewni cząstkowych, które fragmentarycznie obejmują jej teren. Przez wschodni fragment gminy wiejskiej Czarne przebiega dział wodny zlewni Wisły i Odry.

Na terenie miasta i gminy główną sieć hydrologiczną tworzą ciek naturalne w postaci rzek, jezior, drobnych oczek wytopiskowych oraz niewielki system rowów melioracyjnych.

¹⁹ <https://www.pgi.gov.pl/psh/zadania-psh/8913-zadania-psh-jcwpd.html>

Rzeki:

- **Gwda** – prawy dopływ rzeki Noteć, rzeka wypływa jako Bielska Struga na wysokości ok. 157 m, na południowy-zachód od Białego Boru, przepływa przez jez. Studnica oraz Wierzchowo i stąd jako Gwda płynie na południe, początkowo przez równinę sandrową (tzw. sandr Gwdy), wśród kęp drzew i łąk, do jez. Smoleńsko, a dalej do jez. Wielimie, skąd wypływa jako Gwda w pobliżu wsi Gwda Wielka. W środkowym (w tym na obszarze gminy Czarne) i dolnym biegu wykorzystuje dawny szlak odpływu wód lodowcowych, zalesioną obecnie pradolinę, której zbocza są porożcinane głębokimi dolinami dopływów Gwdy. W odcinku ujściowym Gwda płynie wolno licznymi zakolami. Długość rzeki wynosi 145 km, natomiast jej średni przepływ $26 \text{ m}^3/\text{s}$. Dorzecze Gwdy jest największe z wszystkich rzek Pomorza Zachodniego i zajmuje powierzchnię 4943 km^2 . Średni spadek doliny wynosi 0,8‰, rozpiętość wahań stanów wody w dolnym biegu wynosi do 3,5 m. Na rzece występują zapory wodne, tworzące zbiorniki retencyjne - jez. Podgajskie (ok. 7,5 km od granicy gminy), jez. Jastrowskie (ok. 15 km od granicy gminy), jez. Pruszkowskie i jez. Dobrzyckie.
- **Czernica** – stanowi lewostronny dopływ Gwdy o długości ok. 53 km i powierzchni dorzecza 528 km^2 . Rzeka wypływa ze źródeł na Pojezierzu Bytowskim, na południowy zachód od Miastka, płynie przez Równinę Charzykowską i lasy na granicy z Pojezierzem Krajeńskim, a do Gwdy uchodzi poniżej wsi Lubnica. Rzeka jest objęta częściowo rezerwatem Dolina Gwdy (obejmuje południowozachodnią część gminy).
- **Szczyra** – stanowi prawy dopływ rzeki Gwdy. Rzeka silnie meandruje. Szerokość doliny wynosi 200-300 m, a jej głębokość w przewadze kilka metrów. W dnie doliny występują utwory akumulacji organicznej z glebami torfowymi i mułowo-torfowymi.
- **Gnilec** – stanowi lewy dopływ rzeki Czernicy, do której wpada w północnej części miasta Czarne.
- **Chrzastawa** – prawy dopływ Szczyry, wypływa z systemu jezior Człuchowskich.
- **Brzęczek** - stanowi dopływ rzeki Czernicy ciek naturalny – odpływ z miejscowości Nadziejewo

Liczba jezior występujących na terenie miasta i gminy Czarne jest bardzo niewielka. Można wyróżnić :

- **Jez. Trzcinieckie** – inna nazwa Olszanowskie Małe, położone w północno-wschodniej części gminy wśród terenów leśnych, przy drodze powiatowej łączącej Biernatkę z miejscowością Olszanowo
- **Jez. Staruch** – jezioro śródlądne położone w dolinie rzeki Szczyry, w południowo-wschodniej części gminy, przy granicy z gminą Debrzno, z tego zbiornika wypływa ciek wodny w kierunku jez. Krzemieniewo
- **Jez. Krzemieniewo** – jezioro śródlądne również położone jest w dolinie rzeki Szczyry, w południowo-wschodniej części gminy, przy granicy z gminą Debrzno, z tego zbiornika wypływa ciek wodny w kierunku rzeki Szczyry
- **Jez. Czarne** – niewielkie śródlądne jezioro bezodpływowe, zlokalizowane pomiędzy rzeką Szczyra a Chrzastawą w południowej części gminy

- **Jez. Barkowskie** – jezioro bezodpływowe, położone przy drodze Barkowo – Bińcze, wśród niezabudowanych terenów rolnych, otoczone niewielkim lasiem.

Na obszarze miasta i gminy Czarne nie występuje znacząco rozbudowana sieć rowów melioracyjnych. Istniejące rowy to np. ciekłe wodne zasilające przepływające rzeki lub grunty rolne zmeliorowane urządzeniami melioracji wodnych szczegółowych – rowami melioracyjnymi i drenowaniem. Ich prawidłowa i systematyczna konserwacja skutecznie wpłynie na właściwe lokalne warunki wodno-gruntowe. Ponadto grunty rolne odwadniane za pomocą drenowania powinny być chronione przed zabudową, gdyż zniszczenie sieci drenarskiej doprowadzi do pogorszenia stosunków wodnych na tych terenach. W celu uniknięcia zabudowy zdrenowanych gruntów rolnych, wszelkie planowane inwestycje powinny zostać uzgodnione co do kolizji z urządzeniami melioracji wodnych szczegółowych.

3.4. Szata roślinna i świat zwierzęcy

3.4.1. Flora

Teren gminy Czarne jest bardzo bogaty i różnorodny pod względem przyrodniczym. Występują tu następujące gatunki roślin chronionych: barwinek pospolity (*Vinca minor* L.), orlik pospolity (*Aquilegia vulgaris* L.), chrobotki - chrobotek reniferowy (*Cladonia rangiferina*), chrobotek leśny (*Cladonia arbuscula*), chrobotek alpejski (*Cladonia alpestris*), kruszyna pospolita (*Frangula alnus* Mill.), porzeczka czarna (*Ribes nigrum* L.), rokitnik zwyczajny (*Hippophaë rhamnoides* L.), bluszcz pospolity (*Hedera helix* L.), widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum* L.), grążel żółty (*Nuphar lutea*), storczykowate, paprotka zwyczajna (*Polypodium vulgare*), bagno zwyczajne (*Ledum palustre* L.), kopytnik pospolity (*Asarum europaeum* L.), pierwiosnka lekarska (*Primula veris* L.), kocanki piaskowe (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench), konwalia majowa (*Convallaria majalis* L.), rosziczki (*Drosera* L.) okrągłolistna i pośrednia, pomocnik baldaszkowy (*Chimaphila umbellata* (L.) Kalina koralowa (*Viburnum opulus* L.).

Ponadto na terenie gminy występują następujące rośliny spotykane w skali kraju: berberys zwyczajny (*Berberis vulgaris* L.), borówka bagienna (*Vaccinium uliginosum*), czartwa pospolita (*Circaea lutetiana*), skrzyp leśny (*Equisetum sylvaticum* L.), wełnianka pochwowa (*Eriophorum vaginatum* L.), żurawina błotna (*Oxycoccus palustris* Hill) i żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis*).

W gminie występują 4 główne grupy ekosystemów:

- **Naturalne torfowiska, szuwały, łąki, wrzosowiska.** Odnotować należy występowanie dużych obszarów źródłiskowych i obecność licznych torfowisk, o zróżnicowanej wielkości, genezie i stopniu zniekształcenia szaty roślinnej, wciąż stanowiących ogromny potencjał środowiska. Dolina rzeki Szczyry jest istotną ostoją torfowisk zasadowych i cennej entomofauny oraz flory z nimi związanych. Występują tam bogate populacje storczyków (*Dactylorhiza*) oraz czerwończyka nieparka. O

wybitnej wartości terenów torfowiskowych, szuwarów, łąk i wrzosowisk decyduje zarówno rola retencyjna, jak też rola ostoj ginących i zagrożonych zbiorowisk roślinnych, gatunków roślin, grzybów i zwierząt.

- **Kompleksy leśne.** Lasy zajmujące ponad połowę terenu gminy wchodziły w skład kompleksu leśnego Borów Tucholskich Zachodnich. Na ich obszarze występuje dominacja lasów reprezentowanych przez bory sosnowe, a także gatunki właściwe dla terenów przybrzeżnych rzek. Sumując występowanie głównych gatunków drzewostanu na terenie wszystkich terenów leśnych w gminie, dominuje głównie sosna, następnie brzoza, towarzyszą im inne gatunki, tj. świerk, dęby, jarzębiny, klony, buki, olcha, modrzew, topola, osika. Tereny leśne podzielone są na lasy ochronne różnego typu ze względu na pełnioną funkcję. Wysoka bioróżnorodność utrzymuje się gdyż lasy ukształtowały się w postaci wielkoobszarowych płatów, w które ingerencja człowieka jest znikoma. Dlatego z terenów leśnych można pozyskiwać: grzyby (borowik, koźlarz, maślak, kurka, podgrzybek, rydz, gąska), jagody czarne, maliny, jeżyny, poziomki, zioła, żywica, karpina, kora garbarska, choinki, drewno opałowe i budowlane.
- **Związane z krajobrazem wiejskim.** Pola, ugory, pastwiska, sady; Tereny użytkowane rolniczo na terenie gminy stanowią ok. 37%. Jest to preferowana forma zagospodarowania i użytkowania tych obszarów, gdyż gleby w większości prezentują wysoką przydatność rolną. Zalicza się je w większości do kompleksów przydatności rolniczej: 4-żytniego bardzo dobrego, 5-żytniego dobrego, 8-zbożowo-pastewnego mocnego i 2z-użytków zielonych średnich.
- **Tereny przekształcone antropogenicznie.** Osiedla miejskie i wiejskie, wyrobiska, wysypiska odpadów, poligony wojskowe, tereny wokół dużych gospodarstw rolnych. Tereny przekształcone i zdegradowane są nieliczne. Miasto Czarne obejmuje duży teren całkowicie przekształcony przez człowieka w wyniku kształtowania się tam zabudowy miejskiej ok. końca XIXw. Wsie w gminie Czarne zazwyczaj są niewielkie i naturalnie dostosowane przez wieki do krajobrazu przyrodniczego. Ukształtowano je w poszanowaniu dla walorów przyrodniczych środowiska naturalnego, kształtując ośrodkami wiejskimi np. wokół oczek wodnych czy strumieni. Charakterystycznym przekształceniem antropogenicznym występującym we wszystkich zespołach folwarcznych, w których powstały dwory jest utworzenie wokół nich parków angielskich lub francuskich. Zmieniają one krajobraz i wprowadzają sztucznie nowe gatunki roślin. Same założenia podworskie ulegają wtórnym przekształceniom antropogenicznym. Niegdyś prezentowały wartości kulturowe i przyrodnicze, a obecnie ulegają degradacji i niszczeniu. Jest to proces długotrwały stanowiący przykład destrukcji przestrzennej. Zabudowania podworskie ulegają degradacji i rozpadowi, co obniża walory krajobrazowe sąsiednich terenów i może zagrażać środowisku przyrodniczemu, które wchłania materiały szkodliwe jak odpady produkcyjne czy materiały budowlane (np. eternit). Większość wyrobisk w skutek działania naturalnych procesów przyrodniczych została wciągnięta w sąsiadujące z nimi biocenozy np. leśne lub łąkowe. W pobliżu miasta Czarne znajduje się zlikwidowane

wysypisko śmieci, którego teren jest bardzo silnie przekształcony i zdegradowany. Należy poddać go rekultywacji. Obecnie na terenie obrębu Nadziejewo znajduje się czynne składowisko odpadów o powierzchni ok. 10ha, z którego użytkuje się ok. 10% całkowitej powierzchni. Na terenie gminy wiejskiej znajdują się nieliczne funkcjonujące wielkoobszarowe gospodarstwa rolne i hodowlane. Ich funkcjonowanie nie wpływa znacząco na pogorszenie stanu środowiska przyrodniczego.

3.4.1. Fauna

Fauna gminy Czarne, zwłaszcza w zalesionej części zachodniej, północnej i południowej jest bogata i urozmaicona. Lasy oraz tereny przyrzeczne i przyjeziorne są siedliskiem dla licznych gatunków zwierząt. Miejsce bytowania znajduje tu duża ilość ptactwa i zwierzyny płowej, w tym gatunków rzadko spotykanych, chronionych prawnie. Na terenie gminy Czarne występują m.in. następujące gatunki zwierząt chronionych:

Ptaki i ssaki

bocian czarny (*Ciconia nigra*), jastrząb (*Accipiter gentilis*), myszołów zwyczajny (*Buteo buteo*), żuraw (*Grus grus*), dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), dzięcioł duży (*Dendrocopos major*), sójka (*Garrulus glandarius*), remiz (*Remiz pendulinus*), wiewiórka (*Sciurus vulgaris*), bóbr europejski (*Castor fiber*). Ponadto na terenie gminy Czarne występują gatunki łowne: jelenie, sarny i dziki.

Gady

gniewosz plamisty (*Coronella austriaca*), żółw błotny (*Emys orbicularis*), jaszczurka zwinka (*Lacerta agilis*), padalec (*Anguis fragilis*), zaskroniec zwyczajny (*Natrix natrix*), żmija zygzakowata (*Vipera berus*).

Nie rozpoznano występujących na terenie gminy Czarne gatunków chronionych płazów i ryb. Odnotowano jednak występowanie płazów takich jak żaby, ropuchy, traszki, czy kumaki nizinne. Wśród ryb na uwagę zasługuje endemiczna troć wdzydzka oraz ryby wędrowne, tj. łosoś, troć wędrowna i węgorz. W dolinie rzeki Szczury bytuje występującego rzadko występujący mięczak poczwarówka zwężona (*Vertigo angustior*).

Migracje roślin i zwierząt w większej skali przestrzennej koncentrują się wzdłuż otoczonych lasami ciągów dolin rzecznych, stanowiących najbardziej typowe korytarze ekologiczne. Do zaniku ekosystemów oraz zmniejszania się liczby gatunków prowadzą takie działania jak: budowa dróg, zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i handlowa, eksploatacja surowców, lokalizacja składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych. Do najbardziej podatnych na degradację są środowiska bagienne, wodne, dolin rzecznych, starych lasów. Do grupy zwierząt najbardziej zagrożonych należą ssaki i ptaki drapieżne, ptaki siewkokszałtne, kraskowate, sowy, większość płazów i gadów. Na terenie gminy Czarne w/w zagrożenia w małym stopniu oddziałują na stan środowiska przyrodniczego i bytowanie fauny, gdyż istniejący układ

komunikacyjny zaspokaja potrzeby gminy (poza projektowaną obwodnicą wokół miasta, która przyczyni się do zachwiania równowagi środowiska w okresie realizacji inwestycji. Jednak po jej zakończeniu i zastosowaniu działań kompensacyjnych środowisko odzyska równowagę przyrodniczą.). Ponadto do zachowania małego stopnia oddziaływania na środowisko przyczynia się charakter rolniczy gminy (pod warunkiem stosowania ekologicznych upraw z wykluczeniem upraw modyfikowanych genetycznie) oraz mała liczba zakładów produkcyjnych i dążenie do wykluczenia ich lokalizowania na terenach rolniczych poza obszarem miejskim i terenami poPGRowskimi.

3.5. Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Tereny użytkowane rolniczo na terenie gminy stanowią ok. 37%. Jest to preferowana forma zagospodarowania i użytkowania tych obszarów, gdyż gleby w większości prezentują wysoką przydatność rolną. Zalicza się je w większości do kompleksów przydatności rolniczej: 4- żytniego bardzo dobrego, 5- żytniego dobrego, 8-zbożowo-pastewnego mocnego i 2z-użytków zielonych średnich. Największy potencjał rolniczy prezentują gleby zlokalizowane w 3 kompleksach na terenie gminy Czarne, tj.:

- pomiędzy Krzemieniem, Kijnem, Sokolem, Domisławem Dolnym i Malinowem,
- w okolicach Bińcza na wschód od drogi wojewódzkiej nr 201,
- pomiędzy Wyczechami, Wierzbnikiem, Sokolem, Czarnym, Wronkowem i dalej na terenie gminy Rzeczenica.

W mieście Czarne kultura rolna występuje w niewielkim stopniu (w porównaniu do terenu gminy wiejskiej), ze względu na niewielką powierzchnię gruntów rolnych sąsiadujących z miastem. Są one zlokalizowane głównie we wschodniej części obrębu Czarne, na obszarze równinnym. W południowej części miasta występuje przewaga terenów rolnych z glebami pochodzenia organicznego, często o charakterze podmokłym.

Obszar gminy wiejskiej Czarne prezentuje wysoki potencjał gospodarki rolnej. Grunty orne zajmują 8 263 ha, a pastwiska 428 ha. Wśród gruntów rolnych gminy przeważa areał gleb klasy IV i niższych, podczas gdy gleby klas III stanowią jedynie 20%. Jednak ich zwarty obszar oraz występowanie dużych jednostek gospodarczych stwarza bardzo korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa. Dodatkową korzystną przesłanką ku temu jest występowanie znacznego zaplecza gospodarczego, często w formie reliktowych poPGRowskich zabudowań wymagających doinwestowania.

Rolnictwo – jako gałąź gospodarki – zostało opisane w rozdziale 5.8.2.

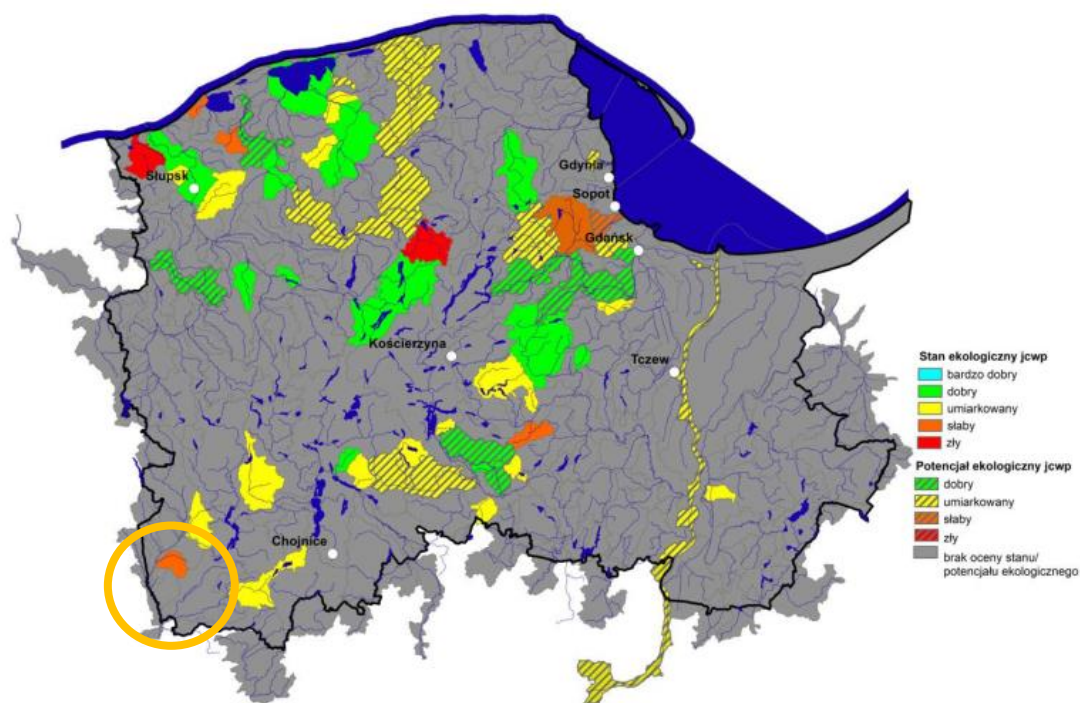
Nadleśnictwo Człuchów zarządza lasami w granicach gminy Czarne w obrębie leśnym Domisław. Lasy należące do tego obrębu w granicach administracyjnych gminy Czarne mają powierzchnię ok. 2 380 ha.

Leśnictwo – jako gałąź gospodarki – zostało opisane w rozdziale 5.8.3.

3.7. Stan i zagrożenia dla środowiska

3.7.1. Ścieki i jakość wód

W roku 2018 monitoringiem objęto 89 jednolitych części wód płynących. W tym przebadano: w ramach monitoringu diagnostycznego - 32 jcwp, operacyjnego - 78 jcwp oraz badawczego - punkty intensywnego monitorowania zlokalizowane na Wiśle w Kiezmarku oraz punkty pomiarowo-kontrolne na ujściach rzek Przymorza, wpadających bezpośrednio do Bałtyku: Reda-Mrzezino, Łeba-Cecenowo, Łupawa-Smołdzino, Słupia-Charnowo. Są to punkty, w których realizowany jest monitoring badawczy intensywnego monitorowania, na potrzeby wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej. W punktach tych badania prowadzone są co roku. Zdecydowaną przewagę wśród przebadanych jcwp stanowiły wody o charakterze naturalnym - 51 jcwp (57%). W mniejszości były wody sztuczne lub silnie zmienione - 38 jcwp (43%).

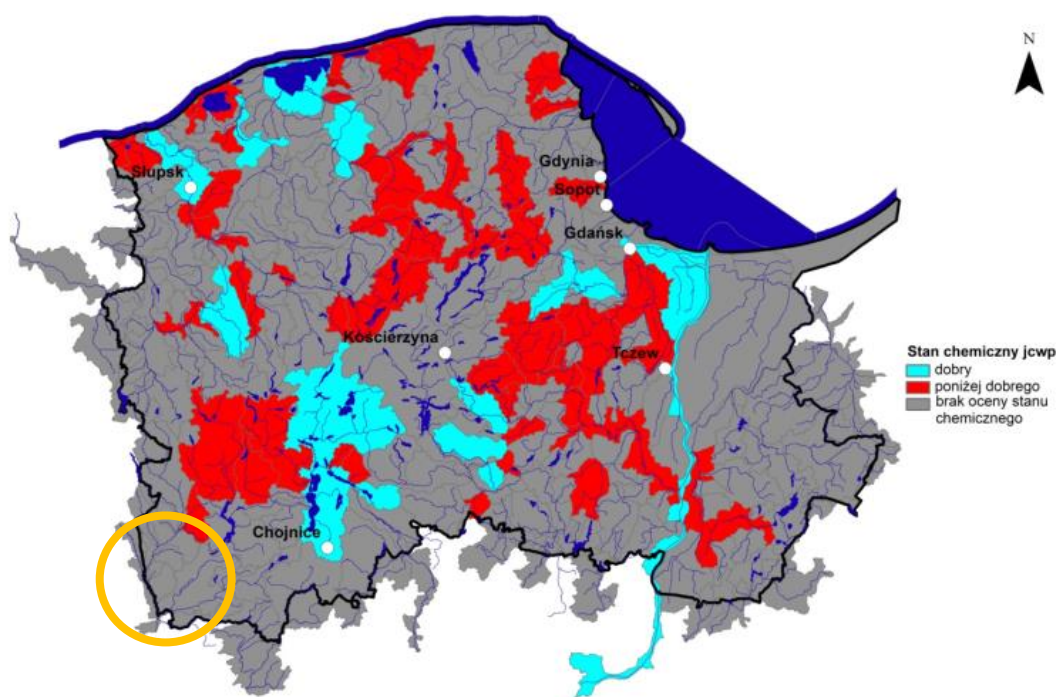

Rysunek 14. Klasyfikacja stanu i potencjału ekologicznego JCWP rzecznych przebadanych w 2018 roku.²⁰

²⁰ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

Klasyfikację stanu/potencjału ekologicznego jcwp płynących wykonano dla 20 jcwp - 36%, gdzie stan słaby (6 jcwp) i zły (2 jcwp) przypisano 8 jcwp (rysunek powyżej)..

Ocenę stanu chemicznego zrealizowano dla 61 jcwp płynących. Głównie były to wody nie spełniające wymagań i zakwalifikowane do stanu chemicznego poniżej dobrego (49 jcwp). Aż 80% jcwp osiągnęło stan poniżej dobrego w wyniku przekroczeń wartości wskaźników takich, jak: difenylotetry bromowane (21 jcwp), fluoranten (2 jcwp), rtęć i jego związki (15 jcwp), heksabromocyklodekan (1 jcwp), heptachlor (11 jcwp) - oznaczanych w tkankach ryb i mięczaków oraz substancji badanych w wodach - fluoranten (3 jcwp) oraz benzo(a)piren (41 jcwp). Dobry stan chemiczny osiągnęło 5 jcwp: Łeba od Pogorzeli do wypływu z jez. Łebsko, Łupawa od dopł. z Łojewa do wpływu do jez. Gardno, Pokrzywna od Kunicy, Słupia od Kamieńca do Otocznicy, Piaśnica do dopł. z polderu Dębki do ujścia.

Rysunek 15. Klasyfikacja stanu chemicznego JCWP rzecznych przebadanych w 2018 roku.²¹

²¹ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

Lp.	Nazwa ppk	Kod jcwp	Nazwa jcwp	Typ abiotyczny jcwp	Status jcwp	Klasa elementów biologicznych	Obserwacje hydromorfologiczne	Klasa elementów fizykochemicznych (grupa 3.1-3.5)	Klasa elementów fizykochemicznych - specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny
44.	Bystrzenica - Korzybie	PL02S0201_0588	Bystrzenica	17	SZCW	II	-	II	-	dobry	brak oceny	brak oceny
45.	Chełst - Ulinia	PL01S0201_0852	Chełst do wpływu do jez. Sarbsko	17	SZCW	III	-	-	-	umiarkowany	poniżej dobrego	ZŁY
46.	Chocina - Chocimski Młyn	PL01S0201_0826	Chocina z jeziorami Gwiazdy i Trzebielsk	18	SZCW	-	-	-	-	-	poniżej dobrego	ZŁY
47.	Chrzastowa - Jaromierz	PL02S0201_3069	Chrzastowa do dopl. z Borkowa	18	NAT	II	II	III	-	umiarkowany	brak oceny	ZŁY
48.	Czernicki Rów - Czernica	PL01S0201_3593	Czernicki Rów	18	NAT	III	II	II	II	umiarkowany	poniżej dobrego	ZŁY

Rysunek 16. Ocena stanu JCWP płynących województwa pomorskiego w 2018 roku.²²

Ocena stanu JCWP płynących województwa pomorskiego w 2018 roku. Nie badano jezior zlokalizowanych w powiecie człuchowskim.

Użytkowe **poziomy wodonośne** na terenie powiatu człuchowskiego tworzą przede wszystkim wodnolodowcowe utwory czwartorzędowe. Głębsze, trzeciorzędowe poziomy eksploatowane są tylko sporadycznie, a ich wydzielanie niepewne, biorąc pod uwagę niewielką precyzję wydzieleni stratygraficznych w trakcie wierceń otworów studziennych oraz skomplikowany przebieg granicy trzeciorzęd – czwartorzęd (rozmywanie i redepozycja, zjawiska glacitektoniczne). Głębokość zalegania warstw wodonośnych i ich wydajność jest bardzo zróżnicowana, co jest spowodowane nieregularną budową utworów polodowcowych. Głównymi czwartorzędowymi poziomami wodonośnymi są:

- Poziom budowany przez utwory sandrowe fazy pomorskiej: piaski średnio- i drobnoziarniste z domieszką żwirów i otoczków. Warstwa nasycona wodą dochodzi w centrum sandru do 15 m. Zwierciadło wód podziemnych zazwyczaj jest swobodne i nie izolowane od powierzchni, co powoduje teoretyczne zagrożenie zanieczyszczeniem. Jednak ponieważ prawie cały obszar sandrowy pokryty jest przez lasy, co minimalizuje zagrożenie.
- Poziom tworzony przez międzymorenowe utwory wodnolodowcowe, głównie podścielające gliny zwałowe fazy poznańsko-dobrzyńskiej lub rozdzielające ich poszczególne kompleksy. Są to piaski i żwiry o urozmaiconym i zmiennym uziarnieniu. Miąższość warstwy wodonośnej wynosi od kilku do kilkunastu metrów. Zwierciadło wód podziemnych jest zazwyczaj napięte. Poziom ten, jako

²² STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

izolowany warstwami słaboprzepuszczalnymi, jest mało podatny na zanieczyszczenie. Wody zasilane są głównie przesączaniem z utworów sandrowych, w niewielkim stopniu przez infiltracje powierzchniową.

Wody podziemne są zasobem znacznie bardziej istotnym niż wody powierzchniowe, a usuwanie zanieczyszczeń, monitoring czy przywracanie do stanu naturalnego bardzo utrudnione, a często niemożliwe. Wyniki monitoringu stanu jednolitych części wód podziemnych zawarto w tabeli poniżej.

Tabela 29. Ocena stanu JCWPd 26²³

Wyszczególnienie	2012	2016	2019
Stan ilościowy	dobry	dobry	dobry
Stan chemiczny	dobry	dobry	dobry
Ogólna ocena	dobry	dobry	dobry

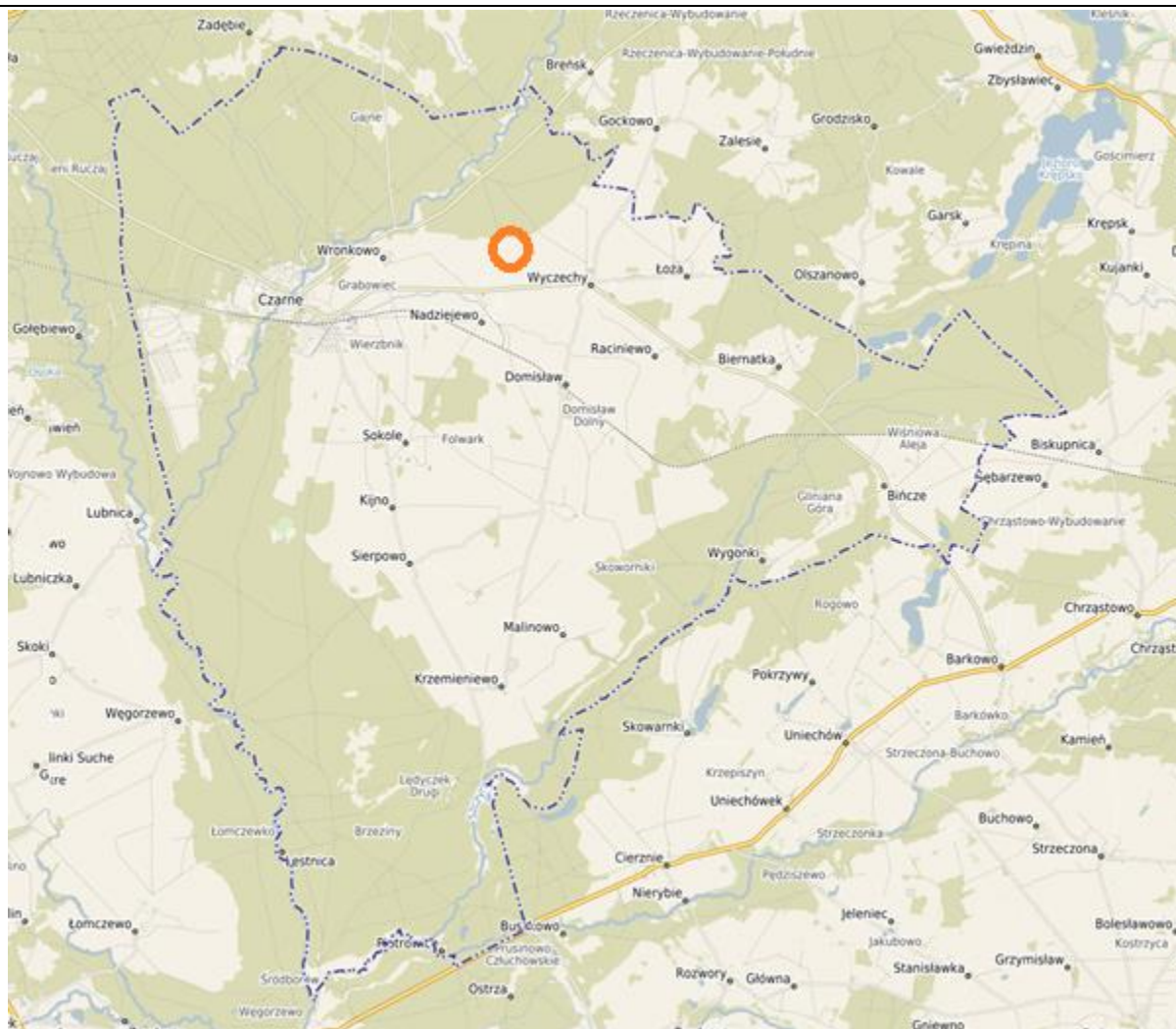
3.7.2. Odpady stałe

Na terenie Gminy Czarne działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych zlokalizowany w Nadziejewie na terenie zamkniętego składowiska odpadów. Prowadzenie PSZOK'u powierzono Firmie Usługi Komunalne „Ekspres” S.C. Umowa została zawarta 18 grudnia 2019 r. na okres od 01 stycznia 2019r. do 31 grudnia 2019 r.

Do punktu mieszkańcy mogą dostarczać odpady komunalne według następujących frakcji:

- papier i tektura, opakowania z papieru i tektury, tworzywa sztuczne, opakowania z tworzyw sztucznych. metale, opakowania z metali oraz opakowania wielomateriałowe,
- szkło oraz opakowania ze szkła,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- odpady budowlane i rozbiórkowe,
- zużyte opony,
- popioły.

²³ <https://mjwp.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html>

Rysunek 17. Lokalizacja Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.

Zgodnie z ustawą o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 roku jako przetwarzanie odpadów rozumie się procesy odzysku lub unieszkodliwiania, w tym przygotowanie poprzedzające odzysk lub unieszkodliwianie. Możliwości przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych związane są z ich zagospodarowaniem w poszczególnych instalacjach do odzysku (głównie instalacje mechaniczno – biologiczne przetwarzania odpadów komunalnych) lub unieszkodliwiania (głównie składowania odpadów na składowisku). Na terenie miasta i gminy Czarne nie ma możliwości przetwarzania odpadów komunalnych. Wszystkie odpady komunalne z terenu miasta i gminy Czarne trafiają do Zakładu Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór Sp. z o.o.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku, każdego roku, w ramach cyklu, kontroluje 10% wszystkich gmin województwa pomorskiego. W latach 2016-2018 nie objęto kontrolą gminy Czarne.

3.7.3. Zanieczyszczenia powietrza

Największe zanieczyszczenia powietrza w gminie produkują istniejące wysokoemisyjne indywidualne i zbiorowe źródła ciepła. Są to przeważnie kotłownie węglowe, które eksploatuje się zarówno w starych budynkach mieszkaniowych jak i w budynkach produkcyjnych (np. gorzelnie, mleczarnie czy kotłownie osiedlowe). Bardzo często oprócz węgla spalane są w nich także odpady z gospodarstwo domowego. Zabudowa przemysłowa funkcjonująca na terenie gminy nie jest bardzo liczna i produkcja zanieczyszczeń przez zlokalizowane w nich kotłownie nie wpływa w istotny sposób na pogorszenie warunków aerosanitarnych.

Istotnym źródłem zanieczyszczeń na obszarze gminy jest komunikacja samochodowa. Rozkład i natężenie zanieczyszczeń związany jest przede wszystkim z przebiegiem tras komunikacyjnych. Wielkość wpływu na środowisko komunikacji samochodowej w zakresie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego uwarunkowana jest natężeniem ruchu pojazdów. Gmina charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią dróg. Wzdłuż fragmentu południowej granicy gminy przebiega droga krajowa nr 22 (tzw. „berlinka”). Ponadto przez obszar gminy przebiegają drogi wojewódzkie i powiatowe, które promieniście schodzą się w mieście Czarne. Źródłem emisji zanieczyszczeń jest także niezelektryfikowana linia kolejowa nr 210 (magistrala kolejowa), przebiegająca przez północną część gminy.

Komunikacyjne zanieczyszczenia atmosfery mogą powodować niekorzystne zmiany wartości produkcyjnej gleb i wpływać niekorzystnie na roślinność przydrożną (drzewa, krzewy i roślinność zielną) oraz na zdrowie mieszkających w otoczeniu dróg ludzi. To negatywne oddziaływanie spowodowane jest emisją spalin zawierających m.in. metale ciężkie, dwutlenek siarki i tlenki azotu oraz pył. Motoryzacyjne zanieczyszczenia atmosfery są związkami toksycznymi, powodującymi osłabienie fotosyntezy, degradację chlorofilu, zakłócenia w transpiracji i oddychaniu, przebarwienia, chlorozę, nekrozę liści, szybsze ich starzenie, upośledzenie wzrostu oraz zmniejszenie odporności na choroby i szkodniki.

Na obszarze województwa pomorskiego w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzony jest monitoring powietrza atmosferycznego, którego koordynatorem w latach 2013-2018 był Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku (WIOŚ).

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie pomorskim jest emisja antropogeniczna. Jest ona związana ze źródłami punktowymi, pochodzącymi z zakładów przemysłowych, głównie z procesów spalania paliw w celach energetycznych oraz procesów technologicznych, ze źródłem liniowym związanym z transportem drogowym, kolejowym, wodnym i lotniczym, a także ze źródłem powierzchniowym,

związanym z sektorem komunalno-bytowym. W przypadku źródeł punktowych w aglomeracji trójmiejskiej głównymi zanieczyszczeniami są tlenki siarki SO_x emitowane przez elektrownie i elektrociepłownie, a także, w mniejszym stopniu, przez procesy produkcyjne. Natomiast w strefie pomorskiej największy udział tlenków siarki pochodzi z gospodarstw domowych, czyli z sektora komunalno-bytowego. Najwięcej SO₂ w województwie jest emitowane w powiecie kwidzyńskim oraz w Gdańsku i Gdyni.

Tabela 30. Bilans emisji SO_x (w przeliczeniu na SO₂) w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.²⁴

Nazwa strefy	Kod strefy	Emisja SO _x [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	punktowa	inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	razem
Aglomeracja trójmiejska	PL2201	1 029 422	3 830	3 781 161	20 217	4 834 630	2 544,6	11 677,9
Strefa pomorska	PL2202	10 811 014	16 439	5 822 308	14 559	16 664 320	605,5	930,6
Województwo Pomorskie		11 840 436	20 269	9 603 470	34 776	21 498 950	649,3	1 173,5
Polska		213 990 261	545 600	236 226 577	604 987	451 367 425	688,0	1 442,5

Głównym zanieczyszczeniem emitowanym z transportu drogowego w strefie pomorskiej w 2018 r. były tlenki azotu (NO_x). Największy udział w emisji liniowej w województwie pomorskim w roku 2018 przypadł drogom o największym natężeniu ruchu, tj. autostradzie A1 prowadzącej na południe Polski, drodze ekspresowej S7 prowadzącej do Warszawy, drodze krajowej 6 i 22 oraz 91 (na odcinku Pruszcz Gdański-Tczew), a także drodze wojewódzkiej na odcinku od Żukowa do Kartuz. W przypadku aglomeracji trójmiejskiej największy udział w emisji tlenków azotu przypadł emisji punktowej, w największym stopniu z elektrociepłowni w Gdańsku i Gdyni.

Tabela 31. Bilans emisji NO_x (w przeliczeniu na NO₂) w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.²⁵

Nazwa strefy	Kod strefy	Emisja NO _x [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	punktowa	inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	razem
Aglomeracja trójmiejska	PL2201	407 033	2 016 744	4 184 845	309 884	6 918 507	6 603,0	16 711,4
Strefa pomorska	PL2202	3 289 691	8 577 894	4 327 554	5 191 441	21 386 580	952,6	1 194,3
Województwo Pomorskie		3 696 724	10 594 638	8 512 400	5 501 326	28 305 087	1 080,3	1 545,0
Polska		66 774 202	297 356 296	229 631 427	125 572 902	719 334 827	1 566,1	2 300,4

²⁴ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

²⁵ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

Zwarta, niska zabudowa oraz związane z nią procesy ogrzewania w sektorze komunalno-bytowym (emisja powierzchniowa) powodują występowanie wysokich stężeń przede wszystkim pyłu zawieszonego (PM10). Na terenie województwa pomorskiego największe zagęszczenie zabudowy niskiej koncentruje się głównie w mniejszych miastach i wokół aglomeracji trójmiejskiej, oferując bliskość Trójmiasta, a zarazem spokój i ciszę pozamiejską. Według KOBiZE największe ilości pyłu zawieszonego PM10 emitowane były w strefie pomorskiej (aż dziesięciokrotnie więcej niż w aglomeracji trójmiejskiej), a największy udział miały powiaty: kartuski, wejherowski, słupski, starogardzki i znajdujące się w aglomeracji trójmiejskiej - miasto Gdańsk. Oprócz gospodarstw domowych źródłem tak dużej emisji były także: rolnictwo, hodowle, hałdy, wyrobiska oraz grunty i lasy.

Tabela 32. Bilans emisji pyłu PM10 w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.²⁶

Nazwa strefy	Kod strefy	Emisja PM10 [kg/rok]						Emisja [kg/(km ² rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	punktowa	Hałdy i wyrobiska	inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	razem
Aglomeracja trójmiejska	PL2201	1 053 575	137 328	193 687	9 365	55 742	1 449 608	3 033,6	3 501,5
Strefa pomorska	PL2202	11 180 070	557 053	898 814	671 272	2 972 917	16 280 125	859,0	909,1
Województwo Pomorskie		12 233 645	649 291	1 092 501	680 637	3 028 659	17 729 732	908,1	967,7
Polska		227 847 505	19 198 373	32 110 742	28 265 526	65 964 953	373 887 098	1 091,4	1 194,1

Podobnie jak w przypadku pyłu PM10, największe ilości benzo(a)pirenu pochodzą z gospodarstw domowych. Głównym źródłem emisji zanieczyszczenia są procesy spalania paliw stałych. Według KOBiZE największe ilości emisji bezno(a)pirenu zostały wyemitowane przez powiaty: kartuski, wejherowski, słupski, starogardzki oraz miasto Gdańsk.

Tabela 33. Bilans emisji B(a)P w roku 2018 w podziale na strefy w województwie pomorskim oraz w kraju.²⁷

Nazwa strefy	Kod strefy	Emisja B(a)P [kg/rok]					Emisja [kg/(km ² rok)]	
		Komunalno-bytowa	Transport drogowy	punktowa	inne	Suma emisji	Bez emisji punktowej	razem
Aglomeracja trójmiejska	PL2201	588,9	1,9	25,5	0,2	615,5	1,4	1,5
Strefa pomorska	PL2202	6 243,4	8,5	467,5	4,5	6 723,9	0,3	0,4
Województwo Pomorskie		6 823,3	10,4	493,0	4,7	7 304,4	0,4	0,4
Polska		124 442,5	277,8	8 951,4	34,6	133 706,3	0,4	0,4

²⁶ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

²⁷ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) z 2018 roku województwo pomorskie zajęło 12 miejsce pod względem zanieczyszczeń gazowych i 13 miejsce pod względem zanieczyszczeń pyłowych. W ostatnich latach w województwie pomorskim emisja związana z energetyką przemysłową ponownie została ograniczona, dzięki czemu stężenia zanieczyszczeń zarówno pyłowych, jak i gazowych wciąż maleją. Corocznie niższą emisję z zakładów przemysłowych zapewniają coraz to nowsze rozwiązania redukujące przedostawanie się zanieczyszczeń do atmosfery w postaci wysokosprawnych filtrów.

Po przeglądzie i analizie danych monitoringowych ze stacji pomiarowych w województwie pomorskim w 2018 roku, odnotowano przekroczenia (w ocenie pod kątem ochrony zdrowia) poziomów substancji w powietrzu:

a) w aglomeracji trójmiejskiej i w strefie pomorskiej:

- poziom docelowy dla benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM₁₀,
- poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM₁₀,
- poziom celów długoterminowych dla ozonu;

b) w strefie pomorskiej:

- poziom celu długoterminowego dla PM_{2,5}.

Tabela 34. Klasy stref dla poszcz. zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej w 2018 r.
z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.²⁸

Kod strefy	Nazwa strefy	SO ₂	NO ₂	C ₆ H ₆	CO	O ₃	PM ₁₀	Pb(PM ₁₀)	As(PM ₁₀)	Cd(PM ₁₀)	Ni(PM ₁₀)	B(a)P(PM ₁₀)	PM _{2,5}
PL2201	Aglomeracja trójmiejska	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	A
PL2202	Strefa pomorska	A	A	A	A	A	C	A	A	A	A	C	A(C1)

Po przeglądzie i analizie danych monitoringowych ze stacji pomiarowych w województwie pomorskim w 2018 roku, nie odnotowano przekroczenia poziomów docelowych substancji w powietrzu, z punktu widzenia ochrony roślin.

²⁸ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

3.7.4. Hałas

Źródła hałasu związane są przede wszystkim ze skupiskami ludności i formami jej działalności gospodarczej. Na terenie gminy Czarne głównymi źródłami uciążliwości pogarszającymi warunki akustyczne w skali lokalnej są:

- pojedyncze obiekty przemysłowo-rolnicze o lokalnym, przyobiektowym charakterze uciążliwości;
- ruch kołowy odbywający się na drogach wojewódzkich nr 201 i 202;
- transport kolejowy na linii kolejowej 210 relacji Chojnice-Runowo Pomorskie .

Dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. (Dz. U. z2012r., poz. 1109). Rozporządzenie określa zróżnicowane dopuszczalne poziomy hałasu, w zależności od przeznaczenia terenu, wyrażone wskaźnikami hałasu LDWN, LN (mają zastosowanie do prowadzenia długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem) oraz LAeqD i LAeqN (mają zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska, w odniesieniu do jednej doby). Dla obszaru opracowania i jego otoczenia obowiązują następujące, dopuszczalne poziomy hałasu powodowanego przez drogi:

- dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży – w porze dziennej 61 dB i w porze nocnej 56 dB;
- dla terenów zabudowy zagrodowej i terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej – w porze dziennej 65 dB i w porze nocnej 56 dB.
- Dla pozostałych obiektów i działalności będącej źródłem hałasu (z wyjątkiem hałasu powodowanego przez starty, lądowania i przeloty statków powietrznych oraz linie energetyczne), dopuszczalny poziom hałasu wynosi:
- dla terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, terenów zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży – w porze dziennej 50 dB i w porze nocnej 40 dB;
- dla terenów zabudowy zagrodowej i terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej – w porze dziennej 55 dB i w porze nocnej 45 dB.

Monitoring hałasu w województwie pomorskim prowadzony był zgodnie z założeniami Państwowego Monitoringu Środowiska Wojewódzkiego Programu Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020, zatwierdzonego przez Ministra Środowiska w dniu 1 października 2015 roku. Oceny klimatu akustycznego dokonano na podstawie uzyskanych wyników pomiarów poziomów hałasu wyrażonych wskaźnikami długookresowymi (wyznaczonymi dla okresu roku) LDWN i LN oraz LAeqD i LAeqN - do ustalenia i kontroli warunków korzystania ze środowiska w odniesieniu do jednej doby, tzw. wskaźnikami krótkookresowymi. Brak aktualnych danych pomiarowych dla miasta i gminy Czarne.

Przez teren gminy Czarne przebiegają linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym 110 kV ze Szczecinka i z Człuchowa dochodzące do Głównego Punktu Zasilania zlokalizowanego na terenie miasta Czarne. Linie elektroenergetyczne stwarzają uwarunkowania szkodliwych w zakresie promieniowania elektromagnetycznego dla kształtowania środowiska, polegające na ograniczeniu terenu dla zabudowy – zasięg stref o ograniczeniach inwestycyjnych powinien być zgodny z obowiązującymi przepisami i wymaga rozpoznania pomiarowego. Promieniowanie elektromagnetyczne emitują także stacje nadawcze radiowe, telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Lokalizację urządzeń nadawczych i przekaźnikowych na terenie gminy przedstawiono powyżej.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska [Dz.U. 2020, 1219], Inspekcja Ochrony Środowiska dokonuje od 2005 roku oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Pomiary monitoringowe promieniowania elektromagnetycznego wykonywane były zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2007 r. nr 221, poz. 1645). W każdym województwie Wojewódzkie Inspektoraty Ochrony Środowiska (od 2019 r. Regionalne Wydziały Monitoringu Środowiska) zobowiązane są do wykonywania pomiarów w punktach sieci, w skład której wchodzi 135 punktów pomiarowych na terenie województwa. Punkty te są tak zlokalizowane, aby umożliwiały objęcie badaniami trzech kategorii obszarów. Są to:

- centralne dzielnice lub osiedla miast o liczbie mieszkańców przekraczającej 50 tys. (45 punktów pomiarowych),
- miasta o liczbie mieszkańców poniżej 50 tys. (45 punktów pomiarowych),
- tereny wiejskie (45 punktów pomiarowych).

Pomiary wykonuje się w cyklu trzyletnim. W każdym roku w każdym z wymienionych obszarów realizuje się pomiary w 15 punktach pomiarowych (w sumie w 45 punktach rozmieszczonych na terenie całego województwa). Po trzech latach następuje powrót do uprzednio wyznaczonych punktów pomiarowych. W ten sposób uzyskujemy dane porównawcze pozwalające określić zmiany i kierunki zmian na przestrzeni lat. Należy tutaj podkreślić, że pomiary te mają na celu obserwację poziomów natężeń pola elektromagnetycznego w obszarach dostępnych dla ludności, a więc tam, gdzie najczęściej nie ma bezpośredniego oddziaływania od urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne. Stąd punkty w sieci tego monitoringu wyznaczone zostały tak, aby wyeliminować bezpośredni wpływ urządzeń, to znaczy, iż pomiar ten wykonuje się przynajmniej w odległości powyżej 100 m od źródeł.

Czarne zostało uwzględnione w pomiarach dokonywanych w roku 2018 w kategorii II – miast poniżej 50 tys. mieszkańców. Uzyskane pomiary w tej kategorii znajdują się w tabelach poniżej.

Tabela 35. Wartości poziomów PEM zmierzone w latach 2017 i 2018 w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców.³⁰

Kategoria	Rok 2017	Rok 2018
Średnie poziomy PEM [V/m]	0,43	0,46
Maksymalne wartości poziomów PEM [V/m]	1,05	1,14

W roku 2018, tj. w ostatnim roku analizowanych pomiarów, stwierdzono wzrost poziomu natężenia promieniowania elektromagnetycznego w niektórych punktach pomiarowych w stosunku do lat poprzednich. W większości punktów utrzymywało się ono na tym samym poziomie (dużo poniżej 7 V/m), największe wynoszące 2,56 V/m odnotowano w centrum Gdańska, obok nowo otwartej Galerii Handlowej Forum. Również średnie natężenie PEM utrzymywało się na zbliżonym poziomie jak w latach poprzednich dla różnych rodzajów obszarów. Natomiast nastąpił 100-procentowy wzrost natężenia PEM na terenach wiejskich w stosunku do poprzednich lat.

3.8. Ochrona przyrody

Gmina nie leży w granicach Parku Narodowego. Na terenie gminy nie wyznaczono użytków ekologicznych, ani Obszaru Chronionego Krajobrazu.

3.8.1. Rezerваты Przyrody

Na terenie gminy Czarne znajduje się jeden rezerwat przyrody – „Dolina Gwdy”. **Rezerwat przyrody „Dolina Gwdy”** to wodno-leśny rezerwat krajobrazowy utworzony w 1998 r. Rozporządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa (Dz.U. z 1998r. Nr 161, poz. 1086) o powierzchni 428,2 ha.

Rezerwatem objęta jest dolina rzeki Gwdy oraz przyległe obszary leśno-bagiennie (boru świeżego, boru mieszanego, grądu i lasu łęgowego). Na terenie gminy Czarne przebiega pasmowo z północy na południe wokół koryta rzeki Gwdy, obejmując ją wraz z terenami przybrzeżnymi. Ochronie podlega specyficzna roślinność wodno-leśno-bagienna i elementy regionalnej zabudowy związanej bezpośrednio z osadnictwem leśnym i systemem zniszczonej obecnie infrastruktury urządzeń energetycznych regulujących przepływ wody przez dolinę.

³⁰ STAN ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM RAPORT 2020, GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Gdańsku

3.8.2. Pomniki przyrody ożywionej

Tabela 36. Pomniki przyrody na terenie gminy

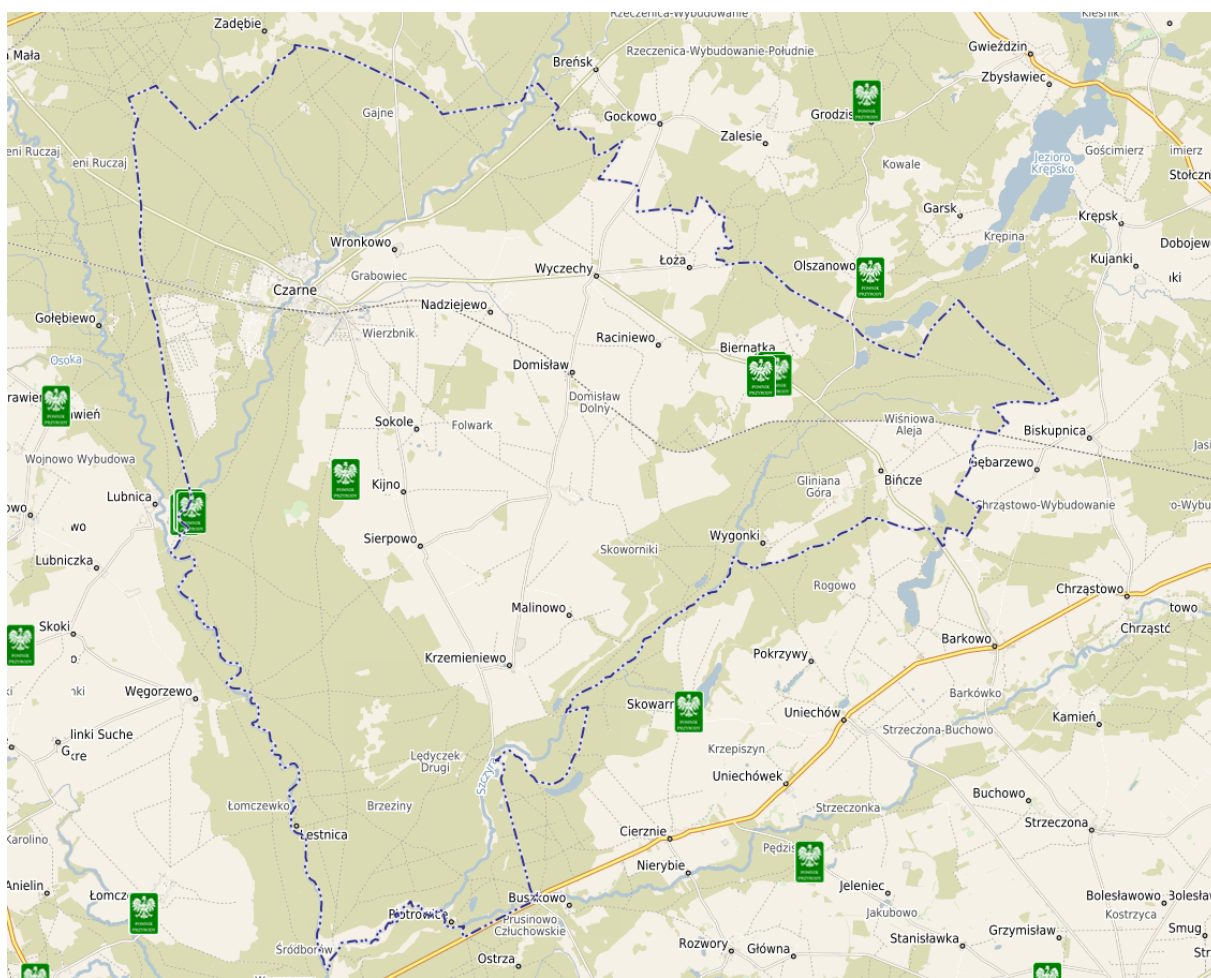
Lp.	Nr rejestr.	Gatunek	Lokalizacja	Podstawa prawna utworzenia
1.	5	Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 6,96m	Na terenie obrębu Biernatka, na skrzyżowaniu drogi wojewódzkiej nr 201 i gminnej nr 232095G.	Ogłoszenie Wojewody Słupskiego z dnia 4.12.1978r. o stanie pomników przyrody Województwa Słupskiego (Dz.U. Woj. Rady Narodowej w Słupsku, nr 8, poz. 14)
2.	357	Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 6,40m i wysokości 18,0m	Na terenie obrębu Biernatka, 70 m za skrzyżowaniem drogi wojewódzkiej nr 201 i gminnej nr 232095G	Rozporządzenie Wojewody Słupskiego nr 51/95 z dnia 28.VIII.1995r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Słupskiego z dnia 4.IX. 1995r.)
3.	358	Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 5,30m i wysokości 16,0m	Na terenie obrębu Biernatka, 200 m za skrzyżowaniem drogi wojewódzkiej nr 201 i gminnej nr 232095G	Rozporządzenie Wojewody Słupskiego nr 51/95 z dnia 28.VIII.1995r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Słupskiego z dnia 4.IX. 1995r.)

II. Uwarunkowania

4.	194	Głaz narzutowy o obwodzie 8,50m	Na skraju lasu, na zachód od przysiółka Kijno (obwód Sokole), na terenie Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie	Dziennik Urzędowy Woj. Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 30.10.1981 r. Nr 9, poz.46
5.	**	Dąb szypułkowy	Na terenie obrębu Biernatka, w głębi dawnego parku zespołu podworskiego	Uchwała nr XXXI/158/97 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 30 września 1997r.
6.	*	Dęby szypułkowe (5 szt.) w wieku 216 – 260 lat, o obwodach pni od ok. 3,96m do 4,94m i wysokościach od ok. 23,0 do 31,0 m	W przysiółku Nowiny (ok. 3 km na północny-zachód od centrum miasta Czarne), przy drodze wojewódzkiej nr 201	Uchwała nr V/31/99 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 27 lutego 1999r.

*** W Uchwale nr XXXI/158/97 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 30 września 1977r uchwalającej utworzenie pomnika przyrody nie nadano mu numeru ewidencyjnego.*

* W Uchwale nr V/31/99 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 27 lutego 1999r uchwalającej utworzenie pomnika przyrody nie nadano mu numeru ewidencyjnego.

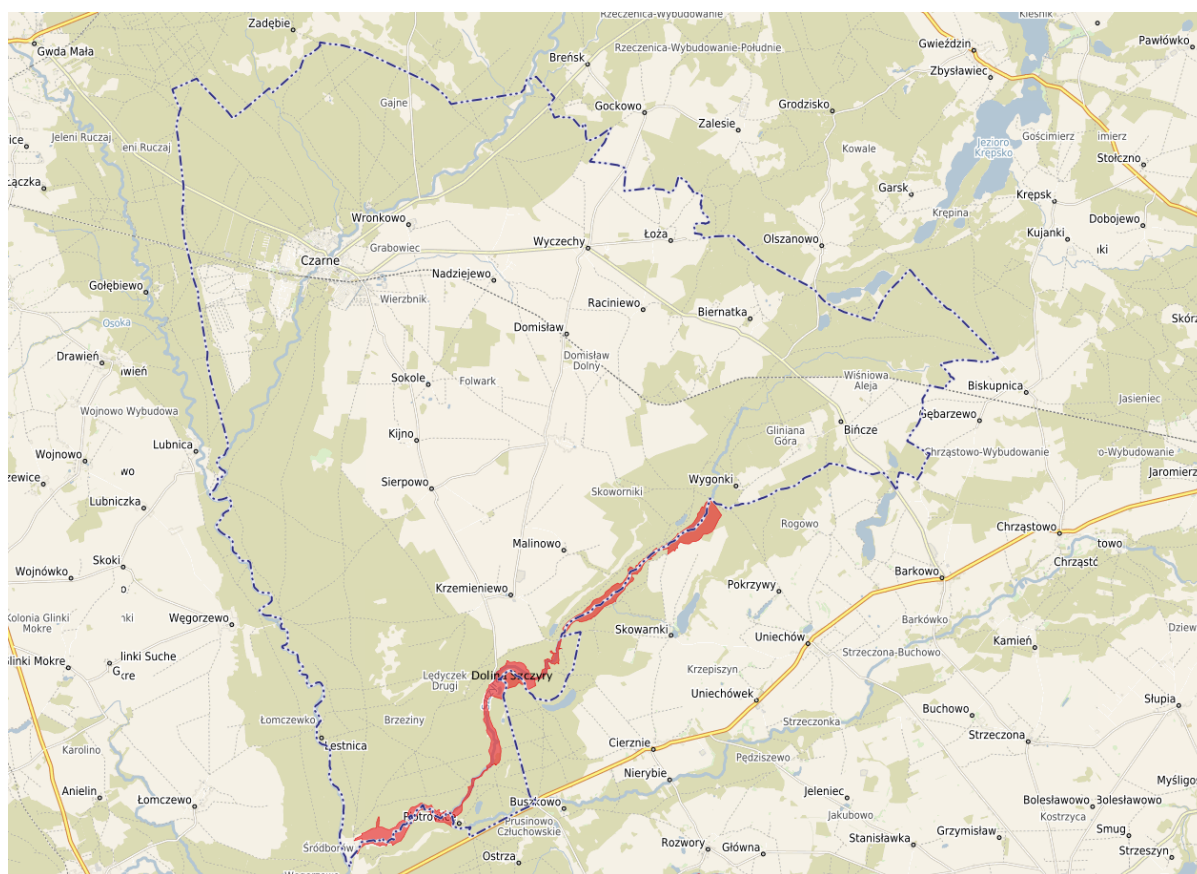
Rysunek 20. Lokalizacja pomników przyrody na terenie gminy Czarne. Źródło: SIP

3.8.3. System Natura 2000 (europejska sieć ekologiczna)

Przedmiotem i celem utworzenia obszarów Natura 2000 jest ochrona populacji dziko występujących gatunków flory i fauny, utrzymanie i zagospodarowanie naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami

ekologicznymi, przywracanie zniszczonych oraz tworzenie nowych biotopów. Na terenie gminy Czarne występuje jeden obszar Natura 2000 „Dolina Szczyry” zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dn. 10 stycznia 2011r jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty.

Specjalny obszar ochrony siedlisk „Dolina Szczyry” PLH220066 – położony jest w województwie pomorskim, na południowo-zachodnim skraju sandrowej równiny Borów Tucholskich. W części wschodniej dolina "wcina się" w krajobraz morenowy Pojezierza Krajeńskiego. Krajobraz ma charakter lekko falistej sandrowej równiny, ożywionej meandrującą doliną rzeki Szczyry, prawego dopływu rzeki Gwdy, należącej do zlewni Odry. Siedliska chronione skupione są w zasadzie prawie wyłącznie na dnie doliny rzecznej. Jedynie w części wschodniej na stokach doliny występuje kompleks buczyn, miejscami dobrze zachowanych. Należy bezwzględnie chronić różnorodność biologiczną, a zwłaszcza różnorodność siedlisk przyrodniczych występujących w ostoi Natura 2000 „Dolina Szczyry”.

Rysunek 21. Położenie i lokalizacja Specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Szczyry” PLH220066. Źródło: SIP

3.8.4. Ochrona gatunkowa

Jedną z form ochrony przyrody jest ścisła oraz częściowa ochrona gatunkowa, obejmująca okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów. Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i zachowania we właściwym stanie gatunków roślin, grzybów i zwierząt wraz z ich siedliskami, a w

konsekwencji także zachowanie różnorodności genetycznej i biologicznej. Ochroną gatunkową obejmowane są w szczególności gatunki rzadkie, zagrożone wyginięciem, cenne dla nauki, a także odgrywające istotną rolę w ekosystemach. Głównym celem tych działań jest zachowanie tych gatunków na naturalnie zajmowanych stanowiskach. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

Obecnie w całej Polsce objętych ochroną ścisłą zostało ponad 320 gatunków zwierząt, ponad 420 gatunków roślin oraz ponad 110 gatunków grzybów i porostów, natomiast ochroną częściową 23 gatunki zwierząt, 51 gatunków roślin oraz 10 gatunków grzybów i porostów.

Ochroną obejmuje się stwierdzone stanowiska roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową częściową i ścisłą zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2011r. w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową częściową i ścisłą oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów, z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 września 2011 r. w sprawie określenia listy gatunków zwierząt rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów dla danych gatunków i odstępstw od tych zakazów.

3.8.5. Lasy ochronne

Tereny leśne zaliczane administracyjnie do terenu gminy Czarne i będące własnością Skarbu Państwa znajdują się pod jurysdykcją Nadleśnictwa Człuchów i Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie. Wszystkie tereny leśne ze względu na wartości przyrodnicze można podzielić na lasy ochronne i pozostałe. Lasy ochronne w gminie Czarne zajmują łączną powierzchnię ok. 7 000 ha, co stanowi 55% wszystkich obszarów leśnych oraz 30% powierzchni gminy.

Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie zarządza lasami w trzech obrębach leśnych: - obrębie leśnym Czarne, - obrębie leśnym Międzybórz, - obrębie leśnym Rzeczenica, z tego ok. 5 390 ha (ok. 54%) stanowią lasy ochronne. Minister Środowiska dnia 22.08.2002r. wydał decyzję nr BOA-Iplo-211/2011/2002 o uznaniu za ochronne części lasów należących do w/w obrębów leśnych na podstawie Ustawy z dnia 28 września 1991r. o lasach [Dz. U. 2020.1463] i Rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej [Dz.U. 1992, nr 67, poz. 337]. Lasy ochronne wyznaczone na terenie gminy Czarne należące do Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie dzielą się na:

- lasy znajdujące się na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych, wodochronne,
- wodochronne,
- wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców,
- stanowiące drzewostany nasienne,
- lasy położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców,
- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa,
- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa, wodochronne,
- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców,
- lasy mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa, wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców.

Nadleśnictwo Człuchów zarządza lasami w granicach gminy Czarne w obrębie leśnym Domisław. Ok. 682 ha stanowią lasy ochronne. Minister Środowiska dnia 06.02.2004r. wydał decyzję nr DL.lp-0233-5/04 o uznaniu za ochronne części lasów należących do w/w obrębu leśnego na podstawie Ustawy z dnia 28 września 1991r. o lasach [Dz. U. 2020.1463]. Na terenie gminy Czarne znajdują się tylko dwa typy lasów ochronnych należących do Nadleśnictwa Człuchów:

- wodochronne (pow.557 ha)
- glebochronne (pow. 125 ha).

Tabela 37. Lasy ochronne na terenie gminy

Lp.	Typ lasu ochronnego	Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie		Nadleśnictwo Człuchów	SUMA
		Obręb leśny Czarne [ha]	Obręb leśny Międzybórz [ha]	Obręb leśny Domisław [ha]	
1.	las znajdujące się na stałych powierzchniach badawczych i doświadczalnych, wodochronne	363	0	0	363
2.	las wodochronne	898	307	557	1 762
3.	las wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców	73	371	0	444
4.	las glebochronne	0	0	125	125
5.	las stanowiące drzewostany nasienne	86	0	0	86

II. Uwarunkowania

6.	las położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców	348	681	0	1 029
7.	las mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa	755	0	0	755
8.	las mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa, wodochronne	850	0	0	850
9.	las mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców	1 327	0	0	1 327
10.	las mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa, wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50tys. mieszkańców,	266	0	0	266
SUMA		4 966	1 359	682	7 007

3.9. Korytarze ekologiczne i powiązania przyrodnicze

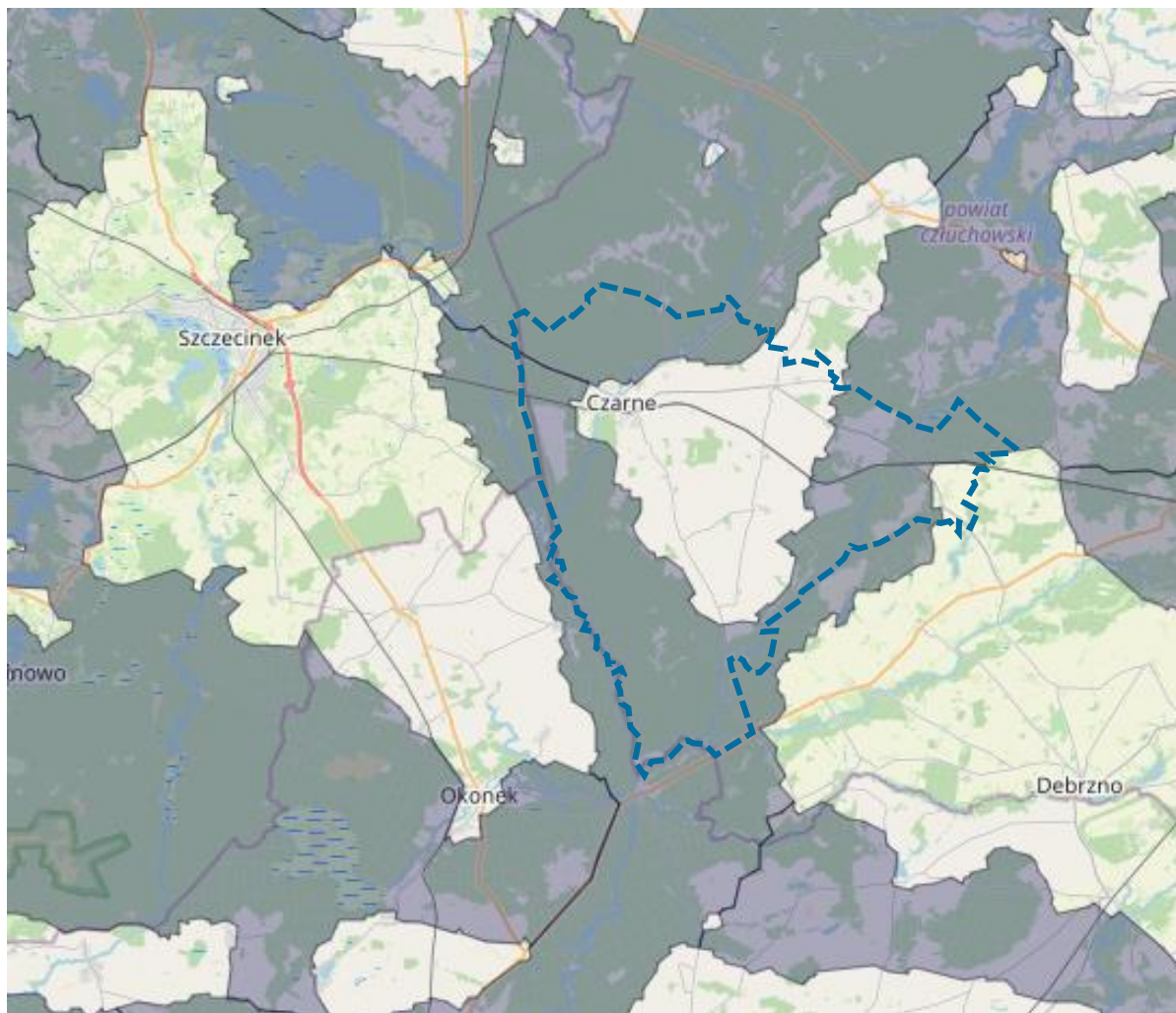
3.9.1. Korytarze ekologiczne

Wzajemne powiązania elementów środowiska oraz powiązania przyrodnicze obszaru z jego szerszym otoczeniem zapewnia głównie jego system przyrodniczy, rozumiany jako system płatów i korytarzy ekologicznych występujących na danej powierzchni (tzw. matrycy). Płaty ekologiczne to nieliniowe elementy struktury krajobrazu, różniące się typem, wielkością, kształtem, charakterem granic i różnorodnością od elementów sąsiadujących, mogące występować powszechnie lub sporadycznie. Korytarze ekologiczne to element krajobrazu o strukturze pasmowej, wyraźnie różniący się od matrycy, pełniący funkcje przewodnika, siedliska, bariery (filtra), źródła i odbiornika. Korytarze rozpatrywane są pod kątem funkcjonowania abiotycznej części środowiska, gdzie główną rolę odgrywają procesy fizycznogeograficzne, a wśród nich obieg wody i związany z nim cykl erozyjno-sedymentacyjny. Matrycę stanowią najbardziej rozległe, relatywnie duże i zwarte elementy krajobrazu, stanowiącego jego tło oraz dominujące powierzchniowo. Oprócz płatów, korytarzy i matrycy wyróżniamy również tzw. węzły, określane jako obszary pełniące albo mogące pełnić rolę źródeł lokalnego zasilania (zwłaszcza biologicznego) dla innych terenów. Są to często obszary najcenniejsze, pełniące funkcję biocentra, nierzadko położone na skrzyżowaniu korytarzy. Poszczególne elementy systemu przyrodniczego danego obszaru mogą stanowić elementy o znaczeniu lokalnym (jak np. niewielkie cieki i pasmowe zadrzewienia – korytarze ekologiczne skali mikro, łąka z niewielkim zbiornikiem wodnym – płat ekologiczny skali mikro) lub o znaczeniu ponadlokalnym (jak np. większe doliny rzeczne – korytarze ekologiczne o ponadlokalnym wymiarze, duże kompleksy leśne – płat ekologiczny lub/i korytarz ekologiczny o ponadlokalnym wymiarze).

Przez teren gminy biegną dwa korytarze uzupełniające:

- Lasy Zaborskie GKPN-18A – w północnej części gminy
- Bory Krajenskie - Bory Tucholskie GKPN-18B w części zachodniej i południowej.

Korytarze uzupełniające łączą obszary siedliskowe położone wewnątrz kraju z korytarzami głównymi oraz zapewniają wariantowość dróg przemieszczania się gatunków o znaczeniu krajowym. Oba korytarze uzupełniające są częścią korytarza głównego: Korytarza Północnego.

Rysunek 22. Mapa korytarzy ekologicznych 2012.³¹

Korytarz Północny (KPn) łączy Puszcę Augustowską, Knyszyńską i Białowieską z doliną Biebrzy, Puszcą Piską, lasami Napiwodzko-Ramuckimi i Pojezierzem Iławskim. Przebiega przez dolinę Wisły do Borów Tucholskich, Pojezierza Kaszubskiego, Puszczy Koszalińskiej, Goleniowskiej i Wkrzańskiej. Przechodząc przez

³¹ Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011, <https://korytarze.pl/mapa/mapa-korytarzy-ekologicznych-w-polsce>

Lasy Krajeńskie i Wałeckie, łączy się także z Lasami Drawskimi, a następnie dochodzi przez Puszcę Gorzowską do Cedyńskiego Parku Krajobrazowego;

Ponadto w skład regionalnego systemu ekologicznego, wchodzi:

- 1) korytarz ponadregionalny „Doliny Gwdy”;
- 2) korytarz regionalny „Doliny Szczyry”.

Korytarz ponadregionalny „Doliny Gwdy” położony jest w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego, na styku z województwami zachodniopomorskim oraz wielkopolskim. W granicach województwa pomorskiego obejmuje on fragment lewobrzeżnej części doliny rzeki Gwdy, wraz z przyległym kompleksem leśnym. Na wymienionym obszarze zachodnią granicę korytarza stanowi rzeka Gwda (będąca zarazem granicą województwa), natomiast wschodnia granica korytarza biegnie południkowo w okolicach miejscowości: Czarne, Sierpowo, Krzemieniewo, Buszkowo, Prusinowo. Elementy struktury przyrodniczej województw ościennych umożliwiają kontynuację funkcji korytarza wzdłuż rzeki Gwdy na ich obszarze. Korytarz graniczy, w południowej części, z korytarzem rangi regionalnej „Dolina Szczyry” oraz dwoma korytarzami subregionalnymi („Doliny Chrzastawy” i „Doliny Debrzynki”). Północna część korytarza, w obrębie województwa pomorskiego, graniczy z obszarem płata Koczalskiego. Działania wskazane w celu ochrony, przywrócenia, wzmocnienia funkcji korytarza: zachowanie istniejącej struktury użytkowania³².

Korytarz regionalny „Doliny Szczyry” położony jest w zachodniej części województwa; obejmuje dolinę rzeki Szczyry w górnym (bez odcinka źródłiskowego) i środkowym biegu rzeki wraz przyległymi kompleksami leśnymi oraz jeziorami: Krępsko, Olszanowskim, Olszanowskim Mł. Korytarz graniczy z dwoma korytarzami o randze ponadregionalnej: -Dolina Wieprzy ze Studnicą i Brdą (na północnym-zachodzie), -Dolina Gwdy (na południowym-wschodzie), oraz z korytarzem subregionalnym (w części południowej). Działania wskazane w celu ochrony, przywrócenia, wzmocnienia funkcji korytarza³³:

- zachowanie istniejącej struktury użytkowania.
- odpowiednie oznakowanie odcinków dróg przebiegających przez korytarz, utrzymanie, modernizacja przepustów w ciągach komunikacyjnych, ewentualnie budowa przejść dla zwierząt w ciągach komunikacyjnych przecinających korytarz.

³² Karty korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym: Korytarz Doliny Gwdy. Aneks do opracowania: „Koncepcja sieci ekologicznej województwa pomorskiego dla potrzeb planowania przestrzennego”.

³³ Karty korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym: Korytarz Dolina Szczyry. Aneks do opracowania: „Koncepcja sieci ekologicznej województwa pomorskiego dla potrzeb planowania przestrzennego”.

3.9.2. Powiązania przyrodnicze

Istniejący obszar specjalnej ochrony ptaków „**Wielki Sandr Brdy**” **PLB220001** położony jest w minimalnej odległości ok. 18 km w kierunku północno-wschodnim od granic gminy Czarne. Istniejący obszar Natura 2000 mający znaczenie dla Wspólnoty „**Poligon w Okonku**” **PLH320024** znajduje się w minimalnej odległości ok. 10,5 km w kierunku zachodnim od granic gminy Czarne. Projektowany specjalny obszary ochrony siedlisk (przesłany do Komisji Europejskiej 30.10.2009 r.) „Dolina Debrzynki” położony jest w minimalnej odległości ok. 1 km w kierunku południowym od granic gminy Czarne.

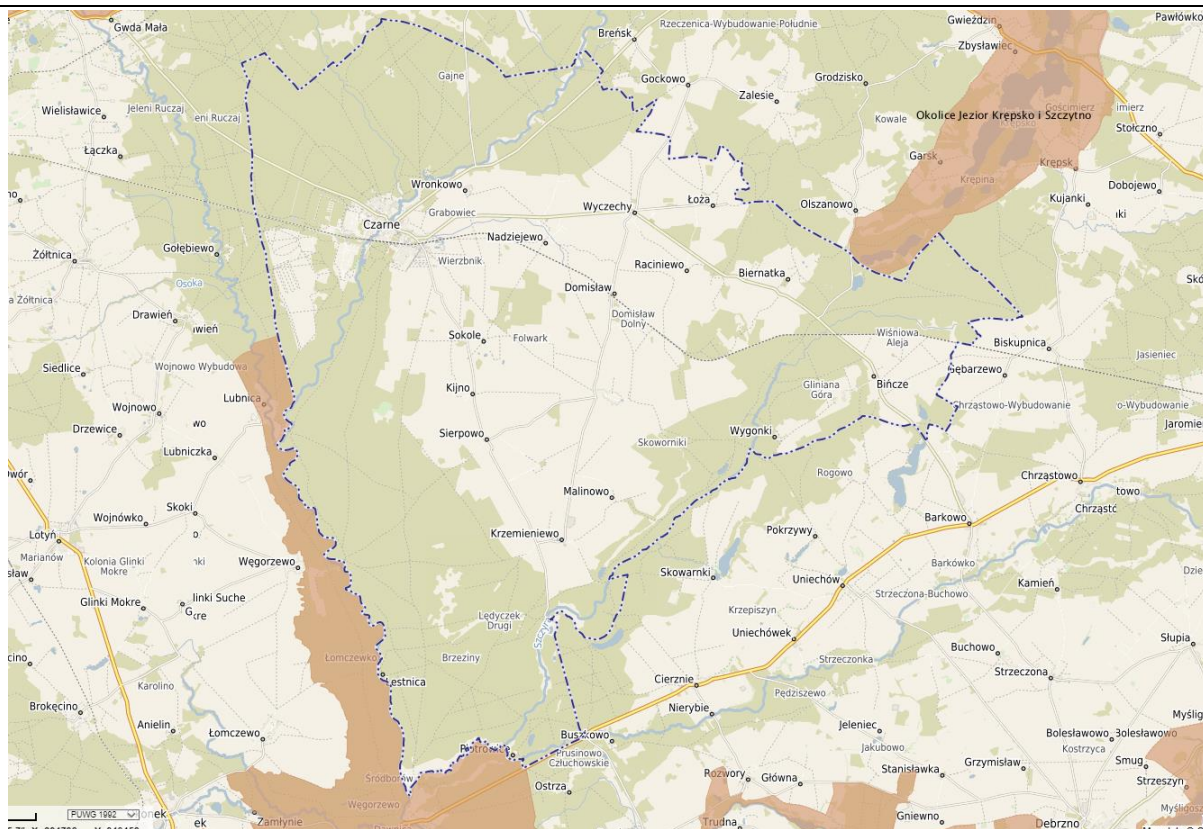
Park Narodowy „Bory Tucholskie” znajduje się w minimalnej odległości ok. 25 km w kierunku północno-wschodnim od granic gminy. Otacza go otulina oddalona od granic gminy Czarne w kierunku północno-wschodnim o ok. 18 km.

Rezerwat przyrody „Cisy w Czarnem” utworzono w 1957 r. o pow. 26,29 ha. Obejmuje jedno z najbogatszych stanowisk cisa w Polsce, położony jest na terenie leśnym położonym ok. 1km. na północ od granicy gminy Czarne.

„Zaborski Park Krajobrazowy” znajduje się w minimalnej odległości ok. 18 km w kierunku północno-wschodnim od granic gminy Czarne;

Na terenie sąsiednich gmin wyznaczono OChK, bezpośrednio graniczące z gminą Czarne. Są to:

- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Jeziora Szczecinieckie”** obejmujący m.in. tereny leśne sąsiadujące od zachodu z gminą Czarne (z obrębem wiejskim Czarne)
- **Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierza Wałeckie i Dolina Gwdy”**, który stanowi kontynuację OChK „Jeziora Szczecinieckie”. Biegnie na południe wzdłuż zachodniej granicy gminy Czarne aż do Prądów i obejmuje także tereny graniczące z gminą Czarne na odcinku Prądy-Piotrowice, po czym rozciąga się dalej na południe.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu „okolice Jezior Krępsko i Szczytno”** o pow. 12 428 ha obejmuje teren Jez. Krępsko i Szczytno wraz terenami sąsiednimi. Należy do nich także Jez. Olszanowskie wraz z terenami przybrzeżnymi, które zamykają OChK po linii granicy gmin Czarne i Rzeczenica. Południowa część OChK graniczy więc bezpośrednio z obrębami geodezyjnymi Biernatka i Bińcze.

Rysunek 23. Lokalizacja Obszarów Chronionego Krajobrazu w gminach ościennych. Źródło: SIP

3.10. Ochrona krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego

Na terenie gminy Czarne nie wyznaczono żadnego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na terenie Gminy zlokalizowanych jest szereg obiektów i terenów o zróżnicowanych walorach krajobrazowych i przyrodniczych. Należą do nich min. zabytkowe cmentarze, parki oraz zespoły dworsko-pałacowe – wymienione i opisane w rozdziale 4.

4. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Zgodnie z definicją zawartą w Ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. 2020, 282], zabytkiem jest „nieruchomość (...) lub zespoły będące dziełem człowieka (...) stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parków kulturowych,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.”

W gminnej ewidencji powinny się znaleźć:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. W gminie Czarne występują zabytki nieruchome: wpisane do rejestru, znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

Poza ww. zabytkami na terenie gminy i miasta znajdują się zabytki, które posiadają często bardzo cenne walory kulturowe, więc w studium postuluje się do objęcia ochroną. Są to nowożytnie założenia urbanistyczne w mieście oraz ruralistyczne na terenie gminy wiejskiej, z zachowanymi wieloma oryginalnymi obiektami i budynkami. Zaliczają się do nich również zabytkowe zespoły podworskie, cmentarze, elementy inżynierskie, małej architektury i wreszcie historyczne panoramy wiejskie nieskażone współczesną działalnością człowieka stanowiące coraz rzadziej występujące świadectwo gospodarki rolniczej człowieka (z niezmierzonymi łąkami pól poprzecinanych krętymi, wąskimi, pofałdowanymi wiejskimi drogami gruntowymi obsadzonymi tradycyjną zielenią).

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Miasta i Gminy Czarne na lata 2015-2018 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie, tj. studium uwarunkowań i

kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Czarne oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Gminny Program Opieki Nad Zabytkami określa kierunki działań samorządu Miasta i Gminy Czarne, a właścicielami zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Celem i wynikiem takiej współpracy powinny być odrestaurowane najcenniejsze obiekty wpisane do rejestru zabytków i inne cenne obiekty, co pozwoli zachować je dla przyszłych pokoleń.

4.1. Rys historyczny Gminy

4.1.1. Historia miasta Czarne

Pierwsze ślady osadnictwa w rejonie obecnego miasta należące do kultury łużycko-pomorskiej datuje się na 1700-125 r. p.n.e., a późniejsze należące do kultury wielbarskiej na ok. 375r. n.e. Jednak największa ich ilość (ok. 30%) pochodzi z czasów późnego średniowiecza, tj. XIV-XV w. W 1309r. Zakon Krzyżacki opanował Pomorze i po podporządkowaniu sobie kasztelanii szczycieńskiej utworzył komturę człuchowską (obok istniejących już w Gdańsku, Świeciu i Gniewie). Wydarzeniem, które to zapoczątkowało, była budowa zamku człuchowskiego rozpoczęta w 1312r. Po wprowadzeniu się do zamku komtura w 1332r. podjął on akcję kolonizacyjną, której skutkiem było założenie szeregu wsi i folwarków służących za źródło zaopatrzenia załóg zakonnych. Po zabezpieczeniu potrzeb ekonomiczno-bytowych Krzyżacy przystąpili do ochrony granic komturii. Wtedy to wzniesiono pierwszy obiekt znaczący miejsce powstania późniejszego miasta Czarne - samodzielną strażnicę na wschodnim brzegu rzeki Czernicy przeznaczoną dla niewielkich oddziałów strażniczych. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1388r. Te i późniejsze związane są z pobylem, a także podpisywaniem umów oraz traktatów między książętami pomorskimi i Zakonem, co świadczy jak ważną militarną placówką była strażnica. Z czasem zaczął powstawać przy niej gród, który ostatecznie przekształcił się w ośrodek miejski. Miasto zostało założone w sposób harmonijny, w regularnym układzie, przy wykorzystaniu naturalnych warunków obronnych terenu. Pierwsze wzmianki o mieście Czarne dotyczą okresu jego lokacji, w 1395r., kiedy to na miejscu strażnicy rozpoczęto wznoszenie gotyckiego zamku na planie nieregularnym. W 1399r. wizytował go wielki mistrz Konrad von Jungingen, a w 1407r., po zakończeniu budowy, zamek gościł także innych zwierzchników zakonnych. W 1410r. doszło do bitwy pod Grunwaldem zakończonej zwycięstwem polskim, co jednak nie wpłynęło na Czarne, które pozostało w rękach Zakonu. W 1411r. i 1413r. wielki mistrz potwierdza przywilej miejski i nadaje miastu kolejne ziemie. Na terenach pogranicznych zmieniają się w tym czasie nastroje i narastająca wewnątrz ziem zakonnych opozycja spowodowała w końcu powstanie w 1440r. Związku Pruskiego, do którego jednak nie przyłączyło się Czarne, Debrzno ani Człuchów. Sytuacja ta zmieniła się dopiero w 1454r. kiedy ziemie te przyłączyły się do powstania i zostały włączone przez króla Kazimierza Jagiellończyka do Polski. Mimo mężnej obrony umocnionego już miasta, w 1455r. zostało ono zajęte przez Krzyżaków, a dopiero w 1466r. polskie oddziały je odzyskały. Konflikt zakończył traktat pokojowy z 19 października 1466r., który przywrócił Pomorze Gdańskie i ziemie człuchowską Polsce. Po podziałach administracyjnych Czarne znalazło się w

województwie pomorskim, powiecie człuchowskim, a z ziem otaczających miasto utworzono starostwo hamersztyńskie będące dzierżawą królewską i zarządzane przez starostę. W połowie XVI w. Król wpuścił starostwo w tzw. „gołe dożywocie”, co oznaczało, że zwolnił starostów z płacenia czynszu. Pierwszym starostą został Jerzy Tworowski, a kolejnym w 1499r. Kasper Knut, któremu król przekazał w dzierżawę dożywotnią także wsie Nadziejewo, Biały Bór, Domisław i Sokole. W 1503r. król Aleksander Jagiellończyk przekazał kolejnemu staroście fundusze na budowę fortyfikacji w Czarnem. W 1545r. starostwo zostało wykupione przez króla Zygmunta Augusta, a po 10 latach objął je Feliks Konarski i jego rodzina, która zarządzała starostwem hamersztyńskim do 1622r. Starostowie mieszkali poza Czarnem do czasów Konarskiego. Dopiero w połowie XVI w. za jego sprawą zamek zaadoptowano na siedzibę władz. W obrębie murów wzniesiono dwór i budynki gospodarcze. Aby tego dokonać wysiedlił on z zamku 10 rodzin dając im rekompensatę. Zamek ogrodzony był murem szerokości 5 łokci z bramą wejściową, u jego stóp wykopano dwie sadzawki rybne, założono ogrody i warzywniki. Posiadłości ziemskie należące do Konarskich były jednymi z największych w województwie, a połączenie tego z dobrym gospodarowaniem i inwestowaniu własnego kapitału przyczyniło się do zapewnienia dobrobytu mieszkańcom, którzy żyli z rolnictwa i hodowli oraz częściowo z rybołówstwa, rzemiosła i handlu zbożem. W Czarnem były dwa młyny, w sąsiedztwie których znajdował się folusz i tartak. Obfitość lasów przyczyniła się do rozwoju bartnictwa. W 1565r. w mieście pracowało także 3 kowali, 5 szewców i 8 sukienników, którzy zaspokajali potrzeby niezwiązane z produkcją żywności. Z wyrobu sukna utrzymywało się ok. 47% ludności. W 1551r. Konarski uzyskał przywilej wprowadzania cotygodniowych targów sobotnich, a w 1586r. wprowadził prawa m.in. porządkujące życie mieszczan i zakazujące osiedlania się w mieście Żydom i Szkotom. W połowie XVI w. do ziemi człuchowskiej dotarł luteranizm i dokonał się podział mieszkańców Czarnego na dwie grupy wyznaniowe. Odtąd przynależność do kościoła katolickiego była synonimem pochodzenia polskiego, a luteranizm – niemieckiego. Protestantyzm kładł duży nacisk na rozwój oświaty, co przyczyniło się m.in. do upowszechnienia nauki czytania. Jednak król, popierający ruch kontrreformatorski, dołożył starań aby starostwo człuchowskie było zarządzane przez katolickich magnatów i w 1623r. urząd starosty został przekazany Andrzejowi Łapińskiemu, dworzaninowi Anny Wazówny. Wojny szwedzkie następujące po wcześniejszym okresie dobrobytu załamały doszczętnie gospodarkę miasta. Pierwszym ciosem był rabunek miasta dokonany w 1627r. przez oddziały kozackie ściągające wojska szwedzkie. Zaraz po nim nastąpiła bitwa wojsk Szwedzkich pułkownika Streiffa z siłami Polskimi dowodzonymi przez hetmana Koniecpolskiego. Przygotowując się do niej Szwedzi sypali w Czarnem szańce i rabowali okoliczne wsie ściągając zapasy. Działania te, jak i same potyczki, zrujnowały miasto doszczętnie. Szańce zachowały się do dnia dzisiejszego w postaci dwóch równoległych wałów ziemnych. W 1630r. wielki pożar i długotrwała zaraza pogorszyły tę sytuację jeszcze bardziej. Spokój trwał krótko, gdyż podczas kolejnej wojny ze Szwecją w latach 1654-1660 miasto było dwukrotnie zajmowane i rabowane, a w 1655r. strawił je kolejny pożar. W wyniku powyższych wydarzeń liczba mieszkańców spadła do 488 osób, czyli zmalała o ok. 20%. Na tym nie zakończyły się jednak dotyczące miasto klęski. W 1693r. pożar, w latach 1700-1721 nieustanne rekwizycje i rabunki wojsk oraz

zaraza w 1709 przywleczona przez żołnierzy dziesiątkuje mieszkańców. W 1718r. kolejny pożar spowodowany złym stanem zabudowy strawił miasto i nowy zbudowany w 1716r. kościół. Zostaje on odbudowany w 1721r. Do kolejnych pożarów doszło w 1730, 1753 i 1755r., które niszczą doszczętnie także odbudowany kościół. W 1757r. zbudowano zachowany do dziś barokowy kościół katolicki o konstrukcji szachulcowej. W 1756r. nadeszła wojna siedmioletnia zakończona w 1763r. Ciągłe, mające w tym czasie miejsce grabieże dokonywane przez wojska rosyjskie zatrzymały odbudowę miasta. W tych dramatycznych czasach urząd starosty sprawował od 1646r. Michał Karol Radziwiłł i wdowa po nim, a później do 1763r. ród Wejherów. W 1764r. starostą Czarnego został Raczyński, który do zarządzania miastem wyznaczył komisarza. W tym okresie także nie była możliwa odbudowa miasta za sprawą prowadzonej przez Dragońskiego polityki. Zakazał on mieszczanom poboru drewna z lasu (niezbędnego do odbudowy), produkcji piwa (jednego ze źródeł dochodu), a na zamku osiedlił 30 rodzin żydowskich i powierzył im produkcję alkoholu. W tym czasie spłonął dwór starościński i zastąpiono go nowym budynkiem z muru pruskiego. W 1772r. dokonał się rozbiór Polski, w wyniku którego Czarne znalazło się pod rządami pruskimi. Prusacy przejęli oni miasto złożone z 75 budynków w mieście, 41 na przedmieściach, dwa kościoły, dwie plebanie, dom bramny i ok. 700 chrześcijańskich mieszkańców, którzy utrzymywali się z rolnictwa, rzemiosła, produkcji piwa i wódki. W 1816r. populacja Żydów wynosiła 134 osoby. Korzystali oni z synagogi i cmentarza. W tym czasie nastąpił upadek warsztatów sukienniczych, tkackich i szewskich skłaniając rzemieślników do powrotu do rolnictwa. Stan sanitarny i gospodarczy miasta był zły, co powodowało, że wyniszczały je stopniowo zarazy w 1837 i 1845r. W 1850r. nowy właściciel majątku Czarne wznosił pałac, który zachował się do dziś. Po 1874r. nastąpiła parcelacja majątku i częściowa sprzedaż, a także budowa nowego tartaku i rozpoczęła się duża akcja zalesiania. Około 1876-1880r. nastąpiła budowa linii kolejowej do Szczecinka, dworca kolejowego i utwardzenie ważniejszych dróg, co otworzyło przed miastem nowe możliwości gospodarcze. Pożary jednak dalej trawiły miasto, ucierpiała znaczna część drewnianych budynków starego miasta, które zastąpiono obiektami o eklektycznych formach wznoszonymi z trwałych materiałów. W mieście pojawiło się w tym czasie wiele zelektryzowanych obiektów, a starsze przebudowano. Rozwój miasta w kierunku południowym i wschodnim wymusił przedłużenie ulic. U schyłku XIX w. Czarne przekształcono w miasto garnizonowe, wyznaczając plac na poligon i wznosząc zabudowania wojskowe, jednak w czasie I Wojny Światowej miasto nie ucierpiało. Było małym prowincjonalnym miasteczkiem, z dwoma kościołami katolickim i ewangelickim oraz otaczającymi je cmentarzami. Funkcjonował też park, prywatne ogrody i sady, kąpielisko, plac sportowy i ośrodek wypoczynkowy. Miasto zachował charakter rolniczy, wsparty przemysłem drzewnym oraz pojedyncze zakłady jak cegielnia, mleczarnia, rzeźnia, browar, młyn, wytwórnia betonu, składy i hurtownie. W takiej postaci miasto dotrwało prawie do końca II Wojny Światowej. Na mocy traktatu miasto wersalskiego pozostało w granicach państwa niemieckiego i stało się miastem granicznym, pomiędzy Niemcami i Polską. W tym okresie nastąpiła dalsza militaryzacja, a po dojściu Hitlera do władzy, w mieście powstał jeden z pierwszych obozów koncentracyjnych „Lager IIB Hammerstein” dla jeńców rosyjskich, na którego miejscu powstał w 1939r.

obóz dla jeńców polskich, belgijskich, francuskich, angielskich i włoskich. W czasie II Wojny Światowej doszło do starć zbrojnych na terenie Czarne, w wyniku których miasto znalazło się w rękach Radzieckich, po czym niezwłocznie włączono je do terenów Polski. Na skutek działań wojennych zniszczeniu uległo około 40% zabudowy miejskiej, a liczba mieszkańców spadła z 4387 osób (w 1939r) do 850 osób (w 1946r.). Po wojnie, w Czarnem znalazła swą siedzibę jednostka wojskowa oraz zakład karny i do czasów obecnych stanowiły one główne źródło zatrudnienia i utrzymania mieszkańców. Stabilność tego układu zachwiała decyzja o likwidacji jednostki wojskowej, pozostawiając funkcjonujący jedynie garnizon remontowy. W takiej sytuacji nieodzowne jest szukanie nowych metod i sposobów zapobiegających zahamowaniu i upadkowi gospodarczemu miasta i gminy.

4.1.2. Tereny wiejskie Gminy

Główne ślady osadnictwa należą do kultury łużyckiej, datuje się je na 1800-125 r. p.n.e. Ponadto występują późniejsze ślady kultury oksywsko-wielbarskiej z 125-367r. n.e. Ślady rozproszone są na terenie całej gminy Czarne. Najcenniejsze znalezisko – zespół 3 cmentarzysk kultury pomorskiej znajduje się w Biernatce nad jez. Trzcinieckim. Część wsi słowiańskich zachowała się do okresu średniowiecza kiedy to zostały nadane przez Zakon Krzyżacki rycerzom i zachowały się do dziś. W okresie średniowiecznym także powstało wiele śladów, które stanowią dziedzictwo kulturowe. W 1309r. Zakon Krzyżacki opanował Pomorze i po podporządkowaniu sobie kasztelanii szczycieńskiej utworzył komturę człuchowską (obok istniejących już w Gdańsku, Świeciu i Gniewie). Wydarzeniem, które to zapoczątkowało, była budowa zamku człuchowskiego rozpoczęta w 1312r. Po wprowadzeniu się do zamku komtura w 1332r. podjął on akcję kolonizacyjną, której skutkiem było założenie szeregu wsi i folwarków służących za źródło zaopatrzenia załóg zakonnych.

Niektóre wsie wywodziły się z dużych osad istniejących przed czasami Krzyżaków. Wyróżnić tu można owalnicowe wsie, które zdecydowanie mają rodowód słowiański. Najlepszymi przykładami są Domisław Górny, Krzemieniewo, Nadziejewo i Sokole. Wielki mistrz nadawał je jako dobra rycerskie i tym samym włączał w gospodarkę Zakonu. Kolejna grupa wsi powstała jako elementy nowej sieci osadniczej lokowanej przez Krzyżaków władających tymi terenami do połowy XV w. Są to wsie Bińcze (dokument lokacyjny z 1397r.), Sierpowo (dokument lokacyjny z 1352r.), Raciniewo (dokument lokacyjny z XIV w.), Łoża (dokument lokacyjny z 1360r.), Wyczechy (dokument lokacyjny z 1360r.). Trzecią grupą były wsie i folwarki lokowane w celu zaopatrywania najpierw strażnicy, a później miasta Czarne. Jedynym zachowanym przykładem jest przysiółek Wronkowo, gdyż ówczesne folwarki z młynem i tartakiem położone na południe od miasta Czarne, zostały do niego z czasem włączone. Natomiast wsie jak Königs-kretzen (przy której zlokalizowany był folusz) i Mockernitz nie zachowały się do dziś. Wszystkie wsie miały więc swoich zarządców odpowiedzialnych przed Zakonem, tzw. panów lennych, a chłopci jako dziedziczni dzierżawcy zobowiązani byli do świadczenia im pańszczyzny.

Wieś Sokole była szczególnie rozwinięta w czasie lokacji miasta Czarne (1395r.), gdyż wiadomo, że miejski kościół pełnił rolę filialnego w stosunku do kościoła parafialnego w Sokolu. Jednak niedługo potem wielki mistrz Konrad von Jungingen, który nadzorował budowę zamku w Czarnem, podjął decyzję o likwidacji folwarku we wsi, gdyż nie rozwinął się on należycie i utworzeniu nowego na północ od Sokola nad rzeką Czernicą. Unormowana sytuacja chłopów pogarsza się od końca XV w, kiedy wymiar pańszczyzny świadczonej przez chłopów zostaje zwiększony.

Zaostrzyło się ograniczenie wolności osobistej, zredukowano prawa chłopskie do zajmowanej ziemi, natomiast czynsz został zwiększony. Sytuacja ta nie zmieniła się mimo przejścia Czarnego, Człuchowa i Debrzna wraz z przyległymi ziemiami pod panowanie Polskie ostatecznie w 1466r. Dopiero po 1612r. kiedy luteranizm na dobre wkracza do Czarnego dochodzi do niejakich zmian także na wsi. Ponieważ protestantyzm kładł duży nacisk na szkolnictwo, masowo otwierano szkoły parafialne. Rozwojowi nowej wiary zapobiega jednak król i kościół katolicki. Wprowadzono do Czarnego nowego starostę i powołano nowy dekanat, w skład którego weszło 19 okolicznych kościołów. Z lustracji dokonanej podczas obejmowania urzędu starosty czarneńskiego przez Andrzeja Łapińskiego wiadomo także, że kolejni zarządcy Czarnego już wtedy ochraniaли puszcę niszczoną głównie wypasem bydła, ograniczając jej eksploatację.

Ciężkie załamanie gospodarki przynoszą wojny szwedzkie w XVII w. Raz po raz ziemie między Czarnym a Człuchowem są rabowane i pustoszone przez oddziały kozackie, wojska szwedzkie oraz liczne okupacje i bitwy. Główny cios zadały gospodarce przygotowania i bitwa w 1627r. W Czarnem doszło wtedy do potyczki wojsk Szwedzkich z siłami Polskimi hetmana Koniecpolskiego. Szwedzi szykując zapasy rabowali okoliczne wsie ściągając bydło, żywność i paszę. W okresach pozornego spokoju między wojnami szwedzkimi narastały konflikty na tle wyznaniowym, a agresję pogłębiała bieda. Wojna siedmioletnia prowadzona w latach 1756-1763 także miała wpływ negatywny na ziemię człuchowską, która była nieustannie rabowana przez wojska rosyjskie. Kryzys pogłębiała sytuacja polityczna i gospodarcza pogarszająca się przez zubożenie wsi wyciskanych pańszczyzną i samowolami starostów.

Sytuacja na wsi zmieniła się dopiero kiedy w 1772r. z ziem człuchowskich utworzono Prusy Zachodnie. Władze pruskie przystąpiły do działań mających na celu poprawę sytuacji gospodarczej. Pierwszym krokiem było przybycie radcy Schutza w 1781r. który ocenił możliwości zmian. Ze względu, jak ocenił, na ograniczone perspektywy rozwoju Fryderyk Wielki wystosował fundusze na rozwój manufaktur i szkolnictwa. Wprowadzenie poważniejszych reform powstrzymały wojny napoleońskie, których okres przyniósł dalsze zniszczenia i upadek gospodarczy. Wyniszczone gospodarczo państwo pruskie zdecydowało się przeprowadzić planowane reformy choćby częściowo. Tak więc z dniem ogłoszenia edyktu będącego częścią reformy „administracji i państwa niemieckiego” Steina (9 października 1807r.) zostało zniesione poddaństwo chłopów względem dziedziców. Chłopi, którzy zachowali dziedziczne prawo do gospodarstwa czynszowego mieli możliwość uregulowania własności. Dotyczyło to jednak gospodarstw powyżej 6,25ha.

Mimo, że był to cios wymierzony w biedotę wiejską, ostatecznie, z ekonomicznego punktu widzenia, przyczynił się do umocnienia istniejących dużych gospodarstw lub utworzenia nowych np. Domisław Dolny, zazwyczaj o powierzchni ok. 100ha. Rozwijała się w nich gospodarka wielkotowarowa i wielofunkcyjność gospodarcza. Głównie zajmowano się gospodarką rolną, leśną i hodowlą bydła, przy których powstawały przetwórnice, gorzelnie, browary, magazyny i hurtownie. Na wsi rozwijało się więc rzemiosło i handel, które dawały zatrudnienie także licznej biedocie i robotnikom najemnym. W tym czasie do majątku Czarne należały folwarki Frauzenhof, Georgenhutte, Gross i Klein Hosselberg, Idashof, Carlsberg i Schlossmuhle.

Taki system gospodarczy, z gospodarstwami chłopskimi prosperującymi równie dobrze co miejskie folwarki przetrwał prawie do końca II Wojny Światowej. Po jej zakończeniu większość gospodarstw chłopskich i majątków ziemskich przekształcono w państwowe gospodarstwa rolne (PGR), a dawniej funkcjonujące w nich przetwórnice i zakłady uległy dewastacji i likwidacji. W wyniku takich działań zakres usług i produkcji wiejskiej ograniczył się wyłącznie do rolnictwa. W okresie transformacji ustrojowej w latach 90-tych, PGR-y zostały zlikwidowane. Zarządzanie obszarami wiejskimi przejęły Agencje Nieruchomości Rolnych, które bardzo często zagospodarowywały ziemię rolną wyłączając z tego systemu założenia podworskie, co w konsekwencji doprowadziło do ich kompletnej ruiny i dewastacji. Właściwie do dnia dzisiejszego nie ma pomysłu na przywrócenie licznym pałacom i dworom ich dawnej świetności i uchronienie od całkowitego zniszczenia.

4.2. Zabytki i obszary objęte ochroną konserwatorską w gminie

4.2.1. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków

Na terenie **miasta Czarne** znajdują się 3 zabytki wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego. Wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego otoczone są ochroną konserwatorską w zakresie jaki określono w decyzji o wpisie, w związku z czym objęte są bezwzględną ochroną konserwatorską. Prowadzenie inwestycji na terenie objętym decyzją o wpisie do rejestru zabytków i/lub na omawianych obiektach musi odbywać się po uzyskaniu pozwolenia przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku lub po uzyskaniu pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie miasta Czarne znajdują się 3 zabytkowe obiekty nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Historia zarówno zamku jaki i kościoła sięga początków lokacyjnego miasta Czarne, w obrębie którego zlokalizowano oba obiekty. Stały się świadkami burzliwego rozwoju miasta, niejednokrotnie były niszczone, uszkodzane i odbudowywane. Stanowią więc cenne dziedzictwo kulturowe, historyczne i naukowe. Tak, jak zachowany cmentarz jeniecki jest ważnym elementem i świadectwem historii Polski.

- 1) **Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz cmentarzem i z otoczeniem**, znajdujący się przy ul. Kościelnej 6 w Czarnem. Pierwsze informacje na temat kościoła w Czarnym pochodzą z 1395r. Obiekt ten, po całkowitym zniszczeniu i wielokrotnych pożarach był odbudowywany kilka razy w tym samym miejscu. Obecny 1-nawowy kościół na planie prostokąta pochodzi z 1756r. i został wzniesiony w stylu barokowym. Obiekt ma konstrukcję szachulcową z drewnianymi stropami, a krokwiowa więźba dachowa pokryta jest gontem. Z bryły wyrasta dwukondygnacyjna wieża przekryta baniastym hełmem z latarnią. Z kościołem sąsiaduje nieczynny obecnie cmentarz przykościelny o planie nieregularnego wieloboku. Numer w rejestrze zabytków: obecny A-94 (dawny 33), wpisany dnia 20.02.1959 r.
- 2) **Ruiny zamku krzyżackiego**, znajdujące się przy ul. Zamkowej w północno-wschodniej części miasta Czarne. Zamek powstał na miejscu strażnicy z drugiej połowy XIV w., która zabezpieczała granice Państwa Krzyżackiego. Od roku 1395 do 1403 wznoszono gotycki zamek na planie nieregularnym i po jego ukończeniu przebywał w nim tymczasowo wielki mistrz Konrad von Jungingen. W 1466r. Czarne weszło w skład Rzeczypospolitej. Nie wiadomo dokładnie kiedy budynki zamku przestał istnieć, jednak taki stan udokumentowano kiedy starostą został Mikołaj Konarski, tj. w poł. XVI w. Wybudował on na zamku dwukondygnacyjny drewniany dwór z towarzyszącą zabudową gospodarczą. Aby to zrobić wyprowadził mieszkańców miasta poza obręb murów i utworzył dla nich osadę wokół zamku – przedzamcze. Po wojnach szwedzkich i licznych pożarach, w XVII w. odnotowuje się znaczne uszkodzenia murów zamkowych i zniszczenie budynku dworu. Od 1772r. miasto znajduje się pod zaborem pruskim. W 1850r. na ruinach zamku wybudowano pałac zachowany do dziś, a basztę przekształcono w punkt widokowy. Między 1874 a 1929 r. nastąpiła parcelacja majątku i w końcu włączenie terenu zamkowego do miasta. Podczas II Wojny Światowej w pałacu mieścił się szpital wojskowy, po wojnie sztab armii radzieckiej, później klub oficerski. Od 1958r. znajduje się w nim Dom Pomocy Społecznej. Numer w rejestrze zabytków: obecny A-96, (dawny 32) wpisany dnia 21.02.1959 r.
- 3) **Cmentarz wojenny „Lager III Hammerstein” jeńców rosyjskich zmarłych w latach 1914-1918, w Czarnem**. Zabytkowy prawosławny cmentarz znajduje się w pobliżu Zakładu Karnego Czarne. Teren podzielony jest na 14 mogił, a centralny punkt stanowi obelisk upamiętniający jeńców. Zieleni jest zachowana i pielęgnowana, cmentarz jest nieczynny. Numer w rejestrze zabytków: obecny A-1672, (dawny 369), wpisany dnia 10.09.1998 r.

Na terenie gminy Czarne znajduje się 7 zabytków nieruchomych wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego. Wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Pomorskiego otoczone są ochroną konserwatorską w zakresie jaki określono w decyzji o wpisie, w związku z czym objęte są bezwzględną ochroną konserwatorską. Prowadzenie inwestycji na terenie objętym decyzją o wpisie do rejestru zabytków i/lub na omawianych obiektach musi odbywać po uzyskaniu pozwolenia przez

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku lub po uzyskaniu pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków to wszystkie stare kościoły znajdujące się w gminie Czarne datowane na XVII i XVIII w. wraz z otoczeniem oraz niektóre parki w zespołach dworsko-parkowych. Kościoły znajdują się przeważnie w dość dobrym stanie technicznym, a ich otoczenie jest zadbane, choć przeważnie przekształcone. Natomiast tylko w nielicznych założeniach podworskich zachowały się obiekty zabytkowe o znacznych walorach. Spowodowane jest to dewastacją, złym stanem zachowania układów oraz zabudowań folwarcznych, a niektóre dwory właśnie z tych przyczyn rozebrano lub zachowały się w postaci reliktów. Wyróżnia się więc tylko dwa parki podworskie wpisane do rejestru zabytków.

- 1) **Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla w Krzemieniewie wraz z otoczeniem**, zbudowany został w 1629r. i później przebudowany w 2 połowie XVIII w. Barokowy kościół jest jednonawowym budynkiem na planie prostokąta, ma konstrukcję szachulcową wypełnioną cegłą, drewniany strop i dach o konstrukcji krokwiowo-jętkowej. Wieża drewniana kryta jest gontem. Cmentarz przykościelny założono na planie prostokąta. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-102 (dawny 68), wpisany dnia 21.02.1959 r.
- 2) **Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Raciniewie wraz z otoczeniem**, zbudowany został w 1680r. na wzniesieniu na skraju wsi. Barokowy kościół wzniesiono na konstrukcji szachulcowej na planie prostokąta z zamkniętą trójbokiem zakrystią i drewnianą kwadratową wieżą. W jednonawowy wnętrzu znajduje się drewniana empora. Na terenie czynnego obecnie cmentarza znajdującego się na północ od kościoła stoi drewniana dzwonnica. Na terenie całego założenia zachował się starodrzew. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-104 (dawny 114), wpisany dnia 24.02.1959 r.
- 3) **Kościół filialny p.w. Św. Rodziny w Bińczu wraz z otoczeniem**, zbudowany został w 1761r. prawdopodobnie na miejscu starszego kościoła z 1592r. Kościół jednonawowy, z emporą i ośmioboczną wieżą. Konstrukcja drewniana szachulcowa, oprócz zakrystii i prezbiterium, które zostały dobudowane współcześnie. Kościół otoczony był cmentarzem, na którym później wybudowano plebanię i założono ogród. W jego południowej części znajduje się dzwonnica. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-167 (dawny 6), wpisany dnia 26.03.1960 r.
- 4) **Kościół filialny p.w. Św. Tadeusza Judy w Sierpowie wraz z otoczeniem**, zbudowany został w 1668r. na planie prostokąta. To jednonawowy szachulcowy kościół z zakrystią, emporą i kwadratową wieżą drewnianą, otoczony cmentarzem przykościelnym. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-168 (dawny 122), wpisany dnia 26.03.1960 r.
- 5) **Kościół filialny p.w. Św. Andrzeja Apostoła w Nadziejewie wraz z otoczeniem**, zbudowany został w 1753r. w południowo-zachodniej części wsi. Do jednokondygnacyjnej prostokątnej barokowej bryły (o konstrukcji szachulcowej) zamkniętej trójbokiem przystaje kwadratowa zakrystia od północy i

kaplica od południa. W jednonawowym wnętrzu znajduje się empora. Brak jest wieży. Na cmentarzu przykościelnym znajduje się drewniana dzwonnica. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-174 (dawny 85), wpisany dnia 05.04.1960 r.

- 6) **Park z zespołu dworsko-parkowego w Wyczechach** został założony w I połowie XIX w. w angielskim stylu krajobrazowym. Do pałacu położonego w centrum parku prowadził szpaler buków i lip, a za pałacem założony został luźny kompleks leśny. W obrębie parku znajdował się także plac zabaw, sady oraz różne elementy małej architektury. Największych zmian w parku dokonano w okresie międzywojennym i powojennym, kiedy to nastąpiła parcelacja majątku. Później pałac służył za biura Zakładu Rolnego Wyczechy, a obecnie popada w ruinę po pożarze, po którym nie został odremontowany. Pałac został wykreślony z Rejestru Zabytków. Park także jest zachowany w złym stanie, a wpisana do Rejestru Zabytków jest jego południowo-wschodnia część. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-1581 (dawny 340), wpisany dnia 13.02.1996 r.
- 7) **Park z zespołu dworsko-parkowego w Bińcu** został założony w połowie XIX w. w angielskim stylu krajobrazowym. Pałac zlokalizowano na skraju południowej części parku przy drodze gminnej w Bińcu. Od rozebranego już pałacu, przez wydłużoną wąską polanę osłoniętą po bokach zwartym drzewostanem, do sztucznie utworzonego stawu w północnej części parku, biegła oś widokowa. Na terenie parku znajdowały się dwie piwniczki i kamienna kapliczka, a od drogi wojewódzkiej park odgródzony był murem z bramą wjazdową ozdobioną niedźwiedziami. Park zachował się w bardzo dobrym stanie, mimo że nie był przez długi czas pielęgnowany i zieleń rozprzestrzeniła się w niekontrolowany sposób. Obecnie na jego terenie funkcjonują dwa boiska. Wydana została decyzja o warunkach zabudowy (uzgodniona przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Słupsku) dla lokalizacji świetlicy wiejskiej na terenie parku. Numer w Rejestrze Zabytków: obecny A-1594 (dawny 343), wpisany dnia 23.04.1996 r.

Tabela 38. Wykaz zabytków na terenie miasta i gminy Czarne wpisanych do Rejestru Zabytków

Lp	Miejscowość	Adres	Obiekt	Data powstania	Materiał	Nr Rejestru Zabytków
1.	Czarne	ul. Kościelna 6	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz cmentarzem i z otoczeniem	XIV w.		A-94 z dn. 20.02.1959
2.	Czarne	ul. Zamkowa	Ruiny zamku krzyżackiego	II poł. XIV w.		A-96 z dn. 21.02.1959
3.	Czarne		Cmentarz wojenny „Lager III Hammerstein” jeńców rosyjskich zmarłych w latach 1914-1918	1914 r.		A-1672 z dn. 10.09.1998
4.	Bińcze		Kościół filialny p.w. Św. Rodziny wraz z	1761r.	szachulcowy	A-167 z dn.

II. Uwarunkowania

			otoczeniem i cmentarzem			26.03.1960
5.	Bińcze		Park z zespołu dworsko-parkowego, w angielskim stylu krajobrazowym	poł. XIX w.		A-1594 z dn. 23.04.1996
6.	Krzemieniewo	dz. nr 40	Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem i cmentarzem	1 poł. XVII w.	szachulcowy	A-102 z dn. 21.02.1959
7.	Nadziejewo	Nadziejewo 25	Kościół filialny p.w. Św. Andrzeja wraz z otoczeniem i cmentarzem	1753r.	szachulcowy	A-174 z dn. 05.04.1960
8.	Raciniewo	Raciniewo 35	Kościół filialny p.w. MB Częstochowskiej wraz z otoczeniem i cmentarzem	1680r.	szachulcowy	A-104 z dn. 24.02.1959
9.	Sierpowo	Sierpowo 7	Kościół filialny p.w. Św. Tadeusza Judy wraz z otoczeniem i cmentarzem	1668r.	szachulcowy	A-168 z dn. 26.03.1960
10.	Wyczechy		Park z zespołu dworsko-parkowego w angielskim stylu krajobrazowym	I poł. XIX w.		A-1581 z dn. 10.09.1998

4.2.2. Obiekty ujęte w ewidencji zabytków

Na terenie miasta i gminy Czarne zachowały się liczne cenne budynki, obiekty budowlane oraz obiekty małej architektury będące świadectwem rozwoju osadnictwa i kultury na przestrzeni wieków. W niniejszym pkt. opisano ważniejsze zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Na terenie **miasta Czarne** znajduje się szereg zabytkowych obiektów o wysokiej wartości kulturowej wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Są to zarówno liczne pojedyncze budynki znajdujące się w śródmieściu jak i całe zespoły zabudowy zagrodowej położone poza śródmieściem, a także zachowane budynki po zabytkowych młynach, dawnej rzeźni, szkole, poczcie, budynek PKP, a także zabytki techniki, tj. wieża ciśnień. Na etapie wykonywania prac planistycznych należy zinwentaryzować wszystkie zabytki i poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego objąć je ochroną prawną.

- 1) **Założenie dworsko-parkowe przy ruinach dawnego zamku średniowiecznego.** Park pałacowy w miejscowości Czarne o powierzchni 3,47 ha istnieje w granicach założenia z II poł. XX w. Usytuowany jest na płn. skraju miasta, nad rzeką Czernicą. W XV w., na terenie obecnego parku, Krzyżacy wybudowali nad rzeką zamek mający bronić ważnego traktu handlowego z Pomorza Zachodniego do Gdańska. W XVI w. przebudowano zamek i zamieniono go na dwór, obok wzniesiono zabudowania gospodarcze. W XVII w. pożar zniszczył całe miasto. W II poł. XIX w. na

fundamentach zniszczonego dworu wybudowano pałac z przeznaczeniem na sierociniec. Wokół powstał park o charakterze krajobrazowym. Na miejscu dawnych zabudowań gospodarczych ulokowano domy mieszkalne pracowników sierocińca oraz nowe zabudowania gospodarcze. Cała ta część miała także charakter parkowy ze względu na liczne drzewa i krzewy. Na początku XX w. sierociniec przeznaczono na Dom Starców. W okresie wojny park uległ poważnym zniszczeniom, wycięto wiele drzew, zniszczonych zostało wiele budynków gospodarczych. Z gruzów wzniesiono mur okalający teren parku od ulicy i dzielący część gospodarczą na dwie połowy. Do roku 1950 park i ocalałe zabudowania wykorzystywane były jako magazyny GS-u, potem jako kasyno wojskowe, a od 1957 r. jako Dom Pomocy Społecznej dla Dorosłych. Park jest wyraźnie podzielony na dwie części: pld.- zach. i ptn. - wsch. W skład pierwszej wchodzi pałac i część przypałacowa, w skład drugiej budynki gospodarcze, mieszkalne. Piękny, dwupiętrowy pałac w stylu klasycystycznym wyraźnie góruje nad resztą otaczającego terenu. Otoczony jest z trzech stron zabytkowymi fragmentami murów i baszt obronnych. Teren przypałacowy zagospodarowany jest klombami, kwietnikami i trawnikami. Przed frontem pałacu znajdowała się fontanna. Z trzech stron od pałacu występuje obniżenie terenu, które w XV w. pełniło rolę obrzeża fosi. Dodatkowym elementem jest basen. Ponadto występują tu już nieliczne stare lipy i klony. Kolejne obniżenie terenu to obszar dawnej fosi, niegdyś gęsto zalesionej. Występują tu pojedynczo i grupowo stare lipy, dęby i klony. W części ptn. - wsch. na uwagę zasługuje budynek mieszkalny otoczony kępą dębu i klonu. Pochodzi z tego samego okresu co pałac. Pierwotny układ zabytkowy parku został w poważnej mierze zatarty zniszczeniami wojennymi i wprowadzonymi zmianami. Zachował się w bardzo dobrym stanie pałac, duży budynek gospodarczy przy rzece oraz budynek mieszkalny na wschodnim skraju parku wraz z kępą przylegającego do niego drzewostanu. Istnieją do dzisiaj resztki murów obronnych z basztą jako pozostałość po XV w. zamku krzyżackim. Nie istnieje drzewostan w pierwotnym kształcie na terenie dawnej fosi. Także drzewostan w obrębie części gospodarczej został usunięty lub zniszczony. Zatarta została dawna kompozycja ogrodowa części przy pałacu. Układ komunikacyjny parku został prawie całkiem zatarty.

Na terenie gminy Czarne znajduje się szereg obiektów o cennych walorach kulturowych. Najważniejsze z nich wpisano do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Są to przede wszystkim zespoły folwarczne i podworskie lub ich części oraz dzwonnice przy niektórych kościołach. Na etapie wykonywania prac planistycznych należy zinwentaryzować wszystkie zabytki i poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego objąć je ochroną prawną.

- 1) **Założenie dworsko-parkowe w wsi Biernatka** - Biernatka to mała wioska o przewadze rozproszonej zabudowy zagrodowej z reliktnymi założeniami podworskiego i zabytkowego parku z 2 połowy XIX w. zarówno z zabytkowej zabudowy jak i parku zachowały się tylko nieliczne pozostałości, które niestety ulegają ciągłej degradacji w wyniku zaistniałych wtórnych podziałów, braku jednego właściciela oraz

prowadzenia remontów sprzecznych z zasadami konserwatorskimi, a także w wyniku świadomego niszczenia starodrzewu. Park dworski o założeniu krajobrazowo – leśnym powstał w II połowie XIX wieku w stylu angielskim i składał się z dwóch wyraźnie oddzielonych od siebie zabudowaniami folwarcznymi części. W części wschodniej znajdował się dwór, wybudowany wg źródeł w 1800 r., który przypuszczalnie został zniszczony na miejscu którego na przełomie XIX i XX wieku wybudowano drugi istniejący do chwili obecnej. Można przypuszczać, iż razem z pierwszym dworem powstała najstarsza część parku – aleja bukowa. Dopiero w II połowie XIX wieku założono w nawiązaniu do istniejącej alei i dworu naturalistyczny park leśny, wykorzystując bogatą, pofałdowaną rzeźbę terenu. Południowy kompleks parku tworzył drzewostan świerkowo-bukowy ograniczony od zachodu szpalerem świerku. Przez tę część parku prowadziło kilka dróg i ścieżek o charakterze użytkowym. W jego południowym rogu wybudowano małą kapliczkę. Przed dworem założono klomb i podjazd. Z drugiej strony pałacu kilka luźnych nasadzeń jodły i buka przechodziło w drzewostan bukowy z prostokątną polaną. Od północy przylegała do parku duża łąka, na której na przełomie XIX i XX wieku założono sad, który ograniczono od północy i zachodu szpalerem świerków i daglezi. Szpaler ten załamany pod kątem prostym zlikwidował widok z pałacu na zabudowania folwarczne. Zastosowano przerwy w szpalerze w celu otwarcia widoku na zachodnią część parku i rosnący przy drodze wiejskiej (obecnie szosie) dęb oraz na obniżone łąki na północy. Stan zachowania zabudowań dworskich jest znikomy i mocno przebudowany a także uległ licznym wtórnym podziałom parcelacyjnym i dodatkowo został uzupełniony nową prawdopodobnie nielegalną zabudową w formie gospodarczych budynków o substandardowych formach. W bezpośrednim sąsiedztwie dawnego dworu zlokalizowany był park w stylu angielskim z przepiękną aleją bukową. Niestety park ten jest sukcesywnie niszczone (prace „archeologiczno – poszukiwawcze” skarbów przez nieznaną sprawców) oraz poprzez rabunkową wycinkę zabytkowego starodrzewu na cele opałowe. Proces ten trwał i trwa nieprzerwanie w dalszym ciągu. W skład zespołu dworsko – parkowego wchodził drugi park zlokalizowany po przeciwnej stronie wspomnianego wyżej tj. po zachodniej stronie dworu i majdanu. Park ten powstał w stylu naturalistycznego parku leśnego z bardzo wieloma urządzeniami hydrotechnicznymi wykorzystującymi przepływ wód i rzeźbę terenu. Oczywiście przepływ wód i rzeźba terenu zostały przez twórców parku uwypuklone tworząc liczne atrakcje rekreacyjne: mostki, zapory, śluzy, kaskady, kopce itp. Ponieważ park ten został wchłonięty przez otaczającą zielen leśną co sprzyjało ochronie a przynajmniej zabezpieczyło park przed nadmierną dewastacją ludzką (w przeciwieństwie do wschodniego parku bezpośrednio sąsiadującego z dworem). Działania konserwatorskie powinny polegać na natychmiastowym zabezpieczeniu przed dalszą celową wycinką drzew parku wschodniego (np. wygrodzenie terenu). Dalsze działania powinny odbywać się z zasadami opisanymi w ogólnych zasadach ochrony parków. Dodać należy że zespół dworski został poddany wtórnym podziałom parcelacyjnym co trzeba uwzględnić w projektowanych pracach konserwatorskich i wytycznych

inwestycyjnych, które powinny zmierzać do zagospodarowania terenu spójnego i jednolitego dla założenia dworskiego i nie uwypuklającego współczesnych podziałów własnościowych.

- 2) **Zespół folwarczny we wsi Bińcze** – zachowało się podwórze gospodarcze z zabytkowymi budynkami gorzelni i magazynu zbożowego, uzupełnione zabudową PGRowską oraz nieliczne domy będące kiedyś częścią kolonii mieszkalnej. Budynki gospodarcze i gorzelnia ciągle są użytkowane. Dwór rozebrano i jedyny ślad po nim stanowią fundamenty. Park zachował się w dobrym stanie, wpisano go do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i podjęto prace porządkowo-aktywizacyjne, które obejmują zlokalizowanie na jego terenie nowej świetlicy wiejskiej.
- 3) **Zespół dworsko-folwarczny we wsi Domisław Dolny** – dwór przekształcono w wielorodzinny budynek mieszkaniowy. Na jego tyłach znajdują się relikty parku, z cmentarzem rodzinnym właścicieli majątku. Zabudowania tworzące dawne podwórze gospodarcze zostały wchłonięte przez zabudowę mieszkaniową kolonii mieszkalnej i nie są użytkowane zgodnie ze swoim przeznaczeniem. Założenie folwarczne rozrosło się jedynie o pojedyncze zagrody wiejskie zlokalizowane przy drodze powiatowej.
- 4) **Zespół pałacowo-folwarczny we wsi Domisław Górny** – zachował się pałac, relikty parku, miejsca pochówku dawnych właścicieli majątku oraz zabudowania gospodarcze uzupełnione o nową zabudowę w okresie utworzenia PGRu. Część zabudowań dalej użytkowana jest do prowadzenia produkcji rolnej.
- 5) **Zespół dworsko-folwarczny we wsi Kijno** - z zespołu folwarcznego nie zachowała się niemal żadna zabudowa. Dostrzegalne są relikty parku podworskiego, którego układ przestrzenny został zatarty, a większość wyciętego starodrzewu zastąpiły samosiejki. Pierwotnie położony na jego terenie dwór z początku XX w. rozebrano ok. 1980r., a z zabudowań gospodarczych zachowały się nieużytkowana obecnie stajnia i kuźnia oraz obora zmieniona na świniaarnię. Wprowadzane uzupełnienia zabudową gospodarczą i mieszkaniową dla pracowników PGRu zatarty pierwotny układ przestrzenny założenia.
- 6) **Zespół dworsko-folwarczny we wsi Krzemieniewo** - folwark jest zdewastowany. Z pałacu pozostały ruiny murów i szkielet dachu, natomiast park zniszczyła głównie wycinka zabytkowego starodrzewu. Dawne zabudowania zachowały się tylko w postaci północnego skrzydła zamykającego podwórze gospodarcze. PGR objął teren założenia i powiększył je o nową zabudowę gospodarczą na północ od dworu.
- 7) **Założenie dworsko-parkowe we wsi Łoża** - Park w zespole dworsko-parkowym w Łoży został założony w końcu XVIII w. w stylu angielskim krajobrazowo-romantycznym. Głównym budynkiem parku był dwór. Park nie posiadał układów symetrycznych. Na polanie przed pałacem rosły luźno różne gatunki drzew ograniczone po bokach szpalerami. Na terenie parku znajdowały się elementy małej architektury: altany, fontanny, klomby. Od pałacu, pomiędzy altanami tarasową drogą parkową do stawu w zachodniej części parku biegła oś widokowa. Od północy park zamykała aleja drzew a od południa sad owocowy. Obok sadu znajdowały się oranżeria, zwierzyńiec, warzywnik z domkiem ogrodnika. Zabudowania gospodarcze folwarku zajmowały południowo-wschodnią część założenia.

Zlokalizowane były przy dużym dziedzińcu przez który prowadziła droga wjazdowa z murowaną bramą. Teren parku ogrodzony był ze wszystkich stron siatką ozdobną na podmurówce z kamienia i cegły. Na skraju wsi zlokalizowany jest zespół podworski z zachowaną w znacznej mierze zabudową gospodarczą, bez dworu i z relikami parku. Obecny właściciel wykonuje roboty remontowe i rekonstrukcyjne niestety w sposób niezgodny ze sztuką konserwatorską. Zachowane obiekty posiadają duży walor architektoniczny z cennymi detalami architektoniczno-rzeźbiarskimi na elewacjach, więc prowadzenie nieprofesjonalnych działań inwestycyjnych w ich zakresie może wyrządzić obiektom zabytkowym więcej szkody niż pożytku. Założenie parkowe nie było systematycznie konserwowane i utrzymywane przez co uległo degradacji na skutek niekontrolowanych przerostów zieleni o charakterze leśnym. Układ założenia parkowego jest obecnie całkowicie nieczytelny, podszycie jest przekształcone w skutek robót „archeologów-amatorów”. Obecny właściciel wykonuje wyżej prace remontowe w obiektach zabytkowych, natomiast park nie jest jego przedmiotem zainteresowania. Aby ochronić założenie parkowe należy podjąć niezbędne działania interwencyjne omówione wyżej (wygrodzić teren, zabezpieczyć przed dalszą degradacją). Elementem sprzyjającym rekonstrukcji założenia dworsko-parkowego jest brak drobnych wtórnych podziałów parcelacyjnych i realizacji na terenie parku nowej zabudowy co często występuje w innych założeniach dworsko-parkowych.

- 8) **Założenie dworsko-parkowe w Racinie** - Raciniewo to mała wieś ulicowa położona w oddaleniu od szlaków komunikacyjnych z zabytkowym, drewnianym, szachulcowym kościołem zlokalizowanym na wzgórzu przy drodze wjazdowej do wsi. Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej parafii w Bińczu jest wpisany do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wraz z otoczeniem, czyli zabytkowym cmentarzem i położoną na jego terenie dzwonnica. Układ wsi tworzy kilka zagród w większości o zachowanych zabytkowych, nieprzekształconych formach architektonicznych i w związku z tym cała wieś stanowi dużą wartość kulturową zabudowy ruralistycznej. Po dawnym folwarku zlokalizowanym w centrum wsi nie zachowała się zabudowa ani układ przestrzenny. Z założenia podworskiego zachowały się jedynie relikty bramy wjazdowej do folwarku i budynków gospodarczych. Park wiejski w Racinie założony został w płn-zach. części Raciniewa, w połowie XIX wieku, w stylu krajobrazowym o charakterze leśnym. Na jego pld-zach. skraju usytuowano średniej wielkości pałac, który zniszczony został po II wojnie światowej. Od pałacu w kierunku pld-wsch. aż do bramy wjazdowej prowadziła, będąca obecnie w stanie szczątkowym, droga ze szpalerem świerkowym. W centralnej części parku usytuowano staw, do którego od głównej alei, dochodziły boczne alejki. Na północ od parku rozciągały się zabudowania gospodarcze, przy których zlokalizowane były trzy dęby o charakterze pomnikowym. Folwark nie zachował się w takim układzie do czasów dzisiejszych. Po pałacu spalonym w 1945r pozostały jedynie ślady fundamentów, świerkowy szpaler został mocno przerzedzony, staw został zamulony i zanieczyszczony, a żadna z dawniej istniejących alei nie jest czytelna. Jak wspomniano wyżej w założeniu dworsko parkowym zachowały się w zasadzie

fundamenty zabudowy gospodarczej oraz pojedyncze drzewa, z których nie da się odczytać pierwotnego układu założenia dworsko parkowego. W tym przypadku nie jest możliwe przywrócenie temu obiektowi formy dworsko –parkowej, przy wykluczeniu działań rekonstrukcyjnych, które są możliwe, lecz w naszej rzeczywistości ekonomicznej nierealne. Realnym natomiast działaniem konserwatorskim mogą być działania zabezpieczające zachowanych reliktyw parku przed dalszą wycinką i dewastacją i objęcie całego obszaru działaniami polegającymi na rekompozycji historycznego założenia, polegającym na wytworzeniu współczesnej formy rekreacyjnej z wkomponowanymi czytelnymi reliktywami kulturowymi (zabytki przyrody oznakowane i oznakowane fundamenty zabytkowych budynków wkomponowane w nowy układ przestrzenny np. parku wiejskiego).

- 9) **Zespół dworsko-folwarczny we wsi Sokole** – majątek zachował się w formie szczątkowej, pozostała stodoła i 3 domy robotników folwarcznych. Obora istnieje jako ruina, natomiast chlewnia została zlokalizowana dzięki fundamentom. Dwór z początku XX w. rozebrano prawdopodobnie w 1980r., park jest poważnie zdegradowany, a większość drzew wycięto.
- 10) **Zespół folwarczny we wsi Wyczechy** - nieużytkowany pałac spalił się i niepoddawany remontom niszczeje. Otacza go zdewastowany park podworski (wpisany do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). Zabudowa podwórze gospodarczego została w większości zastąpiona nowoczesnymi budynkami produkcyjno-gospodarczymi i obecnie stanowi własność spółki EUROFARM. Budynki mieszkalne będące niegdyś częścią kolonii mieszkalnej zostały przemieszkane ze współczesną zabudową. Wykaz innych zabytków nieruchomych na terenie wiejskim gminy Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, przedstawiono w tabeli nr 40.

Wykaz innych zabytków nieruchomych na terenie miasta Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wyznaczonych przez Burmistrza do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków, przedstawiono w tabeli (poniżej). Na terenie wiejskim gminy Czarne, Burmistrz nie wyznaczył zabytków nieruchomych, które powinny znaleźć się w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 39. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie miasta Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz wyznaczonych przez Burmistrza do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków

Lp	Miejscowość	Adres	Obiekt	Data powstania	Materiał
11.	Czarne	ul. Ciasna 4	bud. mieszkalny		
12.	Czarne	ul. Cicha 1	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
13.	Czarne	ul. Cicha 3	bud. mieszkalny	_____	murowany
14.	Czarne	ul. Człuchowska 2	Bud. mieszkalny i gospodarczy	k. XIX w.	murowany
15.	Czarne	ul. Człuchowska 15	Bud. mieszkalny i gospodarczy	Ok. 1930 r.	murowany
16.	Czarne	ul. Dworcowa 1	Bud. usługowy	k. XIX w.	murowany
17.	Czarne	ul. Dworcowa 2	Budynki PKP	k. XIX w.	szachulcowy
18.	Czarne	ul. Dworcowa	Wieża ciśnień	pocz. XIX w.	murowany
19.	Czarne	ul. Kolejowa 4	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	pocz. XX w.	murowany

II. Uwarunkowania

20.	Czarne	ul. Kolejowa 5	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
21.	Czarne	ul. Kolejowa 10	bud. mieszkalny		
22.	Czarne	ul. Kolejowa 12	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
23.	Czarne	ul. Kolejowa 21	bud. mieszkalny		
24.	Czarne	ul. Kolejowa 23	bud. mieszkalny		
25.	Czarne	ul. Kanałowa 3	bud. mieszkalny		
26.	Czarne	ul. Kościelna 19	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
27.	Czarne	ul. Kościuszki 5	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
28.	Czarne	ul. Kościuszki 7	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
29.	Czarne	ul. Kościuszki 9	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		murowany
30.	Czarne	ul. Kościuszki 10	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
31.	Czarne	ul. Kościuszki 12	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
32.	Czarne	ul. Kościuszki 13	bud. mieszkalny		
33.	Czarne	ul. Kościuszki 14	bud. mieszkalny		murowany
34.	Czarne	ul. Kościuszki 15	bud. mieszkalny		
35.	Czarne	ul. Kościuszki 20	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
36.	Czarne	ul. Kościuszki 24	bud. mieszkalny	XIX w.	murowany
37.	Czarne	ul. Kościuszki 32	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
38.	Czarne	ul. Kościuszki 34	bud. mieszkalny		
39.	Czarne	ul. Kościuszki 35	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
40.	Czarne	ul. Kościuszki 36	bud. mieszkalny		
41.	Czarne	ul. Kościuszki 38	bud. mieszkalny		
42.	Czarne	ul. Kościuszki 41	bud. usługowy	Ok. 1910 r.	murowany
43.	Czarne	ul. Kościuszki 42	bud. mieszkalny	4 ćw. XIX w.	murowany
44.	Czarne	ul. Kościuszki 45	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	4 ćw. XIX w.	murowany
45.	Czarne	ul. Kościuszki 47	bud. mieszkalny	4 ćw. XIX w.	murowany
46.	Czarne	ul. Kościuszki 49	bud. mieszkalny	XX w.	murowany /szachulcowy
47.	Czarne	ul. Kościuszki 51	bud. mieszkalny	1902 r.	murowany
48.	Czarne	ul. Leśna 3	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
49.	Czarne	ul. Leśna 4	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
50.	Czarne	ul. Lipowa 2	bud. mieszkalny		
51.	Czarne	ul. Lipowa 4	bud. mieszkalny		
52.	Czarne	ul. Lipowa 6	bud. mieszkalny		
53.	Czarne	ul. Lipowa 8	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
54.	Czarne	ul. Marszałkowska 1	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
55.	Czarne	ul. Marszałkowska 2/4	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
56.	Czarne	ul. Marszałkowska 3	bud. mieszkalny		
57.	Czarne	ul. Marszałkowska 5	bud. mieszkalny		
58.	Czarne	ul. Marszałkowska 7	bud. mieszkalny		
59.	Czarne	ul. Mickiewicza	bud. gospodarczy		
60.	Czarne	ul. Mickiewicza 3	bud. mieszkalny	1907 r.	murowany
61.	Czarne	ul. Mickiewicza 5	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
62.	Czarne	ul. Mickiewicza 7	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
63.	Czarne	ul. Mickiewicza 9	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
64.	Czarne	ul. Mickiewicza 11	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
65.	Czarne	ul. Młyńska 1	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
66.	Czarne	ul. Młyńska 9	młyn	pocz. XX w.	murowany
67.	Czarne	ul. Młyńska 10	bud. mieszkalny		
68.	Czarne	ul. Młyńska 11	młyn	pocz. XX w.	murowany
69.	Czarne	ul. Moniuszki 1	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
70.	Czarne	ul. Moniuszki 3	bud. mieszkalny		
71.	Czarne	ul. Moniuszki 12	bud. usługowy	Ok. 1925 r.	murowany
72.	Czarne	ul. Moniuszki 14	bud. mieszkalny		

II. Uwarunkowania

73.	Czarne	ul. Ogrodowa 1	masarnia		
74.	Czarne	ul. Ogrodowa 5	bud. mieszkalny	Ok. 1930 r.	murowany
75.	Czarne	ul. Ogrodowa 12	bud. mieszkalny	pocz. XX w.	murowany
76.	Czarne	ul. Ogrodowa 16	bud. mieszkalny		
77.	Czarne	ul. Ogrodowa 18	bud. mieszkalny		
78.	Czarne	ul. Ogrodowa 24	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
79.	Czarne	ul. Parkowa 4	szkoła	1899 r., 1927 r.	murowany
80.	Czarne	ul. Parkowa 5	bud. mieszkalny		
81.	Czarne	ul. Parkowa 12	bud. usługowy	Ok. 1920 r.	murowany
82.	Czarne	ul. Parkowa 9/11	bud. mieszkalny		
83.	Czarne	Plac Wolności 2	bud. mieszkalny	pocz. XX w.	murowany
84.	Czarne	Plac Wolności 4	bud. mieszkalny		
85.	Czarne	Plac Wolności 5	bud. mieszkalny		
86.	Czarne	Plac Wolności 8	bud. mieszkalny		
87.	Czarne	Plac Wolności 9	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
88.	Czarne	Plac Wolności 12	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
89.	Czarne	ul. Podmurna 1	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
90.	Czarne	ul. Przemysłowa 1	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
91.	Czarne	ul. Przemysłowa 3	bud. mieszkalny		
92.	Czarne	ul. Strzelecka 1	bud. mieszkalny		
93.	Czarne	ul. Strzelecka 2	bud. mieszkalny		
94.	Czarne	ul. Strzelecka 3	bud. mieszkalny		
95.	Czarne	ul. Strzelecka 5	bud. mieszkalny		
96.	Czarne	ul. Strzelecka 6	bud. mieszkalny		
97.	Czarne	ul. Strzelecka 7	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
98.	Czarne	ul. Strzelecka 11	bud. mieszkalny	1 ćw. XX w.	murowany
99.	Czarne	ul. Strzelecka 12	bud. mieszkalny		
100.	Czarne	ul. Strzelecka 14	bud. mieszkalny		
101.	Czarne	ul. Strzelecka 16	bud. mieszkalny		
102.	Czarne	ul. Strzelecka 21	bud. mieszkalny		
103.	Czarne	ul. Szczecinecka 3	bud. mieszkalny		
104.	Czarne	ul. Szczecinecka 5	bud. mieszkalny		
105.	Czarne	ul. Szkolna 1	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
106.	Czarne	ul. Szkolna 2	bud. mieszkalny	pocz. XX w.	murowany
107.	Czarne	ul. Szkolna 5	bud. mieszkalny		
108.	Czarne	ul. Szosowa 2	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
109.	Czarne	ul. Szosowa 3	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
110.	Czarne	ul. Szosowa 4	bud. mieszkalny		
111.	Czarne	ul. Szosowa 6	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
112.	Czarne	ul. Szosowa 7	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
113.	Czarne	ul. Szosowa 8	bud. mieszkalny		
114.	Czarne	ul. Szosowa 10	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
115.	Czarne	ul. Szosowa 11	bud. mieszkalny		
116.	Czarne	ul. Szosowa 12	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
117.	Czarne	ul. Szosowa 13	bud. mieszkalny		
118.	Czarne	ul. Szosowa 14	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
119.	Czarne	ul. Zamkowa 1	bud. mieszkalny		
120.	Czarne	ul. Zamkowa 3	bud. mieszkalny		
121.	Czarne	ul. Zamkowa 5	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
122.	Czarne	ul. Zamkowa 7	bud. mieszkalny	k. XIX w.	murowany
123.	Czarne	ul. Zamkowa 9	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy	k. XIX w.	murowany
124.	Czarne	ul. Zamkowa 10	bud. mieszkalny i bud. gospodarczy		
125.	Czarne	ul. Zamkowa 11	bud. mieszkalny		
126.	Czarne	ul. Zamkowa 13	bud. mieszkalny		

II. Uwarunkowania

127.	Czarne	ul. Zamkowa 15	pałac	k. XIX w.	murowany
128.	Czarne	ul. Zamkowa 16	bud. mieszkalny		
129.	Czarne	ul. Zamkowa 23	bud. usługowy	k. XIX w.	murowany
130.	Czarne	ul. Złota 1	bud. mieszkalny		
131.	Czarne	ul. Złota 2	bud. mieszkalny		

Tabela 40. Wykaz zabytków nieruchomych na terenie wiejskim gminy Czarne
znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków

Lp	Miejscowość	Nr	Działka	Obiekt	Data powstania	Materiał	Uwagi
1.	Biernatka	—		Zespół pałacowo -folwarczny	—	murowany	
2.	Biernatka	—		pałac	XIX/XX w., 1965-1970 r.	murowany	
3.	Bińcze			Budynek dworca kolejowego	XIX/XX w.	mur./ceg.	
4.	Bińcze	—		Zespół folwarczny:	Pocz. XX w.	—	
5.		43 i 43 a	389/2	1. budynek mieszkalny z budynkiem gosp. i budynkiem z piecem chlebowym			
6.			357/20	2. gorzelnia			
7.	Bińcze	—	389/4	3. magazyn zbożowy	1924 r.	mur./ceg.	
8.	Bińcze	—	389/4	4. cztery silosy	1889 r.	murowany	
9.	Bińcze	—	389/4	5. obora	1910 r.	murowany	
10.	Bińcze	—	357/37	6. chlew	pocz. XX w.	murowany	
11.	Bińcze	42	357/5	7. budynek mieszkalny	k. XIX w.	murowany	
12.	Bińcze	—	387/3	8. stolarnia przy budynku mieszkalnym nr 42	pocz. XX w.	murowany	
13.	Bińcze	—	357/1	9. kuźnia	pocz. XX w.	murowany	
14.	Bińcze	—	389/2	10. ogrodzenie z wjazdem	poł. XIX w.	murowany	
15.	Bińcze	—		ruiny kapliczki	poł. XIX W.		
16.	Domisław			zespół pałacowo-folwarczny			
17.	Domisław	2		budynek mieszkalny	k. XIX w.	mur./ceg.	
18.	Domisław	44	308/14	pałac	1910 r. ok.	mur./ceg.	
19.	Domisław	21	323	dwór	1920 r. ok.	mur./ceg.	
20.	Domisław Dolny			zespół folwarczny:	1895-1905, 1910r.		
21.	Domisław Dolny		323	1. garaże i warsztat			
22.	Domisław Dolny		20	2. obora-magazyn z mieszkaniami			
23.	Domisław Dolny		19	3. stajnia ob. obora			
24.	Domisław	62	317	gajówka (Skoworniki)	—	—	
25.	Kijno	—		zespół dworsko-folwarczny	Pocz. XX w.	—	
26.	Krzemieniewo	15		bud. mieszkalny	2 poł. XIX w.	szachulcowy	
27.	Krzemieniewo	21		dwór	2 poł. XIX w.	mur./ceg.	
28.	Łoża	—		zespół folwarczny	k. XIX w., do II WŚ		
29.	Łoża	16	83/11	1. budynek mieszkalny			
30.	Łoża	17	93	2. budynek mieszkalny		—	
31.	Łoża	—	83/11	3. wielofunkcyjny budynek gospodarczy	1890 r.	mur./ceg.	

II. Uwarunkowania

32.	Łoża	—	83/11	4. chlewnia	1900 r.	mur./ceg.	
33.	Łoża	—		5. wozownia ze stolarnią	1900 r.	mur.	
34.	Łoża	—		6. silos	k. XIX w.	mur.	
35.	Łoża			7. ceglane ogrodzenie	XIX/XX w.	mur./ceg.	
36.	Łoża	—		bud. gospodarczy	1943 r.	murowany	
37.	Nadziejewo	—		dzwonnica	XVIII w.	drewniany	
38.	Nadziejewo	28		dom	k. XIX w.	murowany	
39.	Raciniewo	—		dzwonnica	XIX w.	drewniany	
40.	Sokole	14		bud. mieszkalny	2 poł. XIX w.	ryglowy	
41.	Sokole	—		zespół dworsko-folwarczny	pocz. XX w.	—	
42.	Wyczechy			zespół folwarczny:			
43.	Wyczechy		77/10	1. wielofunkcyjny budynek gospodarczy	1930 r.	mur./ceg.	
44.	Wyczechy		77/10	2. magazyn	1943 r. ?	ryg-	
45.	Wyczechy		77/10	3. chlewnia	1936 r.	mur./ceg.	
46.	Wyczechy		66/1	4. stodoła	1937 r.	drew.	
47.	Wyczechy		77/10	5. silosy	1944r.	mur.	
48.	Wyczechy		77/10	6. kuźnia	2 ćw. XX w.	mur.	
49.	Wyczechy			6. a) obora i spichlerz	ok. 1910	mur./ceg.	
50.	Wyczechy	6	73/14 i 73/15	7. budynek mieszkalny	1936 r. ?	mur./ceg.	
51.	Wyczechy	7	73/12 i 73/13	8. budynek mieszkalny	I.30 XX w.	mur./ceg.	
52.	Wyczechy	8	70/4 i 70/5	9. budynek mieszkalny	I.30 XX w.	mur./ceg.	
53.	Wyczechy	10	70/2 i 70/3	10. budynek mieszkalny	1930r.	mur./ceg.	
54.	Wyczechy	13	70/1	11. budynek mieszkalny	I.30 XX w.	mur./ceg.	

4.2.3. Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy wiejskiej znajdują się liczne ślady kultury i bytowania człowieka, jednak tylko jeden, wyjątkowo rozległy zespół trzech stanowisk wpisano do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Jest on objęty strefą „W” pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej i oznaczony na rysunku studium. Celem jego ochrony jest zachowanie istniejącego zasobu kulturowego i topograficznego wraz ze strefą ochrony krajobrazowej. Obiekty te istniały i będą istnieć w krajobrazie kulturowym gminy. Bez możliwości zainwestowania.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

- 1) **Zespół trzech cmentarzysk kultury pomorskiej** w Biernatce wpisanych do rejestru zabytków pod numerem C-513 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora w Słupsku Nr KL II-5350/12/87 z dnia 24.07.1987 r. Na terenie stanowisk znajdują się groby skrzynkowe zawierające m.in. popielnice twarzowe. Z uwagi na duży obszar występowania grobów i rodzaj występującego materiału, zespół jest wyjątkowo cenny pod względem kulturowym i naukowo-badawczym. Stanowisko archeologiczne figuruje w wojewódzkiej ewidencji zabytków pod numerem AZP 26-30/27-29.

Do zabytków nieruchomych, występujących na terenie gminy Czarne zalicza się także zabytki archeologiczne. Wśród nich wyróżnia się tereny noszące ślady bytowania człowieka pradziejowego, wczesnośredniowiecznego i późniejsze, będące świadectwem rozwoju osadnictwa, kultury, sztuki czy nauki. Wyznaczono na nich stanowiska archeologiczne na podstawie:

- badań wykopaliskowych,
- badań powierzchniowych, w tym w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski,
- w wyniku odkryć przypadkowych.

Postępująca destrukcja stanowisk archeologicznych stwarza zagrożenie stopniowej, fizycznej likwidacji tego najstarszego dziedzictwa kulturowego.

Chronologia przedstawiona w poniższych tabelach określająca czas powstania i funkcjonowania niżej wymienionych stanowisk została opisana przy użyciu następujących skrótów (układ alfabetyczny):

- KAK - kultura amfor kulistych,
- KŁ - kultura łużycka,
- KO - kultura oksywska,
- KP - kultura pomorska,
- KPL - kultura pucharów lejkowatych.
- KW - kultura wielbarska,
- NW - nowożytność,
- OWR - okres wpływów rzymskich,
- PŚR - późne średniowiecze,
- SCHN - schyłkowy neolit,
- WBR - wczesna epoka brązu,
- WEŻ - wczesna epoka żelaza,
- WŚ - wczesne średniowiecze,

Podstawowe zagrożenia dla wszystkich obiektów archeologicznych stanowią:

- Prace ziemne w trakcie których może dojść do naruszenia oraz zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych zalegających pod powierzchnią ziemi. Są to prace jak: lokalizowanie nowej zabudowy, melioracje, kładzenie wodociągów, gazociągów, prowadzenie inwestycji drogowych, prowadzenie linii energetycznych, zamiana funkcji terenu, podział działek, itp.
- Prace ziemne, w trakcie których może dojść do naruszenia oraz zniszczenia warstw kulturowych i obiektów archeologicznych znajdujących się pod zabudową nowożytną, a także zalegających pod

powierzchnia ziemi na obszarach zainwestowanych. Są to prace jak np.: zabudowa, przebudowa, rozbudowa, budowa systemów infrastruktury technicznej i dróg, itp.

- Ingerencje w pradziejowe i wczesnośredniowieczne struktury osadnicze poprzez zabudowę terenów układu urbanistycznego miasta lokacyjnego, ruin zamku obronnego, w rejonie lokalizacji reliktyw murów obronnych, traktów historycznych; - ingerencja w pradziejowe i wczesnośredniowieczne struktury osadnicze poprzez zabudowę terenów otaczających obiekty architektoniczne.

Aby zapobiec niekontrolowanemu prowadzeniu działań inwestycyjnych w obrębie stanowisk archeologicznych, oznacza się je na rysunku studium i otacza strefami ochrony archeologiczno-konserwatorskiej w zależności od wartości kulturowych i naukowo-badawczych jakie prezentują. Dla każdej strefy wyznacza się inne zasady ochrony i zagospodarowania. Prowadzenie jakichkolwiek działań inwestycyjnych w obrębie stanowisk archeologicznych wymaga uzgodnienia przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków delegatura w Słupsku.

W związku z występowaniem powyższych zagrożeń na terenie gminy wiejskiej Czarne, w pkt. II.4.4 w Kierunkach określa się szczegółowe zasady ochrony stanowisk archeologicznych umieszczonych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych.

Do strefy „W” pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej zalicza się 3 stanowiska o własnej formie krajobrazowej oznaczonych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych, o znaczących regionalnych i ponadregionalnych wartościach kulturowych. Wszystkie trzy stanowiska zlokalizowane są w Biernatce i obejmują cmentarzyska kultury pomorskiej wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków decyzją KLII 5350/12/87 z dnia 24.07.1987r. pod numerem C-513. (patrz tabela poniżej).Celem ich ochrony jest zachowanie istniejącego zasobu kulturowego i topograficznego wraz ze strefą ochrony krajobrazowej.

Ustalenia dla strefy W:

- Nie dopuszcza się zainwestowania terenów stanowisk objętych strefą pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Do strefy „WI” pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej zalicza się 8 stanowiska archeologicznych oznaczonych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych, posiadające istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujących jej lokalną tożsamość. Stanowiska objęte strefami ochronnymi WI zostały wymienione w tabeli poniżej. Dodatkowo strefą „WI” został objęty obszar w rejonie dawnego zamku średniowiecznego w mieście Czarne. Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie reliktyw pradziejowej i średniowiecznej przestrzeni osadniczej narażonej na zniszczenie w trakcie prowadzenia inwestycyjnych prac ziemnych.

Ustalenia dla strefy WI:

- Dopuszcza się zainwestowanie terenu stanowisk po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych przeprowadzonych w zasięgu ich występowania.

Do strefy „WII” częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej zalicza się 11 stanowisk archeologicznych, posiadającą istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujące jej lokalną tożsamość (wykaz stanowisk – patrz tabela poniżej). Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie reliktyw prądiejowej i średniowiecznej przestrzeni osadniczej narażonej na zniszczenie w trakcie prowadzenia inwestycyjnych prac ziemnych.

Ustalenia dla strefy WII:

- Dopuszcza się zainwestowanie terenu stanowiska po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych w jego zasięgu.

Do strefy W.III ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej zalicza się 146 stanowisk archeologicznych o mniejszej lub nierozpoznanej wartości kulturowej, oznaczonych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych (patrz tabela poniżej). Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie reliktyw prądiejowych i średniowiecznych przestrzeni osadniczych narażonych na zniszczenie w trakcie prowadzenia inwestycyjnych prac ziemnych.

Ustalenia dla strefy WIII:

- Dopuszcza się zainwestowanie terenu stanowisk po przeprowadzeniu archeologicznych badań interwencyjnych w formie nadzoru archeologicznego realizowanego w trakcie procesu inwestycyjnego.
- Po rozpoznaniu wartości kulturowych stanowiska na podstawie archeologicznych badań interwencyjnych, w szczególnych przypadkach, może być niezbędne przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych.

Tabela 41. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie miasta i gminy Czarne.

lp.	numer stanowiska	miejsowość	numer w miejscowości	funkcja	wpis do rejestru zabytków (decyzja)	pozycja rejestru	kultura	chronologia	strefa ochrony
1	AZP 26-30/27	Biernatka	1	cmentarzysko	KLII 5350/12/87 z dnia 24.07.1987r.	C-513	KP		W
2	AZP 26-30/28	Biernatka	2	cmentarzysko	KLII 5350/12/87 z dnia 24.07.1987r.	C-513	KP		W
3	AZP 26-30/29	Biernatka	3	cmentarzysko	KLII 5350/12/87 z dnia 24.07.1987r.	C-513	KP		W
4	AZP 25-28/59	Nadziejewo	42	cmentarzysko kurhanowe			OWR		WI
5	AZP 26-28/26	Sokole	21	ślad osadniczy			pradzieje		WI
6	AZP 26-28/13	Sokole	8	osada, ślad osadniczy			KŁ-KP, pradzieje		WI
7	AZP 26-28/28	Sokole	23	cmentarzysko			KŁ-KP		WI
8	AZP 26-28/29	Sokole	24	cmentarzysko					WI
9	AZP 26-30/15	Bińcze	1	obiekt kultowy			KW	OWR	WI
10	AZP 26-30/19	Bińcze	4	kurhan					WI
11	AZP 26-30/26	Bińcze	8	cmentarzysko kurhanowe					WI
12	AZP 25-28/5	Czarne	5	ślad osadniczy, osada				PSR, NW	WII
13	AZP 25-28/12	Czarne	12	punkt, ślad osadniczy, osada			KŁ/KP, KW	WŚ, NW	WII
14	AZP 25-28/20	Nadziejewo	3	osada, punkt, ślad osadniczy			KO-KW	WŚ, NW	WII
15	AZP 25-28/29	Nadziejewo	12	ślad osadniczy			SCHN-WBR, KŁ-KP, KW	NW	WII
16	AZP 25-28/60	Czarne	18	cmentarz			PS/NW		WII
17	AZP 25-28/61	Czarne	19	osada			PŚ, NW		WII
18	AZP 26-28/1	Czarne	18	osada			NW		WII
19	AZP 26-28/9	Sokole	4	ślad, punkt osadniczy			KŁ-KP, WŚ, PŚR, NW		WII
20	AZP 26-28/10	Sokole	5	ślad osadniczy, osada			WS, PSR, NW		WII
21	AZP 26-28/32	Sierpowo	3	osada			NW		WII
22	AZP 26-29/7	Domisław	6	punkt, ślad osadniczy			WS, PSR, NW		WII
23	AZP 25-28/1	Czarne	1	ślad, punkt osadniczy				PSR, NW	WIII
24	AZP 25-28/2	Czarne	2	ślad, punkt osadniczy				PSR, NW	WIII
25	AZP 25-28/3	Czarne	3	ślad osadniczy, osada			KŁ-KP,	PSR, NW	WIII

II. Uwarunkowania

26	AZP 25-28/4	Czarne	4	śląd osadniczy				PSR, NW	WIII
27	AZP 25-28/6	Czarne	6	śląd osadniczy				NW	WIII
28	AZP 25-28/7	Czarne	7	śląd osadniczy				PSR, NW	WIII
29	AZP 25-28/8	Czarne	8	śląd osadniczy				PSR, NW	WIII
30	AZP 25-28/9	Czarne	9	śląd osadniczy			KŁ/KP	PŚR, NW	WIII
31	AZP 25-28/10	Czarne	10	śląd osadniczy				PŚR, NW	WIII
32	AZP 25-28/11	Czarne	11	śląd osadniczy				WS	WIII
33	AZP 25-28/13	Czarne	13	śląd osadniczy			KŁ/KP, KW	NW	WIII
34	AZP 25-28/14	Czarne	14	śląd osadniczy				WS, PSR, NW	WIII
35	AZP 25-28/15	Czarne	15	śląd osadniczy				NW	WIII
36	AZP 25-28/17	Czarne	17	śląd osadniczy			KW	WS, NW	WIII
37	AZP 25-28/16	Czarne	16	śląd osadniczy				WŚ, NW	WIII
38	AZP 26-28/2	Czarne	19	punkt osadniczy			NW		WIII
39	AZP 26-28/3	Czarne	20	punkt osadniczy			NW		WIII
40	AZP 26-28/4	Czarne	21	śląd osadniczy			WS, NW		WIII
41	AZP 26-28/5	Czarne	22	śląd osadniczy			WS		WIII
42	AZP 25-28/18	Nadziejewo	1	punkt osadniczy				NW	WIII
43	AZP 25-28/21	Nadziejewo	4	śląd osadniczy				WS, PSR-NW	WIII
44	AZP 25-28/22	Nadziejewo	5	śląd osadniczy				WŚ, NW	WIII
45	AZP 25-28/23	Nadziejewo	6	śląd osadniczy				WS	WIII
46	AZP 25-28/24	Nadziejewo	7	śląd osadniczy				WS, NW	WIII
47	AZP 25-28/25	Nadziejewo	8	śląd osadniczy			KW	WŚ, NW	WIII
48	AZP 25-28/26	Nadziejewo	9	śląd osadniczy				WŚ, NW	WIII
49	AZP 25-28/27	Nadziejewo	10	śląd osadniczy				PSR, NW	WIII
50	AZP 25-28/28	Nadziejewo	11	punkt osadniczy			KŁ-KP		WIII
51	AZP 25-28/30	Nadziejewo	13	śląd osadniczy				WS	WIII
52	AZP 25-28/31	Nadziejewo	14	śląd osadniczy			KO-KW		WIII
53	AZP 25-28/32	Nadziejewo	15	śląd osadniczy			KO-KW		WIII
54	AZP 25-28/33	Nadziejewo	16	śląd osadniczy				pradzieje	WIII
55	AZP 25-28/34	Nadziejewo	17	śląd osadniczy			KŁ-KP,	WŚ, NW	WIII
56	AZP 25-28/35	Nadziejewo	18	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
57	AZP 25-28/36	Nadziejewo	19	śląd osadniczy			KW	NW	WIII
58	AZP 25-28/37	Nadziejewo	20	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
59	AZP 25-28/38	Nadziejewo	21	śląd osadniczy				WŚ, NW	WIII
60	AZP 25-28/39	Nadziejewo	22	śląd osadniczy			KŁ-KP	WS	WIII
61	AZP 25-28/40	Nadziejewo	23	śląd osadniczy				WS	WIII

II. Uwarunkowania

62	AZP 25-28/41	Nadziejewo	24	śląd osadniczy			KŁ-KP, WŚ, NW		WIII
63	AZP 25-28/42	Nadziejewo	25	śląd osadniczy			KPL		WIII
64	AZP 25-28/43	Nadziejewo	26	śląd osadniczy			(Ł-KP, KW, WŚ, PSR-NW		WIII
65	AZP 25-28/44	Nadziejewo	27	śląd osadniczy			WŚ		WIII
66	AZP 25-28/45	Nadziejewo	28	śląd osadniczy			KŁ, NW		WIII
67	AZP 25-28/46	Nadziejewo	29	śląd osadniczy			SCHN-WBR		WIII
68	AZP 25-28/47	Nadziejewo	30	śląd osadniczy			NW, pradzieje		WIII
69	AZP 25-28/48	Nadziejewo	48	śląd osadniczy			WS, PSR, NW		WIII
70	AZP 25-28/49	Nadziejewo	32	śląd osadniczy			KŁ-KP, WS, NW		WIII
71	AZP 25-28/50	Nadziejewo	33	śląd osadniczy			KŁ-KP, NW		WIII
72	AZP 25-28/51	Nadziejewo	34	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
73	AZP 25-28/52	Nadziejewo	35	punkt, śląd osadniczy			KAK, KŁ-KP, WS, NW		WIII
74	AZP 25-28/53	Nadziejewo	36	śląd osadniczy			KŁ-KP, NW		WIII
75	AZP 25-28/54	Nadziejewo	37	śląd osadniczy			KW, NW		WIII
76	AZP 25-28/55	Nadziejewo	38	śląd osadniczy			NW		WIII
77	AZP 25-28/56	Nadziejewo	39	śląd osadniczy			KŁ-KP, WŚ, NW		WIII
78	AZP 25-28/57	Nadziejewo	40	śląd osadniczy			WŚ		WIII
79	AZP 25-28/58	Nadziejewo	41	śląd osadniczy			WS, NW		WIII
80	AZP 25-29/1	Wyczechy	1	śląd osadniczy			WS, NW		WIII
81	AZP 25-29/2	Wyczechy	2	śląd osadniczy			NW		WIII
82	AZP 25-29/3	Wyczechy	3	śląd osadniczy			NW		WIII
83	AZP 25-29/4	Wyczechy	4	śląd osadniczy			pradzieje, PSR-NW		WIII
84	AZP 25-29/5	Wyczechy	5	śląd osadniczy			NW		WIII
85	AZP 25-29/6	Wyczechy	6	śląd osadniczy			PSR.NW		WIII
86	AZP 25-29/7	Wyczechy	7	śląd, punkt osadniczy			PSR, NW		WIII
87	AZP 25-29/8	Wyczechy	8	śląd osadniczy			NW		WIII
88	AZP 25-29/9	Wyczechy	9	śląd osadniczy			WŚ, NW		WIII
89	AZP 25-29/10	Wyczechy	10	śląd osadniczy			PSR		WIII
90	AZP 25-29/11	Wyczechy	11	śląd osadniczy			NW		WIII
91	AZP 25-29/12	Wyczechy	12	śląd osadniczy			PSR		WIII
92	AZP 25-29/13	Wyczechy	13	śląd osadniczy			NW		WIII
93	AZP 25-29/14	Raciniewo	2	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
94	AZP 25-29/15	Raciniewo	3	śląd osadniczy			WS		WIII
95	AZP 25-29/16	Raciniewo	4	śląd osadniczy			WS		WIII
96	AZP 25-29/17	Raciniewo	5	śląd osadniczy			WS		WIII
97	AZP 26-29/1	Raciniewo	6	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII

II. Uwarunkowania

98	AZP 25-29/18	Łoża	1	śląd osadniczy			WŚ, NW		WIII
99	AZP 25-29/19	Łoża	2	śląd osadniczy			PSR, NW		WIII
100	AZP 25-29/20	Łoża	3	śląd osadniczy			WS, PSR, NW		WIII
101	AZP 25-29/21	Łoża	4	śląd osadniczy			WŚ, NW		WIII
102	AZP 25-29/22	Łoża	5	śląd osadniczy			NW		WIII
103	AZP 26-28/8	Sokole	3	punkt osadniczy			NW		WIII
104	AZP 26-28/11	Sokole	6	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
105	AZP 26-28/12	Sokole	7						WIII
106	AZP 26-28/14	Sokole	9	śląd, punkt osadniczy			pradzieje, WS, NW		WIII
107	AZP 26-28/15	Sokole	10	śląd osadniczy			KŁ-KP, WS, NW		WIII
108	AZP 26-28/16	Sokole	11	śląd osadniczy			PSR-NW		WIII
109	AZP 26-28/17	Sokole	12	punkt osadniczy			KŁ-KP		WIII
110	AZP 26-28/18	Sokole	13	punkt osadniczy			KŁ-KP		WIII
111	AZP 26-28/19	Sokole	14	śląd osadniczy			NW		WIII
112	AZP 26-28/20	Sokole	15	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
113	AZP 26-28/21	Sokole	16	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
114	AZP 26-28/22	Sokole	17	śląd osadniczy			pradzieje		WIII
115	AZP 26-28/23	Sokole	18	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
116	AZP 26-28/24	Sokole	19	śląd osadniczy			KŁ-KP, KP		WIII
117	AZP 26-28/25	Sokole	20	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
118	AZP 26-28/27	Sokole	22	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
119	AZP 26-28/30	Sierpowo	1	punkt osadniczy			NW		WIII
120	AZP 26-28/31	Sierpowo	2	śląd, punkt osadniczy			PSR, NW		WIII
121	AZP 26-28/33	Sierpowo	4	śląd osadniczy			NW		WIII
122	AZP 27-28/2	Sierpowo		śląd osadniczy			KŁ/KP, WS, NW		WIII
123	AZP 27-28/3	Sierpowo		śląd osadniczy			PSR, NW		WIII
124	AZP 27-28/4	Sierpowo		śląd osadniczy			pradzieje		WIII
125	AZP 27-28/5	Sierpowo		śląd osadniczy			WŚ,NW		WIII
126	AZP 27-28/6	Sierpowo		śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
127	AZP 26-29/2	Domisław	1	śląd osadniczy			KPL		WIII
128	AZP 26-29/3	Domisław	2	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
129	AZP 26-29/4	Domisław	3	śląd osadniczy			WK, WŚ		WIII
130	AZP 26-29/5	Domisław	4	śląd osadniczy			WS		WIII
131	AZP 26-29/6	Domisław	5	śląd osadniczy			NW		WIII
132	AZP 26-29/8	Domisław	7	śląd, punkt osadniczy			PSR.NW		WIII
133	AZP 26-29/9	Domisław	8	śląd osadniczy			NW		WIII

II. Uwarunkowania

134	AZP 26-30/14	Biernatka	4	śląd osadniczy			KŁ		WIII
135	AZP 26-29/10	Bińcze	9	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
136	AZP 26-30/16	Bińcze	2	obozowisko			PS		WIII
137	AZP 26-30/17	Bińcze	3	obozowisko			PS		WIII
138	AZP 26-30/20	Bińcze	5	śląd osadniczy			KP		WIII
139	AZP 26-30/24	Bińcze	6	śląd osadniczy			KP		WIII
140	AZP 26-30/25	Bińcze	7	śląd osadniczy			KŁ, KP		WIII
141	AZP 27-28/1	Krzemieniewo		śląd osadniczy			NW		WIII
142	AZP 27-28/7	Krzemieniewo		śląd osadniczy			PŚR/NW		WIII
143	AZP 27-28/8	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW,WS, NW		WIII
144	AZP 27-28/9	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW, PSR/NW		WIII
145	AZP 27-28/10	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW, PSR/NW, NW		WIII
146	AZP 27-28/11	Krzemieniewo		śląd osadniczy			NW		WIII
147	AZP 27-28/12	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
148	AZP 27-28/13	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW		WIII
149	AZP 27-28/14	Krzemieniewo		śląd osadniczy			NW		WIII
150	AZP 27-28/15	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW		WIII
151	AZP 27-28/16	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KP, PŚR, NW		WIII
152	AZP 27-28/17	Krzemieniewo		śląd osadniczy			WS,NW		WIII
153	AZP 27-28/18	Krzemieniewo		śląd osadniczy			pradzieje		WIII
154	AZP 28-28/27	Krzemieniewo	2	osada			PSR		WIII
155	AZP 27-29/1	Krzemieniewo	1	śląd osadniczy			PS R/N W		WIII
156	AZP 27-29/2	Krzemieniewo	2	śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
157	AZP 27-29/3	Krzemieniewo	3	śląd osadniczy			WS		WIII
158	AZP 27-29/14	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KW,NW	OWR	WIII
159	AZP 27-29/15	Krzemieniewo		śląd osadniczy			WS		WIII
160	AZP 27-29/17	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KŁ-KP	WEZ	WIII
161	AZP 27-29/18	Krzemieniewo		punkt osadniczy			NW		WIII
162	AZP 27-29/19	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
163	AZP 27-29/20	Krzemieniewo		śląd osadniczy			PSR/NW		WIII
164	AZP 27-29/21	Krzemieniewo		śląd osadniczy			KŁ-KP		WIII
165	AZP 27-29/28	Krzemieniewo		śląd osadniczy			pradzieje, WS, PSR, NW		WIII

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku - 2022 r.

4.2.4. Cmentarze zabytkowe

Na terenie **miasta i gminy Czarne** znajduje się łącznie 29 cmentarzy (8 w mieście, 21 w gminie Czarne). Są to samodzielne cmentarze zbudowane przed 1945r., z czego 3 w mieście i 21 na terenie gminy wiejskiej oraz cmentarze jenieckie, wojskowe i garnizonowe zlokalizowane w mieście (5 obiektów). Zielen historyczna na terenie gminy, w tym cmentarze, jest objęta ochroną konserwatorską w postaci wojewódzkiej ewidencji zabytków. Na terenie miasta wspomniane w tekście cmentarze są objęte ochroną konserwatorską w postaci wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Znaczna większość cmentarzy jest nieczynna i znajduje się w złym stanie, ze zdewastowanymi nagrobkami zachowanymi w niewielkiej ilości i częściowo wyciętym starodrzewem. Niemal wszystkim brakuje bieżącej opieki, co powoduje że cmentarze w mieście są przekształcane lub zabudowywane, a te na terenie gminy wiejskiej zarastają i często gubią się w lasach. Należałoby poddać renowacji całe założenia cmentarne i objąć je ochroną lub przekształcić w parki. Takie działania, razem z włączeniem cmentarzy do tras turystyki kwalifikowanej, pozwoliłoby na ich wyeksponowanie i zachowanie.

Obecnie tylko 1 cmentarz w mieście Czarne (przy ul. Cmentarnej i Kolejowej) i 4 cmentarze zlokalizowane na terenie gminy wiejskiej (cmentarz przykościelny w Raciniewie, cmentarze samodzielne w Sierpowie, Glinianej Górze i Krzemieniewie) są czynne i grzebalne. Jednak rezerwy na tych cmentarzach są małe.

Na terenie **miasta Czarne** znajdują się 3 cmentarze dawne (założone przed 1945r.) oraz 5 cmentarzy jenieckich, wojskowych i garnizonowych. Do tej pierwszej kategorii zalicza się trzy dawne cmentarze znajdujące się w południowej części miasta. Niestety cmentarz żydowski już nie istnieje, a cmentarz znajdujący się w pobliżu współczesnego kościoła p.w. Św. Józefa ma charakter parkowy, gdyż elementy zabytkowe prawie się nie zachowały. Obecnie tylko cmentarz przy ul. Cmentarnej jest czynny, ale ciężko się doszukać reliktyw dawnych mogił i nagrobków. Do samodzielnych cmentarzy zbudowanych przed 1945r. w mieście Czarne zaliczamy:

- 1) **ul. Złota** – dawny cmentarz żydowski założony w XVIIIw. w południowej części miasta w pobliżu torów PKP. Do roku 1990 na dawnym cmentarzu zachowały się tylko pojedyncze drzewa tworzące niegdyś starodrzew, a teren ogrodzony był murem cmentarnym. Później wybudowano w tym miejscu blok mieszkalny, a relikty muru rozebrano pozostawiając jedynie jego fundamenty. Bezwrotnie zniszczono stary cmentarz i obecnie jest on nierozpoznawalny w tkance miejskiej. Zaleca się zamieszczenie tablicy upamiętniającej miejsce.
- 2) **ul. Cmentarna i ul. Kolejowa** – dawny cmentarz katolicki z końca XIXw. znajdujący się w południowej części miasta za torami PKP. Wszystkie znajdujące się na terenie cmentarza nagrobki

są współczesne, tak jak kaplica i krzyż cmentarny. Starodrzew zachował się dość dobrze, bo w ok. 80%. Cmentarz jest czynny i grzebalny. Rezerwa wynosi ok. 0,45ha.

- 3) **ul. Człuchowska i ul. Kolejowa** – znacznych rozmiarów cmentarz ewangelicki z połowy XIXw. rozciągający się między ul. Człuchowską a torami kolejowymi PKP. Nie zachowały się prawie żadne relikty dawnych mogił i nagrobków. Starodrzew został przerzedzony i pozostało ok. 50% jego oryginalnego stanu. Cmentarz nieczynny. W 1989r. wybudowano na terenie cmentarza nowy kościół p.w. Św. Józefa.

Natomiast cmentarze jenieckie, wojskowe i garnizonowe znajdujące się na terenie miasta Czarne są zachowane i zadbane. Jest ich 5 i znajdują się są w lasach na terenach wojskowych. Dostęp do nich może być utrudniony. Tereny wojskowe w Czarnem są terenami zamkniętym, więc nie podaje się dokładnej lokalizacji cmentarzy znajdujących się w ich obrębie i nie oznacza się niżej wymienionych cmentarzy na rysunkach studium.

- 1) **Lager III Hammerstein** – cmentarz wojenny jeńców rosyjskich zmarłych w latach 1914-1918 wpisany do Rejestru Zabytków. Zlokalizowany jest w zachodniej części miasta w pobliżu Zakładu Karnego. Cmentarz skoncentrowany wokół centralnego obelisku utrzymany jest w bardzo dobrym stanie. Cmentarz jest nieczynny i ogólnodostępny.
- 2) **Stalag II B Hammerstein** – cmentarz jeniecki pamięci 65 tys. Jeńców wojennych zagłodzonych, zamęczonych i zamordowanych przez hitlerowskich oprawców w obozie. Cmentarz zlokalizowany jest w lesie, na terenie wojskowym, ok. 1 km od szosy Czarne – Szczecinek w kierunku południowym. Cmentarz obejmuje zbiorowe groby radzieckich jeńców wojennych i cywili, w tym także Polaków. Cmentarz zachował się w bardzo dobrym stanie, z pomnikiem u wejścia, nagrobkami w kształcie gwiazdy i częściowo spalonym podczas pożaru lasu starodrzewem. Cmentarz o ograniczonym dostępie.
- 3) **Stalag Nord Hammerstein** – cmentarz jeniecki wielowyznaniowy założony w latach 1914-1918 zlokalizowany w lesie na południowy wschód od jednostki wojskowej, ok. 300 m od strzelnicy wojskowej. Zachowało się 16 mogił zbiorowych z pojedynczymi nagrobkami imiennymi oraz 1 krzyż z inskrypcją. Drzewostan to luźno rozrzucone po terenie cmentarza samosiejki. Cmentarz o ograniczonym dostępie.
- 4) **Cmentarz wojenny** – założony w latach 1914-1918 zlokalizowany głęboko w lesie, na terenie poligonu jednostki wojskowej. Zachowały się 24 obudowane mogiły bez nagrobków w regularnym układzie, natomiast drzewostan składa się z pojedynczych drzew. Cmentarz zapomniany i nieobjęty opieką, w wyniku czego niszczeje. Cmentarz o ograniczonym dostępie.
- 5) **Cmentarz garnizonowy** – dawny ewangelicki cmentarz garnizonowy założony w drugiej połowie XIXw. Zlokalizowany jest w południowej części koszar jednostki wojskowej i otoczony lasem. Praktycznie nie zachowały się jego czytelne relikty - nie odnaleziono mogił, zachował się tylko 1

nagrobek – stela z 1939r. Drzewostan składa się z pojedynczych drzew pochodzących z samosiewu. Cmentarz o ograniczonym dostępie.

Na terenie gminy znajdują się dawne cmentarze, założone przed 1945r. Rozrzucone są po terenie całej gminy Czarne, znajdują się zarówno we wsiach jak i przysiółkach oraz w kilku przypadkach przy nieistniejących już osadach. Łącznie jest ich 21. Do samodzielnych cmentarzy zbudowanych przed 1945r. na terenie gminy Czarne zaliczamy cmentarze:

- 1) **Biernatka:** pod wsią Biernatka – dawny ewangelicki cmentarz z początku XX w. znajduje się na północ od wsi przy drodze gminnej. Teren cmentarza jest nieco wyniesiony ponad poziom terenu w kształcie wydłużonego kopca. Mimo zniszczenia części nagrobków rozpoznać można 46 mogił i 12 nagrobków. Wśród nich rozróżnić można mogiły ziemne obudowane i z obramowaniem, głaz pomnikowy z ogrodzeniem, krzyże żeliwne, itd. Starodrzew zachował się w bardzo dobrym stanie. Cmentarz nieczynny.
- 2) **Bińcze:** pomiędzy Bińczem a Glinianą Górą – dawny ewangelicki cmentarz z początku XX w. Mogiły ani nagrobki nie przetrwały. Drzewostan zachowany w 70% jest w dobrym stanie. Cmentarz nieczynny.
- 3) **Gliniana Góra** – dawny cmentarz katolicko-ewangelicki z początku XX w. przekształcony później na cmentarz katolicki. Prawie wszystkie nagrobki ewangelickie zostały zdewastowane i usunięte, tak jak starodrzew, który wycięto. Istniejące nagrobki są współczesne. Cmentarz jest czynny, rezerwa wynosi ok. 0,3ha.
- 4) **Domisław:** wieś Domisław Górny – dawny cmentarz ewangelicki z 2 połowy XIX w. zlokalizowany w owalnicy. Cmentarz zdewastowany przez usunięcie prawie wszystkich nagrobków, zachowało się 20 obudowanych mogił. Drzewostan jest luźny i przerzedzony, starodrzew przetrwał w ok. 50%. Cmentarz nieczynny.
- 5) założenie podworskie **Domisław Górny** – podziemna krypta grobowa dawnych właścicieli majątku datowana na początek XX w. Zlokalizowana na tyłach dawnego pałacu, na końcu zachodniej polany, otoczona przez grupę starodrzewu. Krypta zdewastowana.
- 6) założenie podworskie **Domisław Dolny** – w parku na tyłach dawnego dworu znajduje się niewielki zaniedbany cmentarz rodzinny właścicieli majątku.
- 7) **Krzemieniewo:** wieś Krzemieniewo - dawny ewangelicki cmentarz założony we wsi za pierwszą linią zabudowy przy polnej drodze. Układ przestrzenny jest czytelny. Z okresu 1 połowy XX w. zachowało się ok. 60 mogił bez nagrobków. Istniejące nagrobki są współczesne. Drzewostan został przerzedzony, a całkowicie wycięty w części południowej terenu. Obecnie cmentarz nadal jest czynny i funkcjonuje jako katolicki cmentarz parafialny. Rezerwa miejsca jest bardzo ograniczona i wynosi ok. 0,1ha.

- 8) **przysiółek Łędyczek Drugi** – mały dawny ewangelicki cmentarz z końca XIX w. Zachowało się ok. 50 mogił oznaczonych żeliwnymi krzyżami nagrobkowymi i 1 nagrobek płytowy, a także starodrzew w niezmienionym układzie. Cmentarz nieczynny.
- 9) **przysiółek Prądy** – mały dawny ewangelicki cmentarz z połowy XIX w. znajduje się na terenie dawnej leśniczówki. Zachowały się żeliwne krzyże oznaczające miejsca pochówku. Teren cmentarza nieuporządkowany, jednak z zachowanym starodrzewem. Cmentarz nieczynny.
- 10) cmentarz w pobliżu **rozebranej osady** – leży na północ od obecnego przysiółka Łomczewko, w pobliżu miejsca, w którym strumień wpływa do rzeki Gwdy. Zachowała się jedna mogiła z żeliwnym krzyżem nagrobnym oraz dwa doły po rozkopanych grobach. Drzewostan dobrze zachowany. Cmentarz nieczynny.
- 11) **Łoża:** pod wsią Łoża - dawny ewangelicki cmentarz z połowy XIX w. znajduje się na północ od wsi, prowadzi do niego aleja klonowa. Zachowanych jest 76 mogił, ale przetrwał tylko jeden krzyż nagrobny, śladami po pozostałych są cokoły. Drzewostan natomiast jest zwarty z zachowanym w pełni starodrzewem. Cmentarz nieczynny.
- 12) **Nadziejewo:** przy drodze wojewódzkiej nr 201 - dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w. zlokalizowany na wjeździe do wsi. Na jego terenie zachowały się różnorodne typy pochówków, tj. nagrobki z krzyżami nagrobnymi, mogiły z nagrobkami obudowane i nieobudowane, kwatery mogił dziecięcych oraz ogrodzone kwatery rodzinne. Starodrzew dobrze zachowany nieco przerzedzony w postaci grup i szpalerów. Ogólnie, mimo usunięcia części nagrobków, cmentarz jest w dość dobrym stanie. Cmentarz nieczynny.
- 13) centrum wsi **Nadziejewo** – na rozwidleniu dróg gruntowych w Nadziejewie znajduje się bardzo mały, dawny katolicki cmentarz z początku XIX w. Zachowały się dwie mogiły i duży drewniany krzyż, wraz z towarzyszącym starodrzewem. Cmentarz nieczynny.
- 14) **przysiółek Wronkowo** - dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w. zlokalizowany w polu między Wronkowem i Grabowcem. Zachowane 17 mogił otoczone jest starodrzewem w postaci zieleni śródpolnej. Większość nagrobków usunięto, a cmentarz bardzo zaniedbany. Cmentarz nieczynny.
- 15) **Raciniewo:** rozebrany majątek w Przygórzu - cmentarz rodowy już nieistniejącego majątku datowany na 1928r. Cmentarz niewielki, z zachowanymi zaledwie dwiema mogiłami zwieńczonymi krzyżami drewnianym i kamiennym. Zachowany starodrzew. Cmentarz nieczynny.
- 16) **Sierpowo:** wieś Sierpowo - dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w. przekształcony później na cmentarz katolicki. Nie zachowały się ani mogiły ani zabytkowy drzewostan. Istniejące nagrobki są współczesne. Cmentarz jest czynny, rezerwa wynosi ok. 0,5ha.
- 17) **Sokole:** wieś Sokole - dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w. pierwotnie na planie czworoboku, który jest wywyższony w stosunku do reszty terenu. Później jego granice rozszerzono. Nie zachowały się żadne mogiły ani nagrobki, za to starodrzew w doskonałym stanie. Ze względu na swoją lokalizację i cenny drzewostan teren może pełnić funkcje parku. Cmentarz nieczynny.

- 18) **Lędyczek I** – niewielki dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w., który położony jest w nieistniejącej już osadzie Lędyczek I. Mogiły, nagrobki ani drzewostan nie zachowały się. Cmentarz nieczynny.
- 19) niedaleko **przysiółka Lędyczek I** - dawny cmentarz ewangelicki z początku XX w., który położony jest na południe od nieistniejącej już osady Lędyczek I. Zachowało się ponad 50 mogił bez nagrobków. Ze starodrzewu pozostały jedynie pojedyncze drzewa. Cmentarz nieczynny.
- 20) **przysiółek Domyśl** - mały dawny ewangelicki cmentarz z połowy XIX w. znajduje się ok. 1km od osady leśnej, w zakolu rzeki Gwdy. Otacza go młodnik i las sosnowy. Zachowało się 6 mogił bez nagrobków i ok. 75% drzewostanu. Teren zarośnięty i nieuporządkowany. Cmentarz nieczynny.
- 21) **Wyczechy**: pod wsią Wyczechy - dawny cmentarz ewangelicki z połowy XIX w. zlokalizowany przy drodze wiodącej z Wyczechów do Raciniewa, położony w otoczeniu pól. Cmentarz jest zaniedbany, ale mimo zniszczenia większości nagrobków zachowało się ok. 70 mogił i starodrzew. Cmentarz nieczynny.

Tabela 42. Zabytkowe cmentarze na terenie miasta i gminy Czarne

Lp.	Miejscowość (Obręb)	Lokalizacja	Czynny (wolna powierzchnia grzebalna [ha])/nieczynny	Rodzaj obiektu Wyznanie	Nr Rejestru Zabytków/ Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ)
1.	Czarne		nieczynny	cmentarz wojenny jeńców rosyjskich 1914-1918	A-1672
2.	Czarne	dz. 6/6			WEZ
3.	Czarne			garnizonowy	WEZ
4.	Czarne	część dz. 9/8	nieczynny	cmentarz historyczny Stalag II B Hammerstein	WEZ
5.	Czarne	Kolejowa/Cmentarna		parafialny, katolicki	WEZ
6.	Czarne	Kościelna 6		przykościelny; kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem	A-94
7.	Czarne	Złota	nieczynny	żydowski	WEZ
8.	Biernatka	Wieś Biernatka dz. 65	nieczynny	ewangelicki	WEZ
9.	Bińcze	Wieś Bińcze	nieczynny	ewangelicki	WEZ
10.	Bińcze			kościół filialny p.w. Św. Rodziny wraz z otoczeniem i cmentarzem wpisany do rejestru zabytków	A-167
11.	Bińcze	Przysiółek Gliniana Góra	czynny 0,3ha	parafialny, katolicki	WEZ
12.	Domisław	Wieś Domisław, dz. 88	nieczynny	ewangelicki	WEZ
13.	Domisław	Zespół podworski w Domisławie Górnym	nieczynny	cmentarz rodowy, w parku	WEZ
14.	Domisław	Zespół podworski w przysiółku Domisław Dolny	nieczynny	cmentarz rodowy, przy zabudowaniach gosp. nad strumieniem	WEZ
15.	Domyśl (Sokole)		nieczynny	ewangelicki	WEZ

II. Uwarunkowania

16.	Krzemieniewo	Wieś Krzemieniewo, dz. 61	-	Parafialny, katolicki	WEZ
17.	Krzemieniewo			przykościelny; kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem wpisany do rejestru zabytków	A-102
18.	Krzemieniewo	Przysiółek Prądy, oddz. 298c	nieczynny	ewangelicki	WEZ
19.	Krzemieniewo	Koło przysiółka Łomczewko, oddz. 214a	nieczynny	ewangelicki	WEZ
20.	Lędyczek Drugi (Krzemieniewo)	Przysiółek Lędyczek Drugi, oddz. 244a	nieczynny	ewangelicki	WEZ
21.	Łoża	Wieś Łoża	nieczynny	ewangelicki	WEZ
22.	Nadziejewo	Nadziejewo, dz. 25		przykościelny; kościół filialny p.w. Św. Andrzeja wraz z otoczeniem i cmentarzem	A-174
23.	Nadziejewo	We wsi, przy drodze woj. nr 201	nieczynny	ewangelicki	WEZ
24.	Nadziejewo	We wsi, w szeregu zabudowy	nieczynny	katolicki	WEZ
25.	Raciniewo			kościół filialny p.w. MB Częstochowskiej wraz z otoczeniem i cmentarzem	A-104
26.	Raciniewo	Przysiółek Przygórze	nieczynny	cmentarz rodowy	WEZ
27.	Raciniewo	Wieś Raciniewo		parafialny	WEZ
28.	Sierpowo	Wieś Sierpowo, dz. 7		kościół filialny p.w. Św. Tadeusza Judy wraz z otoczeniem i cmentarzem	A-168
29.	Sierpowo	Wieś Sierpowo, dz. 130	-	parafialny, katolicki	WEZ
30.	Sierpowo	oddz. 171c (Przysiółek Lędyczek Pierwszy)	nieczynny	ewangelicki	WEZ
31.	Sierpowo	oddz. 149a (Przysiółek Lędyczek Pierwszy)	nieczynny	ewangelicki	WEZ
32.	Sokole	Wieś Sokole dz. 48	nieczynny	ewangelicki	WEZ
33.	Wronko (Nadziejewo)	Przysiółek Wronkowo, dz. 159	nieczynny	ewangelicki	WEZ
34.	Wyczechy	Wieś Wyczechy, dz. 33	nieczynny	ewangelicki	WEZ

4.2.5. Zabytkowe układy ruralistyczne

Wsie zlokalizowane na terenie gminy wiejskiej Czarne mają bardzo stary rodowód. W większości pierwsze wzmianki o nich pojawiają się w dokumentach nadania istniejących wsi jako dobra rycerzom przez wielkiego mistrza Zakonu Krzyżackiego lub lokacji nowych wsi, które to wydarzenia datuje się na XIV w., czyli okres średniowiecza. Świadczy to o istnieniu we wczesnym średniowieczu i wcześniej osad słowiańskich w Domistawiu Górnym, Krzemieniewie, Nadziejewie i Sokolu, które do dziś stanowią piękne przykłady wsi owalnicowych. Wsie jak Bińcze, Sierpowo, Raciniewo, Łoża i Wyczechy zostały założone w ramach akcji kolonizacyjnej prowadzonej przez komtura Człuchowskiego rozpoczętej w 1332r. Niektóre z tych wsi, np. Bińcze i Wyczechy, szybko się rozwinęły i zaczęły pełnić istotną rolę w gospodarce i zachowały ją aż do okresu PRLu. Na przestrzeni wieków doprowadziło to do intensyfikacji zabudowy, znacznych

przekształceń majątków i założeń dworskich, parcelacji i innych negatywnych zmian w pierwotnych układach przestrzennych.

Poniżej przeprowadzono waloryzację wsi i przysiółków zlokalizowanych na terenie gminy wiejskiej Czarne i podzielono je na założenia ruralistyczne o wysokich walorach kulturowych oraz na zdegradowane założenia ruralistyczne. Postuluje się zachowanie i objęcie ochroną przede wszystkim założeń ruralistycznych o wysokich walorach kulturowych, a także obiektów i zespołów o zachowanych wartościach kulturowych znajdujących się we wsiach zdegradowanych. Dlatego też w studium dopuszcza się działania nienaruszające, a wręcz podnoszące walor, np. wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową jedynie w formie uzupełnień układów ruralistycznych wsi, pozostawienie niezabudowanych owalnic i przeznaczenie ich pod funkcje zieleni urządzonej, lokalizowanie nowej zabudowy przemysłowej i produkcyjnej w obrębie dawnych PGRów lub przeznaczanie pod te funkcje terenów bezpośrednio sąsiadujących z obszarami przemysłowymi i produkcyjnymi, itd.

Do kategorii założeń ruralistycznych o wysokich walorach kulturowych zalicza się 7 wsi znajdujących się na terenie gminy wiejskiej Czarne:

- 1) **Domisław Górny** – wieś słowiańska powstała w okresie wczesnego średniowiecza, z odnalezionymi stanowiskami archeologicznymi datowanymi na okres wcześniejszy. W XIV w. została włączona w dobra Zakonu Krzyżackiego za pomocą dokumentu lokacyjnego i nadana rycerzom Thyrmenowi i Grelemu. Obecnie ta okazała owalnicowa wieś gburska zachowała praktycznie nieprzekształcony układ ruralistyczny i formy architektoniczne zabudowy zagrodowej. Na skraju wsi zlokalizowane jest duże założenie folwarczne rozdzielone od wsi w 1 połowie XIX w., które połączono z nią ponownie w 1831r. Od utworzenia stacji kolejowej w 1890r. do roku 1918 Domisław Górny połączony był torami kolejki wąskotorowej z Domisławem Dolnym, co pozwalało transportować towary. Założenie dworsko-parkowe datowane jest na 2 połowę XIX w. Zachował się pałac z 1910r. wzniesiony na miejscu wcześniejszego dworu, a także relikty parku, miejsca pochówku dawnych właścicieli majątku oraz zabudowania gospodarcze. Niestety większość obiektów dawnego folwarku znajduje się w złym stanie technicznym, a układ zespołu został w okresie powojennym uzupełniony o typowe dla tego okresu bloki poPGRowskie.
- 2) **Krzemieniewo** – dawna słowiańska wieś owalnicowa, która wykształciła się jeszcze przed akcją kolonizacyjną prowadzoną przez Zakon Krzyżacki. Wieś nadano w 1354r. rycerzowi Hermanowi Scheutsaka. Do dziś we wsi zachowało się założenie podworskie z ruinami pałacu z 1889r. oraz zabytkowy szachulcowy kościół p.w. Chrystusa Króla z 1629r. Historycznie ukształtowany zespół podworski jest zdewastowany, park zniszczyła głównie wycinka zabytkowego starodrzewu, a z podwórza gospodarczego zachowało się północne skrzydło. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie

- dworu, w otoczeniu zachowanej historycznej zabudowy ruralistycznej, zlokalizowana jest substandardowa zabudowa poPGRowska.
- 3) **Łoża** – to niewielka wioska powstała w 1360r. z nadań wielkiego mistrza Zakonu Krzyżackiego rycerzowi Tylikanowi. Przez długi czas wieś podlegała sąsiednim Wyczechom. W XIX w. na terenie folwarku istniał pałac wraz z parkiem. W 1890r. budynek spłonął i został odbudowany. Niestety kolejny dwór także się nie zachował. Jednak relikty parku są czytelne, mimo że wymaga on rewaloryzacji. Zachowana część zabudowy dawnego podwórzka gospodarczego ma nieprzekształconą formę i detale architektoniczne, tak jak i budynki mieszkalne wchodzące kiedyś w skład kolonii mieszkalnej.
 - 4) **Nadziejewo** – klasyczna wieś słowiańska o zabudowie zlokalizowanej w układzie placowo-owalnicowym wokół niezabudowanego nawsia powstała przed okresem lokacji majątków nadawanych przez komtura Zakonu Krzyżackiego. Dokument lokacyjny nadania ziem Nadziejewa Peterowi Heynemensowi pochodzi z 1374r. Praktycznie przez cały okres swojego istnienia wieś razem z folwarkami podlega miastu Czarne. Zachowany do dziś piękny kościół p.w. Św. Andrzeja Apostoła powstał w 1753r. Po przeprowadzeniu parcelacji ziem, w 1840r. wydzielono administracyjnie folwarki Wronkowo i Wierzbnik. Dodatkowym elementem podnoszącym walory wsi jest okazały nieczynny już cmentarz stanowiący bufor między zabudową wsi a drogą wojewódzką. Jedynym elementem degradującym krajobraz jest zabudowa poPGRowska zlokalizowana na szczycie poza pierwotnym układem zabudowy, w niewielkim od niej oddaleniu.
 - 5) **Raciniewo** – mała wieś ulicowa powstała w czasie lokacji majątków przez komtura Zakonu Krzyżackiego w XIV w. Zgodnie z dokumentem lokacji pierwszym właścicielem majątku był Wawrzyniec von Butzken. Pierwotnie wieś składała się z folwarku i kolonii mieszkalnej. Zachowany do dziś położony malowniczo kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej powstał w 1680r. W XIX w. we wsi prawdopodobnie istniał dwór, po którym nie pozostały żadne ślady. Do dziś zachowały się jedynie szczątki zabudowy gospodarczej, relikty bramy wjazdowej, pozostałości parku dworskiego o zatartym układzie oraz dobrze zachowane i ciągle użytkowane budynki kolonii mieszkalnej.
 - 6) **Sierpowo** – tradycyjnie ukształtowana wieś ulicowa powstała podczas akcji lokacyjnej komtura Zakonu Krzyżackiego. Została nadana w 1352r. Jakubowi Bornkowowi. Do dziś zachował się piękny kościół szachulcowy p.w. Św. Tadeusza Judy z 1668r. oraz liczne przykłady zabudowy zagrodowej o wysokich walorach architektonicznych. Niektóre z budynków są opuszczone i ulegają degradacji. W samej wsi nie zlokalizowano folwarku, powstał on w 1800r. na południowy-wschód od zwartej zabudowy wiejskiej. Pierwszy dwór nie zachował, zastąpił go obiekt z przełomu XIX i XX w., który w ostatnich latach rozebrano i zastąpiono współczesnym budynkiem mieszkalnym.
 - 7) **Sokole** – ciekawy przykład wsi owalnicowej, charakteryzującej się placem utworzonym wokół naturalnie ukształtowanego oczka wodnego. Nieprzekształcona w znacznej części zabudowa zagrodowa zachowała walory architektoniczne i przestrzenne. Walor wsi podnosi zabytkowy

nieczynny już cmentarz zlokalizowany na wjeździe od strony miasta Czarne. W latach 30-tych XX w. w południowej części owalnicy wiejskiej zlokalizowana była mleczarnia, która obecnie jest nieczynna.

Do kategorii zdegradowanych założeń ruralistycznych zalicza się 5 wsi, tj. Biernatka, Bińcze, Domisław Dolny, Wyczechy oraz wszystkie 4 większe przysiółki znajdujące się na terenie gminy wiejskiej Czarne, tj. Kijno, Malinowo, Wronkowo i Domisław Dolny.

- 1) **Biernatka** – do 1800 r. była folwarkiem należącym do wsi Bińcze. Wtedy właśnie von Brunn wznosił tam pałac i zbudował hutę szkła. Od tego czasu wieś nosi nazwę Biernatka. W połowie XIX w. powstał rozległy park. Pierwotny pałac został jednak zniszczony i na jego miejscu stanął na przełomie XIX i XX w. obecny dwór. Biernatka zachowała się jako mała wioska o rozproszonej wokół dawnego założenia folwarcznego zabudowie zagrodowej i kolonii mieszkalnej. Z zabudowy podworskiej zachowały się jedynie pozostałości. Pałac, w którym zlokalizowane są mieszkania socjalne i świetlica, niszczeje, a park podworski jest zdegradowany i pozbawiony większości zabytkowego starodrzewu. Poza tym teren założenia ciągle poddawany jest parcelacji, co utrudnia doprowadzenie go do porządku.
- 2) **Bińcze** – dość duża, dawna wieś ulicowa powstała podczas akcji kolonizacyjnej ziemi człuchowskiej, którą prowadził Zakon Krzyżacki. W 1397r. w dokumencie lokacyjnym ziemie Bińcza nadano rycerzowi Stefanowi z Gotzendorfu. Wieś dobrze prosperowała, w 1717r. była nawet własnością jednego ze starostów miasta Czarne Franciszka Wejhera, który został pochowany w krypcie kościelnej w Bińczu. Obecny kościół p.w. Św. Rodziny datuje się na 1761r., natomiast założenie dworsko-parkowe założono w połowie XIX w., a pod koniec XIX w. wybudowano dwór (na miejscu dawnego obiektu z końca XVIII w). W 1930r. został on sprzedany kościołowi i kolejno służy jako siedziba zakonu, internat i szkoła, a do dziś zachowały się tylko jego fundamenty. W dobrym stanie natomiast zachował się park oraz pojedyncze budynki gospodarcze, tj. gorzelnia i magazyn zbożowy. Układ zespołu uzupełniają poPGRowskie, substandardowe zabudowania gospodarcze, a zachowanej w dość przekształconej formie zabudowie mieszkaniowej towarzyszą PRLowskie „klocki”.
- 3) **Wyczechy** – największa, najbardziej liczna i w związku z tym najbardziej przekształcona pod względem przestrzennym i architektonicznym wieś w gminie Czarne. Powstała na mocy dokumentu lokacyjnego z 1360r., kiedy to została nadana Geylenfeldowi. W 2 połowie XIX w. we władanie majątku weszła rodzina Mackensenów, która wzniosła większość zachowanych do dziś obiektów, z których pałac powstał pod koniec XIX w. Założenie folwarczne wraz z pałacem zostało później przekształcone w PGR. Po jego likwidacji, stan nieotoczonej opieką zabudowy zaczął się pogarszać. Obecnie założenie jest zdegradowane – pałac spalił się i niepoddawany remontom niszczeje, park jest zdewastowany pomimo wpisu do Rejestru Zabytków, a zabudowa podwórza gospodarczego

została w większości zastąpiona nowoczesnymi budynkami produkcyjno-gospodarczymi. Zabudowania historyczne przemieszane są ze współczesnymi i poPGRowskimi.

- 4) **Kijno** – przysiółek położony na terenie wsi Sokole. Z zespołu folwarcznego nie zachowała się prawie żadna zabudowa, dwór rozebrano, a relikty parku podworskiego są niemal niedostrzegalne. W przysiółku panuje chaos przestrzenny. Obecna zabudowa powstała w czasie funkcjonowania PGRu, jest substandardowa a układ przestrzenny całkowicie się zagubił.
- 5) **Malinowo** – obecnie niewielki przysiółek znajdujący się w obrębie Krzemieniewo. Pierwotnie złożony był z części pałacowo-parkowej, podwórza gospodarczego i kolonii mieszkalnej. Powstanie zespołu, w postaci, w której zachował się do lat 90 XX w., datuje się na połowę XIX w. (najstarszy budynek – obory, datowany jest na 1880 r.). Do naszych czasów dotrwały jedynie pojedyncze zagrody, będące częścią kolonii mieszkalnej. Degradacji i zniszczeniu założenie uległo niedługo po likwidacji PGRu.
- 6) **Wronkowo** – przysiółek położony na terenie obrębu Nadziejewo. Folwark został utworzony jako dobro podległe miastu Czarne i stan ten zachował się nawet po późniejszych zmianach administracyjnych i włączeniu do wsi Nadziejewo. Po przeprowadzeniu parcelacji ziem, w 1840r. utworzono administracyjnie folwarki Wronkowo i Wierzbnik. Zabudowania gospodarcze zachowane do dziś datuje się na lata 1895-1905, a dwór (obecnie rozebrany) na 1922r. Po II Wojnie Światowej zespół dworsko-folwarczny przekształcono w PGR, który uległ likwidacji w 1994r. Większość zabytkowej zabudowy obecnie już nie istnieje, bądź jest silnie przebudowana. Walory kulturowe praktycznie nie zachowały się.
- 7) **Domisław Dolny** – niedługo po zniesieniu poddaństwa chłopów w 1807r., kiedy to uzyskali oni możliwość wykupu ziem, utworzyli duży folwark chłopski Domisław Dolny. W 1890r. powstała stacja kolejowa, która obsługiwała ruch towarowy i osobowy. Więc od tego roku do 1918, Domisław Dolny i Górny połączone były torami kolejki wąskotorowej dla wózków popychanych przez robotników. Majątek rozparcelowano w 1918r., a w 1920r. właściciel Holzenbach wznosił dwór. Wtedy to ukształtował się ostatecznie zespół dworsko-folwarczny z pałacem, parkiem, zabudowaniami folwarcznymi i z cmentarzem rodzinnym właścicieli majątku. Funkcje dworu zmieniono po II Wojnie Światowej, gdy przekształcono go w budynek mieszkaniowy wielorodzinny. Także historyczny układ ruralistyczny założenia folwarcznego został przekształcony i obudowany współczesnymi pojedynczymi budynkami mieszkaniowymi od zachodu i PGRowskimi od wschodu. Przysiółek wymaga włożenia dość dużego wysiłku dla przywrócenia ładu przestrzennego, przede wszystkim jeśli chodzi o uporządkowanie układu ruralistycznego.

4.2.1. Zabytkowe zespoły podworskie

Na przestrzeni wieków osadnictwo wiejskie kształtowało się najpierw w majątkach i folwarkach. Dzieliły się one na 3 podstawowe części, tj. założenie dworsko-parkowe, podwórze gospodarcze oraz kolonie mieszkalną. Nieodzwrotnie więc wsie zlokalizowane na terenie gminy wiejskiej Czarne kształtowały się wokół majątków ziemskich, a ich wielkość i liczba mieszkańców zależała od tego jak folwark prosperował. Wokół folwarków obejmujących mniejszy areał ziemski i/lub tereny mniej wydajne tworzyły się wsie małe, a wokół folwarków o dużym potencjale produkcyjnym i/lub takich w które właściciel ziemski inwestował, powstawały wsie liczne. Wiązało się to więc ze zwiększaniem różnorodności mieszkających tam rzemieślników co powodowało wzrost zakresu świadczonych usług i wytwarzanych towarów.

System taki zachował się do czasu przekształcenia majątków ziemskich i folwarków w PGRy, co ograniczyło mieszkańców do prowadzenia produkcji rolnej. Wtedy właśnie nastąpiło największe przeobrażenie przestrzenne zespołów folwarcznych przez wprowadzenie do nich „nowoczesnej” zabudowy gospodarczej, wielorodzinnych budynków mieszkaniowych dla pracowników PGRów, przekształcenie dworów i pałaców w biura. Jednak degradacja i upadek zabytkowej zabudowy wiąże się bezpośrednio z następującą później zmianą ustrojową, kiedy to grunty wraz z zabudową gospodarczą i podworską weszły w posiadanie Agencji Nieruchomości Rolnych. W tym okresie część PGRów uległa likwidacji, a ich zabudowania zmieniły się w ruinę (np. wieś Raciniewo, przysiółek Malinowo i Sokole Folwark). Zabudowania pozostałych PGRów są użytkowane w różnym stopniu – budynki gospodarcze w większym, natomiast dwory i pałace w znikomym. Ma to wpływ na stan techniczny i stan zachowania zabytkowej tkanki istniejący obiektów.

Ponieważ budynki porzucone nie są w żaden sposób zabezpieczone przed wpływem warunków atmosferycznych, zarastaniem czy dewastacją, ich stan jest bardzo zły. Natomiast budynki użytkowane są remontowane czy uzupełniane nowymi obiektami w sposób niezgodny ze sztuką konserwatorską i bez poszanowania wartości kulturowych, co doprowadziło do degradacji założeń podworskich i ich otoczenia. Chaotycznemu rozwojowi przestrzennemu towarzyszyły przypadkowe parcelacje terenów zabudowanych i parków podworskich. Na terenie gminy wiejskiej Czarne znajduje się 13 historycznie ukształtowanych założeń folwarcznych, zachowanych w mniejszym lub większym stopniu. Założenia podworskie można podzielić na dwie grupy, tj. majątki zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie osadnictwa wiejskiego gburkiego oraz oddalone od ośrodków wiejskich.

Założenia podworskie w oddaleniu od ośrodków wiejskich:

- 1) **Malinowo** - pierwotnie przysiółek złożony był z części pałacowo-parkowej, podwórza gospodarczego i kolonii mieszkalnej. Do naszych czasów dotrwały jedynie pojedyncze zagrody, będące częścią kolonii. Zabudowania gospodarcze rozebrano, a obecne relikty pałacu to ruiny ścian położone na terenie przerzedzonego i zaniedbanego dawnego parku dworskiego.

- 2) **Założenie dworsko-parkowe w Sierpowie** - W kierunku południowo-wschodnim od wsi Sierpowo zlokalizowany był dawny zespół folwarczno-dworski złożony z dworu z parkiem i podwórza gospodarczego, który został przekształcony w PGR i uległ zniszczeniu. Dwór z zabudowaniami gospodarczymi rozebrano, zachowały się jedynie relikty parku. Na miejscu dawnej zabudowy gospodarczej inwestor (przedsiębiorstwo „Zielony Dąb”) wybudował współczesne zabudowania tartaczne, a na miejscu dawnego dworu budynek mieszkalno – biurowy. Zespół dworsko – parkowy w Sierpowie został założony w I połowie XIX wieku w stylu krajobrazowym z elementami stylu francuskiego. Część północno – wschodnią parku stanowi duży kompleks drzewostanu bukowo – lipowego, który od północy otoczony jest aleją lipową ze szpalerami buków po bokach. Od wschodu i południa granicę kompleksu stanowiły stare aleje bukowe. Droga parkowa prowadząca od dworu do wschodniej alei bukowej dzieliła park na dwie części, stanowiąc oś kompozycji. W północnej części usytuowano altanę złożoną z lip, natomiast w południowej części prostokątna polanę. Południowa część przeznaczona była na sad i warzywnik, otoczony strzyżonym żywopłotem klonowo- lipowym. Otoczenie dworu stanowiła od strony wschodniej polana, natomiast od zachodu usytuowany był podjazd, klomb i półkoliście posadzony szpaler klonowy. Głównym budynkiem parku był dwór pochodzący z przełomu XIX i XX w, natomiast od strony południa i zachodu przylegały do parku zabudowania folwarczne. W skład założenia dworsko – parkowego wchodził również jak wyżej zabytkowy park, który został przez nowego właściciela uporządkowany i zagospodarowany. Niestety podczas konserwacji założenia parkowego właściciel popełnił kilka błędów, które należałoby naprawić. Teren parku został obsadzony obcymi historycznie gatunkami zieleni w formie żywopłotu z Thui, nie odtworzono historycznych ścieżek i nie uzupełniono naturalnego runa parku zasiewając je trawą. Działania te spowodowały, że zabytkowy park nie ma znamiona zabytkowego założenia parkowego lecz tworzy wrażenie wytrzebionego lasu z zasianą piłkarską murawą. Niewątpliwą zaletą zachowanego założenia parkowego jest brak podziałów parcelacyjnych. W związku z tym uznając wysiłek inwestora w zakresie pielęgnacji parku, stwierdzić trzeba, że zabrakło fachowej konsultacji konserwatorsko – przyrodniczej, która ukierunkowałaby zamierzenia inwestora w tym zakresie w celu osiągnięcia pożądanego efektu konserwatorskiego. Działania konserwatorskie w Sierpowie powinny polegać przede wszystkim na usunięciu elementów małej architektury i likwidacji nowych nasadzeń , które zostały zrealizowane niezgodnie z zasadami sztuki konserwatorskiej i które są obce historycznym zasadom kształtowania parku.
- 3) **Wronkovo** - zespół folwarczny przekształcony w całości w PGR. Dwór długi czas znajdował się w bardzo złym stanie technicznym, aż w końcu go rozebrano. Park zachował się w postaci zaniedbanych i zdewastowanych reliktyw. Większość zabytkowej zabudowy gospodarczej jest silnie przebudowana lub zastąpiona nowymi budynkami. Przysiółek całkowicie podporządkowany jest funkcji produkcyjnej, właścicielem większości terenów jest spółka EUROFARM. Z przykrością należy

stwierdzić, że na terenie gminy nie występują dobre przykłady użytkowania i zagospodarowania historycznych majątków i folwarków.

Tabela 43. Zabytkowe parki i kompleksy zieleni na terenie miasta i gminy Czarne

Lp.	Miejscowość (Obręb)	Lokalizacja	Rodzaj obiektu	Nr Rejestru Zabytków/ Wojewódzka Ewidencja Zabytków (WEZ)
1.	Czarne	Zamkowa 5	ruiny zamku - zieleni	A-96
2.	Biernatka		park	WEZ
3.	Bińcze		park	A-1594
4.	Domisław		park	WEZ
5.	Łoża		park	WEZ
6.	Malinowo	dz. 192/6	park	WEZ
7.	Raciniewo		park	WEZ
8.	Sierpowo		park	WEZ
9.	Wyczechy		park	A-1581

4.3. Dobra kultury współczesnej

Przez dobra kultury współczesnej należy rozumieć niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak: pomniki, miejsca pamięci, budynki, ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

Obecnie w gminie Czarne nie ma opracowanej listy dóbr kultury współczesnej i brak jest również wniosków o wpisanie na nią jakichkolwiek obiektów.

5. UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-EKONOMICZNE, WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Na jakość życia mieszkańców składa się wiele czynników. Przede wszystkim są to czynniki ekonomiczne (dochody, możliwości podjęcia pracy, itd.). O jakości życia świadczą także warunki mieszkaniowe, czyli sytuacja mieszkaniowa określona poprzez liczbę mieszkań w stosunku do liczby ludności, wielkość mieszkań, stopień wyposażenia sanitarno-technicznego, ich stan techniczny, wiek, itp. Jakość zamieszkiwania jest powiązana także z dojazdem do miejsca pracy, dostępnością usług, dostępnością terenów rekreacji i możliwością wypoczynku, a także obsługą przez układ komunikacyjny. Do uwzględnianych aspektów należą również: potencjał demograficzny regionu (stan ludności, przyrost ludności, struktura wykształcenia) oraz jego rozwój. Przedstawione analizy są podstawą planowania kierunków zmian zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne, wskazują bowiem na obecne i przyszłe potrzeby mieszkańców.

5.1. Potencjał i rozwój demograficzny

Analizy demograficzne wraz z prognozami demograficznymi mają na celu określenie zmian ludnościowych i kierunków, w jakich one zmierzają. Wyniki studiów społeczno-demograficznych określają sytuację społeczną i demograficzną na danym obszarze poprzez rozpoznanie podstawowych kierunków procesów demograficznych i ich diagnozę dla gminy Czarne. Procesy zmian demograficznych są także wskaźnikami jakości życia mieszkańców, ponieważ przez ich rozpoznanie można określić, czy gmina jest dla ludzi atrakcyjna jako miejsce życia, pracy i wypoczynku. Charakter gminy, jej wielkość oraz rozwój gospodarczy mają znaczący wpływ na zmiany ludnościowe gminy.

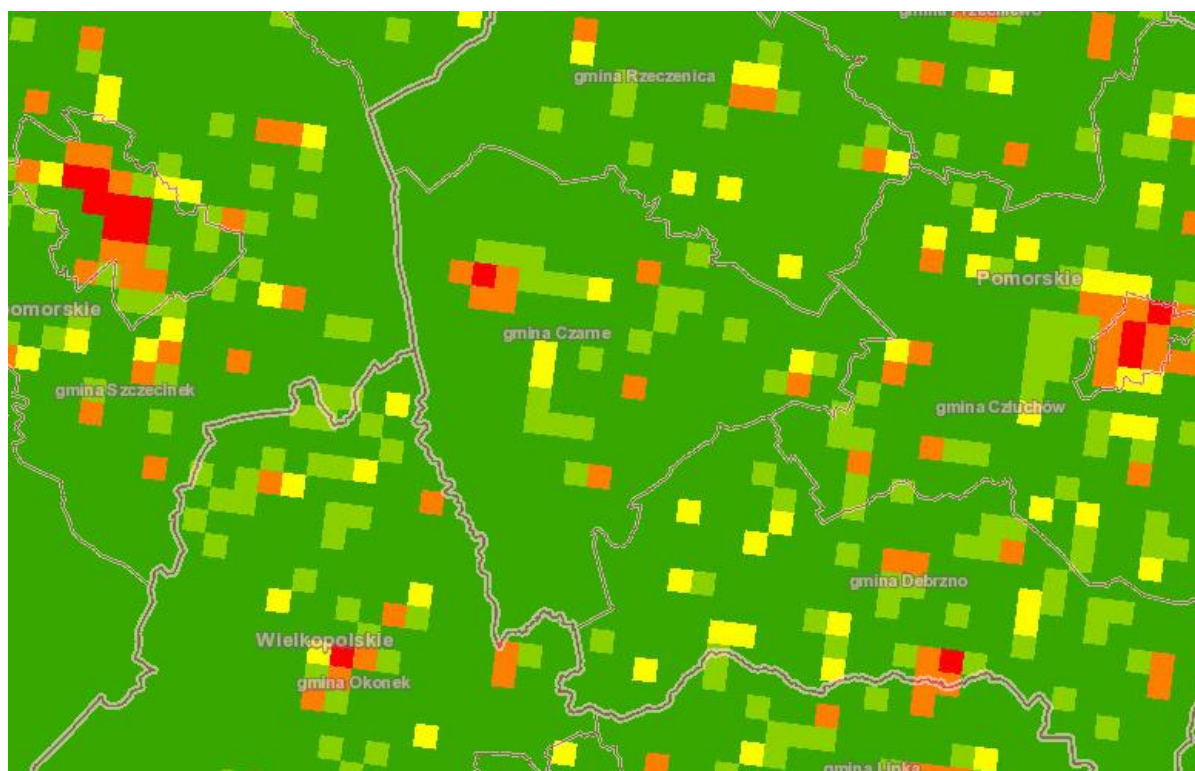
5.1.1. Liczba ludności

Gmina Czarne liczyła 8 881 mieszkańców – dane z ewidencji ludności na dzień 31 grudnia 2019 (lub 9 055 osób – wg GUS). Liczność populacji spada.

Gęstość zaludnienia spadła przez ostatnie lata nieznacznie o 1 osobę przypadającą na 1 km² i przyjęła w 2019 roku wartość 39 osób na 1 km². Jest to współczynnik niemalże dwukrotnie niższy od średniego zaludnienia w województwie pomorskim (124 osoby/km² [GUS, 2019]), przez co analizowana gmina należy w województwie do rejonów słabiej zaludnionych (w ujęciu ogólnopolskim zaludnienie także znajduje się poniżej średniej, która wynosi blisko 123 osoby/km² [GUS, 2019]).

Tabela 44. Liczba mieszkańców zameldowanych na pobyt stały i pobyt czasowy. Źródło: Ewidencja Ludności UMiG Czarne

Nazwa	Stan na 01.01.2019	Stan na 31.12.2019	Różnica
Biernatka	118	118	0
Bińcze	445	452	+ 7
Czarne	5 797	5 720	- 77
Domisław	360	348	- 12
Domyśl	1	1	0
Grabowiec	62	67	+ 5
Janowiec	7	6	-1
Kijno	119	121	+ 2
Krzemieniewo	505	506	+ 1
Lędyczek Drugi	1	3	+ 2
Łoża	84	84	0
Malinowo	15	15	0
Raciniewo	125	130	+ 5
Nadziejewo	175	176	+ 1
Prądy	10	9	- 1
Sierpowo	183	185	+ 2
Sokole	134	138	+ 4
Wierzbnik	4	4	0
Wronkowo	81	76	-5
Wyczechy	726	721	-5
Wygonki	1	1	0
OGOŁEM	8 952	8 881	-71

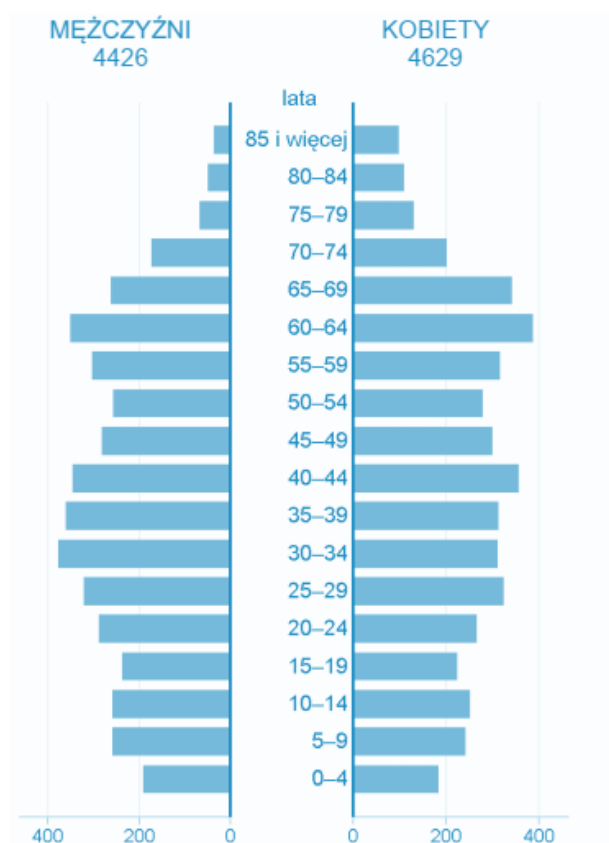

Rysunek 24. Gęstość zaludnienia. Siatka 1 km. Źródło: Geoportal INSPIRE

Jak widać na mapie z naniesioną 1km siatką, największa gęstość zaludnienia ma miejsce w Czarnem, Bińczem, Domisławiu, Krzemieniewie i Wyczechach.

5.1.2. Struktura wieku i płci

Analiza struktury wieku mieszkańców gminy w podziale kohortowym wykazała, że współczynnik feminizacji osiąga szczególnie niskie wartości w przedziale wiekowym 25-29 i 30-34. Również w grupach wiekowych 20-24, 50-54 czy 55-59 obserwuje się wyraźną przewagę ilościową mężczyzn w stosunku do kobiet.

Rysunek 25. Struktura wieku mieszkańców gminy w podziale kohortowym w 2019r.³⁴

Najwyższe wskaźniki osiągnęły przedziały wiekowe od 70-74 i dalej do 84 lat,. Jest to tendencja zgodna z ogólnopolską, świadcząca o nadumieralności mężczyzn w wieku od 65 roku życia. Średni współczynnik feminizacji dla Gminy wynoszący 105 jest zbliżony do wskaźnika dla Polski wynoszącego ponad 106 (106,5 w roku 2019 wg GUS).

W grupie osób w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 16-60 lat, mężczyźni – 16-65 lat) odsetek osób w wieku zdolności do pracy (w ogólnej liczbie ludności) wyniósł w 2019 roku 61,4%, przy czym trzeba pamiętać, że odsetek ludności w wieku produkcyjnym powoli, lecz systematycznie maleje (65,6% w 2010 i 64,0% w 2015 r.). Począwszy od nowego stulecia wiek produkcyjny osiągają coraz mniej liczne roczniki 16-latków. Jednocześnie występuje proces starzenia się zasobów siły roboczej powodowany zwiększaniem się

³⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina Czarne, 2020, US Gdańsk.

liczby osób w wieku co prawda produkcyjnym, jednak uznawanym za niemobilny, tj. powyżej 44 roku życia. Prognozy demograficzne wskazują ponadto, że liczba dzieci i młodzieży będzie się zmniejszać, podobnie jak liczba osób zdolnych do pracy należących do młodszych kategorii wiekowych, wzrastać natomiast będzie kategoria emerytów. Obecnie kategoria osób w wieku przedprodukcyjnym (0-18) stanowi 18,2% populacji mieszkańców gminy Czarne i jest także niższa od wartości sprzed 4 i 9 lat – odpowiednio o 1 i 3,1 punktu procentowego.

Tabela 45. Struktura mieszkańców gminy Czarne według grup ekonomicznych ³⁵

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
w wieku przedprodukcyjnym	%	21,3	19,2	18,2
w wieku produkcyjnym	%	65,6	64,0	61,4
w wieku poprodukcyjnym	%	13,0	16,8	20,5

Ponadto coraz bardziej istotne stają się relacje między poszczególnymi grupami wieku ekonomicznego ludności, co obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego. Obecnie (2019) w gminie Czarne na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 63,0 osoby w wieku nieprodukcyjnym. Wartości te istotnie zmieniały się w ostatnich latach, od wielkości 52,3 (w roku 2010) poprzez wartość 56,4 (w roku 2015). Jednak trend obserwowanych zmian jest niekorzystny dla grupy wieku produkcyjnego.

5.1.3. Ruch naturalny ludności i migracje

Liczba urodzeń w Polsce malała od 1984 roku a do roku 2016, ze skokowym wzrostem w roku 2010. Niska liczba urodzeń dotyczyła zarówno rodzin zamieszkałych w miastach jak i wiejskich, ale natężenie urodzeń na wsi jest w dalszym ciągu wyższe niż w mieście. Od 1989 roku poziom reprodukcji w Polsce nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. Współczynnik dzietności w roku 2016 roku wyniósł 1,36 dziecka, podczas gdy w 2000 roku było to nieznacznie więcej, bo 1,37. Liczba ta w Polsce jest katastrofalnie mała, gdyż zastępowalność pokoleń gwarantuje dopiero współczynnik na poziomie 2,1.

Tabela 46. Ruch naturalny w gminie Czarne w latach 2010-2019 ³⁶

zjawisko	2010	2015	2019
urodzenia żywe ogółem [osób]	123	85	75
urodzenia żywe na 1000 ludności	13,01	9,16	8,24
zgony ogółem [osób]	87	92	89
zgony na 1000 ludności	9,20	9,92	9,78
przyrost naturalny ogółem [osób]	36	-7	-14
przyrost naturalny na 1000 ludności	3,81	-0,75	-1,54

³⁵ GUS, BDL 2020³⁶ GUS, BDL 2020

Przyrost naturalny w Gminie od kilku lat utrzymuje się na poziomie ujemnym, a wskaźniki wynoszą od -0,75 (2015) do -1,54 (2019) osób na 1000 mieszkańców.

Tabela 47. Migracje w gminie Czarne w latach 2010-2019 ³⁷

zjawisko	2010	2015	2019
zameldowania ogółem [osób]	158	0	112
wymeldowania ogółem [osób]	193	0	132
saldo migracji wewnętrznych [osób]	-35	0	-20
saldo migracji na 1000 osób	-3,7	0,0	-2,2
zameldowania z zagranicy [osób]	1	0	7
wymeldowania za granicę [osób]	0	0	1
saldo migracji zagranicznych [osób]	1	0	6
saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	0,11	0,00	0,66

Gmina Czarne charakteryzuje się ujemnym saldem migracji wewnętrznych. Utrzymuje się ono od 2010 poniżej zera i roku 2019 osiągnęło wartość równą (-)2- osób. Najwyższe saldo migracji wystąpiło w roku 2010 i było równe (-)35 osób. Było ono wynikiem największego wskaźnika odpływu ludności z Gminy i o dużo mniejszego napływu. Jednocześnie od kilku lat obserwuje się nieznacznie dodatnie saldo migracji zagranicznych wynoszące od 1 (rok 2010) do 6 osób w roku 2019.

5.1.4. Prognozy demograficzne

Przeprowadzona prognoza rozwoju ludności dla gminy Czarne jest prognozą biologiczną, to znaczy uwzględniającą zmiany spowodowane urodzeniami i zgonami oraz naturalnymi przesunięciami kohort demograficznych w miarę upływu czasu. Prognozowaniem zmian demograficznych objęto 11 lat (lata 2019-2030). Liczba ludności wg. grup wieku i płci została zaprezentowana dla 2020, 2025 i 2030 roku³⁸.

Tabela 48. Prognoza ludności dla gminy Czarne wg GUS na lata 2020-2030 ³⁹.

Płeć	Wiek	2020	2025	2030
Ogółem	Ogółem	9 088	8 899	8 677
	przedprodukcyjny	1 700	1 639	1 467
	produkcyjny	5 471	5 099	4 891
	poprodukcyjny	1 917	2 161	2 319
Mężczyźni	Ogółem	4 470	4 382	4 281
	przedprodukcyjny	855	825	753
	produkcyjny	2 972	2 772	2 686
	poprodukcyjny	643	785	842
Kobiety	Ogółem	4 618	4 517	4 396
	przedprodukcyjny	845	814	714
	produkcyjny	2 499	2 327	2 205
	poprodukcyjny	1 274	1 376	1 477

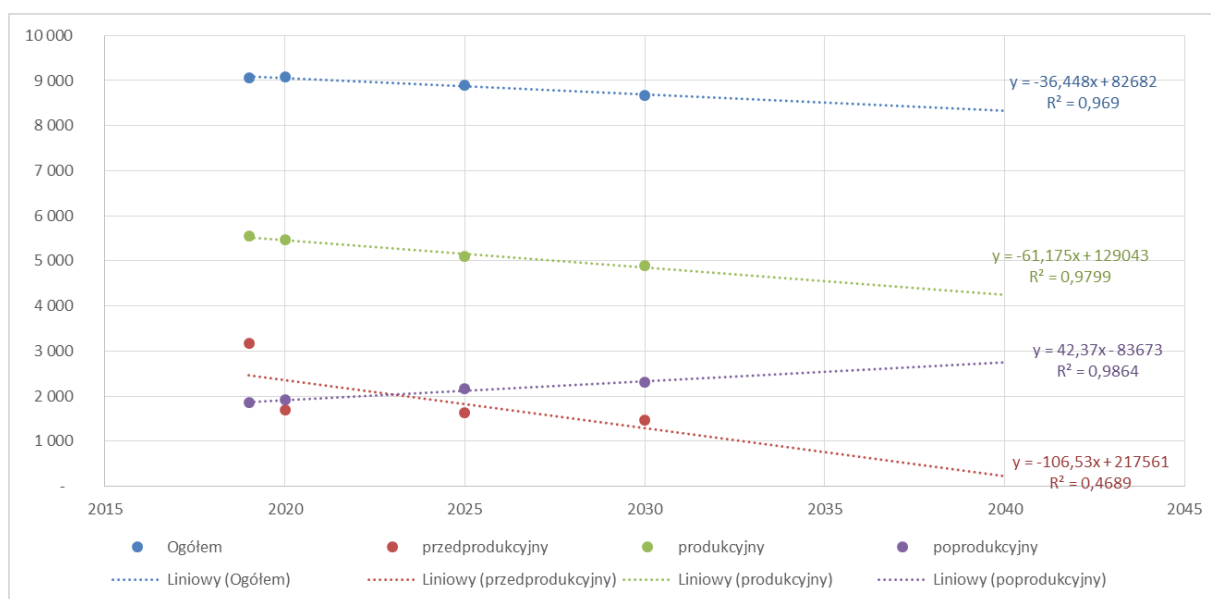
³⁷ GUS, BDL 2020

³⁸ Prognoza ludności gmin 2017-2030, GUS 2017.

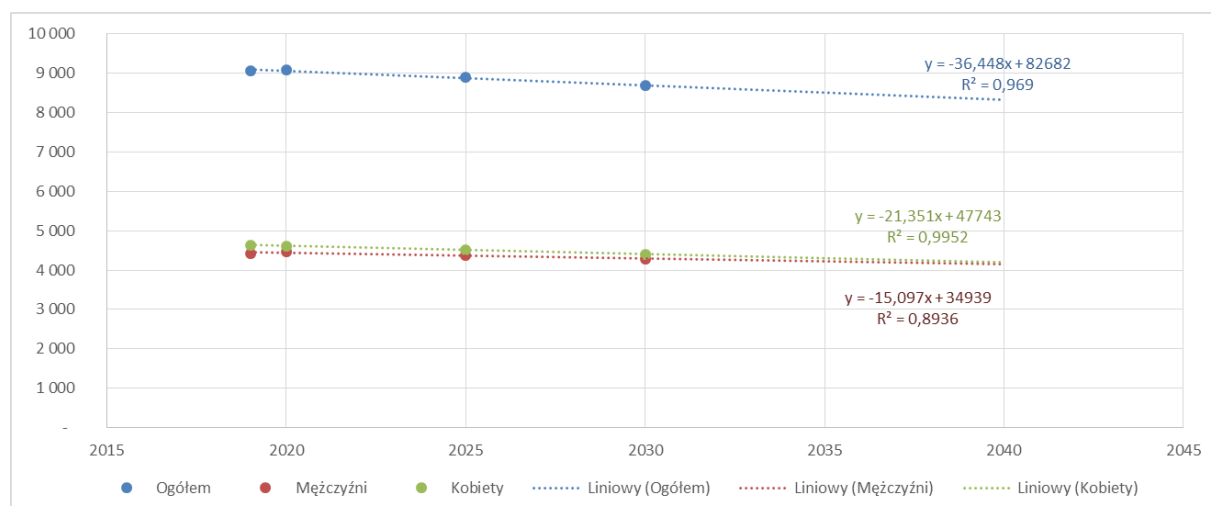
³⁹ GUS, BDL 2020

Wyniki długookresowej prognozy ludności Polski na lata 2008-2030 Głównego Urzędu Statystycznego wskazywały, że w perspektywie kolejnych lat, tzw. horyzontu prognozy, liczba ludności Polski będzie systematycznie zmniejszać się, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wyższe wraz z upływem czasu. Ubytek liczby ludności w stosunku do 2007 r. ma wynieść w końcu horyzontu prognozy ponad 2,2 mln osób, co oznacza 5,6% ludności mniej.

Dokonana na podstawie prognozy GUS projekcja liczby ludności w roku 2040 (regresja liniowa, analiza dla perspektywy 20-letniej) wskazuje, że liczba mieszkańców Gminy zmaleje do poziomu 8 328 osób.

Rysunek 26. Projekcja liczebności populacji Gminy w roku 2030 (2040) wg grup ekonomicznych. Źródło: obliczenia własne

Rysunek 27. Projekcja liczebności populacji Gminy w roku 2030 (2040) wg płci. Źródło: obliczenia własne

Spodziewana (prognozowana) licznosc populacji gminy Czarne w roku 2030 wyniesie 8 677 mieszkańców a w roku 2040: 8 328 mieszkańców (w stosunku do 8 881 osób zamieszkujących gminę w roku 2019 – dane

rzeczywiste). Zmiana ilościowa jest dość duża (spadek o ok. 8% do 2040) jednakże w podobnym tempie maleć będzie ilość mieszkańców w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym a rosnąć w wieku poprodukcyjnym, co stanowić będzie poważne zagrożenie dla demografii Gminy w dalszych latach, o ile nie zostanie wdrożona polityka zmieniająca na dodatni współczynnik migracji wewnętrznych i zewnętrznych, np. poprzez stworzenie dogodnych warunków do osiedlenia się dla osób w wieku produkcyjnym, co niestety wymaga stworzenia odpowiedniej ilości miejsc pracy i/lub warunków do rozwoju przedsiębiorczości. Spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym może być dramatyczny, i w roku 2040 ilość osób w tym wieku może spaść poniżej 400 osób (1/4 obecnej wielkości).

5.2. Rynek pracy i bezrobocie

W rejestrach Powiatowego Urzędu Pracy na dzień 31.12.2019r., zarejestrowane były 273 osób bezrobotnych z terenu Gminy Czarne. Strukturę klientów Urzędu ze względu na wiek i płeć obrazują tabele poniżej.

Tabela 49. Struktura bezrobotnych z Gminy Czarne wg płci - stan na koniec grudnia ⁴⁰

Bezrobotni	2010	2015	2019
Bezrobotni zarejestrowani [ogółem]	887	678	273
Bezrobotni zarejestrowani [kobiety]	468	336	147
Bezrobotni zarejestrowani [mężczyźni]	419	342	126

Tabela 50. Struktura bezrobotnych z Gminy Czarne wg wieku - stan na koniec grudnia ⁴¹

Bezrobotni	2010	2015	2019
Bezrobotni zarejestrowani do 25 roku życia	-	136	41
Bezrobotni zarejestrowani do 30 roku życia	-	218	78
Bezrobotni zarejestrowani powyżej 50 roku życia	-	166	84

Tabela 51. Struktura bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy - stan na koniec grudnia ⁴²

Bezrobotni	2010	2015	2019
Bezrobotni zarejestrowani - ogółem	887	678	273
Długotrwale bezrobotni	-	399	123

W 2018 r. wśród zarejestrowanych w Urzędzie Pracy osób z gminy Czarne, dominowali bezrobotni:

- Kobiety - 53,8% zarejestrowanych bezrobotnych.
- W przedziale wiekowym powyżej 50 roku życia, - 30,7%,
- Długotrwale bezrobotni - 123 osoby (45 % zarejestrowanych terenu Gminy).

⁴⁰ GUS, BDL 2020

⁴¹ GUS, BDL 2020

⁴² GUS, BDL 2020

Statystyki wskazują na malejący trend w zakresie bezrobocia rejestrowanego, co przynajmniej częściowo należy przypisać polepszającej się ofercie na rynku pracy.

Tabela 52. Pracujący w Gminie Czarne - stan na koniec grudnia⁴³

Pracujący	[j.m.]	2010	2015	2019
Pracujący na 1000 ludności - ogółem	osoba	146	159	219
Pracujący ogółem	osoba	1 378	1 473	1 985
Pracujący mężczyźni	osoba	793	690	1 092
Pracujące kobiety	osoba	585	783	893

Zatrudnienie na terenie gminy znajduje około 219 (rok 2019) osób na 1000 mieszkańców, co należy uznać za wskaźnik dobry w gminie o charakterze miejsko-wiejskim, gdyż statystyki nie wykazują osób prowadzących gospodarstwa rolne. Co ważne, wielkość ta systematycznie rosła w minionej dekadzie.

5.3. Warunki mieszkaniowe

Mieszkaniowy zasób Gminy Czarne wg stanu na 31.12.2015 r., obejmuje 354 lokale mieszkalne, o powierzchni użytkowej 16 142 m.kw. oraz 39 lokali o powierzchni 877 m.kw., znajdujących się w budynkach mieszkalnych stanowiących własność Gminy Czarne, względnie w budynkach wspólnot mieszkaniowych.

W gminie Czarne w 2019 r. oddano do użytkowania 13 mieszkań o łącznej powierzchni 1 816 m.kw. W 2019 r. [wg GUS] w mieście Czarne ogólna liczba mieszkań wyniosła 2 026, izb było 7 712, powierzchnia użytkowa wyniosła 139 131 m.kw. Na terenie wiejskim gminy w roku 2019 r. eksploatowano 972 mieszkania (3 786 izb) o powierzchni użytkowej 68 793 m.kw.

W mieście Czarne występuje dominacja zabudowy komunalnej i prywatnej (łącznie stanowią 70% liczny lokali), pozostałe to zakładowe i spółdzielcze. Na obszarze wiejskim gminy Czarne występuje typowa dla obszarów wiejskich dominacja mieszkań prywatnych, najczęściej w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej – ponad 93%.

Tabela 53. Wskaźniki dotyczące zasobów mieszkaniowych.⁴⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2020
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m.kw	67,0	68,4	69,4
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m.kw	20,7	21,8	23,0
mieszkania na 1000 mieszkańców	-	308,4	318,9	331,1
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	-	3,78	3,81	3,84
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	-	3,24	3,14	3,02
przeciętna liczba osób na 1 izbę	-	0,86	0,82	0,79

⁴³ GUS, BDL 2020

⁴⁴ GUS, BDL 2020

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2019 r. wyniosła 23,0 m.kw. i systematycznie rośnie. Jednak wskaźnik ten jest niższy niż przeciętna powierzchnia w województwie pomorskim oraz kraju. Powierzchnia użytkowa mieszkania również wzrosła w stosunku do lat ubiegłych i wskaźnik ten osiąga wartości nieco wyższe niż województwie i kraju.

Tabela 54. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne.⁴⁵

Typ instalacji	Lokalizacja	[j.m.]	2010	2015	2019
wodociąg	ogółem	-	2 884	2 937	2 971
	w miastach	-	1 958	1 994	2 019
	na wsi	-	926	943	952
ustęp spłukiwany	ogółem	-	2 838	2 891	2 925
	w miastach	-	1 940	1 976	2 001
	na wsi	-	898	915	924
łazienka	ogółem	-	2 719	2 772	2 806
	w miastach	-	1 892	1 928	1 953
	na wsi	-	827	844	853
centralne ogrzewanie	ogółem	-	2 322	2 375	2 409
	w miastach	-	1 736	1 772	1 797
	na wsi	-	586	603	612
gaz sieciowy	ogółem	-	1	2	47
	w miastach	-	1	2	47
	na wsi	-	0	0	0

Biorąc pod uwagę liczbę mieszkań na terenie miasta i na terenach wiejskich współczynniki wyposażenia w infrastrukturę techniczno sanitarną [GUS, 2020] różnią się: w sposób nieznaczny w zakresie dostępu do wodociągu: 99,7% w mieście i 97,9% na wsi, przez: wyposażenie w łazienkę: 96,4% w mieście i 87,8% na wsi, po wyposażenie w centralne ogrzewanie: 88,7% w mieście i tylko 63,0% na wsi.

5.4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

5.4.1. Ochrona zdrowia

Podstawowa opieka medyczna świadczona na terenie gminy Czarne opiera się na następujących podmiotach:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MIG-MED", ul. Kościuszki 32,
- NOVO-MED SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ, ul. Wojska Polskiego 8,
- NZOZ Przychodnia Stomatologiczna VIA-MEDICA, ul. Kościuszki 33, 7
- Przychodnia Medycyny Rodzinnej, pl. Wolności 10
- Powiatowe Centrum Rehabilitacji i Terapii Zajęciowej w Czarnem, ul. Zamkowa 19.
- Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, ul. Parkowa 4,
- Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, Krzemieniewo 16,
- Gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, ul. Leśna 2,

⁴⁵ GUS, BDL 2020

Ponadto na terenie miasta zlokalizowana są:

- Ambulatorium z Izbą Chorych Zakładu Karnego w Czarnem, ul. Pomorska 1,
- Szpital Zakładu Karnego w Czarnem, ul. Pomorska 1.

Tabela 55.Ochrona zdrowia⁴⁶.

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
porady lekarskie ogółem	-	-	43 750	39 437
przychodnie ogółem	ob.	4	6	5
niepubliczne	ob.	4	-	-
przychodnie na 10 tys. ludności	ob.	4	6	6

Na terenie gminy działają dwie apteki, obie w Czarnem.

Tabela 56.Farmacja.⁴⁷

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
apteki	ob.	3	2	2
mgr farmacji	osoba	3	3	2
ludność na aptekę ogólnodostępną	osoba	3 146	4 647	4 528

5.4.2. Opieka społeczna

Na obszarze i gminy funkcjonuje Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy ul. Leśnej 4, który udziela pomocy społecznej w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.

Tabela 57.Placówki stacjonarnej pomocy społecznej⁴⁸

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
placówki (z filiami)	ob.	1	1	1
domy pomocy społecznej	ob.	1	1	1
miejsca (łącznie z filiami)	msc.	197	197	199
mieszkańcy (łącznie z filiami)	osoba	187	191	195
mieszkańcy (łącznie z filiami) na 1000 ludności	osoba	20	21	21
mieszkańcy - przewlekłe psychicznie chorzy	osoba	187	191	195

Posiada on opracowanie w formie strategii rozwiązywania problemów społecznych, której głównym celem jest: eliminowanie zagrożeń, pomoc społeczna, minimalizowanie strat związanych z problemami mieszkańców gminy, zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osób znajdujących się w sytuacji trudnej, pomoc finansowa, pomoc w zmianie dotychczasowej sytuacji życiowej, zwiększanie dostępności pomocy medycznej, psychologicznej, terapeutycznej, rehabilitacyjnej i prawnej dla osób znajdujących się w sytuacji trudnej, profilaktyka, edukacja.

⁴⁶ GUS, BDL 2020

⁴⁷ GUS, BDL 2020

⁴⁸ GUS, BDL 2020

Adresatem strategii są osoby zagrożone wykluczeniem społecznym: alkoholicy, narkomani, osoby uzależnione po zakończonym leczeniu; długotrwale bezrobotni; bezdomni; opuszczający zakład karny; chorzy psychicznie (z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, upośledzeni umysłowo); emigranci (bez prawa stałego pobytu na terytorium RP); inni zagrożeni wykluczeniem społecznym: kobiety z terenów popegeerowskich, dzieci z rodzin patologicznych itp.

Tabela 58. Gospodarstwa domowe i osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej.⁴⁹

Wyszczególnienie		[j.m.]	2010	2015	2019
Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego					
	ogółem	gosp.	557	405	280
	poniżej kryterium dochodowego	gosp.	489	274	142
	powyżej kryterium dochodowego	gosp.	68	131	138
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku					
	ogółem	osoba	1 700	1 148	722
	poniżej kryterium dochodowego	osoba	1 480	710	336
	powyżej kryterium dochodowego	osoba	220	438	386
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		osoba	1 798	1 237	793

Do największej grupy wymagającej wsparcia, należą bezrobotni, ludzie cierpiący z powodu ubóstwa, ludzie długotrwale lub ciężko chorzy, niepełnosprawni oraz grupa mieszkańców bezradnych w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

Tabela 59. Korzystający i kwoty świadczeń rodzinnych⁵⁰

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	-	486	301	259
dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny - ogółem	osoba	1 070	613	565
dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	osoba	960	564	533
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	%	47,7	31,1	31,7
kwota świadczeń rodzinnych	tys. zł	3 572	3 130	3 541
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	tys. zł	1 869	1 120	1 154
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	tys. zł	1 148	1 043	1 010

Obecnie na terenie Gminy nie funkcjonują placówki resocjalizacyjne.

Tabela 60. Placówki socjalizacyjne⁵¹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
placówki ogółem	ob.	0	1	0
miejsca ogółem	msc.	0	30	0
wychowankowie ogółem	osoba	0	23	0
wychowankowie, dziewczęta	osoba	0	13	0
wychowankowie, chłopcy	osoba	0	10	0

⁴⁹ GUS, BDL 2020⁵⁰ GUS, BDL 2020⁵¹ GUS, BDL 2020

5.4.3. Żłobki

Opieką żłobkową objęte jest w Gminie 25 dzieci, co stanowi 12,0% dzieci w wieku do 3 lat. Jediną placówką o tym charakterze na terenie Gminy jest Gminny Żłobek w Czarnem, ul. Wojska Polskiego 1.

Tabela 61. Żłobki i opieka nad dziećmi do lat 3.⁵²

Wyszczególnienie		[j.m.]	2010	2015	2020
Dzieci w wieku do 3 lat ogółem	ogółem	osoba	348	256	208
dzieci w wieku do 3 lat ogółem	w miastach	osoba	221	164	130
dzieci w wieku do 3 lat ogółem	na wsi	osoba	127	92	78
Dzieci objęte opieką w żłobkach	ogółem	osoba	0	0	25
dzieci objęte opieką w żłobkach	w miastach	osoba	0	0	25
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	ogółem	%	0,0	0,0	12,0
odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach	w miastach	%	0,0	0,0	19,2
Żłobki		ob.	-	0	1
miejsca w żłobkach		msc.	-	0	25

5.5. Oświata i wychowanie

5.5.1. Edukacja przedszkolna

Przeciętnie w gminie edukacją przedszkolną objęte jest ok 71,7% dzieci w wieku 3-4 lata i 80,6% dzieci w wieku 4-6 lat. Przy czym wskaźniki pokazują, że wiele dzieci zamieszkałych na wsi uczęszcza do przedszkola w Czarnem.

Tabela 62. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym⁵³

Wyszczególnienie		[j.m]	2010	2015	2019
ogółem	dzieci w wieku 3 - 4 lat	%	39,3	49,1	71,7
w miastach		%	62,8	69,3	104,0
na wsi		%	0,0	12,0	21,5
ogółem	dzieci w wieku 4 - 6 lat	%	65,1	-	80,6
w miastach		%	84,5	-	100,6
na wsi		%	30,9	-	46,3

Wszystkie dzieci uczęszczające do przedszkoli korzystają z edukacji w placówkach prowadzonych przez Gminę.

Tabela 63. Dzieci objęte opieką przedszkolną.⁵⁴

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
ogółem	osoba	214	172	213
W przedszkolach prowadzonych przez jednostki samorządu gminnego	osoba	140	172	213
chłopcy	osoba	110	94	95
dziewczęta	osoba	104	78	118

⁵² GUS, BDL 2020⁵³ GUS, BDL 2020⁵⁴ GUS, BDL 2020

W Gminie działają dwie placówki przedszkolne:

- Przedszkole Gminne w Czarnem, ul. Parkowa 7,
- Przedszkole Wojskowe przy ul. Świerczewskiego 4,

Tabela 64. Dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych⁵⁵

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
ogółem	osoba	34	33	50
chłopcy	osoba	14	20	25
dziewczęta	osoba	20	13	25

5.5.2. Edukacja szkolna

Na terenie gminy funkcjonuje łącznie 5 szkół przeznaczonych dla dzieci i młodzieży:

- Szkoły podstawowe w Wyczachach, Krzemieniewie i Czarnem oraz Publiczna Szkoła Podstawowa Społecznego Towarzystwa Oświatowego Bińcze,
- Zespołu Szkół Ponadpodstawowych w Czarnem, prowadzącego edukację (rok szkolny 2020/2021) w:
 - Liceum Ogólnokształcącym
 - Branżowej Szkole I stopnia
 - Branżowej szkole II stopnia
 - Technikum Ekonomicznym
 - Technikum Informatycznym
 - Technikum Reklamy
 - Technikum Technologii Drewna.

Edukacja dorosłych prowadzona jest w ponadpodstawowej szkole w Zakładzie Karnym przy ul. Pomorskiej 1.

Współczynnik scholaryzacji jest wysoki, ale równoległe do reformy oświatowej daje się zaobserwować spadek do poziomu 82,54% (w roku 2019).

Tabela 65. Współczynnik scholaryzacji⁵⁶

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
szkoły podstawowe	%	95,47	90,06	82,54
gimnazja	%	90,21	72,76	-

⁵⁵ GUS, BDL 2020

⁵⁶ GUS, BDL 2020

Tabela 66. Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych⁵⁷

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
szkoły	ob.	4	4	4
prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	ob.	3	3	3
prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia	ob.	1	1	1
Pomieszczenia szkolne	-	46	-	-
prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	-	40	-	-
prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia	-	6	-	-
Oddziały w szkołach	-	36	37	49
prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	-	33	34	47
prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia	-	3	3	2
Uczniowie ogółem	osoba	590	634	695
prowadzone przez jednostki samorządu gminnego	osoba	576	630	690
prowadzone przez organizacje społeczne i stowarzyszenia	osoba	14	4	5

Tabela 67. Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych⁵⁸

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
Szkoły	ob.	1	1	-
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	-	-	1	-
Oddziały ogółem	-	3	3	-
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	-	-	3	-
Uczniowie ogółem	osoba	61	61	-
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	osoba	-	61	-

Tabela 68. Technika dla młodzieży bez specjalnych⁵⁹

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
Technika ogółem	ob.	1	1	1
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	ob.	-	1	1
Oddziały ogółem	-	7	4	6
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	-	-	4	6
Uczniowie ogółem	osoba	103	49	111
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	osoba	-	49	111

Tabela 69. Licea ogólnokształcące dla młodzieży bez specjalnych⁶⁰

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
Licea ogółem	ob.	1	1	1
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	ob.	1	1	1
Oddziały w szkołach ogółem	-	4	6	4
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	-	4	6	4
Uczniowie ogółem	osoba	99	123	106
prowadzone przez samorząd powiatowy - powiaty ziemskie	osoba	99	123	106

⁵⁷ GUS, BDL 2020⁵⁸ GUS, BDL 2020⁵⁹ GUS, BDL 2020⁶⁰ GUS, BDL 2020

Tabela 70. Licea ogólnokształcące dla dorosłych⁶¹

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
Licea ogółem	ob.	0	1	1
prowadzone przez jednostki administracji rządowej (centralnej)	ob.	0	1	1
Oddziały ogółem	-	0	3	2
prowadzone przez jednostki administracji rządowej (centralnej)	-	0	3	2
Uczniowie ogółem	osoba	0	60	47
prowadzone przez jednostki administracji rządowej (centralnej)	osoba	0	60	47

Tabela 71. Zdawalność egzaminów maturalnych⁶²

Wyszczególnienie	[j.m]	2010	2015	2019
szkoły ponadgimnazjalne zawodowe	%	83,3	87,5	-
szkoły ponadgimnazjalne zawodowe - kobiety	%	-	-	-
szkoły ponadgimnazjalne zawodowe - mężczyźni	%	-	-	-
licea ogólnokształcące	%	95,2	97,6	-
licea ogólnokształcące - kobiety	%	-	-	-
licea ogólnokształcące - mężczyźni	%	-	-	-

Zdawalność egzaminów maturalnych (dane za rok 2015) była na wysokim poziomie, dla porównania wynosiła ona w Polsce w ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych 71,4%, w liceach ogólnokształcących 86,6%, w województwie pomorskim odpowiednio: 72,1% i 84,0% a w powiecie człuchowskim: 57,1% i 91,6%.

5.6. Kultura i sztuka

5.6.1. Instytucje kultury

Na terenie miasta funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury (ul. Kolejowa 14). Służy on rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb kulturalnych mieszkańców miasta i gminy, upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury oraz propagowaniu obrzędowości ludowej i obyczajów kulturalnych. Ponadto na terenie miasta funkcjonuje m.in. Biblioteka Miejska przy ul. Kościuszki (z filią w Wyczechach), która jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Oprócz Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Czarnem, praktycznie w każdej wsi obrębowej (poza łożą) zlokalizowana jest świetlica wiejska. Działają one na potrzeby imprez środowiskowych inicjowanych przez lokalnych liderów, a także w okresie ferii zimowych i wakacji, podczas których przeprowadzane są zajęcia przez instruktorów MGOK oraz opiekunów świetlic.

⁶¹ GUS, BDL 2020

⁶² GUS, BDL 2020

Tabela 72. Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice⁶³

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
Ogółem ośrodków	ob.	-	1	1
Imprezy	szt.	-	140	100
uczestnicy imprez	osoba	-	16 400	8 560
liczba uczestników imprez na 1000 ludności	osoba	-	1 767,6	940,6
Grupy artystyczne	szt.	-	7	6
członkowie grup artystycznych	osoba	-	123	93
Koła / kluby / sekcje	szt.	-	12	11
członkowie kół / klubów / sekcji	osoba	-	560	155

Tabela 73. Biblioteki publiczne⁶⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
biblioteki i filie	ob.	2	2	2
pracownicy bibliotek	osoba	2	3	4
księgozbiór	wol.	18 615	16 085	16 037
czytelnicy w ciągu roku	osoba	588	834	942
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	wol.	9 957	14 097	18 838

5.6.2. Imprezy

Najważniejsze imprezy w Gminie Czarne 2019 roku:⁶⁵

03.03.2019 r. Ogólnopolski Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Burmistrz Miasta i Gminy Czarne

13.04.2019r. V Czarneński Kiermasz Wielkanocny

08.06.2019r. Dni Gminy Czarne

15.06.2019r. I Festiwal Pieśni i Piosenek Maryjnych "O Maryi Śpiewamy" w Bińczu

10.08.2019r. XV Festiwal Folklorystyczny "Krajobrazy Sceny Ludowej"

14.09.2019r. Dożynki Powiatowo-Gminne w Nadziejewie

11.11.2019r. Ogólnopolski Turniej Tenisa Stołowego z okazji Narodowego Święta Niepodległości o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy Czarne

11.11.2019r. Uroczyste obchody Narodowego Święta Niepodległości w Czarnem

09.11.2019r. V Ćwiećmaraton Komandosa "Czarno to widzę"

14.12.2019r. VI Czarneński Jarmark Bożonarodzeniowy

Gmina poprzez akcje "Gmina Czarne na pełnym gazie" oraz "Czarne biega" promuje Gminę podczas różnych imprez i wydarzeń w całej Polsce. Np. w dniu 28.04.2019r. Koła Gospodyń Wiejskich działające na terenie Gminy Czarne uczestniczyły w XVI Turnieju Kół Gospodyń Wiejskich Województwa Pomorskiego w Żukowie.

⁶³ GUS, BDL 2020

⁶⁴ GUS, BDL 2020

⁶⁵ Raport o stanie Gminy Czarne za rok 2019, Burmistrz Czarne, 29.05.2020

Tabela 74. Imprezy i uczestnicy imprez⁶⁶

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
Imprezy ogółem	szt.	-	140	100
seanse filmowe	szt.	-	45	15
wystawy	szt.	-	15	2
festiwale i przeglądy artystyczne	szt.	-	1	1
koncerty	szt.	-	1	4
prelekcje, spotkania, wykłady	szt.	-	40	50
imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne	szt.	-	10	9
konkursy	szt.	-	15	3
pokazy teatralne	szt.	-	6	6
konferencje	szt.	-	1	0
warsztaty	szt.	-	6	10
Uczestnicy imprez ogółem	osoba	-	16 400	8 560
seanse filmowe	osoba	-	1 400	400
wystawy	osoba	-	1 700	200
festiwale i przeglądy artystyczne	osoba	-	1 200	150
koncerty	osoba	-	50	1 500
prelekcje, spotkania, wykłady	osoba	-	2 600	2 200
imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne	osoba	-	6 000	3 200
konkursy	osoba	-	1 150	210
pokazy teatralne	osoba	-	800	500
konferencje	osoba	-	1 000	0
warsztaty	osoba	-	500	200

5.7. Sport, turystyka i rekreacja

5.7.1. Sport

Na terenie gminy w roku 2018 działało 5 klubów sportowych:

- Uczniowski Klub Sportowy CHAMPION CZARNE
- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarne
- Ludowy Klub Sportowy „Sokół” Wyczechy
- Ludowy Zespół Sportowy „Skra” Bińcze
- Czarnińskie Stowarzyszenie Tenisa Ziemnego.

⁶⁶ GUS, BDL 2020

Tabela 75. Kluby sportowe, kadra i członkowie.⁶⁷

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2018
Kluby sportowe	szt.	3	-	5
Członkowie	osoba	406	-	385
Ćwiczący ogółem	osoba	350	-	348
ćwiczący mężczyźni	osoba	347	-	275
ćwiczący kobiety	osoba	3	-	73
Ćwiczący do lat 18 ogółem	osoba	170	-	259
ćwiczący do lat 18 chłopcy	osoba	170	-	186
ćwiczący do lat 18 dziewczęta	osoba	0	-	73
Sekcje sportowe	szt.	5	-	14
Trenerzy	osoba	6	-	10
Instruktorzy sportowi	osoba	1	-	4
Inne osoby prowadzące zajęcia sportowe	osoba	5	-	8

Ogółem w roku 2018 aktywnie w zajęciach sportowych uczestniczyło 348 osób (wielkość stabilna w mijającej dekadzie) w 14 sekcjach, ćwicząc i trenując pod okiem 22 osób prowadzących zajęcia sportowe (trenerzy, instruktorzy i inne osoby). Przy czym liczba personelu wykwalifikowanego wzrosła w okresie 2010-2018 blisko dwukrotnie.

Najważniejszym obiektem sportowym w Gminie jest stadion leśny, przy którym wybudowano boisko wielofunkcyjne i piłkarskie w ramach programu „Orlik”.

Ponadto przy Zespole Szkół im. Jana Pawła II przy ul. Leśna 2 istnieje nowoczesne boisko wielofunkcyjne. W 2019 roku zostały wybudowane siłownie napowietrzne:

- Otwarta Strefa Aktywności, która powstała w Czarnem na tzw. cyplu
- Siłownia plenerowa w Parku Miejskim w ramach projektu "Zmieniamy Czarne na Zielone".

5.7.2. Obiekty noclegowe i gastronomiczne

Miasto i Gmina Czarne to obszar o wysokim potencjale przyrodniczo-krajobrazowym sprzyjającym rozwojowi specyficznemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej. Potencjał ten pozostaje jednak w dużej mierze niewykorzystany. Nie są to tereny o walorach, które sprzyjałyby turystyce pobytowej ze względu na brak dużych otwartych zbiorników wodnych. Dla rozwoju turystyki kwalifikowanej decydujące znaczenie mają rzeki Gwda, Czernica, Szczyra i Gnilec oraz zróżnicowane topograficznie szlaki piesze i rowerowe, drogi polne i leśne o bardzo zróżnicowanej rzeźbie terenu oraz pięknych i otwartych panoramach pól i łąk.

Na terenie miasta i gminy zlokalizowany jest tylko jeden całoroczny obiekt noclegowy – „Nad Czernicą”. Wg danych GUS obiekt w roku 2019 oferował 64 miejsca noclegowe. Brak w zestawieniach statystycznych⁶⁸

⁶⁷ GUS, BDL 2020

aktywnych obiektów agroturystyki, choć na serwisach i mapach pojawiają się obiekty, np. Gospodarstwo „Pasieka Eko-Barć 1954” w Biernatce.⁶⁹

Tabela 76. Obiekty noclegowe - hotele⁷⁰

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019	2020
Obiekty	ob.	-	0	1	1
Miejsca	msc.	-	0	64	64

Na terenie miasta, w hotelu „Nad Czernicą” znajdują się restauracja i bar- „Pub 2000”. Ponadto ofertę gastronomiczną miasta i gminy tworzy

- Restauracja „Klubowa”
- Smażalnia „Złota Rybka”
- „Pasha Kebab”
- Pizzeria (Dom Towarowy),
- Restauracja „Balkon babki”
- „U jasnego Dziada”.

Tabela 77. Placówki gastronomiczne w turystycznych obiektach noclegowych⁷¹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019	2020
ogółem	ob.	-	-	2	2
restauracje	ob.	-	-	1	1
bary i kawiarnie	ob.	-	-	1	1

5.7.3. Turystyka kwalifikowana

Jest to wspólne określenie rodzajów turystyki takich jak: piesza nizinna, piesza górską oraz narciarska, turystyka kolarska, kajakowa, motorowa i żeglarska, itp.

Turystyka piesza. Przez obszar gminy przebiega szlak pieszy PTTK:

- Szlak „KORMORANÓW” - długość 75 km, Gwda Mała - Czarne - Rezerwat "Cisy w Czarnem" - Międzybórz - Rezerwat "Bocheńskie Błota" - Pakotulsko - Rezerwat "Osiedle Kormoranów" - Przechlewo - Jezioro Linowskie - Jezioro Gostyńskie - Stara Rogoźnica - Rezerwat "Jezioro Sporackie" – Babilon.

Turystyka rowerowa. Przez obszar miasta i gminy Czarne przebiegają szlaki rowerowe:

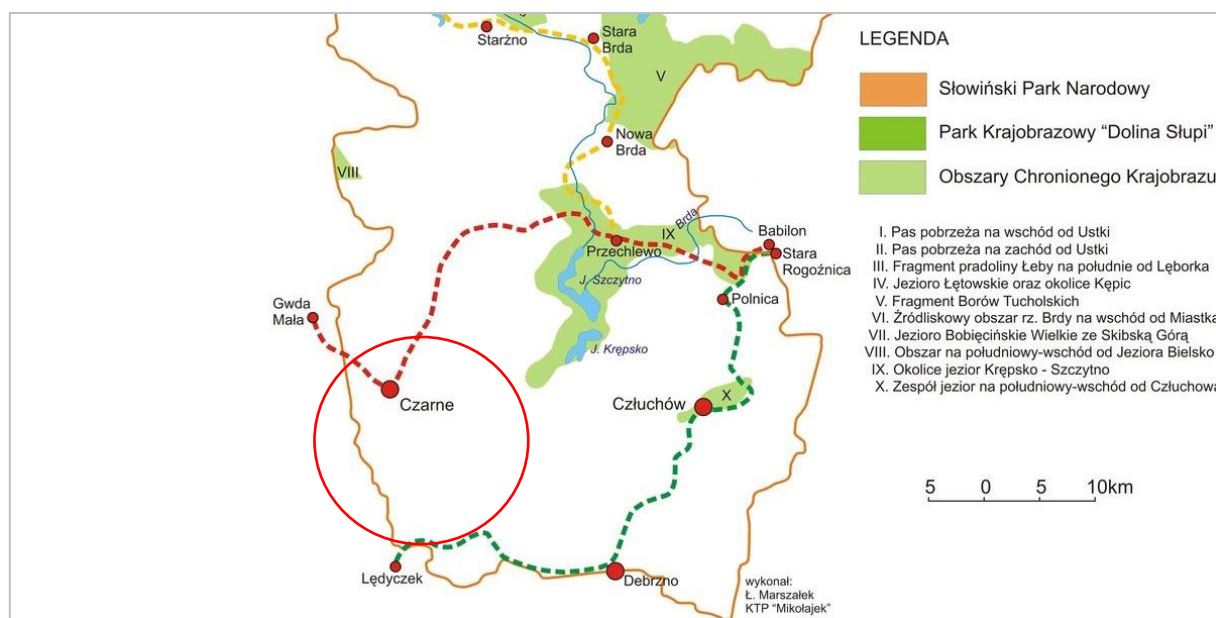
⁶⁸ GUS, BDL 2020

⁶⁹ <https://mapa.targeo.pl/>

⁷⁰ GUS, BDL 2020

⁷¹ GUS, BDL 2020

- **„Trasa Cisowa”** Czarne – Międzybórz – Sporysz – Suszka – Płocisz – Koczała o długości ok. 32 km; główne atrakcje szlaku to pozostałości zamku krzyżackiego, kościół parafialny, rezerwat „Cisy w Czarnem”, kościół pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Międzybórz.
- **„Szlak Doliny Gwdy”** Czarne – Domyśl – Prądy – Lędyczek o długość około 19,5 km. Główne atrakcje szlaku to kościół parafialny w Czarnem, rezerwat „Dolina Gdwy”.
- **„Trasa hetmana Koniecpolskiego”** Człuchów – Skórzewo – Krępsk – Olszanowo – Łoża – Raciniewo – Domistaw – Czarne o długości około 40 km. Główne atrakcje szlaku to rezerwat „Sosny”, kościół pod wezwaniem Św. Jakuba Apostoła w Krępku, jezioro Krępsko, grodziska nad jeziorem Krępsko, kościół pod wezwaniem Św. Franciszka w Olszanowie, głaz narzutowy w Olszanowie, zabudowa podworska w Łoży, kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Raciniewie.
- **„Trasa morenowa”** Czarne – Przyrzecze – Beńsk – Gockowo – Zalesie – Grodzisko – Gwieździn – Rzewnica – Pakotulsko – Przechlewo długości ok. 34 km. Główne atrakcje szlaku to kościoły w Czarnem, głaz narzutowy w grodzisku, Ośrodek Wypoczynkowy w Rzeczenicy, kościół w Gwieździnie pod wezwaniem Św. Marcina Biskupa.
- **„Szlak Margrabiów”** Debrzno – Gniewno – Rozwory – Cierzenie – Skoworniki – Domistaw – Czarne o długości ok. 31 km. Główne atrakcje szlaku to kościoły w Debrznie pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP, dolina Debrzynki, rezerwat Miłachowo, kościół pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP w Czarnem.

Rysunek 28. Przebieg szlaków PTT regionu słupskiego (fragment południowy).⁷²

Turystyka wodna. Przez obszar miasta i gminy Czarne przebiegają szlaki turystyczno-kajakowe:

⁷² <http://www.slupsk.pttk.pl/szlaki.html>

- „**szlak kajakowy rzeką Czernicą**” biegnie od ujścia rzeki Chechło w okolicach wsi Brzezie poprzez Sporysz i Czarne do rzeki Gwdy, a następnie rzeką Gwdą aż do Piły. Szlak Czernicą jest bardzo malowniczy, urozmaicony i na niektórych odcinkach dość trudny. Początkowo rzeka płynie przeważnie pośród łąk, pól i lasów. Następnie przecina duże obszary leśne, przyjmuje z prawej rzekę Białą, mija miasteczko Czarne i wpada do Gwdy jako jej lewobrzeżny dopływ.
- „**szlak kajakowy rzeki Gwdy**” ma maksymalną długość 145km i można nim przepłynąć z Drężna (zaczynając na jez. Studnica) do Piły. Szlak jest bardzo malowniczy i urozmaicony, przecina zarówno łagodne rozlewiska jak i wartkie odcinki rzeki. Przepłynięcie całego szlaku zajmuje ok. 8 dni. Zazwyczaj wycieczki kajakowe organizowane są na odcinkach:
- „**szlak kajakowy rzeką Szczyrą**” zaczyna się od mostu betonowego na drodze powiatowej Krzemieniewo-Buszkowo i na terenie gminy Czarne biegnie przez Bińcze, Skowarniki, LędyczekII i Prądy. Spływ można zakończyć w przysiółku Prądy, gdyż Szczyra wpada tam do Gwdy lub wpłynąć na jej spokojne na tym odcinku wody, wkraczając na którą, można dopłynąć do Piły. Szczyra jest malowniczą rzeką biegnącą przez zwarte kompleksy leśne. Kajakiem mija się liczne bobrowiska i ślady urzędowania bobrów a także rozległe torfowiska źródłiskowe. Teren wokół rzeki bywa momentami podmokły.

Rysunek 29. Szlaki kajakowe.⁷³

Odrębną formę turystyki kwalifikowanej stanowi **turystyka weekendowa**. Sprzyjają temu naturalne uwarunkowania gminy, charakteryzujące się dużą lesistością, gdzie realizować można w wyznaczonych miejscach na obrzeżach lasów parkingi leśne dla osób uprawiających turystykę pieszą i grzybobranie.

⁷³ <https://pomorskie.eu/wp-content/uploads/2020/07/34ad3495-47fb-4cd1-aa9d-6510a118a653.jpg>

5.8. Przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość

5.8.1. Pozarolnicza działalność gospodarcza

Na terenie Gminy Czarne działają różne podmioty gospodarcze, np. przedsiębiorstwa produkcyjne, usługowe, handlowe, rolne. Wg GUS ogółem w gminie w roku 2019 funkcjonowało 651 przedsiębiorstw. Większość z nich to przedsiębiorstwa mikro – do 9 osób zatrudnionych: ich liczba wynosiła łącznie 627 przedsiębiorstw, co stanowiło 96,3%.

Tabela 78. Podmioty wg klas wielkości⁷⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	-	629	625	651
0 - 9	-	599	596	627
10 - 49	-	24	23	19
50 - 249	-	4	4	3
250 - 999	-	2	2	2

Najliczniej reprezentowane były sektory poza rolnictwem, leśnictwem łowiectwem i rybactwem (Sekcja „A” PKD 2007) oraz poza przemysłem i budownictwem (Sekcje „C” i „F”), w większości obejmujące szeroko pojęte handel i usługi. Takich przedsiębiorstw w gminie, w roku 2019 było 73,9%.

Tabela 79. Podział gospodarki według PKD 2007

Sekcja	Opis sekcji
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
Sekcja F	Budownictwo
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Sekcja J	Informacja i komunikacja
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
Sekcja P	Edukacja
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
Sekcja S	Pozostała działalność usługowa
Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

⁷⁴ GUS, BDL 2020

Tabela 80. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007⁷⁵

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	-	629	625	651
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	38	36	35
przemysł i budownictwo	-	116	131	135
pozostała działalność	-	475	458	481

Najliczniejszą grupą przedsiębiorstw są osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ich liczba w roku 2019 wynosiła 406 przedsiębiorstw, co stanowi 62,4% wszystkich firm gminy. Spośród tej kategorii przedsiębiorstw najliczniej reprezentowane były podmioty prowadzące działalność w sektorze „Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle”.

Tabela 81. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007⁷⁶

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	-	-	383	406
Sekcja A	-	-	23	22
Sekcja C	-	-	47	39
Sekcja D	-	-	2	2
Sekcja E	-	-	7	6
Sekcja F	-	-	53	72
Sekcja G	-	-	123	125
Sekcja H	-	-	34	31
Sekcja I	-	-	5	4
Sekcja J	-	-	3	6
Sekcja K	-	-	8	8
Sekcja M	-	-	22	22
Sekcja N	-	-	11	12
Sekcja P	-	-	0	3
Sekcja Q	-	-	26	29
Sekcja R	-	-	2	3
Sekcje S, T, U	-	-	17	22

Spośród pozostałych form najczęściej występują spółki cywilne: 32 podmioty i spółki prawa handlowego: 19 podmiotów. W krajobrazie gospodarczym Gminy występują też spółdzielnie (4), gminne samorządowe jednostki organizacyjne (4) i powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne (2 firmy).

⁷⁵ GUS, BDL 2020⁷⁶ GUS, BDL 2020

Tabela 82. Podmioty gospodarki narodowej wg formy prawnej⁷⁷

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
Przedsiębiorstwa państwowe ogółem	-	-	1	0
Przedsiębiorstwa państwowe w sekcjach B,C,D,E	-	-	1	0
Spółdzielnie ogółem	-	-	7	4
Spółdzielnie w sekcji A	-	-	1	0
Spółdzielnie w sekcjach B,C,D,E	-	-	2	1
Spółdzielnie w sekcji F	-	-	1	0
Spółdzielnie w sekcji L	-	-	3	3
Spółki handlowe ogółem	-	-	20	19
Spółki handlowe - w sekcjach B,C,D,E	-	-	9	8
Spółki handlowe - w sekcji G	-	-	3	2
Spółki handlowe - w sekcji L	-	-	1	0
Spółki handlowe - z ograniczoną odpowiedzialnością razem	-	-	20	19
Spółki cywilne ogółem	-	-	34	32

Tabela 83. Gminne i powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne wg PKD 2007⁷⁸

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
gminne samorządowe jednostki organizacyjne				
ogółem	-	9	3	5
w sekcji O	-	1	1	1
w sekcji P	-	6	0	0
w sekcji Q	-	1	1	3
w sekcji R	-	1	1	1
powiatowe samorządowe jednostki organizacyjne				
ogółem	-	7	3	2
w sekcji O	-	1	2	1
w sekcji P	-	4	0	0
w sekcji Q	-	2	1	1

Przedsiębiorczość w Gminie – mierzona wskaźnikiem podmiotów prowadzących działalność gospodarczą wynosi 719 podmiotów wpisanych do REGON na 10 tys. ludności oraz 448 osoby prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności. Statystycznie na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej działa rekordowa liczba 2 073, 7 IOB, co oznacza, że taki status ma co 5 podmiot prowadzący działalność gospodarczą.

Tabela 84. Statystyki ogólne dotyczące przedsiębiorczości⁷⁹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	-	666	673	719
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	-	441	412	448
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	-	20	25	25
instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	-	1 907,8	2 064,0	2 073,7

⁷⁷ GUS, BDL 2020⁷⁸ GUS, BDL 2020⁷⁹ GUS, BDL 2020

W roku 2019 najwięcej nowych podmiotów pojawiło się w obszarze handlu i usług – 29 nowych podmiotów, co stanowiło 65,9% wszystkich nowych firm.

Tabela 85. Podmioty nowo zarejestrowane wg grup sekcji PKD 2007⁸⁰

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	-	49	54	44
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	-	1	0	1
przemysł i budownictwo	-	10	20	14
pozostała działalność	-	38	34	29

Największymi pracodawcami i podmiotami gospodarczymi zlokalizowanymi na terenie miasta pozostają podmioty finansów publicznych:

- Zakład Karny ul. Pomorska
- Jednostka Wojskowa
- Nadleśnictwo Czarne
- Dom Pomocy Społecznej
- Urząd Miasta i Gminy i jednostki podległe
- Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, itp.

5.8.2. Rolnictwo

Obszar gminy wiejskiej Czarne prezentuje bardzo wysoki potencjał gospodarki rolnej, pomimo tego że grunty rolne nie stanowią przeważającej części obszaru, lecz ich zwarty obszar oraz występowanie dużych jednostek gospodarczych stwarza bardzo korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa. Dodatkową korzystną przesłanką ku temu jest występowanie znacznego zaplecza gospodarczego, często w formie reliktowych poPGRowskich zabudowań wymagających doinwestowania.

Wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r. na obszarze wiejskim było 259 gospodarstw rolnych, w tym 256 gospodarstw indywidualnych. Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności gospodarczej wśród wszystkich gospodarstw rolnych, 150 nie uzyskiwało dochodów z działalności pozarolniczej.

⁸⁰ GUS, BDL 2020

Tabela 86. Gospodarstwa rolne.⁸¹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010
ogółem	gosp.	259
z dochodem z działalności rolniczej	gosp.	222
z dochodem z emerytury i renty	gosp.	44
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	gosp.	108
z dochodem z pracy najemnej	gosp.	82
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	gosp.	5
bez dochodów z działalności rolniczej	gosp.	37
bez dochodów z emerytury i renty	gosp.	214
bez dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej	gosp.	150
bez dochodów z pracy najemnej	gosp.	177
bez dochodów z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	gosp.	254

Obszar rolniczy na **terenie miasta** zlokalizowany jest głównie we wschodniej części obrębu, na obszarze równinnym. W południowej części miasta występuje przewaga terenów rolnych z glebami pochodzenia organicznego, często o charakterze podmokłym. Znaczna część tych obszarów pozostaje w dotychczasowym użytkowaniu – w połączeniu z terenami sąsiednich obrębów geodezyjnych tworzą niezabudowaną rozległą rolniczą przestrzeń produkcyjną. Natomiast tereny o niższych klasach przeznaczone są pod zainwestowanie.

W stosunku do roku 2002 (poprzedni Spis Rolny) spadła o 154 liczba gospodarstw rolnych i były to przede wszystkim gospodarstwa indywidualne. Największe gospodarstwa rolne w dalszym ciągu utrzymują się na rynku. Spadek liczby gospodarstw indywidualnych świadczy o postępującej recesji rolnictwa, szczególnie to dotyczy gospodarstw rolnych zlokalizowanych na obrzeżach miasta. Tamtejsi rolnicy parcelowali grunty rolne przeznaczając je na działki budowlane. Jest też grupa rolników która zaniechała działalności rolniczej poprzez przejście na emeryturę i sprzedaż siedlisk, których nowi właściciele przekształcali je na działalność produkcyjną lub rzemieślniczą. Tak więc gospodarstwa zlokalizowane na obrzeżach miasta w formie rozproszonej zabudowy zagrodowej, zostały wchłonięte przez urbanizację zachodzącą w ostatnich latach.

Tabela 87. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju i powierzchni zasiewów⁸²

Wyszczególnienie	[j.m.]	ogółem	indywidualne
zboża razem	-	175	173
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	-	171	169
ziemniaki	-	89	89
uprawy przemysłowe	-	29	27
buraki cukrowe	-	0	0
rzepak i rzepik razem	-	27	25
strączkowe jadalne na ziarno razem	-	3	3
warzywa gruntowe	-	0	0

⁸¹ GUS, BDL 2020⁸² GUS, BDL 2020

Tabela 88. Pogłowie zwierząt gospodarskich⁸³

Wyszczególnienie	[j.m.]	ogółem	indywidualne
bydło razem	szt.	225	23
bydło krowy	szt.	105	17
trzoda chlewna razem	szt.	2 079	34
trzoda chlewna lochy	szt.	162	27
konie	szt.	0	0
drób ogółem razem	szt.	96 328	37
drób ogółem drób kurzy	szt.	96 083	36

Ponadto charakterystyczną cechą gminy jest występowanie bardzo małych gospodarstw o powierzchni około 1 ha, które praktycznie stanowią formę uprawy ogrodów przydomowych dla pracowników zatrudnionych w dawnych PGRach a obecnie w prywatnych wielkotowarowych gospodarstwach. Wielkość tych gospodarstw wg spisu powszechnego z 2010 r. wynosiła 66.

Tabela 89. Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych⁸⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	ogółem	indywidualne
ogółem	-	259	256
1 - 5 ha	-	66	66
5 - 10 ha	-	32	32
10 - 15 ha	-	26	26
15 ha i więcej	-	60	57

5.8.3. Leśnictwo i gospodarka rybacka

Lasy oraz różnego rodzaju zadrzewienia obejmują łącznie ok. 75% powierzchni **obrębu geodezyjnego** Czarne. Praktycznie poza częścią wschodnią gdzie występują grunty rolne, miasto z każdej strony otoczone jest lasami. W zachodniej części obrębu, wśród obszarów leśnych zlokalizowana jest jednostka wojskowa.

Lasy oraz różnego rodzaju zadrzewienia na **obszarze wiejskim gminy Czarne** obejmują łącznie ok. 50% powierzchni gminy. Zlokalizowane są one głównie w pasie doliny rzeki Szczyry. Gospodarka leśna na terenie Gminy nie jest prowadzona intensywnie. W roku 2019 pozyskano jedynie 214 m.sześc. grubizny (w większości liściastej). Dokonano nasadzeń 119 drzew i 200 krzewów.

Tabela 90. Gospodarka leśna⁸⁵

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
grubizna ogółem	m3	-	-	214
grubizna liściasta	m3	-	-	201
sadzenie drzew	szt.	-	-	119
sadzenie krzewów	szt.	-	-	200

⁸³ GUS, BDL 2020⁸⁴ GUS, BDL 2020⁸⁵ GUS, BDL 2020

Gruntów pod wodami na terenie miasta jest w sumie 27 ha. Powierzchnia zajęta pod wodami tzw. płynącymi wynosi 26 ha i jest to rzeka Czernica oraz jej dopływ Gnilec. W południowo-zachodniej części obrębu rzeka Gwda. Pozostały 1 ha stanowią wody stojące – są to głównie stawy zlokalizowane we wschodniej części miasta, powstałe w wyniku wypełnienia wodą dawnych wyrobisk kopalnianych.

Rzeka Czernica wraz z terenem sąsiednim pełni przede wszystkim rolę ekologicznej przestrzeni publicznej, dla której opracowano program rewitalizacyjny, który przewiduje m.in. budowę przystani kajakowej w mieście wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Rzeka jest bowiem wykorzystywana do uprawiania sportów kajakowych oraz wędkarstwa.

Na terenie gminy gruntów pod wodami jest 54 ha. Powierzchnia zajęta pod wodami tzw. Płynącymi wynosi 27 ha, pozostała to wody stojące, głównie w formie małych jezior przepływowych i oczek wytopiskowych.

Podsumowując można stwierdzić, iż na terenie gminy jest względnie dużo lasów, a ich zwarty obszar położenia na obszarze dolin rzecznych predysponuje je do szczególnej ochrony jako elementu korytarza ekologicznego. Mało jest w gminie gruntów pod wodami. Istniejące wody są wykorzystywane do uprawiania turystyki kajakowej oraz wędkarstwa. Brak dużych akwenów wodnych nie sprzyja rozwojowi turystyki pobytowej.

5.9. Trzeci sektor

Na terenie Gminy Czarne działają następujące organizacje pozarządowe⁸⁶:

- Czameńskie Stowarzyszenie Tenisowe
- Czameńskie Stowarzyszenie Tenisa Ziemnego
- Uczniowski Klub Sportowy CHAMPION CZARNE
- Ludowy Klub Sportowy „Czarni” Czarne
- Ludowy Klub Sportowy „Sokół” Wyczechy
- Ludowy Zespół Sportowy „Skra” Bińcze
- Stowarzyszenie „Krzemień” Krzemieniewo
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Bińcze, Biernatka, Raciniewo
- Stowarzyszenie „MÓJ ŚWIAT”
- Stowarzyszenie „Inspiracja”
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i Integracji Środowiskowej „Szansa” im. Jana Pawła II w Czarne

⁸⁶ Raport o stanie Gminy Czarne za rok 2019, Burmistrz Czarne, 29.05.2020

- Stowarzyszenie „Brygada Inki”
- Strzeleckie Bractwo Kurkowe
- Stowarzyszenie „EKO-BARĆ 1954r.”
- OSP Czarne
- OSP Bińcze
- Publiczna Szkoła Podstawowa STO w Bińczu
- Koło Gospodyń Wiejskich w Sokolu
- Koło Gospodyń Wiejskich w Nadziejewie
- Koło Gospodyń Wiejskich w Domisławiu
- Koło Gospodyń Wiejskich w Wyczechach
- Koło Gospodyń Wiejskich w Sierpowie

Na terenie Gminy Czarne działają także Terenowe Oddziały Stowarzyszeń i Klubów:

- Oddział Wojskowego Koła PTTK Husaria
- Powiatowy Związek Niewidomych w Człuchowie Koło w Czarnem
- Miejsko-Gminny Klub Honorowych Dawców Krwi w Czarnem
- Klub Karate Tradycyjnego SHOTO w Pile
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków w Czarnem
- Koło Terenowe Krajowego Związku Emerytów i Rencistów Służby Więziennej przy Zakładzie Karnym w Czarnem
- Polski Związek Działkowców, Rodzinne Ogrody Działkowe im. „Obrońców Pokoju” w Czarnem
- PZHGP Chojnice- Człuchów oddział Czarne
- Polski Związek Wędkarski koło Czarne

W roku 2019 na realizację zadań publicznych w ramach otwartego konkursu ofert na podstawie **Programu współpracy Gminy Czarne z organizacjami pozarządowymi** oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust.3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2019 Gmina Czarne przyznała dotację⁸⁷:

- Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej – 222 000,00 złotych,
- Edukację – 9 485,50 złotych,
- Turystykę i krajoznawstwo – 8 000,00 złotych,
- Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży - 9.999,10 zł
- Rewitalizację – 113 238,76 złotych.

⁸⁷ Raport o stanie Gminy Czarne za rok 2019, Burmistrz Czarnego, 29.05.2020

5.10. Finanse gminy i możliwości finansowania wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych

Dochody ogółem gminy Czarne w roku 2019 wynosiły 55 633 223,53 zł, co daje średnią w wysokości 6 149 zł/mieszkańca. Jest to o nieznacznie więcej niż wynosi średnia dla Polski (wszystkie gminy, włącznie z miastami na prawach powiatu), która wynosi 5 967,10 zł/osobę⁸⁸.

Tabela 91. Dochody ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej⁸⁹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	zł	-	-	55 633 223,53
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	zł	489 193,89	550 350,04	2 083 935,18
Dział 020 - Leśnictwo	zł	354 514,17	9 269,39	3 400,40
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	zł	0,00	252 927,43	0,00
Dział 600 - Transport i łączność	zł	0,00	35 174,33	2 762 035,49
Dział 630 - Turystyka	zł	2 016 811,42	0,00	5 488,88
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	zł	1 338 318,51	1 288 365,38	1 955 176,51
Dział 710 - Działalność usługowa	zł	26 074,97	32 671,55	41 741,04
Dział 750 - Administracja publiczna	zł	827 675,70	166 230,53	119 252,62
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	79 004,91	91 824,06	99 672,12
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	0,00	13 546,36	71 345,78
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	zł	7 191 397,66	10 006 180,05	14 935 954,21
Dział 758 - Różne rozliczenia	zł	8 350 191,90	9 224 908,00	10 878 490,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	zł	357 415,15	762 676,80	734 918,33
Dział 851 - Ochrona zdrowia	zł	0,00	1 300,00	1 870,00
Dział 852 - Pomoc społeczna	zł	6 635 362,97	5 951 891,67	1 314 357,90
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	348 207,00	0,00	0,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	zł	245 178,70	258 662,88	73 423,99
Dział 855 - Rodzina	zł	-	-	12 794 673,36
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	862 715,28	1 915 041,17	7 679 723,12
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	zł	87 840,00	0,00	77 602,00
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	zł	343 294,60	-	-
Dział 926 - Kultura fizyczna	zł	-	5 431,51	162,60

⁸⁸ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2020

⁸⁹ GUS, BDL 2020

Tabela 92. Dochody własne Gminy⁹⁰

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
razem	zł	12 957 514,35	14 046 043,44	23 776 297,17
dochody podatkowe - podatek rolny	zł	434 111,24	809 168,58	750 282,54
dochody podatkowe - podatek leśny	zł	214 237,70	305 933,21	377 357,70
dochody podatkowe - podatek od nieruchomości	zł	3 330 686,43	4 084 237,05	6 052 919,73
dochody podatkowe - podatek od środków transportowych	zł	153 083,30	213 919,22	243 255,49
dochody podatkowe - podatek od spadków i darowizn	zł	-	-	8 886,00
dochody podatkowe - podatek od czynności cywilnoprawnych	zł	241 386,90	173 519,72	239 712,20
dochody podatkowe - podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	zł	-	6 111,50	3 551,60
dochody podatkowe - ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	zł	4 380 896,57	5 604 277,28	7 675 965,26
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa razem	zł	2 594 767,30	4 163 840,45	6 754 865,54
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	zł	2 555 754,00	4 115 304,00	6 700 369,00
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	zł	39 013,30	48 536,45	54 496,54
wpływy z opłaty skarbowej	zł	23 396,50	26 713,00	27 991,49
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	zł	-	0,00	2 244,00
wpływy z usług	zł	384 275,00	422 668,70	326 980,68
wpływy z opłaty targowej	zł	-	22 019,00	8 729,00
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	zł	60,00	1 333 662,12	1 895 344,23
dochody z majątku	zł	1 457 562,32	1 545 345,97	3 237 392,80
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	zł	848 238,42	957 386,46	966 977,87
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	zł	2 971 140,02	5 853,75	20 000,00
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	zł	2 748 361,86	0,00	20 000,00

Dochody własne gminy wynosiły 23 776 297,17 zł, co stanowiło 42,7%. Ponadto, gmina otrzymała w roku budżetowym 2019 14 561 122,42 zł dotacji celowych, w tym 14 408 037,42 zł dotacji z budżetu państwa, struktura dotacji została przedstawiona w tabeli poniżej.

⁹⁰ GUS, BDL 2020

Tabela 93. Dotacje⁹¹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620 + dotacje §§ 205, 625)	zł	8 298 432,48	7 330 743,71	21 034 458,36
dotacje ogółem (celowe + dotacje §§ 200, 620 + dotacje §§ 205, 625) inwestycyjne	zł	209 999,40	82 710,60	5 835 873,35
dotacje celowe	zł	7 662 370,32	7 282 568,11	14 561 122,42
dotacje celowe inwestycyjne	zł	200 000,00	34 535,00	174 173,00
dotacje celowe z budżetu państwa	zł	7 462 370,32	7 282 568,11	14 408 037,42
dotacje celowe z budżetu państwa inwestycyjne	zł	0,00	34 535,00	28 288,00
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej	zł	4 877 124,77	5 026 410,59	12 815 777,48
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne	zł	2 583 245,55	2 254 157,52	1 564 359,94
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne inwestycyjne	zł	0,00	34 535,00	28 288,00
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	zł	2 000,00	2 000,00	27 900,00
dotacje otrzymane z funduszy celowych	zł	200 000,00	0,00	0,00
dotacje otrzymane z funduszy celowych inwestycyjne	zł	200 000,00	0,00	0,00
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	zł	0,00	0,00	120 885,00
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego inwestycyjne	zł	0,00	0,00	120 885,00
dotacje §§ 200, 620	zł	636 062,16	48 175,60	0,00
dotacje §§ 200, 620 inwestycyjne	zł	9 999,40	48 175,60	0,00
dotacje §§ 205, 625	zł	-	0,00	6 473 335,94
dotacje §§ 205, 625 inwestycyjne	zł	-	0,00	5 661 700,35

Subwencja, jaką otrzymuje gmina Czarne wyniosła w roku 2019 10 822 468,00 zł, z czego część oświatowa subwencji ogólnej wyniosła 6 527 153,00 zł.

Tabela 94. Subwencja ogólna⁹²

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
razem	zł	8 297 250,00	9 189 664,00	10 822 468,00
część oświatowa subwencji ogólnej	zł	5 134 142,00	5 528 048,00	6 527 153,00
część wyrównawcza subwencji ogólnej	zł	2 892 647,00	3 314 688,00	3 973 100,00
część równoważąca subwencji ogólnej	zł	270 461,00	346 928,00	322 215,00

Najpoważniejszymi elementami wydatków Gminy w roku 2019 były:

- Oświata i wychowanie - 13 152 653,96 zł
- Świadczenia na rzecz rodziny - 13 395 338,48 zł
- Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 11 858 983,27 zł.

⁹¹ GUS, BDL 2020

⁹² GUS, BDL 2020

Tabela 95. Wydatki⁹³

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	zł	35 322 314,20	29 479 003,92	56 997 162,93
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	zł	1 581 248,57	542 559,99	1 271 541,83
Dział 020 - Leśnictwo	zł	114 374,60	2 843,00	2 008,00
Dział 600 - Transport i łączność	zł	852 388,76	856 642,85	3 809 679,50
Dział 630 - Turystyka	zł	2 445 645,18	8 000,00	8 000,00
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	zł	1 927 427,82	1 181 968,13	1 681 536,69
Dział 710 - Działalność usługowa	zł	70 984,03	296 085,72	150 548,67
Dział 750 - Administracja publiczna	zł	3 742 722,88	2 772 208,59	3 295 866,19
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	79 004,91	91 824,06	99 672,12
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	162 237,54	307 588,90	716 593,60
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	zł	21 651,97	0,00	0,00
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	zł	639 655,56	575 336,20	544 359,87
Dział 801 - Oświata i wychowanie	zł	8 647 998,43	9 866 757,90	13 152 653,96
Dział 851 - Ochrona zdrowia	zł	118 833,85	139 620,97	151 825,24
Dział 852 - Pomoc społeczna	zł	8 190 214,25	7 955 177,75	3 531 880,73
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	371 316,33	0,00	8 400,00
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	zł	522 310,63	552 517,49	387 468,64
Dział 855 - Rodzina	zł	-	-	13 395 338,48
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	3 339 231,58	3 009 950,78	11 858 983,27
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	zł	1 301 691,09	947 897,80	2 471 013,95
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	zł	1 193 376,22	-	-
Dział 926 - Kultura fizyczna	zł	-	372 023,79	459 792,19

Tabela 96. Wydatki z funduszu sołeckiego⁹⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	2019
Wydatki w Dziale 010 - Rolnictwo i łowiectwo - ogółem	zł	0,00
Wydatki w Dziale 600 - Transport i łączność - ogółem	zł	75 948,50
Wydatki w Dziale 600 - Transport i łączność - w rozdz 60016 - Drogi publiczne gminne	zł	-
Wydatki w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - ogółem	zł	28 443,40
Wydatki w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - w rozdz 90004 - Utrzymanie zieleni w miastach i gminach	zł	-
Wydatki w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - w rozdz 90015 - Oświetlenie ulic, placów i dróg	zł	-
Wydatki w Dziale 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska - w rozdz 90095 - Pozostała działalność	zł	-
Wydatki w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - ogółem	zł	94 972,17
Wydatki w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - w rozdz 92105 - Pozostałe zadania w zakresie kultury	zł	-
Wydatki w Dziale 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - w rozdz 92120	zł	-

⁹³ GUS, BDL 2020⁹⁴ GUS, BDL 2020

II. Uwarunkowania

- Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami		
Wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna - ogółem	zł	14 898,90
Wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna - w rozdz 92605 - Zadania w zakresie kultury fizycznej	zł	-
Wydatki w Dziale 926 - Kultura fizyczna - w rozdz 92695 - Pozostała działalność	zł	-

Należy uznać, że gmina Czarne znajduje się w dobrej kondycji finansowej, pomimo tego, że rok budżetowy 2019 został zamknięty z niewielką stratą.

Wielkość budżetu nie wskazuje na zagrożenia dla możliwości finansowania wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych Gminy.

6. ZAGROŻENIE BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

6.1. Zagrożenie bezpieczeństwa publicznego

6.1.1. Zdarzenia w zakresie bezpieczeństwa wymagające interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej

W roku 2019 ogółem miało miejsce 127 interwencji straży pożarnej, w tym 34 interwencje w związku z zagrożeniem pożarowym (pożary małe).

Tabela 97. Zdarzenia wg rodzajów i wielkości

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
zdarzenia ogółem	-	-	-	127
pożary razem	-	-	-	34
pożary - małe	-	-	-	34
pożary - średnie	-	-	-	0
pożary - duże	-	-	-	0

Najczęściej występującymi zagrożeniami miejscowymi były silne wiatry 35,6% interwencji służb ratowniczych, kolejno: opady deszczu, zdarzenia komunikacyjne i medyczne – 16,9%.

Tabela 98. Miejskowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	-	-	-	59
silne wiatry	-	-	-	21
opady deszczu	-	-	-	14
w komunikacji	-	-	-	13
medyczne	-	-	-	10

Na terenie miasta Czarne funkcjonuje Ochotnicza Straż Pożarna, która posiada swoją remizę przy ul. Ogrodowej. Na terenie wiejskim gminy funkcjonuje jedynie Ochotnicza Straż Pożarna w Bińczu. Obie jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

6.1.2. Przestępczość i bezpieczeństwo publiczne

W 2019 roku w Czarne stwierdzono szacunkowo (w oparciu o dane powiatowe)⁹⁵ 69 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 11,65 przestępstw. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa pomorskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

⁹⁵ <https://www.polskawliczbach.pl/Czarne>

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w Czarnej wynosi 79,70% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa pomorskiego oraz większy od wskaźnika dla całej Polski.

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Czarnego najczęściej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym - 6,76 (wykrywalność 71%) oraz przeciwko mieniu - 4,06 (wykrywalność 54%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa drogowe - 2,58 (97%), o charakterze gospodarczym - 1,55 (77%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,36 (100%).

Policja. Miasto i gmina Czarne posiada wyodrębnioną komórkę organizacyjną – obsługiwaną przez dwóch dzielnicowych VI i VII Rejonu Posterunku Policji w Czarnej, która podlega Powiatowej Komendzie Policji w Cieluchowie. Dzielnicowy VI Rejonu obsługuje rejon miasta, VII Rejonu – miejscowości z terenu gminy. Posterunek mieści się przy ul. Parkowej 3.

Dla obszaru działania Dzielnicowych, priorytetowo (II półrocze 2020) traktowano następujące zagrożenia i naruszenia ładu:

- Spożywanie alkoholu w miejscu objętym zakazem tj. głównie w centrum miasta- ul. Kościuszki oraz Szkolna, oraz teren zielony tzw. Cypel przy rzece Czarnica.
- Spożywanie alkoholu w miejscu objętym zakazem tj. głównie w rejonie sklepu spożywczego w miejscowości Domisław.

Na terenie miasta mieści się Zakład Karny. W przypadku ucieczki więźnia z Zakładu Karnego istnieje potencjalne zagrożenie zdrowia i mienia mieszkańców miasta i gminy ze strony skazanego.

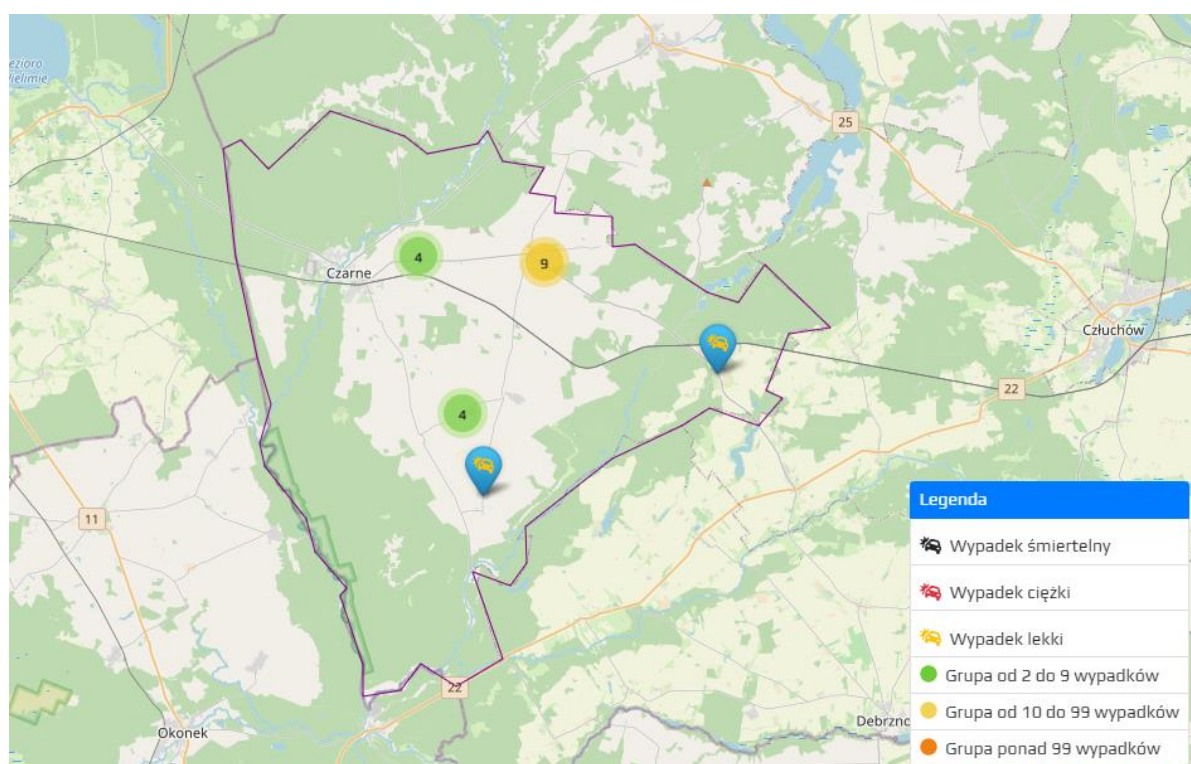
6.1.3. Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Układ drogowy gminy opiera się o dwie drogi wojewódzkie nr 201 i 202, droga krajowa nr 22 biegnie granicą gminy (wjazd z drogi powiatowej nr 2539G znajduje się w miejscowości Buszkowo) i jej wpływ na bezpieczeństwo ruchu w gminie jest nieznaczny. Drogi wojewódzkie prowadzą ruch tranzytowy przez miasto Czarne oraz obszary wiejskie gminy. Głównymi obszarami problemowymi są skrzyżowania, gdzie ruch tranzytowy przecina się z ruchem lokalnym oraz wzmiankowana droga powiatowa nr 2539G odprowadzająca ruch lokalny w kierunku drogi krajowej. Lokalizację „czarnych punktów” w Gminie przedstawia rysunek poniżej.

Tabela 99. Tabela z informacjami o wypadkach i ofiarach⁹⁶

Wyszczególnienie	[j.m.]	2017	2018	2019
Wypadki	-	5	10	4
Ofiary śmiertelne	-	-	-	-
Zmarli na miejscu	-	0	0	0
Zmarli w ciągu 30 dni	-	0	0	0
Ranni	-	11	15	4
Ciężko ranni	-	0	0	2
Lekko ranni	-	11	15	2

Jak widać na załączonej mapie (i w tabeli) w latach 2017- 2019 zdarzyło się w Gminie 19 wypadków drogowych: cztery sklasyfikowane jako średnie. W wypadkach ciężko ranne zostały 2 osoby, lekko rannych było 27 osób. Szczęśliwie w latach 2017-2019 nie było wypadków ze skutkiem śmiertelnym.

Rysunek 30. Lokalizacja wypadków drogowych w gminie Czarne w latach 2017-2019.⁹⁷

6.1.4. Poważne awarie i inne zdarzenia

Pojęcie **poważnej awarii** definiuje ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska [Dz.U. 2020, 1219]: POWAŻNA AWARIA - rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Jest to

⁹⁶ http://www.obserwatoriumbrd.pl/app/?lang=pl#!#wypadki_container

⁹⁷ http://www.obserwatoriumbrd.pl/app/?lang=pl#!#map_container

podstawowy akt prawny, który w ustawodawstwie polskim wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami związanymi z substancjami niebezpiecznymi, potocznie zwaną dyrektywą SEVESO III. W przypadku, gdy poważna awaria ma miejsce na terenie zakładu, nazywana jest poważną awarią przemysłową. Oczywiście nie wszystkie awarie i wypadki z udziałem substancji niebezpiecznych kwalifikuje się jako poważne awarie. Do oceny, czy dane zdarzenie spełnia kryteria poważnej awarii, pomocne jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 roku w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. 2003 Nr 5, poz. 58) zmienione rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 maja 2016 roku (Dz. U. 2016, poz. 799). Rozporządzenie, poza kryteriami charakteryzującymi poważne awarie, objęte obowiązkiem zgłoszenia do GIOŚ, określa terminy zgłoszenia poważnych awarii oraz zakres informacji zawartych w zgłoszeniu o poważnej awarii tzn. sposób i tryb zgłoszenia.

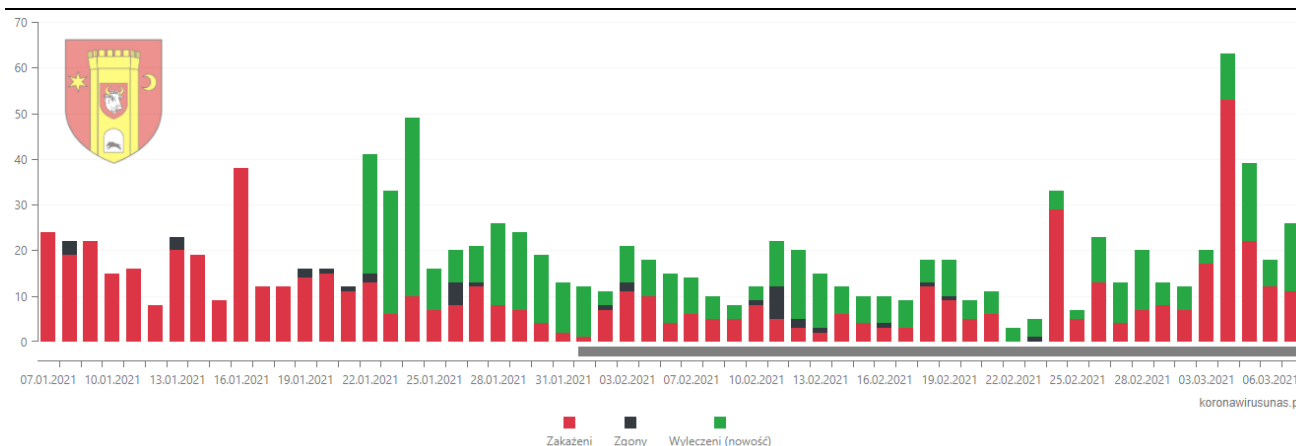
Na terenie gminy Czarne w latach 2010-2020 nie doszło do poważnej awarii.

Zagrożenia poważną awarią i innymi zdarzeniami:

- Zagrożenie poważną awarią może być związane z przebiegiem przez teren gminy gazociągów wysokiego ciśnienia. W przypadku wystąpienia awarii bądź uszkodzenia instalacji istnieje zagrożenie wybuchem z jednoczesnym pożarem, co może stanowić niebezpieczeństwo zwłaszcza dla terenów przyległych i skupisk ludności znajdujących się w okolicach magistrali gazowej.
- Zagrożenie, szczególnie na obszarze miasta, stwarza linia energetyczna wysokiego napięcia 100 kV.
- Na rozległych obszarach poligonowych jednostki wojskowej istnieje ryzyko postrzału ludzi przebywających w lesie podczas ćwiczeń wojskowych.
- Działalność lokalnej fermy drobiu w mieście Czarne oraz dużego zakładu przetwórczego – EUROFARM stanowi potencjalne zagrożenie epidemiologiczne.

Od marca 2020 r. gmina Czarne, podobnie jak cały świat, stoi w obliczu poważnego zagrożenia epidemiologicznego jakim jest pandemia wirusa SARS-CoV-2 wywołującego ciężkie w przebiegu zapalenie płuc Covid-19. Dane epidemiologiczne dla powiatu człuchowskiego publikowane są codziennie⁹⁸. Wg stanu na 06.03.2021 r.:

⁹⁸ <https://koronawirusunas.pl/wojewodztwo-pomorskie/czluchowski-t2203>

Rysunek 31. Statystyka epidemiologiczna przypadków Covid-19 na terenie powiatu człuchowskiego.⁹⁹

Do czwartku 4 marca 2021, dokładnie przez rok od pierwszego przypadku wykrycia koronawirusa w Polsce (4 marca 2020 roku), w powiecie człuchowskim stwierdzono 2329 zakażeń. Od początku trwania pandemii w powiecie człuchowskim odnotowano 99 zgonów związanych z COVID-19.¹⁰⁰

W imieniu administracji państwowej, bezpośredni nadzór nad lokalnymi działaniami związanymi z pandemią Covid-19 pełni Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Człuchowie.

6.2. Zagrożenie powodziowe i podtopienia

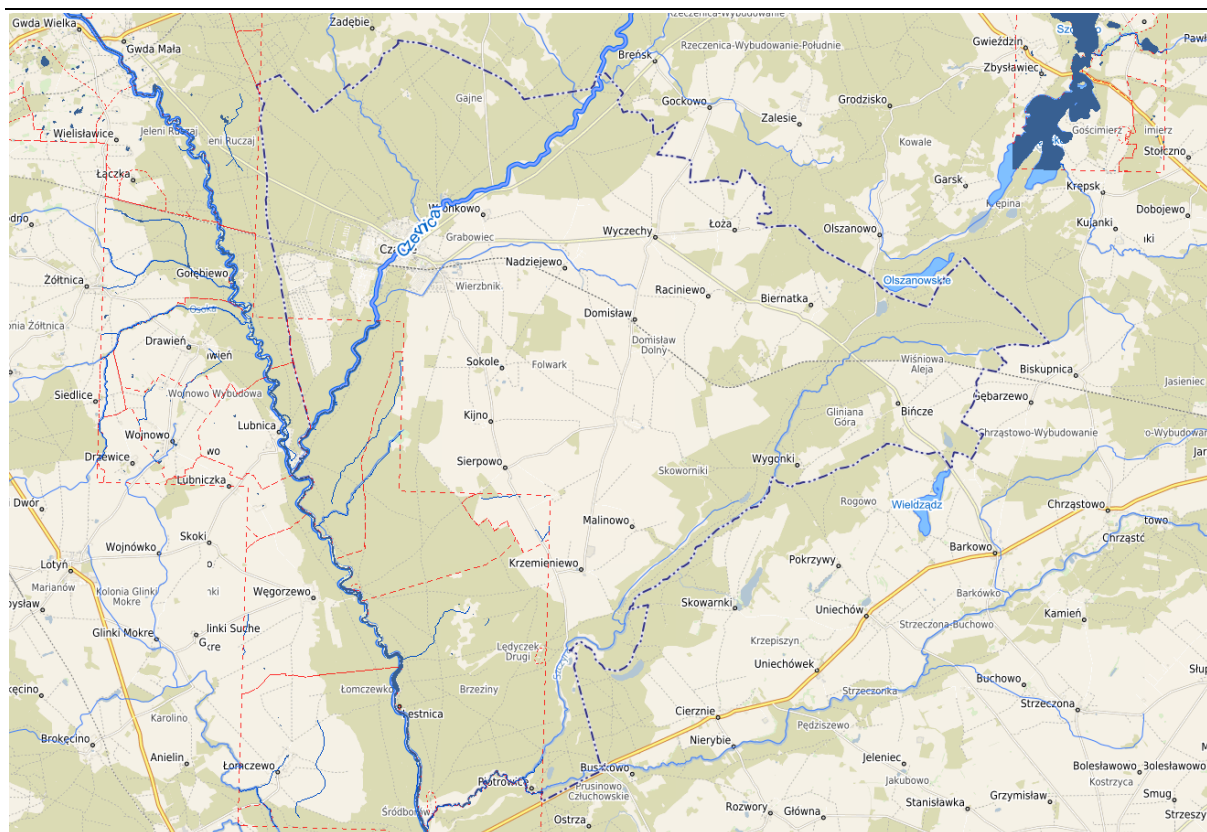
Na terenie gminy Czarne nie występują tereny zalewowe stwarzające zagrożenie powodziowe. Nie występują też rejony katastrofalnych zatopień. Jedynie na skutek nasilonych opadów deszczu na terenach rolniczych mogą występować okresowe podtopienia powodujące straty w gospodarce rolnej (zwłaszcza użytków zielonych) i trudności w przejazdach nielicznych dróg gruntowych.

Na obszarze miasta Czarne również nie występują tereny zalewowe stwarzające zagrożenie powodziowe. Rzekę Czarnicę otacza naturalny pas zieleni, stanowiący bufor ekologiczny ciek, chroniący tereny zainwestowane przed wysokim stanem wód. Dodatkowo miejskie tereny zielone oraz system kanalizacji deszczowej zbierają wody opadowe z terenów zainwestowanych, nie dopuszczając do jej zalegania.

Istniejące zagospodarowanie i uwarunkowania środowiskowe obszaru przepływu rzek przez miasto i gminę Czarne, jak również charakter hydrologiczny samych rzek, nie stwarza zagrożenia powodziowego.

⁹⁹ <https://koronawirusunas.pl/wojewodztwo-pomorskie/czluchowski-t2203>

¹⁰⁰ <https://czarne.naszemiasto.pl/minal-wlasnie-rok-od-pierwszego-przypadku-koronawirusa-w/ar/c1-8168259>

Rysunek 32. Mapa zagorzenia powodziowego gminy Czarne. Źródło: SIP

6.3. Zagrożenie osuwaniem się mas ziemnych

Według Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej SOPO Państwowego Instytutu Geologicznego, na terenie Gminy **nie występują osuwiska ani obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.**

Potencjalne zagrożenia ruchami masowymi zostały opisane w rozdziale 3.1.2.

7. STAN PRAWNY GRUNTÓW I BILANS TERENÓW

7.1. Stan obecny

Na terenie gminy Czarne występują grunty o strukturze własności:

- prywatnej osób fizycznych i spółdzielni oraz prywatne osób prawnych (np. grunty kościołów i związków wyznaniowych, spółek prawa handlowego, partii politycznych i stowarzyszeń);
- Skarbu Państwa (w tym powiatów i województw, Agencji Nieruchomości Rolnej, Lasów Państwowych);
- komunalnej (grunty gmin i związków międzygminnych).

Zdecydowana większość, bo prawie 69,6 % gruntów na terenie Gminy należy do Skarbu Państwa, grunty będące w posiadaniu osób fizycznych stanowią 27,4 %. Gmina Czarne w swojej strukturze posiada 2,9 % powierzchni. Ponadto 0,1 % jest własność kościelną.

Struktura własności gruntów gminy wiejskiej nie jest zróżnicowana i jest bardzo podobna do terenów miejskich. Ponad 65% stanowią grunty Skarby Państwa, w tym ponad 51%grunty w Zarządzie Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Ok. 27% to grunty osób fizycznych, z czego ponad 25% to grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych. Ponad 2,5% to grunty gmin i związków międzygminnych, w tym praktycznie wszystkie wchodzą w skład gminnych zasobów nieruchomości.

Tabela 100.Powierzchnia gruntów wg prawnych form użytkowania GUGiK

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem grunty gminne stan na 1.01.	ha	-	653	674
z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	ha	-	623	646
wchodzące w skład gminnego zasobu nieruchomości	ha	-	600	624
przekazane w trwały zarząd gminnym jednostkom organizacyjnym	ha	-	2	1
pozostałe grunty zajęte pod drogi gminne	ha	-	21	21
przekazane w użytkowanie wieczyste	ha	-	30	28
w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	ha	-	13	9
w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	ha	-	17	19
ogółem grunty powiatowe stan na 1.01	ha	-	-	75
z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	ha	-	-	75
wchodzące w skład powiatowego zasobu nieruchomości	ha	-	-	65
przekazane w trwały zarząd powiatowym jednostkom organizacyjnym	ha	-	-	10
ogółem grunty wojewódzkie stan na 1.01	ha	-	-	44
z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	ha	-	-	44
wchodzące w skład wojewódzkiego zasobu nieruchomości	ha	-	-	44

Tabela 101. Stan prawny gruntów miasta i gminy Czarne

Nr grupy rejsrt.	Wyszczególnienie	Rodzaj jednostki terytorialnej	Powierzchnia w ha	Udział w pow. ogólnej
		Miasto Czarne	4 643,00	100%
		Gmina wiejska	18 777,00	100%
	RAZEM	23 420,00		
1	1.1 Grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa	M	117	2,51
		G	2586	13,77
	1.2 Grunty w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego	M	3519	75,79
		G	9602	51,13
	1.3 Grunty w trwałym zarządzie państwowych jednostek organizacyjnych z wyłączeniem gruntów PGL	M	40	0,86
		G	8	0,04
	1.4 Grunty wchodzące w skład zasobu nieruchomości Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwałym zarządzie	M	8	0,17
		G	37	0,19
	1.5 Grunt Skarbu Państwa przekazane do zagospodarowania Agencji Mienia Wojskowego	M	1	0,02
		G	0	0
	1.6 Grunty Skarbu Państwa przekazane do zagospodarowania Wojskowej Agencji Mieszkaniowej	M	17	0,36
		G	0	0
	1.7 Pozostałe grunty Skarbu Państwa spośród gruntów zaliczanych do 1 grupy	M	199	4,28
		G	88	0,46
	RAZEM Grunty Skarbu Państwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	M	3901	84,01
		G	12 321	65,61
2	2.1 Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	M	3	0,06
		G	0	0
	2.2 Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym państwowych osób prawnych	M	21	0,45
		G	41	0,21
	2.3 Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowej	M	0	0
		G	0	0
	2.4 Grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	M	9	0,19
		G	13	0,06
	RAZEM Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	M	33	0,71
		G	54	0,28
3	Grunty spółek Skarbu Państwa, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	M	0	0
		G	0	0
4	4.1 Grunty wchodzące w skład gminnych zasobów nieruchomości z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd	M	230	4,95
		G	464	2,47
	4.2 Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w trwały zarząd gminnym jednostkom organizacyjnych	M	1	0,02
		G	1	0
	4.3 Pozostałe grunty spośród gruntów zaliczanych do 4 grup	M	0	0
		G	18	0,09
	RAZEM Grunty Gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	M	231	4,97
		G	483	2,57
5	5.1 Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	M	19	0,40
		G	1	0
	5.2 Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym osób prawnych	M	0	0
		G	0	0
	5.3 Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu	M	0	0

II. Uwarunkowania

	wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	G	0	0
	5.4 Grunty gmin i ich związków w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	M	20	0,43
		G	1	0
	RAZEM Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste	M	39	0,83
		G	2	0,01
6	6.1 Grunty, które są własnością gminnych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	M	0	0
		G	0	0
	6.2 Grunty, które są własnością powiatowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	M	0	0
		G	0	0
	6.3 Grunty, które są własnością wojewódzkich osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	M	0	0
		G	0	0
	RAZEM Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	M	0	0
		G	0	0
7	7.1 Grunty osób fizycznych wchodzące w skład gospodarstw rolnych	M	313	6,74
		G	4829	25,71
	7.2 Grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych	M	94	2,02
		G	192	1,02
	RAZEM Grunty osób fizycznych	M	407	8,76
		G	5021	26,74
8	8.1 Grunty, które są własnością rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich związków oraz grunty, których właściciele nie są znani	M	0	0
		G	0	0
	8.2 Grunty, które są własnością spółdzielni mieszkaniowych i ich związków oraz grunty, których właściciele nie są znani	M	1	0,02
		G	9	0,04
	8.3 Pozostałe grunty spośród gruntów zaliczanych do 8 grup	M	0	0
		G	0	0
	RAZEM Grunty spółdzielni	M	1	0,02
9	Grunty kościołów i związków wyznaniowych	G	9	0,04
		M	1	0,02
		G	32	0,17
10	Wspólnoty gruntowe	M	0	0
		G	0	0
11	11.1 Grunty wchodzące w skład powiatowych zasobów nieruchomości z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd	M	0	0
		G	0	0
	11.2 Grunty powiatów przekazane w trwały zarząd oraz grunty, których właściciele nie są znani	M	15	0,32
		G	61	0,32
	11.3 Pozostałe grunty spośród gruntów zaliczanych do 11 grupy	M	0	0
		G	0	0
	RAZEM Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	M	15	0,32
		G	61	0,32
12	12.1 Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	M	0	0
		G	0	0
	12.2 Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym powiatowych osób prawnych	M	0	0
		G	0	0
	12.3 Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	M	0	0
		G	0	0
	12.1 Grunty powiatów w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	M	0	0
		G	0	0
	RAZEM Grunty powiatów przekazane w	M	0	0

II. Uwarunkowania

	użytkowanie wieczyste	G	0	0
13	13.1 Grunty wchodzące w skład wojewódzkich zasobów nieruchomości z wyłączeniem gruntów przekazanych w trwały zarząd	M	12	0,25
		G	32	0,17
	13.2 Grunty wojewódzkie przekazane w trwały zarząd oraz grunty, których właściciele nie są znani	M	0	0
		G	0	0
	13.3 Pozostałe grunty spośród gruntów zaliczanych do 13 grupy	M	0	0
		G	0	0
	RAZEM Grunty województw z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	M	12	0,25
		G	32	0,17
14	14.1 Grunty województw w użytkowaniu wieczystym osób fizycznych	M	0	0
		G	0	0
	14.2 Grunty województw w użytkowaniu wieczystym wojewódzkich osób prawnych	M	0	0
		G	0	0
	14.3 Grunty województw w użytkowaniu wieczystym spółdzielni mieszkaniowych	M	0	0
		G	0	0
	14.4 Grunty województw w użytkowaniu wieczystym pozostałych osób	M	0	0
		G	0	0
15	RAZEM Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	M	0	0
		G	0	0
	15.1 Grunty spółek prawa handlowego	M	2	0,04
		G	753	4,01
	15.2 Grunty partii politycznych i stowarzyszeń	M	1	0,02
		G	0	0
	15.3 Pozostałe grunty spośród gruntów zaliczanych do 15 grupy	M	0	0
		G	9	0,04
	RAZEM Grunty będące przedmiotem własności i władania osób niewymienionych w pkt. 1-14	M	3	0,06
		G	762	4,05

7.2. Zapotrzebowanie na nowe tereny pod zabudowę do roku 2040

7.2.1. Zapotrzebowanie na tereny mieszkaniowe

Czarne jest gminą miejsko-wiejską, w której w strukturze zabudowy jest wyraźny podział przestrzenny na tereny zwarte miejskie i tereny rozproszone wiejskie. Zabudowa mieszkaniowa miejska to wyłącznie tereny miasta Czarne, gdzie w centrum dominuje budownictwo wielorodzinne. Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna na terenie wiejskim to ok 3% powierzchni mieszkaniowej.

Zgodnie z przeprowadzonymi obliczeniami w zakresie prognozy ludności gminy Czarne przyjęto prognozowaną liczbę ludności gminy w roku 2040 na poziomie: 8 328 osób.

Przeciętna powierzchnia mieszkaniowa przypadająca na 1 mieszkańca wynosiła w 2019 r. 23,0 m² i w niewielkim stopniu rosła w ostatnich latach.

Zakładamy, że poziom życia mieszkańców, na który bezpośrednio wpływają warunki mieszkaniowe, będzie systematycznie wzrastał. W związku z tym do obliczeń zapotrzebowania przyjęto powierzchnię 40 m² na 1 mieszkańca przy założeniu, że średnio w gospodarstwie domowym mieszka 2 osoby (wartość charakterystyczna dla starzejących się społeczeństw). Założona wartość jest zbliżona do wartości jakie w chwili obecnej (dane Eurostat) charakteryzują rynek mieszkań w krajach „starej Unii”, np. w Danii, przeciętnie na osobę przypadają 53 m². Niewiele gorzej jest w Austrii i Luksemburgu. W obu tych państwach na mieszkańca przypadają około 52 m² mieszkania.

Tabela 102. Kalkulacja zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową do roku 2040. Źródło: obliczenia własne

Rok	Liczba mieszkańców	Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca [m ²]	Zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań [m ²]	Zapotrzebowanie na nową zabudowę w powierzchni użytkowej [m ²]
2020	8 881	23,0	205 062	-
Prognoza 2040 r.	8 328	40	333 120	
różnica pomiędzy obecnym i prognozowanym zapotrzebowaniem				128 058
po zwiększeniu o 30% z względu na niepewność procesów				166 475

*popyt równy podaży.

Do obliczeń przyjęto margines 30% zwiększenia zapotrzebowania (zgodnie z art.10 ust. 7 pkt 2) . W wyniku obliczeń ustalono, że w ciągu najbliższych 20 lat powinno w gminie Czarne przybyć około 166 475 m² powierzchni mieszkaniowej. Przyrost będzie wywołany obserwowanym trendem ukierunkowanym na zwiększenia komfortu i jakości życia, pomimo prognozowanego spadku ilości mieszkańców. Oznacza to konieczność budowy nowych budynków, zarówno w zabudowie jednorodzinnej (tereny wiejskie gminy i częściowo Czarne) jak i wielorodzinnej (miasto Czarne), zgodnie z obecnym sposobem kształtowania się zabudowy mieszkaniowej w Gminie . Wzrośnie także przeciętna wielkość działki, zgodnie z ustaleniami jak poniżej.

Zakładamy, że obecna i przyszła zabudowa mieszkaniowa charakteryzuje się / charakteryzować będzie się wysokim wskaźnikiem stosunku zabudowy jednorodzinnej do zabudowy wielorodzinnej: 66%/34%.

Pozostałe założenia przyjęte do kalkulacji:

- Przeciętna wielkość działki wynosi:
 - 1 000 m² zabudowy jednorodzinnej w mieście i 3 300 m² na wsi (w tym zabudowa zagrodowa);
 - 1 300 m² zabudowy wielorodzinnej w mieście i 4000 m² na wsi..
- Przeciętna ilość mieszkań w jednym budynku (na 1 działce):
 - w zabudowie jednorodzinnej: 1;
 - w zabudowie wielorodzinnej: 4.

Na podstawie powyższych założeń dokonano kalkulacji bieżącego zapotrzebowania na grunty mieszkaniowe w Gminie:

Tabela 103. Kalkulacja **bieżącego (modelowego)** zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową. Obliczenia własne

Zabudowa	Udział w zabudowie	Powierzchnia mieszkań [m2]	ilość budynków	powierzchnia działki [m2]	powierzchnia działek [m2]
Wielorodzinna Czarne	65,00%	135 151	541	1 300	702 783
Jednorodzinna Czarne	2,00%	4 158	35	1 000	34 654
Wielorodzinna tereny wiejskie	1,00%	2 079	8	4 000	33 268
Jednorodzinna tereny wiejskie	32,00%	66 536	554	3 300	1 829 731
Razem:	100,00%	205 062	1 138	-	2 600 436
Razem [ha]					260 [ha]

Założenia przyjęte do obliczeń doprowadziły do uzyskania wyników pokrywających się z danymi statystycznymi dla Gminy:

- Ilość budynków wynosi 1 138 wg obliczeń i 1 135 wg danych GUS;
- Sumaryczna powierzchnia mieszkań wynosi:
 - W mieście 139 309 m² wg obliczeń i 139 131 m² wg GUS.
 - Na terenach wiejskich gminy: 68 615 m² wg obliczeń i 68 793 m² wg GUS.

Zgodność kalkulacji i modelu jest wystarczająca, dlatego można zastosować go do kalkulacji zapotrzebowania przyszłego w roku 2040.

Tabela 104. Kalkulacja przyszłego zapotrzebowania na powierzchnię mieszkaniową w roku 2040. Obliczenia własne

Zabudowa	Udział w zabudowie	Powierzchnia mieszkań [m2]	ilość budynków	powierzchnia działki [m2]	powierzchnia działek [m2]
Wielorodzinna Czarne	65,00%	281 486	938	1 300	1 219 774
Jednorodzinna Czarne	2,00%	8 661	58	1 000	57 741
Wielorodzinna tereny wiejskie	1,00%	4 331	14	4 000	57 741
Jednorodzinna tereny wiejskie	32,00%	138 578	924	3 300	3 048 714
Razem:	100%	433 056	1 934	-	4 383 970
Razem [ha]					438,4 [ha]

Biorąc pod uwagę analizy ekonomiczne, środowiskowe, społeczne oraz możliwości finansowania gminy, opisane w rozdziałach powyżej oraz w części uwarunkowań, przyjmuje się, że w **roku 2040 zapotrzebowanie na tereny mieszkaniowe, wyznaczone na podstawie przyjętych założeń, wynosić będzie 438,4 ha.**

W niniejszym opracowaniu za powierzchnię zabudowy uznano średnią powierzchnię terenu potrzebną do zabudowy domu jednorodzinnego na terenach wiejskich, na działce o średniej powierzchni 3 300 m² (wielkość wynika z faktu, że większość mieszkań na terenach wiejskich realizowana jest w zabudowie zagrodowej). Zgodnie z prognozą, największe zapotrzebowanie wystąpi właśnie na terenach wiejskich, gdzie liczba budynków podwoi się.

Powyższego oszacowania dokonano biorąc pod uwagę perspektywę 20 lat. Za główne punkty odniesienia uznano:

- prognozy demograficzne przedstawione w rozdziale 5.1,
- niski poziom wskaźnika powierzchni mieszkaniowej przypadający na 1 mieszkańca i założenie dążenia do dorównania w tym względzie do krajów Europy Zachodniej.

W rezultacie zapotrzebowanie na nową zabudowę – wyznaczoną w modelu – oznacza blisko dwukrotny przyrost substancji mieszkaniowej.

7.2.2. Zapotrzebowanie na tereny usługowe i produkcyjne

W piśmiennictwie i praktyce urbanistycznej brak jest jednoznacznych wskazań dotyczących struktury użytkowania gruntów. Takie wskazania musiałyby być oparte na zbyt skomplikowanych algorytmach, aby uwzględnić całą zmienność sytuacji z jakimi mają do czynienia projektanci realizujący na zlecenie samorządów działania związane z planowaniem przestrzennym. Przyjmuje się, jednak (na zasadzie dobrej praktyki) iż powierzchnia terenów pod zabudowę – w niewielkiej miejscowości mieście - winna być zgodna z przyjętymi poniżej założeniami.

Tabela 105. Struktura użytkowania terenu w dzielnicy mieszkaniowej / małego miasta dla powierzchni 100 ha według wskaźników urbanistycznych. Wartości bieżące ustalono w oparciu o bilans i formularz PZP-1.

Funkcja	Rekomendowana powierzchnia względem całości dzielnicy	Rekomendowana powierzchnia względem terenów mieszkalnictwa	Wartości bieżące - względem terenów mieszkalnictwa
tereny mieszkalnictwa	25 – 40%	100%	100%
tereny usług podstawowych i ponadpodstawowych	5 – 15%	12-40%	35%
tereny aktywności gospodarczej	1,5 – 5%	4-15%	16%
tereny zieleni wypoczynkowej i sportu	10 – 20%	25-50%	6%
tereny zieleni izolacyjnej	1 – 10%	2-25%	0%
tereny komunikacji	25 – 40%	60-100%	4%

Oznacza to, że tereny o funkcjach pomocniczych względem podstawowej funkcji mieszkalnictwa wymagają zwiększenia. Zakładamy, że dla gminy Czarne - wskaźnik ten należy zastosować na poziomie przeciętnym.

Tabela 106. Zapotrzebowanie na tereny o funkcjach towarzyszących mieszkalnictwu. Zaspokojenie zapotrzebowania bieżącego przez podaż bieżącą. Źródło: obliczenia własne.

Funkcja	Powierzchnia względem terenów mieszkalnictwa	Modelowe zapotrzebowanie bieżące - 2020 [ha]	Rzeczywista podaż bieżąca [ha]	%zaspokojenia względem modelu
tereny mieszkalnictwa	100%	260	7 447,9	2864%
tereny usług podstawowych i ponadpodstawowych	12%	34	2 576,3	9007%
tereny aktywności gospodarczej	10%	34	1 171,1	3464%
tereny zieleni wypoczynkowej i sportu	25%	65	468,4	721%
tereny zieleni izolacyjnej	2%	8	0,0	0%
tereny komunikacji	100%	260	281,1	108%
Razem:		661	11 945	

Jak widać w przedstawionych obliczeniach teren gminy Czarne – wg Studium (2013) posiada obecnie blisko 30x więcej terenów mieszkalnictwa i odpowiednio 76x i 34 x więcej terenów usług i aktywności gospodarczej w stosunku do wartości jaka wynikałaby ze wskaźników planistycznych. Ilość terenów komunikacyjnych jest zbliżona do wynikającej ze wskaźników planistycznych.

Tabela 107. Zapotrzebowanie na tereny o funkcjach towarzyszących mieszkalnictwu. Zaspokojenie zapotrzebowania przyszłego (2040) przez podaż bieżącą (2020). Źródło: obliczenia własne.

Funkcja	Powierzchnia względem terenów mieszkalnictwa	Zapotrzebowanie przyszłe - 2040 [ha]	Rzeczywista podaż bieżąca [ha]	%zaspokojenia względem modelu
tereny mieszkalnictwa	100%	438	7 447,9	1699%
tereny usług podstawowych i ponadpodstawowych	12%	48	2 576,3	5342%
tereny aktywności gospodarczej	10%	57	1 171,1	2055%
tereny zieleni wypoczynkowej i sportu	25%	110	468,4	427%
tereny zieleni izolacyjnej	2%	13	0,0	0%
tereny komunikacji	100%	438	281,1	64%
Razem:		1 114	11 945	

Zapotrzebowanie na tereny mieszkaniowe w roku 2040 wyniesie 438 ha, przy obecnej podaży 7 447,9,6 ha. Prognoza dotycząca przyszłego zapotrzebowania na tereny o różnych funkcjach, jako pochodnej zapotrzebowania na tereny mieszkaniowe wskazuje na ogromny nadmiar terenów usług, aktywności gospodarczej oraz zieleni wypoczynkowej. Tereny przeznaczone na komunikację pozostają niedoszacowane (jedynie 68%).

Tereny aktywności gospodarczej. W gminie Czarne dominują niewielkie zakłady produkcyjne. Największymi zakładami są zakłady zajmujące się przetwórstwem spożywczym. Ta właśnie gałąź branży przemysłowej jest wiodącą w mieście. W trosce o ochronę wartości przyrodniczych będących głównym atutem miasta, należy wprowadzać na teren Czarne jedynie nieuciążliwe zakłady, a wyznaczanie terenów pod tego rodzaju funkcje powinno być niezwykle ostrożne i dostosowane do bieżącego zapotrzebowania. W związku z obecnymi uwarunkowaniami, w oparciu o dokumenty strategiczne przyjęto, że tereny zabudowy

produkcyjnej powinny zajmować powierzchnię równą $1/10 - 1/9$ powierzchni terenów mieszkaniowych czyli ok. 57 ha. Obecnie tereny z przeznaczeniem pod działalność produkcyjną zajmują w Studium (2013) 1 171,1 ha – co 30x przekracza szacowane zapotrzebowanie w przyszłości Stanowią zatem ogromne rezerwy terenowe, znacznie przekraczające obecne zapotrzebowanie.

Przyjmuje się, że powierzchnia **terenów usług** powinna wynosić ok. 13 % powierzchni terenów zabudowy mieszkaniowej. Łączna powierzchnia terenów usług powinna wynosić w roku 2040 około 151 ha przy obecnej podaży ok. 2 576,31 ha. Należy pamiętać, że odległość terenów mieszkaniowych od terenów usług podstawowych nie powinna być większa niż 250-500m.

W związku z tym brak jest konieczności wyznaczania kolejnych obszarów pod usługi i produkcję, zwłaszcza biorąc pod uwagę spadek liczby ludności, w tym odpływ ludzi młodych mogących podjąć pracę. Ponadto występują liczne bariery środowiskowe umożliwiające rozwój tych funkcji.

Studium (2013) zwiększyło ilości terenów zabudowanych do 210 ha, co wynikało, z rosnącego zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową oraz stanowiło rezerwę pod budowę:

- 1 nowego przedszkola lub rozbudowa istniejących, gdyż urbanizacja przewidziana w Studium (2013) spowoduje szacunkowy wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym o 110.
- 1 nowego kościoła;
- 1 nowego cmentarza.

Studium (2013) nie przewidywało konieczności budowy dodatkowych szkół, jednak zarezerwowano teren w obrębie miasta Czarne pod funkcje oświaty oraz tereny sportu i rekreacji w południowej części miasta.

8. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Tereny zagrożone osuwaniem mas ziemnych – na terenie miasta i gminy Czarne nie występują zarejestrowane tereny zagrożone ruchami masowymi ani tereny o nachyleniu powyżej 15°.

Wody – Zachodnia część gminy Czarne leży w zasięgu głównego zbiornika wody podziemnej GZWPd 126 Szczecinek, dla którego ustanowiono obszar ochrony o reżimie wysokiej ochrony, jednak powierzchnia chroniona zajmuje niewielki obszar w południowej części zbiornika o powierzchni 90 km², który jest położony poza granicami gminy Czarne. Na terenie miasta i gminy występują ujęcia wody, dla których ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej w promieniu 10 m od każdego ujęcia. Strefa ta jest ogrodzona a w jej zasięgu obowiązuje zagospodarowanie wynikające z przepisów ustawy z dnia Prawo wodne [Dz.U. 2021.624].

Gleby – na terenie miasta i gminy występują kompleksy gleb od I do III klasy bonitacyjne stanowiące łącznie jedynie 20 % wszystkich gruntów ornych. Tereny te podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz.U. 2017.1161], nie dotyczy to użytków rolnych położonych w granicach administracyjnych miasta.

Kopaliny – na terenie miasta i gminy występuje pięć udokumentowanych złóż surowców naturalnych, z których eksploatowane jest tylko złożo „Krzemieniewo II”.

Obszary przyrodnicze objęte ochroną - na terenie miasta i gminy Czarne zlokalizowane są obszary i obiekty objęte ochroną. Są to: obszar Natura 2000, istniejący specjalny obszar ochrony siedlisk „Dolina Szczyry”, mający znaczenie dla Wspólnoty, istniejący Rezerwat przyrody „Dolina Gwdy”, 6 pomników przyrody, lasy o statusie ochronnym. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] w granicach miasta, tak jak w całej Polsce, obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Obiekty kulturowe - do obiektów kulturowych chronionych prawnie zalicza się obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Obiekty te chronione są na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. 2020, 282]. Na terenie miasta i gminy Czarne zachowały się liczne cenne budynki i obiekty budowlane będące świadectwem rozwoju osadnictwa i kultury na przestrzeni wieków. Forma zewidencjonowania obiektów o wartościach historyczno kulturowych, stanowi wytyczne do usankcjonowania tej ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i

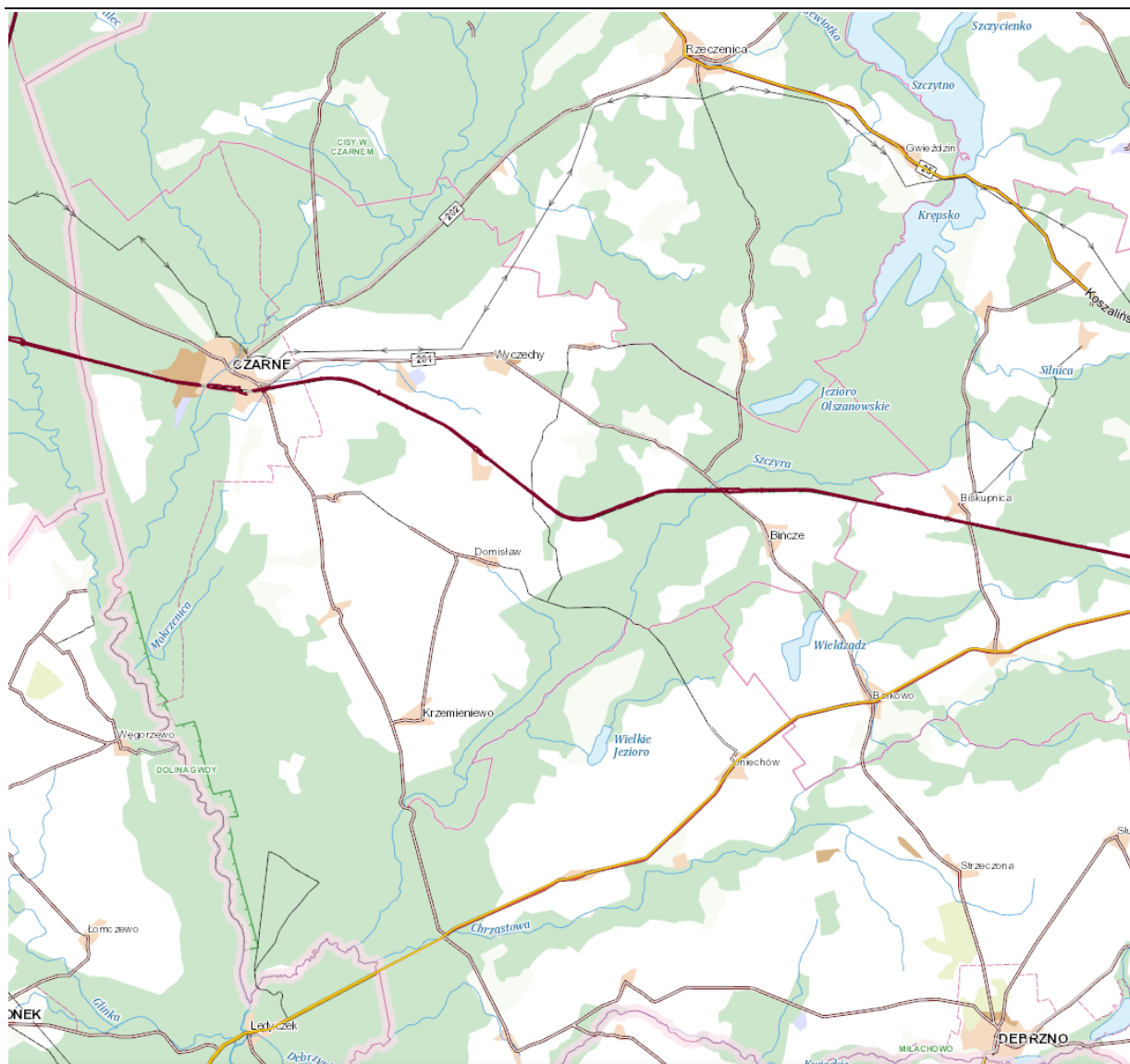
zagospodarowania terenu należy brać pod uwagę w elementach dziedzictwa kulturowego występowanie w/w obiektów i w zależności od potrzeb obejmować je stosową ochroną.

Linie energetyczne – przez teren miasta i gminy Czarne przebiega linia energetyczna wysokiego napięcia 110 kV, dla której należy wyznaczyć strefę ochronną o szerokości min. 40 m, w obrębie której nie należy lokalizować budynków mieszkalnych i innych przeznaczonych na stały pobyt ludzi.

Gazociąg średniego ciśnienia – do Zakładu Karnego w Czarnem doprowadzony jest gazociąg średniego ciśnienia g160PE dla którego obowiązuje właściwa strefa kontrolowanego przebiegu, w której nie należy wznosić budynków, urządzać stałych składów i magazynów, sadzić drzew oraz nie powinna być podejmowana żadna działalność mogąca zagrozić trwałości gazociągi podczas jego eksploatacji. Dopuszcza się za zgodą operatora sieci gazowej, urządzenie parkingów nad gazociągiem.

Obiekty infrastruktury kolejowej - przez teren miasta i gminy Czarne, zgodnie z ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym [Dz.U. 2020. 1043] oraz Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 kwietnia 2019 zmieniającym rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym [Dz.U. 2019.899] trasa kolejowa o znaczeniu państwowym Nr 210 relacji Chojnice – Runowo Pomorskie. Przyszłe zagospodarowanie terenów w sąsiedztwie linii kolejowych powinno być zgodne z przepisami m.in. ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym [Dz.U. 2020. 1043] oraz z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych i innych przepisów dotyczących kolei oraz innymi przepisami szczegółowymi.

PKP S.A. Oddział Gospodarowania Nieruchomościami w Gdańsku informuje również, że proceduje nieodpłatne przekazanie na rzecz Gminy Czarne części działki nr **100/3**, obręb Czarne 63 na cele związane z inwestycjami infrastrukturalnymi służącymi wykonywaniu zadań własnych Gminy w dziedzinie transportu.

Rysunek 33. Tereny zamknięte - tereny kolejowe. Źródło: Geoportal

Obszary wojskowe - na terenie miasta i gminy Czarne zlokalizowane są obszary wojskowe, które zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 maja 1989 r. prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. poz. 1287, Nr 193 ze zm.) traktuje się jako tereny zamknięte. Przedmiotowe tereny zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej Nr Z-2/MON w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej – **stanowią tereny zamknięte**, którego zlokalizowane są na działkach: dz. nr 1, KM 6, obręb 49 Czarne, dz. nr 6/6, 6/7, 6/9, 6/10 KM 6 obręb 49 Czarne, dz. nr 5/3, 5/4, 5/5, 5/6, 5/7, 5/8 KM 6 obręb 49 Czarne, dz. nr 4 KM 6 obręb 49 Czarne. Zgodnie z art. 13 ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, planu miejscowego nie sporządza się dla terenów zamkniętych, natomiast zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt. 3 ustawy jw. inwestycje celu publicznego na terenach zamkniętych wydaje Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, zaś stosownie do art. Art. 60 ust. 1 pkt. 3 decyzje o warunkach zabudowy na terenach zamkniętych wydaje Wojewoda.

9. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Potencjalnie najbardziej zagrożone ruchami masowymi są pagóry moreny czołowej, które dominują w północno-wschodniej części gminy oraz strefa krawędziowa wysoczyzn morenowych. Zgodnie z literaturą przedmiotu¹⁰¹ słabe ruchy masowe (soliflukcja - proces pełnienia pokrywy zwietrzelinowej, nasiąkniętej wodą) mogą pojawiać się już przy kącie nachylenia 2-7°, przy 7-15° może wystąpić silne spędywanie i soliflukcja oraz osuwanie. Przy kącie nachylenia terenu 15-35° możliwe jest silne osuwanie gruntu. Za osuwiskotwórcze uznaje się generalnie nachylenie terenu 15-35°. Powyżej 35° występuje zjawisko odpadania i obrywania mas skalnych i zwietrzelin.

Według Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej SOPO Państwowego Instytutu Geologicznego, na terenie Gminy **nie występują osuwiska ani obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych.**

¹⁰¹ (Klimaszewski 1978)

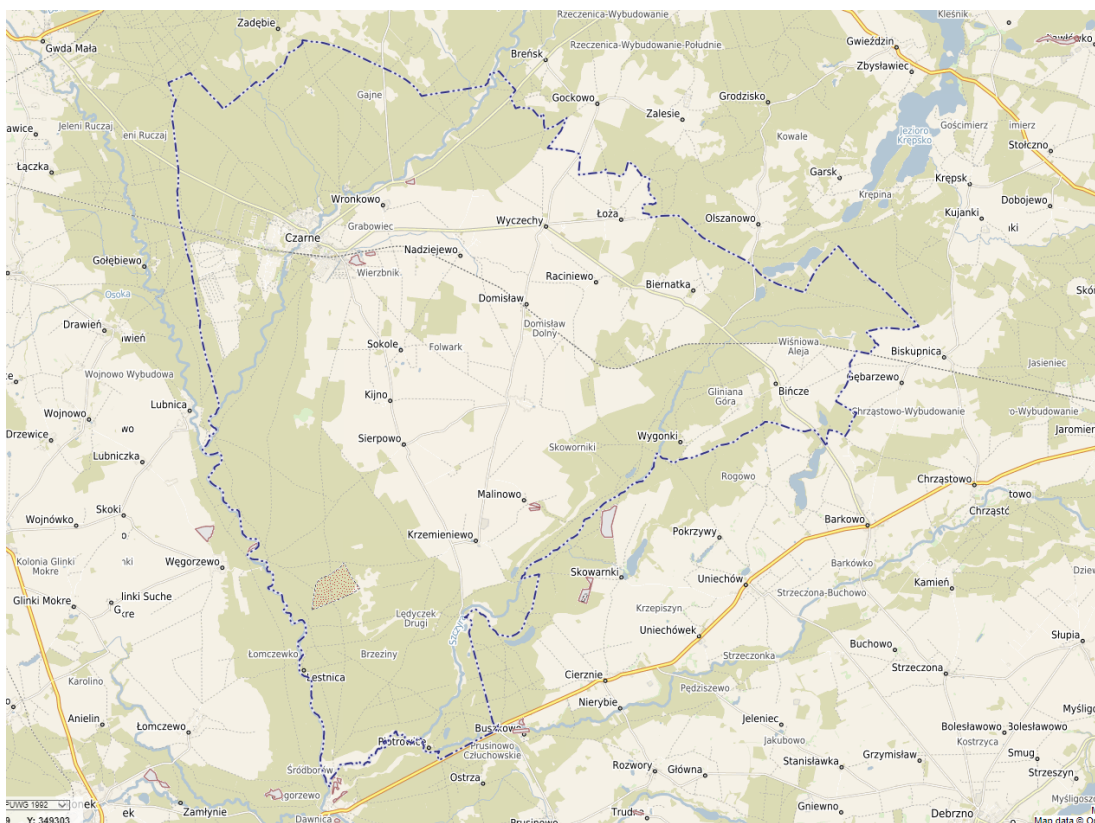
10. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

10.1. Udokumentowane złoża kopalin

Na liście *Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r.* Państwowego Instytutu Geologicznego PIB, znajdują się trzy złoża piasków i żwirów oraz jedno złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej.

Na obszarze Gminy, w południowo-zachodniej części miasta, występuje 1 udokumentowane złożo kopalin ilastych „Czarne” (akt zatwierdzenia złoża z 1960 r.), którego eksploatacja została zaniechana.

- **Złożo kruszywa „Czarne”** o powierzchni ok. 12,60 ha; złożo ma formę soczewkową, eksploatowane było w sposób odkrywkowy, systemem ścianowym z pokładów czwartorzędowych. Średnia grubość nakładu wynosi 4,20 m, miąższość 9,20 m, głębokość spągu 11,80 m. Eksploatację rozpoczęto 1959 r., po likwidacji cegielni zaniechano eksploatacji kruszywa. Obecnie wyrobiska zalane są wodą i pełnią rolę stawów wodnych. Ponieważ jego eksploatacja została zaniechana wiele lat temu, zlikwidowano lokalną cegielnię, studium nie przewiduje przeznaczenia tego terenu pod ponowne wydobywanie.

Rysunek 34. Lokalizacja złóż naturalnych na obszarze miasta i gminy Czarne. Źródło: SIP.

Na obszarze gminy wiejskiej Czarne występują 4 udokumentowane złoża kopalin:

- **Złoże kruszywa naturalnego „Czarne”** w obrębie geodezyjnym Nadziejewo, eksploatowane okresowo, w sposób odkrywkowy, systemem ścianowym z pokładów czwartorzędowych. Powierzchnia złoża 3,30ha, średnia grubość nakładu 2,0m, miąższość 9,10m, głębokość spągu 11,10m. Koncesja na wydobycie kruszywa ustanowiona jest decyzją Urzędu Wojewódzkiego w Słupsku Nr 102/98 z dnia 14 września 1998 r. Koncesja ważna jest do dnia 31 grudnia 2023 r.
- **Złoże piasków budowlanych „Krzemieniewo I i II”** (decyzja rejestracyjna zasobów z 1965 r.), o powierzchni ok. 0,50 ha, którego eksploatacja rozpoczęta w 1992 r. została później zaniechana. Złoże pokładowe, eksploatowane w sposób odkrywkowy, systemem ścianowym z pokładów czwartorzędowych. Średnia grubość nakładu 0,35 m, miąższość 2,10 m, głębokość spągu 2,40 m. Po zaniechaniu eksploatacji teren wyrobiska został zniwelowany i jest użytkowany rolniczo.
- **Złoże kruszywa naturalnego „Raciniewo”** – w dniu 10 grudnia 2020 r. zostało wszczęte postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla przedsięwzięcia polegającego na: powierzchniowym wydobywaniu kopaliny- kruszywa naturalnego zlokalizowanego na działce oznaczonej numerem 65,-obręb Raciniewo, w miejscowości Raciniewo.

Tabela 108.Zasoby - piaski i żwiry [w tys. ton]¹⁰²

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		Wydobycie	Powiat
			Geologiczne bilansowe	Przemysłowe		
70	Czarne	Z	134	-	-	człuchowski
03	Krzemieniewo I	E	176	-	9	człuchowski
304	Krzemieniewo II	R	258	-	-	człuchowski
<i>E – złoża eksploatowane</i> <i>R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1, a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B)</i> <i>Z – złoża, z którego wydobycie zostało zaniechane</i>						

Tabela 109.Zasoby - surowce ilaste ceramiki budowlanej [tys. m.sześc.]¹⁰³

Lp.	Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		Wydobycie	Powiat
			Geologiczne bilansowe	Przemysłowe		
7	Czarne	Z	236	-	-	człuchowski
<i>Z – złoża, z którego wydobycie zostało zaniechane</i>						

Ponadto na terenie Gminy znajdują się tereny, które zostały skreślone z listy zasobów:

- **Złoże piasku i żwiru „Biernatka”** Teren złoża po zakończeniu eksploatacji został rozparcelowany i przekazany Nadleśnictwu. Teren powyrobiskowy zarósł lasem, jedno z wyrobisk jest teraz oczkiem wodnym. Skreślone z listy zasobów.

¹⁰² Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r. Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2020

¹⁰³ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2019 r. Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2020

- **Złoże ropy naftowej „Brzozówka”** zlokalizowane w obrębie geodezyjnym Krzemieniewo. Eksploatowane w latach 1991-1999, w sposób otworowy z pokładów perm cechsztyń-strassfurt, skreślone z bilansów zasobów w 1999 r.. Powierzchnia złoża 89,0 ha, średnia miąższość nakładu 3,0 m, głębokość spągu 3408,0 m. Złożu ropy naftowej towarzyszył gaz ziemny. Wytrobisko zlokalizowane w środku lasy, po zakończeniu eksploatacji miejsce zostało odnowione kosztem i staraniem Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie.

Obszar górniczy – przestrzeń, w obrębie której przedsiębiorca upoważniony jest do prowadzenia działalności górniczej zgodnie z wydaną koncesją i na zasadach ustalonych w tej koncesji. Jest to pojęcie należące do prawa geologicznego i górniczego (Art. 6 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 VI 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze, [Dz.U. 2020.1064]).

W granicach projektowanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Czarne występuje teren górniczy pn.: „Krzemieniewo II”, ustanowiony decyzją Koncesyjną Starosty Człuchowskiego z dnia 12 września 2019 r., znak: GilE.6522.1.2019.

###

Na terenie Gminy znajdują się ujęcie głębinowe i stacje uzdatniania wody – korzystające zarówno z wód powierzchniowych jak i (w większości) z wód głębinowych.

Potencjał wodonośny miasta Czarne w zakresie wód podziemnych jest znaczny, gwarantując 100% zaopatrzenie ludności w wodę pitną, występuje również 100% rezerwa wodna. Miasto Czarne obsługiwane jest z 5 ujęć wody:

- U₁ – ujęcie zlokalizowane na działce nr 5/1
- U₂ – ujęcie zlokalizowane na działce nr 21/5
- U₃ – ujęcie zlokalizowane na działce nr 13/6 przy ul. Leśnej
- U₄ – ujęcie zlokalizowane na działce nr 3/7 przy ul. 22 Lipca (ujęcie będące w trakcie przekazywania Przedsiębiorstwu Wodno-Kanalizacyjnemu w Czarnem)
- U₅ – ujęcie wody na działce nr 48/5 na terenie Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej, które jest rezerwowym, uruchamianym w momencie awarii innych ujęć zaopatrujących miasto w wodę.

Stacja Uzdatniania Wody przy ul. Ogrodowej zaopatrywana jest z ujęcia wody U₁ i U₂. Na terenie SUW znajduje się zbiornik rezerwy wody pitej o poj. ok. 500 m³. Jest to główne miejsce zaopatrywania większości mieszkańców Czarne, ale również mieszkańców Wronkowa i Grabowca. Pozostałe ujęcia posiadają własne urządzenia rozprowadzające wodę. Kilka instytucji administracji państwowej w mieście Czarne posiada własne ujęcia wody:

- U₆ - Zakład Karny posiada własne ujęcie wody,
- U₇ - Dom Pomocy Społecznej również posiada własne ujęcie wody ale dodatkowo wykonana jest spinka z miejską siecią wodociągową, aby w razie awarii nie nastąpiły przerwy w dostawie wody,
- U₈ – Nadleśnictwo posiada ujęcie wody działce nr 421, które obsługuje zabudowania oraz dwa budynki wielorodzinne zlokalizowane na dz. 417 i 418. Pomimo tego Nadleśnictwo posiada również podłączenie do sieci miejskiej, ale indywidualne ujęcie wody jest głównym, z którego instytucja zaopatruje się w wodę. Pozwolenie wodno prawne na pobór wód straciło ważność w dniu 30.07.2006 r. i Nadleśnictwo podjęło stosowne działania administracyjne zmierzające do ponownego uzyskania stosownych pozwoleń.

Tabela 110. Zasoby wód podziemnych w mieście Czarne w rozbiciu na ujęcia

Lp.	Nr ujęcia		Zasoby wód m ³ /h	Warstwa geologiczna	Nr pozwolenia wodnoprawnego	Obszar obsługiwany	Uwagi
Ujęcia obsługujące mieszkańców miasta Czarne, Wronkowa i Grabowca							
1.	U ₁ i U ₂	SUW ul. Ogrodowa	500	Utwory trzecio - i czwartorzędowe	RLiOŚ 6223-20/05 ważne do 30.11.2015 r.	Miasto Czarne (bez osiedla Zatorze i ul. Leśnej), Wronkowo, Grabowiec	Ujęcie dwuotworowe, zaopatrzenie mieszkańców i Wronkowa
2.	U ₃	ul. Leśna	62	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/15/04 ważne do 30.09.2014 r.	osiedle Zatorze i ul. Leśna	Ujęcie dwuotworowe
3.	U ₄	ul. 22 Lipca	192	Brak danych	Brak danych		-
4.	U ₅	ul. Ogrodowa	-	-	-	-	Ujęcie awaryjne
Ujęcia indywidualne obsługujące jednostki administracji państwowej							
5.	U ₆	Zakład Karny	255	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ.6223-11/05 ważne do 01.07.2015 r.	Zakład Karny	-
6.	U ₇	Dom Pomocy Społecznej	36	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ.6223-26/02 ważne do 31.12.2012 r.	Dom Pomocy Społecznej	-
7.	U ₈	Nadleśn. Czarne	7,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ.6223-11/01 ważne do 30.07.2006 r.	Nadleśnictwo Czarne, zabudowa wielorodzinna na dz. nr 417 i 418	Wystąpiono z procedurą aktualizacji pozwoleń

Potencjał wodonośny gminy wiejskiej Czarne w zakresie wód podziemnych jest znaczny, zapewnia 100% zaopatrzenie ludności w wodę pitną z sieci zbiorowej, pojedyncze gospodarstwa domowe posiadają indywidualne studnie. Gospodarstwa te jednocześnie posiadają podłączenie z wiejskiej magistrali wodociągowej, korzystając z wody zamiennie, jako źródło główne lub awaryjne. Występuje również 100% rezerwa wodna.

Studnie obsługujące jedno gospodarstwo lub do kilku gospodarstw zlokalizowane są głównie w przysiółkach: Domyśl, Prądy, Łędyce, Wygonki, Janowiec oraz w innych miejscach: leśniczówka w Łoży, Folwark w obrębie Domisław, Wierzbnik, gospodarstwo ogrodnicze w Sierpowie. Część zabudowań w Domisławiu Górnym, Kijno oraz Krzemieniewo obsługiwanych jest przez ujęcie wodne będące w zarządzie Spółdzielni „Nowość”, natomiast Wyczechy obsługiwane są przez Spółdzielnię „Nadzieja”.

W gminie występuje 9 wiejskich ujęć wody i są to:

- U₉ – ujęcie wody w Biernatce
- U₁₀ – ujęcie wody w Bińcze
- U₁₁ – ujęcie wody w Domisław Górny
- U₁₂ – ujęcie wody w Domisław Dolny
- U₁₃ – ujęcie wody w Łoży
- U₁₄ – ujęcie wody w Nadziejewo
- U₁₅ – ujęcie wody w Sierpowie
- U₁₆ – ujęcie wody w Sokole III
- U₁₇ – ujęcie wody w Sokole.

oraz 4 ujęcia spółdzielcze:

- U₁₈ – ujęcie wody w Domisławiu Górnym
- U₁₉ – ujęcie wody w Krzemieniewie
- U₂₀ – ujęcie wody w Kijnie
- U₂₁ – ujęcie wody w Wyczechach

Ponadto indywidualne ujęcia wody w: Janowcu, Wierzbniku, Folwarku, Domyślu, Łędycku, Prądach, Wygonkach jak również gorzelania w Bińczu, leśniczówka w Łoży oraz sady w Sierpowie. Mieszkańcy Wronkowa i Grabowca zaopatrywani są w wodę z miejscowości Czarne.

Tabela 111. Zasoby wód podziemnych w obszarze gminy wiejskiej Czarne w rozbiciu na ujęcia

Lp.	Nr ujęcia	Nazwa ujęcia	Zasoby wód m ³ /h	Warstwa geologiczna	Nr pozwolenia wodnoprawnego	Obszar obsługiwany	Uwagi
Gminne ujęcia wody							
1.	U ₉	Biernatka	28,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/48/01 ważne do 31.11.2011 r.	Biernatka Raciniewo	+
2.	U ₁₀	Bińcze	55,4	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/04/03 ważne do 31.07.2013 r.	Bińcze (poza Wygonkami)	-
3.	U ₁₁	Domisław Górny	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Domisław Górny	-

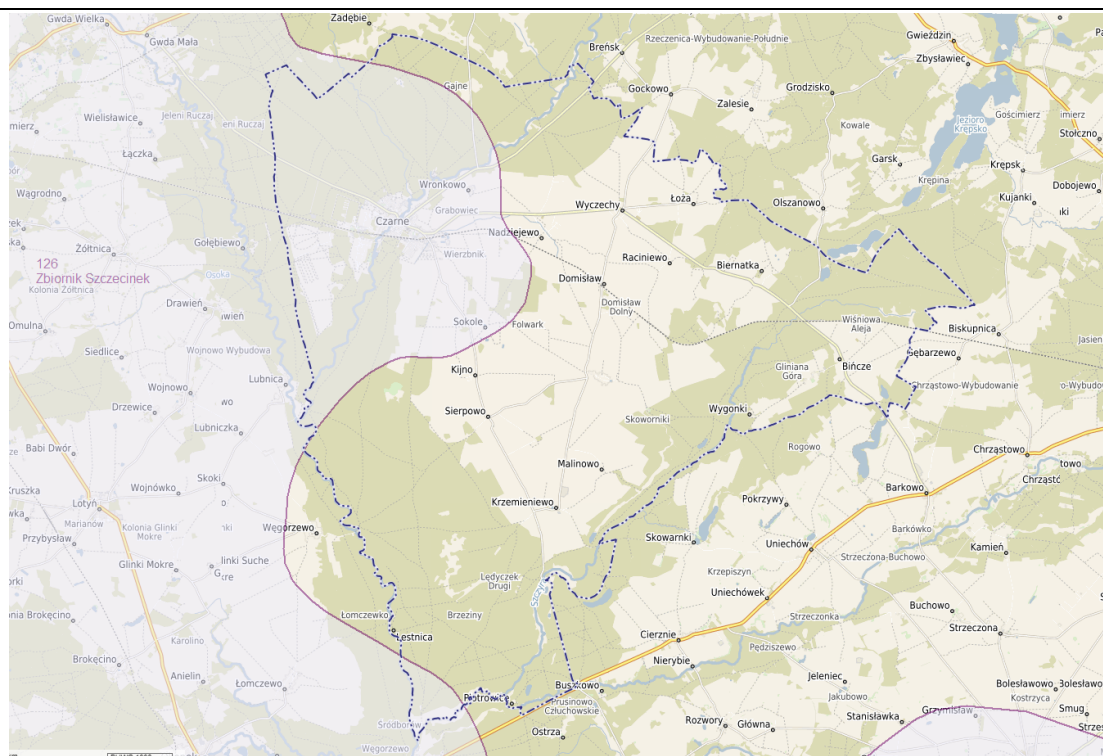
II. Uwarunkowania

4.	U ₁₂	Domisław Dolny	16,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/12/04 ważne do 30.09.2014 r.	Domisław Dolny	-
5.	U ₁₃	Łoża	18,70	Utwory czwartorzędowe	GiLE 6223-33/09 ważne do 15.12.2019 r.	Łoża	-
6.	U ₁₄	Nadziejewo	16,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/16/04 ważne do 30.09.2014 r.	Nadziejewo	-
7.	U ₁₅	Sierpowo	30,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223/10/04 ważne do 30.09.2014 r.	Sierpowo	Ujęcie dwuotworowe
8.	U ₁₆	Sokole III	12,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 6223-16/06 ważne do 01.01.2017 r.	Sokole III	-
9.	U ₁₇	Sokole	16,0	Utwory czwartorzędowe	RLiOŚ 622311/04 ważne do 30.09.2014 r.	Sokole	-
Spółdzielcze ujęcia wody							
10.	U ₁₈	Domisław Górny	10,3	Brak danych	Brak danych	Domisław Górny	Sp-nia „Nowość”
11.	U ₁₉	Krzemieniewo	34,8	Brak danych	Brak danych	Krzemieniewo, Malinowo,	Sp-nia „Nowość”
12.	U ₂₀	Kijno	18,0	Brak danych	Brak danych	Kijno	Sp-nia „Nowość”
9.	U ₂₁	Wyczechy	35,0	Brak danych	Brak danych	Wyczechy	Sp-nia „Nadzieja”

Ujęcia wody (w mieście i w części wiejskiej Gminy) zaspokajają w 100% zapotrzebowanie.

10.2. Głównie Zbiorniki Wód Podziemnych

Zachodnia część gminy Czarne położona jest w granicach GZWP nr 126 „Szczecinek”, którego szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 99,00 tys m³/dobę. Średnia głębokość ujęć wynosi 90 m, natomiast powierzchnia zbiornika 1 755,00 km². Obowiązują wymagania w zakresie ochrony środowiska stawiane obszarom ochronnym GZWP; należy zastosować rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne gwarantujące zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem warstwy wodonośnej.

Rysunek 35. Lokalizacja Głównego Zbiornika Wód Podziemnych 126 „Szczecinek”. Źródło: SIP.

Zbiornik GZWP nr 126 „Szczecinek” posiada ustanowiony obszar ochrony zbiornika o reżimie wysokiej ochrony, jednak powierzchnia chroniona zajmuje niewielki obszar w południowej części zbiornika o powierzchni 90 km², który jest położony poza granicami gminy Czarne.

10.3. Udokumentowane Kompleksy Podziemnego Składowania Dwutlenku Węgla

Na terenie gminy Czarne nie znajdują się obszary, na których dopuszcza się lokalizację kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.¹⁰⁴

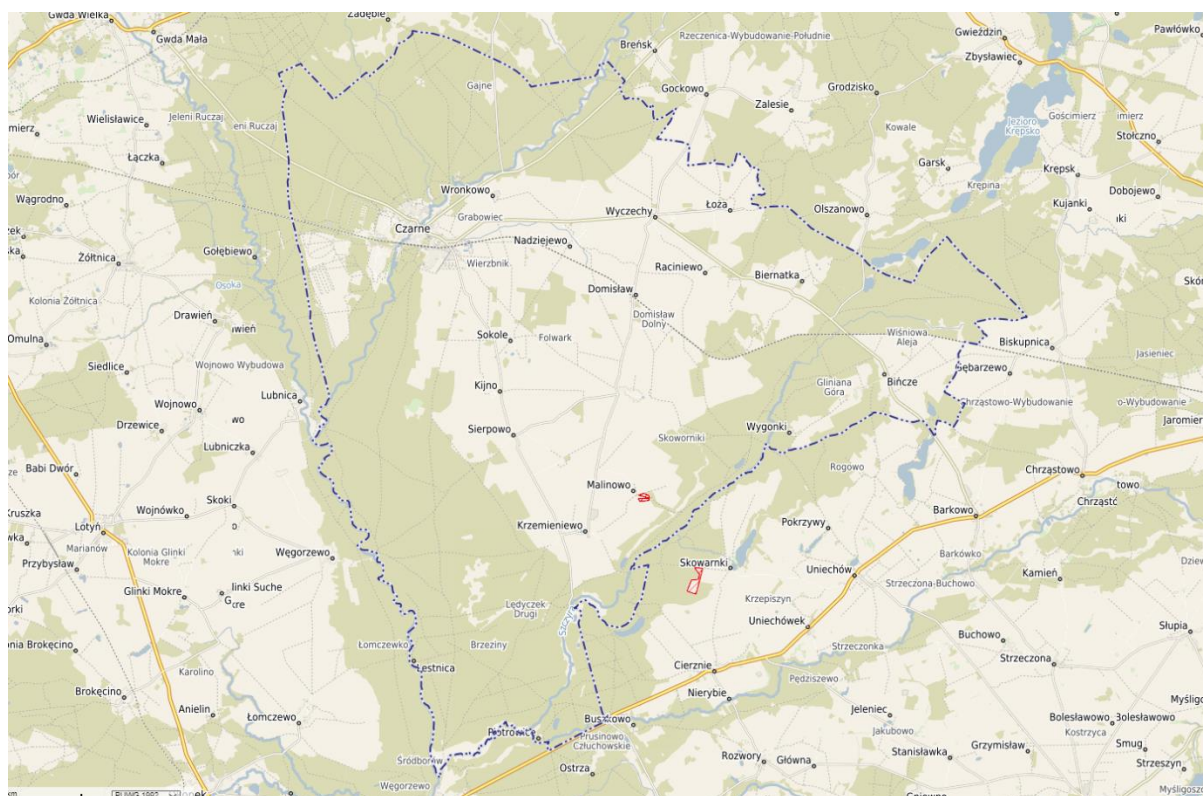
¹⁰⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 września 2014 r. w sprawie obszarów, na których dopuszcza się lokalizowanie kompleksu podziemnego składowania dwutlenku węgla (Dz.U. 2014 poz. 1272).

11. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Teren górniczy - przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego (Art. 6 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 9 VI 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze [Dz.U. 2020.1064]).

Ochroną objęty jest jeden teren i obszar górniczy:

w granicach projektowanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Czarne występuje teren górniczy pn. „Krzemieniewo II”, ustanowiony decyzją Koncesyjną Starosty Człuchowskiego z dnia 12 września 2019 r., znak: GiLE.6522.1.2019.

Rysunek 36. Lokalizacja terenów górniczych na obszarze miasta i gminy Czarne. Źródło: SIP.

Dla złóż, których eksploatacja została zakończona występuje ustawowy obowiązek rekultywacji wyrobiska. Na terenie miasta i gminy Czarne występują wyrobiska, które poddane zostały rekultywacji lub ich rekultywacja nastąpiła samoczynnie, naturalnie:

- Teren na obszarze miasta po wydobyciu złoża kopalin ceglarskich „Czarne” uległ samoczynnej rekultywacji – ponieważ złożo posiadało duże nawodnienie istniejące wyrobiska samoistnie napełniły się wodą.

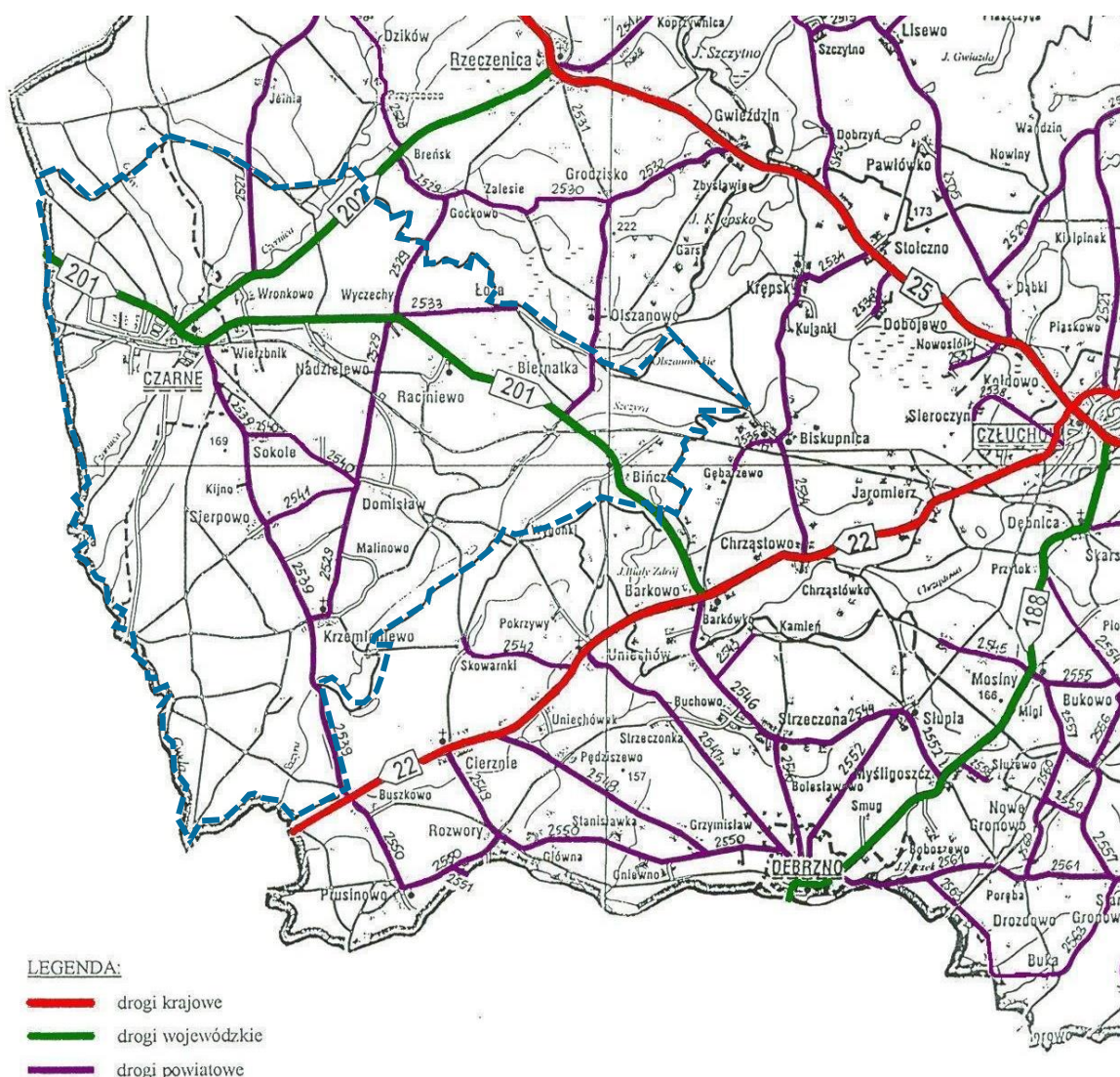
- Teren po wydobyciu złoża piasków budowlanych „Krzemieniewo” po zaniechaniu jego eksploatacji, został wyrównany teren po wydobyciu ropy naftowej „Brzozówka” w obrębie geodezyjnym Krzemieniewo zlokalizowany w środku lasu, naturalnie zarósł drzewami, czyli nastąpiła naturalna rekultywacja terenu. Zjawisku temu sprzyjał otworowy sposób wydobycia surowca, który ogranicza teren zdegradowany czynnościami wydobywczymi. W tym przypadku niewielki obszar wydobywczy, otoczony lasem, po zakończeniu eksploatacji miejsce zostało odnowione kosztem i staraniem Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie.
- Teren po wydobyciu piasków ze żwirem „Biernatka” rozparcelowano i przekazano Nadleśnictwu Czarne-Człuchowskie. Obecnie obszar w części jest porośnięty lasem a jedno wyrobisko wypełnione jest wodą, w związku z czym nastąpiła jego naturalna rekultywacja.

12. STAN SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

12.1. Sieć i powiązania komunikacyjne

12.1.1. Układ drogowy

Przez teren gminy przebiegają drogi publiczne o znaczeniu ponadlokalnym, tj. krajowa, wojewódzkie i powiatowe oraz drogi o znaczeniu lokalnym, tj. drogi publiczne i niepubliczne. Sieć drogowa jest słabo rozwinięta co spowodowane jest oddaleniem miasta i gminy Czarne od największych ośrodków miejskich jak Trójmiasto, Piła czy Słupsk, co związane jest z jego położeniem na skraju Województwa Pomorskiego.

Rysunek 37. Sieć drogowa gminy Czarne. Źródło: Powiat człuchowski

Drogi o znaczeniu ponadlokalnym można podzielić na krajowe, wojewódzkie i powiatowe. Łączna długość dróg o znaczeniu ponadlokalnym na terenie gminy Czarne przedstawia się następująco:

Tabela 112. Drogi o znaczeniu ponadlokalnym.

Drogi	Długość odcinków na terenie Gminy
droga krajowa nr 22	2,10 km
drogi wojewódzkie nr 201 i 202	38,90 km
drogi powiatowe	39,29 km
łącznie	80,29 km

Droga krajowa nr 22 („berlinka”) przebiegająca z Elbląga do zachodniej granicy kraju z Niemcami zapewnia dogodnie połączenie Berlina z Okręgiem Kaliningradzkim oraz Litwą i Łotwą. Droga krajowa nr 22 na odcinku ok. 2 km stanowi południową granicę gminy Czarne, ale administracyjnie przynależy do gminy Debrzno. Węzły głównych dróg wylotowych z terenu gminy zlokalizowane są poza granicami gminy w Barkowie w gminie Człuchów i w Buszkowie w gminie Debrzno. Węzeł drogi krajowej nr 22 z drogą wojewódzką nr 201 w Barkowie zapewnia najlepsze połączenie komunikacyjne Czarnego z aglomeracją Trójmiejską. Drugi węzeł na drodze krajowej nr 22, z drogą powiatową nr 2539G, zlokalizowany jest w Buszkowie i ma dużo mniejsze znaczenie komunikacyjne. Droga nr 22 posiada klasę wymagań technicznych i użytkowych „GP”.

Droga wojewódzka nr 201 przebiega przez centralny obszar gminy z północno-zachodu na południowy-wschód i łączy Szczecinek (gdzie wpada do drogi krajowej nr 20) przez Czarne z drogą krajową nr 22 w Barkowie (gmina Człuchów). Na odcinku przebiegu przez miasto Czarne, droga wojewódzka nr 201 jest ul. Szczecinecką, Młyńską, Kościuszki i Człuchowską (kolejność podawana z kierunku północno-zachodniego na południowy-zachód). Droga nr 201 posiada klasę wymagań technicznych i użytkowych „Z”.

Droga wojewódzka nr 202 przebiega przez północny obszar gminy łącząc miasto Czarne (gdzie wpada do drogi wojewódzkiej nr 201) z Rzeczenicą (gdzie wpada do drogi krajowej nr 25). Na odcinku przebiegu przez miasto Czarne, droga wojewódzka nr 202 jest ul. Szosową, Zamkową i Plac Wolności (kolejność podawana ze wschodu na zachód). Drogi wojewódzkie są głównymi elementami infrastruktury transportowej w gminie Czarne, gdyż koncentruje się na nich większość ruchu kołowego odbywającego się na terenie gminy. Drogi wojewódzkie w zakresie stanu technicznego wymagają remontu, które sukcesywnie się przeprowadza. Droga nr 202 posiada klasę wymagań technicznych i użytkowych „Z”.

Na obszarze gminy znajduje się **11 odcinków dróg powiatowych** o łącznej długości 39,29 km, z czego wszystkie stanowią drogi utwardzone. Wykaz dróg powiatowych z podziałem na klasę techniczną i użytkową przedstawia się następująco:

a) drogi powiatowe klasy zbiorczej „Z”:

nr 2539G relacji Czarne ul. Leśna – Sierpowo – Buszkowo,

b) drogi powiatowe klasy lokalnej „L”:

nr 2527G relacji Sporysz – Międzybórz – Poręba – DW nr 202,

nr 2529G relacji Breńsk – Gockowo – Wyczechy – Krzemieniewo,

nr 2532G relacji Gwieżdzin – Grodzisko – Olszanowo – DW nr 201,

nr 2541G relacji Sierpowo – Domisław Górny,

c) drogi powiatowe klasy dojazdowej „D”:

nr 2533G relacji Wyczechy – Łoża.

Część dróg na terenie gminy wiejskiej jest w złym stanie technicznym, są wąskie i ograniczone alejami drzew w skrajni. Na odcinkach ich przebiegu przez wsie nie posiadają chodników. Drogi powiatowe są stopniowo modernizowane w zakresie nawierzchni, budowy chodników i oświetlenia przydrożnego.

DP nr 2539G Czarne /ul. Leśna/-Sierpowo-Buszkowo,:

- w 2010 r. Został przebudowany odcinek Czarne-Kijno, m.in. nawierzchnia została poszerzona do 5,5 m.
- w 2015 r. Został wybudowany chodnik w m. Sierpowo;
- w 2016 r. Został wyremontowany w formie nakładki na całej szerokości pozostały odcinek od m. Kijno do Buszkowa;

DP nr 2529G Breńsk – Gockowo – Wyczechy – Krzemieniewo:

- w 2016 r. Został wyremontowany w formie nakładki na całej szerokości i długości;
- w 2017 r. została wykonana przebudowa odcinka drogi w m. Wyczechy – w ramach zadania została poszerzona nawierzchnia oraz wybudowane chodniki.

DP nr 2541G Sierpowo – Domisław,

- w 2015 r. Został wybudowany chodnik w m. Sierpowo oraz wykonano poszerzenie nawierzchni.

DP nr 2533G Wyczechy – Łoża:

- w 2014 r. Został wykonany remont (odnowa) nawierzchni na całej długości.

Łączna długość **dróg gminnych** na terenie gminy Czarne wynosi obecnie 78 km, z czego tylko 14,60 km stanowią drogi utwardzone. Stan techniczny istniejących dróg gminnych jest zróżnicowany. Drogi i ulice obsługujące miasto Czarne są wyposażone w chodniki i oświetlenie, a część z nich została przebudowana. Natomiast drogi gminne na terenie gminy wiejskiej znajdują się zazwyczaj w złym stanie technicznym, nie poddawane są remontom ani przebudowom. Większość dróg wymaga przeprowadzenia inwestycji związanych przede wszystkim z utwardzeniem, a także modernizacją, budową chodników i oświetlenia przydrożnego. We wsiach na terenie gminy nie występują chodniki (jedynie w Bińczu i Nadziejewie), a infrastruktura oświetleniowa dróg publicznych jest szczątkowa.

12.1.2. Parkingi, urządzenia obsługi podróżnych i pojazdów samochodowych

Na terenie gminy zlokalizowane jest kilka stałych parkingów bezpłatnych:

- Parking Bezpłatny, ul. Południowa, Czarne

- Parking Bezpłatny, al. św. Józefa, Czarne
- Parking Bezpłatny, ul. Parkowa, Czarne
- Parking Bezpłatny, ul. Ogrodowa, Czarne
- Parking przy UMiG, ul. Moniuszki 12, Czarne
- Parking Bezpłatny, pl. Wolności, Czarne
- Parking Leśny (Czarne/Nowiny)
- Parking Bezpłatny, Bińcze
- Parking Leśny, Leśniczówka Janowiec
- Parking Leśny (Nowiny)

Stacje paliw i LPG zlokalizowane są w Czarnem:

- Ul. Szczecinecka,
- Ul. Kolejowa,
- Ul. Leśna

Oraz w Wyczechach.

12.1.3. Ciągi rowerowe

Na terenie gminy funkcjonuje pięć szlaków turystycznych rowerowych opisanych w rozdziale 5.7;

- „Trasa Cisowa” relacji Czarne-Koczała (długość 32km);
- „Szlak Doliny Gwdy” relacji Czarne-Lędyczek (długość 19,5km);
- „Trasa hetmana Koniecpolskiego” relacji Człuchów-Czarne (długość 40km);
- „Trasa morenowa” relacji Czarne-Przechlewo (długość 34km);
- „Szlak Margrabiów” relacji Czarne-Debrzno (długość 31km);

Istniejące szlaki przebiegają utwardzonymi i szutrowymi drogami gminnymi.

Na terenie gminy, wg GUS wybudowano 1,6 km dróg dla rowerów, będących w zarządzie Gminy.

12.1.4. Sieć kolejowa

Przez teren gminy przebiega jedna linia kolejowa nr 210. Jest to linia o znaczeniu państwowym łącząca Chojnice (woj. Pomorskie) z Runowem Pomorskim (woj. Zachodniopomorskie) przez Czarne, Szczecinek i Drawsko Pomorskie.

Linia ma długość 150 km (ok. 50 km na terenie Województwa Pomorskiego), nie jest zelektryfikowana, jest dwutorowa oprócz odcinka Czarne-Szczecinek gdzie drugi tor zdemontowano w 1991r. W gminie Czarne linia nr 210 przebiega przez obręby Bińcze, Biernatka, Raciniewo, Domisław, Nadziejewo i Czarne.

Transport pasażerski odbywa się na tej linii pociągami osobowymi w dwóch odcinkach: Chojnice – Szczecinek i Szczecinek – Runowo Pomorskie. Pociągi zatrzymują się na stacjach kolejowych w Czarnem, Bińczu i Domisławiu Dolnym. W roku 2021 rozkład jazdy przeważała 3 połączenia dziennie w relacji Szczecinek – Chojnice.

Rysunek 38. Przebieg linii kolejowej nr 210.¹⁰⁵

Przejazdy kolejowe na terenie gminy w większości nie są zabezpieczone. Szczególnie niebezpieczne jest to na bardzo uczęszczanym przejeździe kolejowym na ul. Leśnej w mieście Czarne, gdyż stanowi zagrożenie wystąpienia kolizji pociągów z użytkownikami przejazdu. Na terenie miasta Czarne znajduje się stacja kolejowa, w bardzo złym stanie technicznym.

12.1.5. Połączenia lotnicze

Gmina Czarne nie posiada bezpośredniego dostępu do połączenia lotniczego.

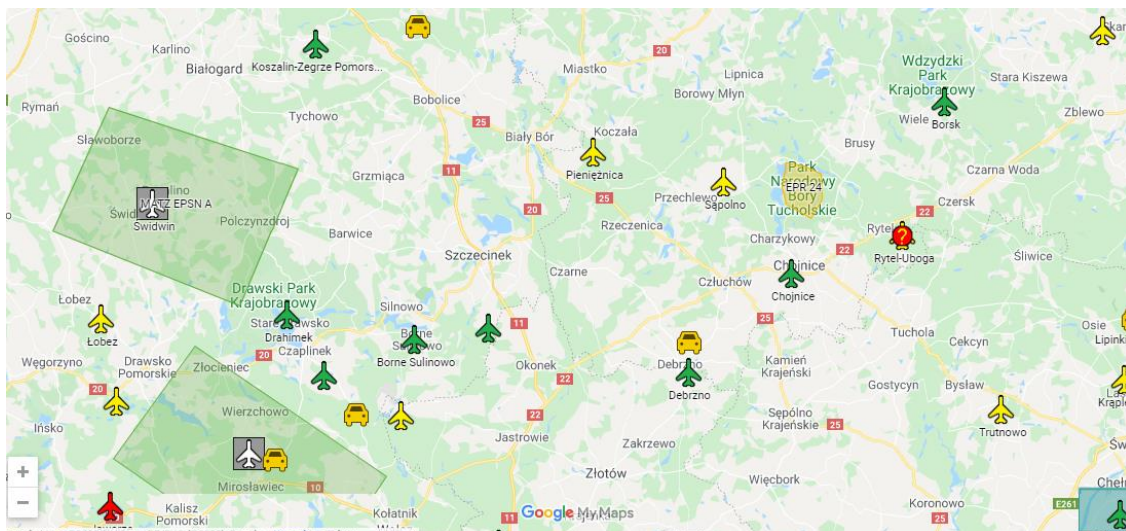

Rysunek 39. Powiązania transportowe – komunikacja lotnicza.

¹⁰⁵ <https://www.bazakolejowa.pl/>

Najbliżej zlokalizowanym portami lotniczymi są:

- Bydgoszcz (Szwederowo) – ok. 130 km
- Gdańsk (Rębiechowo) – ok. 160 km
- Poznań (Ławica) – ok. 170 km
- Szczecin (Goleniów) – ok. 170 km

Rysunek 40. Pozostałe lotniska i lądowiska w pobliżu gminy Czarne¹⁰⁶

W pobliżu gminy Czarne znajdują się ładowiska, o różnym statusie i stanie zagospodarowania:

- Borne Sulinowo;
- Chojnice;
- Debrzno;
- Koczała (Biały Bór);
- Sępólno (Konarzyny);
- Wilcze Łaski.

W pobliżu Gminy zlokalizowane są także dwa lotniska wojskowe:

- Świdwin;
- Mirosławiec – Nowe Łaski.

12.1.6. Drogi wodne

Przepływające przez teren gminy ciek wodny ze względu na ich szerokość i głębokość nie nadają się na cele komunikacji wodnej.

¹⁰⁶ <https://www.aeroklub-polski.pl/lotniska/>

Przez obszar miasta i gminy Czarne przebiegają szlaki 4 szlaki turystyczno-kajakowe, 2 na rzece Czernicy i po jednym na rzece Gwdzie i Szczyrze (wymienione w rozdziale 5.7)

- „szlak kajakowy rzeką Czernicą” (2 szlaki);
- „szlak kajakowy rzeki Gwdy” ;
- „szlak kajakowy rzeką Szczyrą” .

12.1.7. Komunikacja zbiorowa

Przewoźnikiem realizującym kursy autobusowe w gminie Czarne jest Powiatowy Zakład Transportu Publicznego w Człuchowie powołany uchwałą Rady Powiatu Człuchowskiego nr XI/58/2015 z dnia 31.07.2015 r. Celem powołania Zakładu było zapewnienie komunikacji publicznej na terenie Powiatu Człuchowskiego zgodnie z ustawą o publicznym transporcie zbiorowym z dnia 16.12.2010 r.

Zakład realizuje połączenia na poziomie powiatu, przykładowo, dla przystanku D.K. ul. Moniuszki¹⁰⁷ realizowane jest w dni robocze i nauki szkolnej 16 kursów, dodatkowe 3 kursy realizowane są w okresie wakacyjnym.

W gminie (wg GUS) znajduje się 20 przystanków komunikacji zbiorowej – wszystkie w zarządzie Gminy. W mieście Czarne przystanki zlokalizowane są w następujących punktach:

- Czarne - Stacja Kolejowa,
- Czarne - D.K.,
- Czarne – Osiedle,
- Czarne - Ośrodek Zdrowia
- Nowiny II.

Na terenie gminy wiejskiej Czarne przystanki zlokalizowane są w Nadziejewie, Wyczechach, Biernatce, Bińczach, a także w Kijnie, Krzemieniewie (skrzyżowanie), Łędycku, Sokole, Sierpowie i w Domisławiu Górnym, Malinowie i Krzemieniewie II.

12.2. Uzbrojenie terenu i powiązania infrastrukturalne

12.2.1. Wodociągi

Miasto Czarne zaopatruje w wodę swoich mieszkańców w 100%, zaspokajając również potrzeby mieszkańców miejscowości Wronkowo i Grabowiec. Woda ujmowana jest z 5 ujęć miejskich, istnieje jedna

¹⁰⁷ <http://pztpczluchow.pl/t/czarne-d-k-moniuszki>

Stacja Uzdatnia Wody oraz zbiornik wody czystej. Zasoby wód na istniejących ujęciach zaspokajają w całości potrzeby mieszkańców miasta oraz przysiółków Grabowca i Wronkowa w zakresie zaopatrzenia w wodę.

Na obszarze miasta występują również ujęcia wody, które obsługują tylko jednostki administracji publicznej – indywidualne ujęcia posiada Zakład Karny, Dom Pomocy Społecznej oraz Nadleśnictwo Czarne Czulchowskie.

Na terenie wiejskim gminy woda pobierana jest z 9 ujęć, zlokalizowanych w Biernatce, Bińczu, Domistawiu, Łoży, Nadziejewie, Sierpowie oraz Sokolu. Ponadto spółdzielnia „Nowość” w Krzemieniewie eksploatuje własne ujęcie wody, które zaspokaja również potrzeby ludności Malinowa, natomiast spółdzielnia „Nadzieja” w Wyczechach zaopatruje w wodę lokalną społeczność. Lista ujęć i ich charakterystyka zostały przedstawione w Rozdziale 10.2

Sieć wodociągowa na terenie gminy obejmuje 92,7 km i systematycznie rośnie, dzięki inwestycjom. Sieć rozdzielcza dostarcza rocznie 445,8 dm³ wody, co oznacza przyrost w okresie 2015-2019 o około 20,2%.

Tabela 113. Sieć wodociągowa i zaopatrzenie w wodę.¹⁰⁸

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	78,1	80,6	92,7
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	768	814	908
awarie sieci wodociągowej	szt.	-	4	16
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dm ³	336,7	370,9	445,8

Z wodociągów korzysta 92,5% mieszkańców gminy (8 373 osoby). W mieście wskaźnik ten jest niższy i wynosi 92,1% (5 425 osób) niż na wsi, gdzie wynosi 93,1% (2 948 osób).

Tabela 114. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej.¹⁰⁹

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ludność korzystająca z sieci wodociągowej w miastach	osoba	5 513	5 549	5 425
ludność korzystająca z sieci wodociągowej na wsi	osoba	3 099	2 972	2 948
ludność korzystająca z sieci wodociągowej ogółem	osoba	8 612	8 521	8 373

Zużycie wody w gospodarstwach domowych systematycznie rośnie – w okresie 2015-2019 zwiększyła się, (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) o 22,5% (na wsi o 33,8% a w miastach tylko o 16,4%). Oznacza to duże przyrosty zużycia zasobów wody znajdujących się na terenie Gminy.

¹⁰⁸ GUS, BDL 2020

¹⁰⁹ GUS, BDL 2020

Tabela 115. Zużycie wody w gospodarstwach domowych.¹¹⁰

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
zużycie wody w gospodarstwach domowych w miastach na 1 mieszkańca	m3	33,1	39,5	46,0
zużycie wody w gospodarstwach domowych na wsi na 1 mieszkańca	m3	40,2	40,8	54,6
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca	m3	35,6	40,0	49,0

12.2.2. Kanalizacja sanitarna

System odprowadzania ścieków w mieście Czarne oparty jest na sieci kanalizacji sanitarnej, która za pomocą przepompowni tłoczy ścieki do lokalnej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej po południowej części miasta, w biegu rzeki Czernicy. Ponad 95,8% mieszkańców jest podłączona do sieci, systematycznie prowadzona jest rozbudowa systemu w celu podłączenia wszystkich obiektów.

Obecny system odprowadzania ścieków na terenie wiejskim gminy Czarne opiera się na dwóch oczyszczalniach ścieków: w Krzemieniewie i Wyczechach. Jedynie około 66,0% obszarów wiejskich objętych jest zbiorowym systemem odprowadzania ścieków.

Tabela 116. Korzystający z sieci kanalizacyjnej w Gminie.¹¹¹

wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w miastach	osoba	5 373	5 803	5 644
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej na wsi	osoba	1 905	2 046	2 088
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	7 278	7 849	7 732

Tabela 117. Odsetek ludności korzystających z instalacji kanalizacyjnej.¹¹²

wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
ogółem	%	77,1	84,5	85,4
w miastach	%	88,1	95,3	95,8
na wsi	%	57,1	63,9	66,0

Długość sieci kanalizacji sanitarnej w Gminie wynosi ok. 84 km, bez przyłączy.

Miejska oczyszczalnia ścieków w 2006 r. przeszła modernizację i obsługuje istniejącą liczbę odbiorców, również tych którzy posiadają własne ujęcia wody (Zakład Karny, Dom Pomocy Społecznej, Nadleśnictwo Czarne Człuchowskie), a odprowadzają ścieki do sieci miejskiej. System zastosowany w technologii oczyszczania ścieków jest typu Lemna, odbiornikiem ścieków oczyszczonych jest rzeka Czarnica.

¹¹⁰ GUS, BDL 2020

¹¹¹ GUS, BDL 2020

¹¹² GUS, BDL 2020

Oczyszczalnia ścieków w Wyczechach – obsługiwana jest przez Spółdzielnię Mieszkaniową „Nadzieja” i odprowadza ścieki z obiektów wyposażonych w instalacje zlokalizowanych w całych granicach obrębu geodezyjnego. Jest to oczyszczalnia ścieków typu Bioblok WS-400, mechaniczno-biologiczna, gdzie wstępne oczyszczanie odbywa się na kracie łukowej. Część biologiczna składa się z 2 komór napowietrzania, 4 osadników wtórnych, komory stabilizacji tlenu innych urządzeń pomocniczych. Osady ściekowe przewożone są na poletka, do osuszenia. Po wysuszeniu osad okresowo jest wywożony na oczyszczalnię ścieków.

Tabela 118. Sieć kanalizacyjna i ścieki – dane statystyczne.¹¹³

wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	38,9	73,7	84,0
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	673	807	914
awarie sieci kanalizacyjnej	szt.	-	0	11
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam3	-	404,6	736,0
ścieki oczyszczane odprowadzone	dam3	356	396,0	601,0

W obecnej chwili ścieki z terenu objętego kanalizacją zbiorczą w całości trafiają do zorganizowanego oczyszczania. Oczyszczalnia ścieków w Wyczechach posiada znaczną rezerwę przepustowości i bez problemu obsługuje wszystkich odbiorców.

12.2.3. Kanalizacja deszczowa

Na obszarze miasta Czarne występuje infrastruktura kanalizacji deszczowej, która prowadzona jest najczęściej równolegle do kanalizacji sanitarnej, ale w formie oddzielnej sieci. Wody z kanalizacji deszczowej odprowadzane są do rzeki Czernicy. Na obszarze miasta istnieją 3 miejsca zrzutu wód deszczowych do rzeki w rejonie ulic:

- ul. Ogrodowej, teren istniejącego parkingu publicznego, przez który przebiega nitka sieci wprowadzająca wody do rzeki. Niestety odprowadzenie to nie jest wyposażone w separator olejów, piasków i zw. ropopochodnych, w związku z czym niepodczyszczone wody trafiają prosto do Czernicy. W chwili obecnej trwają przygotowania formalno-prawne służące uregulowaniu administracyjnemu i właściwemu sposobowi odprowadzenia wód deszczowych. M.in. planuje się budowę odpowiednich separatorów. W tym rejonie odbierana jest woda deszczowa z największej części miasta.
- ul. Strzeleckiej, gdzie na dz. nr 18/11 zlokalizowany jest separator, z którego po wstępnym podczyszczeniu z olejów i piasków, wody deszczowe odprowadzane są do Czernicy. Stan techniczny separatora wymaga jego modernizacji.

¹¹³ GUS, BDL 2020

- Al. Zwycięzców, gdzie na dz. 250/23 znajduje się piaskownik, z którego wody po podczyszczeniu odprowadzane są do pobliskiego rowu melioracyjnego, który zasila rzekę Czarnicę. Stan techniczny separatora również wymaga jego modernizacji.

Oprócz w/w zrzutów miejskiej kanalizacji deszczowej, występują dodatkowo 2 miejsca odprowadzania wody deszczowej do rzeki Czarnicy w wydzielonych obiektach publicznych:

- Zakład Karny posiada indywidualny system odprowadzania wód deszczowych, za pośrednictwem kanalizacji sanitarnej oraz przy pomocy studzienek rewizyjnych, które to wody po wstępnym podczyszczeniu trafiają do Czarnicy.
- Dom Pomocy Społecznej posiada również własny system zagospodarowania wód deszczowych. Ze względu na znaczącą ilość terenów nieutwardzonych i zielonych większość wody odprowadzana jest powierzchniowo. Natomiast z terenów utwardzonych, placów, parkingów itp. wody opadowe po podczyszczeniu w odprowadzane są do rzeki Czarnicy.

Z wszystkich terenów nieutwardzonych i zielonych wody deszczowe odprowadza się powierzchniowo.

Na obszarze gminy wiejskiej nie występuje sieć kanalizacji deszczowej. Gospodarka wodami opadowymi w na tym terenie odbywa się głównie na zasadzie powierzchniowego spływu wód, powodującym nawadnianie terenów rolnych, leśnych i zielonych.

12.2.1. Sieć elektroenergetyczna

Rysunek 41. Przebieg linii wysokiego napięcia 110 kV. Źródło: Geoportal

Przez teren miasta i gminy przebiegają trasy linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV ze Szczecinka i z Człuchowa. Obie linie wprowadzone są do Głównego Punktu Zasilania 110/15 kV „Czarne”,

zlokalizowanego w mieście przy ul. Zamkowej, wyposażonego w dwa transformatory o łącznej mocy ok. 16 MW.

Z GPZ wyprowadzone są linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV. Doprowadzają one energię do stacji transformatorowych (punkty zasilające) 15/0,4 kV. Stacje transformatorowe pracują jako końcowe, zasilane odczepowo od linii magistralnych.

Na obszarze miasta sieć średniego i rozdzielcza niskiego napięcia wykonana jest w części jako nadziemna a w części jako podziemna, zdecydowana większość przyłączy realizowana jest w formie kabla podziemnego. Na obszarze gminy występuje głównie sieć napowietrzna.

Tabela 119. Energia elektryczna w gospodarstwach domowych w miastach.¹¹⁴

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
odbiorcy energii elektrycznej	szt.	1 961	1 916	2 057
zużycie energii elektrycznej	MWh	4 772,91	3 740,28	4 168,75
zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca	kWh	780,40	618,13	702,76

Z energii elektrycznej korzysta 100 % mieszkańców. Stan sieci jest zadowalający a bieżąca konserwacja jest prowadzona zgodnie z instrukcją eksploatacji. Wszystkie stany zagrożenia usuwane są bezzwłocznie. Na terenie gminy nie występują punkty, które mają napięcie niezgodne z przepisami, a planowane przerwy w dostawie prądu występują jedynie podczas przeprowadzania modernizacji sieci.

12.2.2. Energetyka odnawialna

W Studium (2013) zostały wyznaczone tereny, na których dopuszczono lokalizację elektrowni wiatrowych. Lokalizowanie elektrowni wiatrowych dopuszczone było na terenach rolnych w północnej i północnowschodniej części gminy Czarne. Lokalizacja ta miała także na celu ułatwienie włączenia inwestycji w sieć elektroenergetyczną, gdyż była to lokalizacja położona blisko Głównego Punktu Zasilania.

Planowane inwestycje polegające na lokalizacji 3 turbin wiatrowych otrzymały decyzje o warunkach zabudowy:

- Nr BD 7331/46/07 z dnia 21.12.2007 r. zmienionej decyzją Nr 46/07/09/10 z dnia 08.04.2010 r.,
- Nr BD 7331/47/07 z dnia 21.12.2007 r. zmienionej decyzją Nr 47/07/09/10 z dnia 08.04.2010 r.
- Nr BD 7331/48/07 z dnia 21.12.2007 r. zmienionej decyzją Nr 48/07/09/10 z dnia 08.04.2010 r.

A następnie uzyskały pozwolenia na budowę i zostały zrealizowane. Dla 3 turbin na rysunku Studium ujawniono strefę związaną z ograniczeniami w zabudowie zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, zgodnie z przepisami obowiązującymi w czasie realizacji turbin.

¹¹⁴ GUS, BDL 2020

Na terenie Gminy wskazano w latach 2018-2019 było 11 wystąpień o wydanie warunków zabudowy dla farm fotowoltaicznych, głównie w obrębach Sokole i Nadziejewo oraz w Domisławiu (1 wniosek), informacje o planowanych instalacjach znajdują się w rozdziale 1.4. Uwarunkowań.

12.2.3. Sieć gazowa

W mieście Czarne nie występuje sieć gazowa. Jedynie Zakład Karny i jednostka wojskowa posiadają sieć gazową o zapotrzebowaniu odpowiednio 1,3 mln m³/rok oraz 4,1 mln m³/rok. Zakład Karny zaopatrywany jest w gaz średniego ciśnienia ze Szczecinka. W przypadku Zakładu Karnego ze względu na wysokie koszty eksploatacji istniejącej kotłowni olejowej zdecydowano się na realizację kotłowni gazowej, natomiast gazyfikacja jednostki wojskowej była konieczna ze względu na konieczność modernizacji przestarzałych kotłowni węglowych i spełnienie wymogów ochrony środowiska.

Na obszarze gminy wiejskiej Czarne nie występuje sieć gazowa. Plany inwestycyjne lokalne oraz ponadlokalne nie przewidują w ciągu najbliższych lat gazyfikacji obszaru wiejskiego.

Tabela 120. Sieć gazowa i rozdzielcza na 100 km.kw.¹¹⁵

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
Długość czynnej sieci ogółem	m	3 163	15 410	18 327
Odbiorcy gazu ogółem	Gosp.	0	12	62
w miastach	Gosp.	0	12	62
na wsi	Gosp.	0	0	0
Gęstość sieci gazowej ogółem	km/100 km.kw	1,3	6,6	7,8
w miastach	km/100 km.kw	6,8	33,2	34,8
na wsi	km/100 km.kw	0,0	0,0	1,2

12.2.4. Ciepłownictwo

Miasto Czarne posiada główną kotłownię ciepłą należącą do Przedsiębiorstw Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Czarnem, zlokalizowaną przy ul. Ogrodowej, której paliwem grzewczym jest miat węglowy. Kotłownia wyposażona jest w 3 kotły wodne o mocy cieplnej 1,556 MW każdy oraz 2 kotły o mocy cieplnej 1,259 MW każdy, sprawność cieplna każdego kotła wynosi 72%. Urządzeniami służącymi do oczyszczania zanieczyszczeń pyłowych są baterie cyklonów o sprawności 80% każdy. Ciepło produkowane w kotłowni rozprowadzane jest układem sieci ciepłowniczej, obejmującym swym zasięgiem ok. 67% mieszkańców, w tym całe budownictwo wielorodzinne, obiekty użyteczności publicznej oraz zdecydowaną większość usług i rzemiosła.

¹¹⁵ GUS, BDL 2020

W mieście funkcjonują jeszcze dwie kotłownie komunalne: przy ul. Strzeleckiej o mocy ok. 0,41 MW zasilająca 12 budynków wielorodzinnych i przy ul. 27 Lutego o mocy ok. 0,5 MW zasilająca 1 budynek. Obydwie kotłownie opalane są olejem opałowym.

Tabela 121. Sieć ciepła.¹¹⁶

Wyszczególnienie	[j.m.]	2010	2015	2019
Długość sieci ciepłej przesyłowej i rozdzielczej	km	-	-	0,2
Długość przyłączy do budynków	km	-	-	0,1

Pozostała część ludności zaopatruje się z indywidualnych źródeł usytuowanych w domach mieszkalnych i obiektach usługowych, paliwa stałe (węgiel, odpady drzewne i drewno) oraz olej opałowy, wytwarzających energię ciepłą na potrzeby własne. Ponadto Zakład Karny i jednostka wojskowa posiadają własne kotłownie ciepłe.

Na obszarze wiejskim zdecydowanie dominują indywidualne źródła ciepła wytwarzające ciepło na potrzeby własne. Większe kotłownie lokalne funkcjonują:

- w Wyczechach o mocy 0,2 MW obsługująca szkołę i trzy budynki mieszkalne, opalana węglem oraz kotłownia o mocy 1,35 MW zasilająca budynki wielorodzinne opalana mieszkanką węgla i trocin.
- w Bińczu o mocy ok. 0,4 MW zasilająca budynki wielorodzinne opalana węglem
- w Krzemieniewie o mocy ok. 0,15 MW obsługująca szkołę, opalana węglem
- w Łoży kotłownie przy zakładach przetwórstwa drzewnego.
- w Sierpowie kotłownie przy zakładach przetwórstwa drzewnego.

12.2.5. Telekomunikacja

Na obszarze miasta i gminy Czarne występuje infrastruktura telekomunikacyjna, która w obecnym stanie zabezpiecza potrzeby usługowe użytkowników. Mapa stacji bazowe telefonii komórkowej została zaprezentowana w rozdziale 3.7.5. Uwarunkowań.

¹¹⁶ GUS, BDL 2020

13. CELE WYNIKAJĄCE Z PONADLOKALNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

13.1. Wnioski wynikające z dokumentów szczebla krajowego

13.1.1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do roku 2030¹¹⁷ określa zasady prowadzenia polityki przestrzennej przede wszystkim w oparciu o ustrojową zasadę zrównoważonego rozwoju i wynikające z niej zasady planowania publicznego:

- zasadę racjonalności ekonomicznej,
- zasadę preferencji regeneracji (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę,
- zasadę przezorności ekologicznej,
- zasadę kompensacji ekologicznej,
- zasadę hierarchiczności celów zapewniającą koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych,
- zasada dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych,
- zasada partycypacji społecznej (szerokiej i aktywnej),

Cel strategiczny polityki przestrzennego zagospodarowania kraju sformułowany jest następująco: *Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Osiąganie tego celu musi się odbywać z zachowaniem spójności przyrodniczo-kulturowej służącej realizacji konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju.*

W KPZK 2030 wskazano sześć ściśle powiązanych i dopełniających się wzajemnie celów. Spośród nich do obszaru gminy Czarne można odnieść następujące działania szczegółowe służące realizacji celów rozwoju określonych w KPZK 2030:

- *Wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich poprzez wzmacnianie potencjału rozwojowego w wymiarze lokalnym np. w zakresie produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców, inwestycji w infrastrukturę techniczną (energetyka niskich napięć) zwiększenie produktywności działalności rolniczej.*
- *Budowanie potencjału dla specjalizacji terytorialnej poprzez wsparcie rozwoju wykorzystywania energii ze źródeł odnawialnych.*

¹¹⁷ Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, M.P.2012.

- *Rozwój zintegrowanego transportu publicznego miasta – wieś i poprawa dostępności do dóbr i usług publicznych.*
- *Optymalne wykorzystanie obszarów wiejskich o funkcjach rolniczych dla zapewnienia strategicznych interesów państwa poprzez ochronę najlepszych dla rolniczych i leśnych przed ich przeznaczeniem na cele nierolnicze i nieleśne.*
- *Przeciwdziałanie fragmentacji systemów przyrodniczych i dostosowanie struktur krajobrazu tworzących obszar korytarza ekologicznego do wymagań bytowych i migracyjnych grup gatunków chronionych o określonych potrzebach terytorialnych i powiększenie systemu o trasy przelotów ptaków, nietoperzy i migracji organizmów wodnych.*
- *Wprowadzenie gospodarowania krajobrazem zgodnie z zapisami Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (EKK) w tym objęcie ochroną prawną najcenniejszych pod względem przyrodniczym i kulturowym krajobrazów naturalnych i historycznych, w tym układów ruralistycznych oraz stanowisk archeologicznych.*
- *Racjonalizacja gospodarowania ograniczonymi zasobami wód powierzchniowych i podziemnych kraju, w tym zapobieganie występowaniu deficytu wody na potrzeby ludności i rozwoju gospodarczego. Wprowadzony zostanie wymóg lokalizowania przemysłów wodochłonnych wyłącznie na obszarach wyznaczonych w planach wojewódzkich.*
- *Przeciwdziałanie zagrożeniu utraty bezpieczeństwa energetycznego i odpowiednie reagowanie na to zagrożenie, m.in. zwiększenie możliwości wydobywania gazu ziemnego na terytorium Polski, w tym ze złóż niekonwencjonalnych (np. gaz łupkowy) oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w tym energię wiatru, biogazu i biomasy.*
- *Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego poprzez prowadzenie planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego zdolnego do efektywnej koordynacji działań podmiotów publicznych i polityk publicznych a także wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe planowania przestrzennego.*

Przedmiotem polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest całe jego terytorium, a jej cele i instrumenty są różnicowane w zależności od specyfiki poszczególnych obszarów funkcjonalnych i ukierunkowane są na wykorzystanie ich specyficznego potencjału geograficznego dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju.

Dla realizacji celów KPZK 2030 wyznaczono obszary funkcjonalne, które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, lokalnym). Do obszaru powiatu człuchowskiego i gminy Czarne można odnieść następujące typy obszarów funkcjonalnych:

- **Wiejskie obszary funkcjonalne** wymagające działań z zakresu efektywnego planowania inwestycji publicznych w warunkach zmniejszającego się zaludnienia i zagrożenia utratą funkcji, koordynacji działań prowadzonych na tych obszarach w ramach różnych polityk sektorowych, oraz działaniom

restrukturyzacyjnym podejmowanym w ramach polityki rozwoju regionalnego, w tym polityki rozwoju obszarów wiejskich. Obszary te zostaną obowiązkowo ujęte w ramach wojewódzkich strategii rozwoju jako ustalenie wiążące. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa zostaną uwzględnione dla rozwiązania wskazanych problemów.

- **Obszary ochrony gleb dla celów produkcji rolnej** wymagające ochrony przed zmianą użytkowania w dokumentach planistycznych (studium i plany zagospodarowania województw).
- **Obszary kształtowania potencjału rozwojowego** wymagające programowania działań ochronnych ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych wymagające podjęcia niezbędnych działań zgodnych z przeznaczeniem każdego z tych obszarów.
- **Obszary cenne przyrodniczo** (Natura 2000, korytarze ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu) powinny zachować funkcję przyrodniczą i ochronną. Na obszarach wyznaczanych dla ochrony krajobrazu ograniczeniu podlega przede wszystkim lokalizacja elektrowni wiatrowych, plantacji, jednolitych upraw wielkopowierzchniowych i obiektów kubaturowych niedostosowanych do otoczenia.
- **Obszary ochrony krajobrazów kulturowych** wymagają wprowadzenia do dokumentów planistycznych zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego, umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem w celu podniesienia konkurencyjności regionów.
- **Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych** wymagają zapewnienia równowagi poboru i odtwarzania zasobów, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiednio wysokiego poziomu oczyszczania wód zużytych.
- **Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji** przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej - Obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe.

Sformułowane wyżej cele i kierunki działań polityki przestrzennej wraz z typologią obszarów funkcjonalnych KPZK 2030 stanowią ustalenia i zalecenia wymagane do wprowadzenia do planów zagospodarowania przestrzennego województw i uwzględnienia w planowaniu na szczeblu gminnym.

13.1.2. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2017 wraz z Aktualizacją 2030

W Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych 2017 zawarte są zadania inwestycyjne związane z wyposażeniem aglomeracji ściekowych w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Dla Miasta i Gminy Czarne zaplanowano budowę nowej oczyszczalni ścieków w Wyczechach (planowana data rozpoczęcia inwestycji 1-01-2017).

Aktualizacja (2030) nie zawiera zadań dla Gminy.

13.1.3. Program Budowy Dróg Krajowych 2014-2023 (z perspektywą do 2025)

PBDK 2014-2023 jest kolejnym średniookresowym dokumentem programowym w sektorze infrastruktury dróg krajowych. W swojej treści bezpośrednio odnosi się do przyjętych uprzednio: Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012, Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015.

Program Budowy Dróg Krajowych nie przewiduje realizacji nowych inwestycji na obszarze Miasta i Gminy Czarne.

13.1.4. Master Plan Dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku

Master Plan Dla Transportu Kolejowego jest strategicznym dokumentem planistycznym pozwalającym podejmować zadania inwestycyjne oraz tworzyć harmonogram ich realizacji, szczególnie w zakresie: projektowania i przygotowywania inwestycji, budowy i modernizacji infrastruktury, świadczenia usług przewozowych oraz zarządzania i utrzymania infrastruktury kolejowej.

Na terenie Miasta i Gminy Czarne nie planuje się inwestycji związanych z Planem Master.

13.1.5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 identyfikuje *obszary zagrożone trwałą marginalizacją* leżące w różnych częściach województwa i będące w większości obszarami wiejskimi. Większość gmin określonych jako *obszary zagrożone trwałą marginalizacją* wpisuje się w obszary funkcjonalne lub ich części. Należą do nich gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, w tym gmina Czarne.

Obszary te cechuje koncentracja czynników społeczno-gospodarczych negatywnie wpływających na dynamikę ich rozwoju. Interwencja powinna przełamywać szereg niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych, w tym utrudniony dostęp do usług publicznych. Istotnym czynnikiem ograniczającym ich możliwości rozwojowe jest zła dostępność przestrzenna (transportowa); przede wszystkim do ośrodka wojewódzkiego, ale także ośrodka regionalnego, determinująca brak możliwości efektywnego korzystania z bodźców rozwojowych, generowanych przez duże ośrodki miejskie.

Z uwagi na położenie większości gmin zakwalifikowanych do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w strefach przygranicznych z województwami sąsiednimi, **działania rozwojowe w stosunku do tych obszarów powinny być istotnym elementem współpracy na szczeblu międzyregionalnym, dążącej do zmniejszenia dysproporcji rozwojowych.**

13.2. Cele ujęte w dokumentach strategicznych Województwa Pomorskiego

13.2.1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030

Gmina Czarne zaliczona została w Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego (stanowiącej do uchwały nr 107/221/21 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 4 lutego 2021 r.) do stref wielofunkcyjnych – obejmujących obszary wiejskie i małe miasta, które z uwagi na specyfikę położenia geograficznego oraz relacje funkcjonalno-przestrzenne są obszarami funkcjonalnymi o zróżnicowanych uwarunkowaniach rozwojowych, odmiennych potencjałach i specyficznych barierach; należą do nich obszary:

- a) szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej: Strefa Przybrzeżna, Żuławy,
- b) o szczególnych walorach przyrodniczo-kulturowych i krajobrazowych: Światowy Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną Kółko Raduńskie,
- c) o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług: Środkowe Pomorze, Wschodnie Powiśle.

Kluczowa interwencja dla tej strefy obejmuje:

- wzrost odporności na negatywne skutki zmian klimatu, w szczególności: zabezpieczenie przed powodzią i suszą, w tym ochrona terenów naturalnej retencji wodnej, zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury (CO 1.1.),
- ochrona i poprawa stanu zasobów przyrodniczo-krajobrazowych oraz różnorodności biologicznej, a także rozwój terenów zieleni (CO 1.1.),
- zapobieganie powstawaniu odpadów, ponowne użycie oraz maksymalizacja skali recyklingu odpadów (CO 1.1.)
- zapewnienie wody pitnej dobrej jakości oraz rozwój i unowocześnianie gospodarki ściekowej i osadowej w sektorze komunalnym (CO 1.1.),
- doskonalenie narzędzi monitorowania stanu środowiska, zagrożeń naturalnych i szybkiego alarmowania (CO 1.1.),
- redukcja presji działalności gospodarczej i sieci osadniczej na środowisko (CO 1.1.),
- rozwój OZE, m.in. poprzez wzmacnianie energetyki obywatelskiej, w tym w połączeniu z likwidacją źródeł tzw. niskiej emisji, a także tworzenie wysp energetycznych, klastrów energii oraz spółdzielni energetycznych (CO 1.2.),
- poprawa jakości powietrza, w tym eliminacja smogu poprzez rozwój gospodarki niskoemisyjnej w sektorze publicznym, mieszkalnictwie, energetyce (kogeneracja wraz z miejskimi systemami ciepłowniczymi oraz usługi zapewniania komfortu termicznego w budynkach) oraz przedsiębiorstwach (CO 1.2.),
- poprawa dostępności i jakości oferty edukacji przedszkolnej (CO 2.1.),
- rozwój edukacji regionalnej i etnicznej (CO 2.1.),
- zachowanie i upowszechnienie dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego (CO 2.3.),

REGIONALNE OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

MEJSKIE OBSZARY FUNKCYONALNE

OBZARY FUNKCYONALNE:

1. ŚWIATOWY REZERWAT BIOSFERY „BORY TUCHOLSKIE”
2. WSCHODNIE POMORZE
3. ŻULAWY
4. STREFA PRZYBRZEŻNA
5. GRODZKIE POMORZE

WYMIAR TERYTORIALNY POLITYKI REGIONALNEJ

KRAJOWE OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

- MIASTA ŚREDNIE TRACĄCE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARSTWA
- GMINY ZAGROŻONE TRWAŁĄ MARGINALIZACJĄ

235 | S t r o n a

13.2.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego

Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 został przyjęty uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030 określa:

- a) wizję zagospodarowania przestrzennego województwa - pożądaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną województwa, z punktu widzenia strategicznych, długofalowych celów rozwoju kraju, określonych w DSRK 2030 i KPZK 2030 oraz celów rozwoju województwa określonych w SRWP 2020,
- b) politykę przestrzenną – poprzez przyjęte cele, kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania województwa, zasady zagospodarowania przestrzennego (określające sposób realizacji kierunków) oraz
- c) działania i przedsięwzięcia polityki przestrzennej służące realizacji kierunków, podporządkowane wizji zagospodarowania przestrzennego województwa, realny z punktu widzenia uwarunkowań prawnych, partnerski z punktu widzenia zaangażowania samorządu województwa w proces kształtowania polityki przestrzennej na poziomie lokalnym, innowacyjny z punktu widzenia metod i technik kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oraz skuteczny i efektywny z punktu widzenia problemów i wyzwań kształtowania przestrzeni województwa system jego realizacji;

PZWP 2030 pełni funkcje:

- 1) kreacyjną – określa wizję rozwoju przestrzennego województwa;
- 2) stanowiącą - wynika z roli dokumentu w zakresie kształtowania przestrzeni województwa w oparciu o jego zapisy zawarte w tekście i uwzględnione w części graficznej będące:
 - a. ustaleniami
 - b. wytycznymi
 - c. rekomendacjami;
 - d. lokalizacje elementów,
 - e. koordynacyjno-regulacyjną
 - f. informacyjno-edukacyjną
 - g. promocyjno-marketingową

Gmina Czarne została zaklasyfikowana do jednej z sześciu stref funkcjonalnych: **strefa zaborsko-krajeńska o charakterze rolno-leśnym** (na południe od Chojnic i Człuchowa) **oraz leśnym** (okolice Czerska i Czarne).

Rekomendacje dla Gminy Czarne w zakresie zadań proponowanych w „*Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Pomorskiego*” zostały przekazane Gminie w ramach Dialogu Terytorialnego. Wytyczne zostały zaadaptowane i ujęte w przedmiotowym projekcie Studium.

13.2.3. Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Pomorskiego na lata 2021 - 2037

Przedsięwzięcia wieloletnie zostały zawarte w załączniku nr 2 do uchwały 1045/198/20 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 12 listopada 2020 roku. Prognoza nie zawiera zadań specyficznych dla Gminy Czarne.

13.2.4. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022 (PGOWP 2022) stanowi aktualizację Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018. W dokumencie przyjęto cele związane z gospodarką odpadami. Cele te opracowane zostały zgodnie z aKpgo2014 i obowiązującymi przepisami prawnymi, w podziale na poszczególne grupy odpadów. Termin realizacji przyjętych celów określono na lata 2017-2022, w dłuższej perspektywie (2023-2028) przewiduje się kontynuację realizacji celów krótkoterminowych.

W gospodarce odpadami komunalnymi przyjęto następujące cele:

- *zapobieganie powstawaniu odpadów komunalnych, m.in. poprzez rozwój sieci napraw zepsutego i wymiany niepotrzebnego sprzętu domowego, w szczególności w ramach systemu PSZOK-ów w gminach;*
- *zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska tak, aby nie było składowanych: w 2013 r. więcej niż 50%, w 2020 r. więcej niż 35%, wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych na terenie województwa pomorskiego w 1995 r.;*
- *osiągnięcie w terminie do 31 grudnia 2020 r. poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego wykorzystania następujących frakcji odpadów komunalnych: papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło – w wysokości minimum 50% wagowo;*
- *osiągnięcie w terminie do 31 grudnia 2020 r. poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych – w wysokości minimum 70% wagowo;*
- *osiągnięcie do 2025 r. - 60% i do 2030 r. – 65% recyklingu odpadów komunalnych oraz termiczne przekształcanie maksymalnie 30% odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych;*

- ograniczenie masy odpadów komunalnych przekazywanych do składowania, w szczególności odpadów komunalnych ulegających biodegradacji;
- zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w strumieniu wytwarzanych odpadów;
- objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy systemem selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- rozwój efektywnych systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów zielonych i innych bioodpadów;
- dążenie do przetwarzania selektywnie zbieranych odpadów zielonych i innych bioodpadów bez udziału frakcji podsitowej, co wpłynie na produkcję wysokiej jakości kompostu;
- dostosowanie systemów selektywnego zbierania odpadów w gminach do wymagań technologicznych i organizacyjnych RIPOK;
- dążenie do ujednolicania systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie tych gmin, które strumień odpadów komunalnych kierują do tego samego RIPOK;
- wdrożenie standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, określonych przepisami prawa;
- rozwój selektywnego zbierania odpadów: niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, odpadów
- wielkogabarytowych oraz z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych;
- ograniczenie, a docelowo wyeliminowanie praktyk nielegalnego składowania odpadów;
- dążenie do funkcjonowania wyłącznie składowisk odpadów komunalnych o statusie RIPOK;
- zwiększenie udziału przetwarzania odpadów komunalnych metodami termicznymi (do poziomu nie stanowiącego zagrożenia dla osiągnięcia ustalonych poziomów recyklingu i przygotowania do ponownego użycia) lub innymi nowoczesnymi metodami spełniającymi kryterium najlepszej dostępnej technologii;
- termiczne przekształcanie odpadów z odzyskiem energii w instalacjach do termicznego przekształcania wysokoenergetycznej frakcji odpadów na poziomie zapewniającym osiągnięcie określonych celów w zakresie recyklingu i ponownego użycia odpadów komunalnych;
- termiczne przekształcanie wyłącznie odpadów pozbawionych frakcji nadających się do recyklingu, i których recykling jest ekonomicznie nieuzasadniony;
- stworzenie systemu monitorowania i oceny funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi;
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie ograniczania masy wytwarzanych odpadów oraz należytego postępowania z odpadami;
- prowadzenie stałego nadzoru, monitoringu zrehabilitowanych składowisk oraz bieżących remontów wierzchowiny, skarp, urządzeń odgazowujących i odwadniających;

- *opracowanie i realizacja planu działań naprawiających stan środowiska gruntowo-wodnego w przypadkach, gdy wyniki monitoringu wskazują na istotne zanieczyszczenie wód podziemnych wokół obiektów gospodarki odpadami.*

Dla Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w gminie Czarne **wskazano plany inwestycyjne:**

Przebudowa PSZOK w celu usprawnienia systemu selektywnej zbiórki odpadów działań zapobiegających powstawaniu odpadów, ponownego użycia odpadów komunalnych i recyklingu

13.2.5. Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2018-2021

Program ustanawia 10 obszarów, dla których zostały wskazane cele operacyjne:

- 1) Klimat i jakość powietrza, CEL I: Poprawa stanu jakości powietrza
- 2) Zagrożenia hałasem, CEL II: Poprawa klimatu akustycznego
- 3) Pola elektromagnetyczne, CEL III: Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym
- 4) Gospodarowanie wodami, CEL IV: Czyste wody i bezpieczeństwo przeciwpowodziowe
- 5) Gospodarka wodno-ściekowa, CEL V: Racjonalna gospodarka wodno - ściekowa
- 6) Zasoby geologiczne, CEL VI: Optymalizacja i racjonalne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż
- 7) Gleby, CEL VII: Przywrócenie i utrzymanie dobrego stanu gleb
- 8) Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, CEL VIII: Racjonalna gospodarka odpadami
- 9) Zasoby przyrodnicze, CEL IX: Ochrona krajobrazu i różnorodności biologicznej
- 10) Zagrożenia poważnymi awariami, CEL X: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska oraz minimalizacja ich skutków

W każdym z obszarów interwencji do wyznaczonych celów przypisane zostały kierunki działań i zadania określone na podstawie przeprowadzonej diagnozy stanu środowiska oraz dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim. Zadania dla Gmin (bez zadań specyficznych dla gminy Czarne) obejmują:

- Aktualizacja założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe z określeniem możliwości wykorzystania OZE
- Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących korzystania z OZE
- Stosowanie odpowiednich zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego, umożliwiających ograniczenia emisji hałasu do środowiska oraz zmniejszenie narażenia mieszkańców na hałas
- Budowa, przebudowa dróg powiatowych, gminnych na terenie województwa

- Właściwa lokalizacja, modernizacja i poprawne użytkowanie urządzeń oraz instalacji emitujących PEM
- Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących ochrony przed PEM
- Przeciwdziałanie zabudowie terenów zagrożonych powodzią oraz nadmierne uszczelnianie powierzchni terenu
- Zwiększenie naturalnej retencji wód
- Budowa i rozbudowa sieci wodociągowej
- Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody
- Budowa przepompowni wody
- Ograniczanie strat wody
- Rozbudowa systemów monitoringu i oceny jakości wód powierzchniowych i podziemnych
- Wspieranie dobrych praktyk stosowanych w rolnictwie
- Budowa i rozbudowa zbiorczych systemów zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych
- Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków komunalnych
- Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- Budowa nowych PSZOK, w tym wyposażonych w punkty napraw i ponownego wykorzystania
- Rozbudowa istniejących PSZOK m.in. w zakresie wyposażenia w punkt napraw i ponownego wykorzystania
- Rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów, w szczególności odpadów komunalnych ulegających biodegradacji
- Budowa instalacji do termicznego przekształcania frakcji energetycznej odpadów komunalnych z odzyskiem energii
- Budowa , rozbudowa instalacji do zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych
- Wprowadzanie i utrzymanie reżimów zagospodarowania służących ochronie cennych ekosystemów jezior lobeliowych, torfowisk wysokich oraz żyznych mechowisk
- Uwzględnianie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin korytarzy
- ekologicznych oraz uszczegóławianie ich granic i wyznaczenie korytarzy rangi lokalnej, stosownie do skali dokumentu
- Zachowanie ciągłości przestrzennej powiązań ekologicznych, z utrzymywaniem przestrzeni wolnej od zabudowy lub ograniczenie intensywności zabudowy w ich przebiegu
- Zachowanie trwałości gruntów leśnych oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w granicach korytarzy
- ekologicznych

- Zapewnienie przejść dla zwierząt w korytarzach transportowych oraz likwidacja na ciekach wodnych barier migracyjnych dla ryb wędrownych i innych organizmów
- Ograniczenie przeznaczenia terenów zieleni pod zabudowę, odpowiednie ich kształtowanie i rewitalizacja
- Zapobieganie rozlewaniu się zabudowy na terenach otwartych i niezabudowanych, poprzez ochronę ekosystemów naturalnych i gruntów rolnych
- Odtwarzanie i ochrona alei przydrożnych i zadrzewień śródpolnych
- Ograniczenie przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne
- Tworzenie warunków do zwiększania powierzchni lasów i zadrzewień w obrębie gruntów rolnych o najniższej
- przydatności rolniczej oraz na obszarach porolnych, objętych sukcesją naturalną
- Współdziałanie administracji leśnej i samorządów dla zwiększania społecznej roli lasów i ich dostępności, w zgodzie z funkcjami ochronnymi i produkcyjnymi
- Szybkie usuwanie skutków jakichkolwiek awarii w środowisku
- Zapobieganie/usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska w przypadku nieustalenia podmiotu za nie odpowiedzialnego (sprawcy)
- Aktualizacja informacji o zakładach o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii

13.2.6. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej (do roku 2026)

Na terenie strefy pomorskiej w 2018 r. wystąpiły następujące obszary przekroczeń: – 7 obszarów średniodobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀, – 61 obszarów średniorocznego poziomu docelowego B(a)P. W tym zaobserwowano przekroczenie poziomu średniorocznego w strefie zlokalizowanej w gminie Czarne.

Powierzchnia obszaru wynosi 4,6 km² i jest zamieszkiwany przez 271 osób, w tym 16 poniżej 5 roku życia. Główną przyczyną wystąpienia przekroczenia jest oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków w mieście.

Plan działań w celu prawy jakości powietrza na poziomie wojewódzkim i lokalnym został zamieszczony w załączniku nr 2. do Uchwały Nr 308/XXIV/20 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 września 2020 r.

Rysunek 43. Obszar przekroczeń średniorocznego poziomu docelowego B(a)P w 2018 r.

13.2.7. Pozostałe dokumenty

W Studium uwzględniono także zapisy innych dokumentów uchwalonych przez Sejmik Województwa Pomorskiego lub Zarząd Województwa Pomorskiego, które wyznaczają kierunki rozwoju lub określają ramy prowadzenia działań prorozwojowych. Zawarte w nich zapisy nie mają charakteru ustaleń:

- 1) Uchwała Nr 322/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie wykonania „Planu Gospodarki Odpadami dla województwa Pomorskiego 2022”,
- 2) Uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 586/162/20 z dnia 9 lipca 2020 roku w sprawie przyjęcia planu rozwoju sieci dróg wojewódzkich województwa pomorskiego na lata 2021-2030+,
- 3) Program Ochrony Środowiska Województwa Pomorskiego na lata 2018-2021 z perspektywą do roku 2025 (uchwała Nr 461/XLIII/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 lutego 2018 r.),
- 4) Program Opieki nad Zabytkami Województwa Pomorskiego na lata 2021-20214 (uchwała Nr 455/XXXVIII/21 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 listopada 2021 r.),
- 5) Regionalny Program Strategiczny w zakresie edukacji i kapitału społecznego (uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 757/271/21 z dnia 129 lipca 2021 r.)
- 6) Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa środowiskowego i energetycznego (uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 756/271/21 z dnia 29 lipca 2021 r.);
- 7) Regionalny Program Strategiczny w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego i wrażliwości społecznej (uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 758/271/21 z dnia 29 lipca 2021 r.),

- 8) Regionalny Program Strategiczny w zakresie gospodarki, rynku pracy, oferty turystycznej i czasu wolnego (uchwała Zarządu Województwa Pomorskiego nr 755/271/21 z dnia 29 lipca 2021 r.)
- 9) Pomorskie Szlaki Kajakowe:
 - a. Koncepcja zagospodarowania szlaków wodnych województwa Pomorskiego dla turystyki kajakowej, aktualizacja 2013.
 - b. Pomorskie szlaki kajakowe. Analizy i wytyczne środowiskowe, 2016.

13.3. Cele przyjęte w dokumentach strategicznych Powiatu człuchowskiego

Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego 2021 – 2030 (PSR PC 2020) wyznacza cele i kierunki działań prowadzących do realizacji określonej wizji na czterech poziomach:

- Cel główny
- Cel strategiczny
- Cel operacyjny
- Kierunki działań.

Celem głównym jest wzrost konkurencyjności powiatu na tle regionu przy jednoczesnym zachowaniu szeroko pojętej współpracy terytorialnej poprzez ciągły rozwój gospodarczy, społeczny, przestrzenny oraz środowiskowy.

Na poziomie strategicznym wyznaczono pięć celów, dla których przypisano cele operacyjne oraz kierunki działań.

Tabela 122. Cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań PSR PC 2021-2030.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
I. Aktywna współpraca	Współdziałanie dla rozwoju regionu	• Poprawa jakości działania instytucji administracji publicznej • Wzmocniona współpraca jednostek samorządów terytorialnych w celu zapewnienia spójności regionu • Nawiązanie ścisłej współpracy między Powiatowym Urzędem Pracy w Człuchowie a lokalnymi przedsiębiorcami • Wzmacnianie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz zagranicznymi miastami partnerskimi • Wzmacnianie powiązań Chojnicko-Człuchowskiego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego
II. Zrównoważona turystyka	Rozwój infrastruktury turystycznej	• Budowa nowych oraz modernizacja istniejących ścieżek rowerowych oraz dydaktycznych • Rozbudowa szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (ławki, altany itp.) • Rozwój działalności gospodarczych o znaczeniu turystycznym, w tym przede wszystkim bazy noclegowej i gastronomicznej • Rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej i wypoczynkowej • Wzmacnianie potencjału turystycznego otoczenia

II. Uwarunkowania

		instytucjonalnego • Zagospodarowanie tablic informacyjnych z opisem istniejących walorów przyrodniczych
	Zwiększanie roli marketingu terytorialnego	• Współpraca jednostek samorządów terytorialnych w ramach wspólnych działań nastawionych na promocję walorów przyrodniczych i kulturowych • Tworzenie bazy informacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego oraz obiektów turystycznych • Wykorzystanie roli mediów społecznościowych w działania promocyjne w zakresie turystyki • Wdrażanie działań mających na celu zwiększenie dostępności do informacji turystycznej na obszarze regionu, tj. banery informacyjne, reklamy • Systematyczne informowanie o nowych realizacjach w zakresie rozwoju przestrzeni turystycznych, w szczególności z wykorzystaniem narzędzi internetowych
	Wykorzystanie istniejących uwarunkowań kulturowych	• Organizacja wydarzeń wspierających lokalną kulturę i szerzącą dziedzictwo kulturowe regionu oraz ich promocja • Wzmocniona współpraca władz samorządowych w celu organizacji i promocji wydarzeń kulturalnych na terenie powiatu • Modernizacja infrastruktury kultury i sztuki • Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego • Propagowanie zasobów dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców
III. Społeczeństwo	Zdrowie	• Rozwój profilaktyki zdrowotnej • Rozwój infrastruktury zdrowotnej • Zapewnienie lepszej dostępności i jakości świadczonych usług medycznych • Zwiększenie dostępności do usług specjalistycznych, opiekuńczych, pielęgnacyjnych oraz medycznych • Zwiększanie dostępności do usług rehabilitacyjnych, szczególnie dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami • Zapewnienie bezpieczeństwa sanitarnego w miejscach użyteczności publicznej, z uwzględnieniem miejsc o dużym skupisku ludzi • Promocja działań w zakresie prozdrowotnego stylu życia • Organizacja wydarzeń o charakterze rekreacyjnym i sportowym • Upowszechnianie sportu i rekreacji ruchowej wśród młodzieży • Wspieranie działalności sekcji sportowych
	Edukacja	• Podnoszenie kwalifikacji zawodowych wśród nauczycieli • Propagowanie systemu kształcenia dualnego • Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych oraz z zagrożonych wykluczeniem społecznym • Dostosowanie oferty kształcenia do zapotrzebowania lokalnego rynku pracy • Budowa i modernizacja placówek oświatowych • Wykreowanie wiodącej placówki edukacyjnej w regionie
	Kapitał Społeczny	• Zwiększenie roli partycypacji społecznej • Intensyfikowanie poczucia tożsamości na poziomie lokalnym i regionalnym • Aktywizacja lokalnej młodzieży w celu nawiązania więzi z regionem • Zatrzymanie procesów emigracyjnych w powiecie

II. Uwarunkowania

	Polityka społeczna	- Niwelacja barier architektonicznych w miejscach użyteczności publicznej - Rozwój systemu infrastruktury społecznej - Zwiększanie jakości usług w ramach wsparcia rodzin dysfunkcyjnych oraz wdrażanie działań z zakresu poradnictwa rodzinnego, psychologicznego oraz prawnego - Wsparcie systemu pieczy zastępczej - Zwiększanie jakości systemów wsparcia oraz poradnictwa dla osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, głównie w zakresie udzielania pomocy materialnej oraz dostępności usług opiekuńczych, a także aktywizacja i integracja społeczna danych grup społecznych
	Bezpieczeństwo publiczne	- Działania edukacyjne w zakresie profilaktyki uzależnień - Zapewnienie bezpieczeństwa nad zbiornikami wodnymi - Wsparcie jednostek funkcjonujących w zakresie bezpieczeństwa publicznego - Rozwój infrastruktury ukierunkowanej na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego - Wdrażanie monitoringu w miejscach publicznych szczególnie narażonych na wandalizm - Budowa i modernizacja infrastruktury dla pieszych w celu zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa mieszkańców - Wzmocnienie poradnictwa konsumenckiego
IV. Innowacyjna gospodarka	Wzrost poziomu przedsiębiorczości	- Wyznaczenie terenów inwestycyjnych - Aktywna promocja marki lokalnej - Niwelacja barier administracyjnych, finansowych i infrastrukturalnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczych - Prowadzenie systemu szkoleń i porad w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i pozyskiwania funduszy zewnętrznych.
	Cyfryzacja	- Wzrost znaczenia usług świadczonych elektronicznie - Rozwój sieci teleinformatycznej
	Sektor rolny	- Promocja rolnictwa ekologicznego oraz zrównoważonego systemu żywnościowego - Rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej - Wspieranie rozwoju nowoczesnego rolnictwa - Rozwój doradztwa rolniczego
	Kapitał ludzki	- Działania mające na celu aktywizację ludności pozostającej bez pracy - Rozwój doradztwa zawodowego - Wsparcie wczesnego powrotu rodzica na rynek pracy poprzez rozwój usług opiekuńczych dla dzieci do lat 3 - Przystosowanie udzielanych form pomocy do postępujących zmian o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym - Podejmowanie działań polecających oraz wspierających pracowników z niepełnosprawnościami na rynku pracy w celu zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób ze specjalnymi potrzebami
V. Przestrzeń i środowisko	Infrastruktura techniczna	- Budowa i modernizacja dróg lokalnych i powiatowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą - Rozbudowa infrastruktury rowerowej - Wzrost potencjału transportu kolejowego i autobusowego w zakresie transportu publicznego w celu zapewnienia dostępności komunikacyjnej powiatu - Zwiększenie częstotliwości połączeń komunikacyjnych w celu

		poprawy dostępności z ośrodkiem centralnym • Ograniczenie ruchu tranzytowego w centrum powiatu • Budowa i modernizacja sieci gazowej • Budowa i modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej
	Ochrona środowiska	• Ochrona zasobów leśnych oraz obszarów objętych formami ochrony przyrody • Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym w miejscach użyteczności publicznej • Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców poprzez wykorzystanie w tym celu mediów społecznościowych oraz promocję dobrych praktyk • Wspieranie działań mających na celu ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów • Edukacja ekologiczna w placówkach oświatowych, we współpracy z nauczycielami oraz organizacjami pozarządowymi • Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów wodnych • Dbłość o czystość w miejscach turystycznych, przede wszystkim poprzez zagospodarowanie pojemników na odpady na szlakach pieszo-rowerowych • Prowadzenie działań promocyjnych wśród podmiotów gospodarczych w zakresie racjonalnej gospodarki odpadami • Promowanie kompostowania odpadów biodegradowalnych wśród mieszkańców • Promowanie idei korzystania z transportu publicznego na obszarze powiatu

13.4. Cele przyjęte w dokumentach strategicznych Gminy Czarne

13.4.1. Cele przyjęte w Strategii Rozwoju Gminy Czarne na lata 2016-2023

Strategia Rozwoju Gminy formułuje sześć celów strategicznych:

1. Tworzenie warunków do przyciągania zewnętrznych inwestorów;
2. Stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorców oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości;
3. Podejmowanie decyzji infrastrukturalnych – szczególnie w zakresie infrastruktury drogowej oraz przygotowania terenów inwestycyjnych;
4. Rozwój infrastruktury społecznej;
5. Inwestycje w rozwój bazy turystycznej i kulturalnej;
6. Podjęcie działań mających na celu promocję oferty inwestycyjnej i turystycznej.

Zadania służące realizacji celów strategii powiązane z zadaniami samorządu w obszarze gospodarki przestrzennej:

- Przygotowanie planów zagospodarowania (cel szczegółowy 1.1.)
- Wydzielenie działek inwestycyjnych (cel szczegółowy 1.1.)
- Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Czarnej (cel szczegółowy 2.3.)

- Przebudowa dróg wojewódzkich (201 i 202) (cel szczegółowy 3.1.)
- Budowa obwodnicy Czarne (cel szczegółowy 3.1.)
- Remont drogi powiatowej (Krzemieniewo, Buszkowo) (cel szczegółowy 3.1.)
- Systematyczne remonty dróg gminnych (cel szczegółowy 3.1.)
- Remonty dróg dojazdowych do gruntów rolnych (cel szczegółowy 3.1.)
- Modernizacja dróg leśnych (cel szczegółowy 3.1.)
- Budowa ścieżek pieszo-rowerowych wzdłuż dróg wojewódzkich (cel szczegółowy 3.1.)
- Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie miasta Czarne (cel szczegółowy 3.1.)
- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania (cel szczegółowy 3.2.)
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych w okolicach Zakładu Karnego w Czarnem (cel szczegółowy 3.2.)
- Wyznaczenie terenów inwestycyjnych na terenie gminy, które zostaną objęte obszarem Specjalnej Strefy Ekonomicznej (cel szczegółowy 3.2.)
- Kanalizacja terenów nie przyłączonych do oczyszczalni ścieków (cel szczegółowy 3.3.)
- Modernizacja oświetlenia ulicznego (wykorzystanie rozwiązań energooszczędnych) (cel szczegółowy 3.3.)
- Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej (cel szczegółowy 3.3.)
- Modernizacja i budowa chodników i ścieżek rowerowych na terenach zabudowanych (cel szczegółowy 3.3.)
- Modernizacja i budowa wiat i przystanków autobusowych (cel szczegółowy 3.3.)
- Zagospodarowanie terenów zielonych na terenie miasta Czarne (cel szczegółowy 3.3.)
- Zagospodarowanie terenów zielonych na wsiach (zwłaszcza pozostałości po założeniach dworsko-pałacowych) (cel szczegółowy 3.3.)
- Przygotowanie delimitacji obszarów zdegradowanych na terenie miasta i gminy (cel szczegółowy 4.2.)
- Przygotowanie Strategii Rewitalizacji terenów zdegradowanych (cel szczegółowy 4.2.)
- Realizacja podstawowych działań wynikających z opracowanych dokumentów strategicznych (cel szczegółowy 4.2.)
- Renowacja obiektów dziedzictwa kulturowego (cel szczegółowy 4.2.)
- Przygotowanie terenów pod bazę noclegową (potencjalnych terenów pod zabudowę hotelową) (cel szczegółowy 5.1.)
- Przygotowanie pola namiotowego i miejsc dla camperów (nad Czernicą) (cel szczegółowy 5.1.)
- Rozbudowa infrastruktury kajakowej nad rzeką Czernicą (cel szczegółowy 5.1.)
- Oznakowanie szlaków rowerowych (cel szczegółowy 5.2.)

- Utworzenie szlaku pieszo-rowerowego łączącego promenadę (Sarniak) i osiedle szczecineckie (cel szczegółowy 5.2.)
- Budowa nowego obiektu centrum Kultury (cel szczegółowy 5.3.)
- Budowa świetlicy w Wyczechach (cel szczegółowy 5.3.)
- Modernizacja świetlic w Nadziejewie i Domisławiu (cel szczegółowy 5.3.)
- Budowa lub adaptacja nowej siedziby dla Biblioteki Miejskiej (cel szczegółowy 5.3.)

13.4.2. Cele przyjęte w Lokalnym Planie Rewitalizacji dla Gminy Czarne na lata 2016-2023

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Czarne na lata 2016-2023 (LPR) formułuje cele i kierunki działań dotyczące zmniejszenia degradacji społecznej, przestrzennej, gospodarczej i środowiskowej obszaru gminy. Zgodnie z zasadami i regulacjami dotyczącymi nowego podejścia do rewitalizacji odbywać się to będzie w sposób zintegrowany i skoncentrowany.

W ramach diagnozy negatywnych zjawisk społecznych wykorzystano 14 dostępnych wskaźników, pozwalających porównać negatywne zjawiska w całej przestrzeni gminy. Na podstawie ich analizy stwierdzono, że wyraźna koncentracja problemów społecznych, przy uwzględnieniu liczby ludności danego obszaru występuje w przestrzeni miejskiej Czarne, a konkretnie w strefie B.

Diagnoza negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej została przeprowadzona na podstawie 8 dostępnych wskaźników. Z przeprowadzonej analizy wynika jednoznacznie, że koncentracja problemów w w/w sferach występuje w strefie B przestrzeni miejskiej Czarne.

Tabela 123. Ulice wchodzące w skład strefy delimitacji.

Oznaczenie strefy delimitacji	Ulice wchodzące w skład strefy
B	Ciasna, Cicha, Kościelna, Kościuszki, Mickiewicza, Plac Wolności, Podmurna, Poprzeczna, Przemysłowa, Zamkowa

Obszar rewitalizacji, został wyznaczony na podstawie obiektywnych i weryfikowalnych mierników oraz na podstawie badań jakościowych. Wyznaczono go z uwzględnieniem jego kluczowego znaczenia dla rozwoju lokalnego. Planowany obszar rewitalizacji w gminie Czarne w latach 2016 - 2023 to obszar położony w ścisłym centrum miasta. Na obszarze rewitalizowanym mieszka łącznie 1 417 osób, co stanowi 15,55 % mieszkańców gminy Czarne. Obszar ten obejmuje łącznie 14,08 ha tj. 0,06 % powierzchni gminy Czarne.

W ramach programu została określona wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji i brzmi ona następująco. *Obszar rewitalizacji stanie się centrum społeczno-gospodarczym miasta Czarne oraz*

bezpiecznym miejscem spotkań, atrakcyjnym dla mieszkańców, turystów oraz przedsiębiorców. Będzie to miejsce zamieszkałe przez aktywnych i zintegrowanych Mieszkańców.

Gmina Czarne nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji.

13.4.3. Cele przyjęte w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla gminy Czarne (2016)

Cele obrane przez gminę Czarne i przedstawione w PGN zostały zapiane jako:

- 1) Redukcja emisji CO₂, redukcja energii finalnej oraz wzrost udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych na terenie gminy Czarne.
 - Redukcja emisji gazów cieplarnianych o 3 760,46 (Mg CO₂) czyli o 14,68% do 2020 r.
 - Redukcja zużycia energii finalnej o 12 456,90 (MWh), czyli o 10,5% do 2020 r.
 - Zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych o 891,09 (MWh) do 2020 r. (tj. wzrost o około 2,46% w stosunku do przyjętego roku bazowego).
- 2) Poprawa jakości powietrza na terenie gminy Czarne
 - Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń Gminy;
 - Zmiana sposobu ogrzewania na proekologiczny.

Dokument został przyjęty uchwałą nr 0007.56.2016 Rady Miejskiej w Czarnem z dnia 7 października 2016 r.

Dokument nie został zastąpiony nowym Planem na lata 2020+.

14. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne (2013) w zakresie obszarów, na których rozmieszczone miały być inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (wojewódzkie, krajowe itp.) dokonano stosownych ustaleń w zakresie:

- 1) Zadania w zakresie infrastruktury drogowej i kolejowej: nie występują.
- 2) Zadania w zakresie infrastruktury technicznej: nie występują.
- 3) Zadania w zakresie ochrony przed powodzią i regulacja stosunków wodnych:
 - a. powiększenia dotychczasowej pojemności retencyjnej i powierzchni jezior podpiętrzonych przez budowę obiektów małej retencji w zlewni Gwdy,
 - b. wykonania przepławek zwłaszcza na rzece w zlewni Gwdy umożliwiającich udrożnienie rzek województwa pomorskiego.

Na obszarze gminy Czarne w obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego **nie zostały zlokalizowane inwestycje celu publicznego**, o których mowa w art. 39 ust. 3 pkt 3 i ust. 5 ww. ustawy (wynikające z dokumentów przyjętych przez Sejmik Województwa Pomorskiego), będące zadaniami samorządu województwa .

Na obszarze Gminy przewiduje się realizację **inwestycji celu publicznego** o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w art. 39 ust. 3 pkt 3 i ust. 5 ww. ustawy, **niebędące zadaniami samorządu województwa**:

- Inwestycje, wynikające z Planu gospodarki odpadami,
- Kajakiem przez Pomorze - zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej - Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki - szlak kajakowy na rzece Czernicy.

15. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zagospodarowanie przestrzenne na terenach szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z przepisami odrębnymi prawa wodnego, w szczególności zapisy Art. 166 ¹¹⁸

Na terenie gminy nie ma terenów zagrożonych powodzią.

¹¹⁸ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne [Dz.U. 2021.624]

16. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

16.1. Potrzeby i możliwości rozwoju miasta Czarne

Potrzeby w zakresie zagospodarowania przestrzennego wynikają z przeprowadzonej analizy obszaru miasta i zależą od istniejącej zabudowy oraz walorów krajobrazowo-przyrodniczych. Potrzeby w zakresie poprawy sytuacji miasta w zagospodarowaniu przestrzennym powinny być podyktowane albo chęcią ochrony cennych elementów krajobrazu kulturowo-przyrodniczego bądź też rehabilitacją zdegradowanych obszarów bądź zahamowaniem procesów przyczyniających się do degradacji tegoż krajobrazu kulturowo-przyrodniczego.

Największymi problemami miasta w **sferze społecznej** jest m.in.: niewielka liczba kadry z wykształceniem, duże bezrobocie, odpływ wykształconej młodzieży do większych aglomeracji w poszukiwaniu pracy, migracja ludności do innych miast, brak perspektyw dla ludzi młodych, migracja ludności, niski poziom aktywności społecznej, strukturalne bezrobocie, niż demograficzny, niedostateczne zaspokojenie potrzeb rekreacji i sportu, ograniczony dostęp do dóbr kultury, w zakresie infrastruktury przestrzennej – zły stan większości dróg.

Potrzeby w zakresie infrastruktury komunikacyjnej – ogólny stan techniczny dróg na obszarze miasta jest średnio zadowalający. W związku z tym istnieje potrzeba budowy nowych dróg na terenach aktywnych urbanistycznie, przebudowa, modernizacja i systematyczny remont istniejących dróg lokalnych oraz dojazdowych oraz budowa w zależności od potrzeb oświetlenia, chodników i ścieżek rowerowych. W związku z przebiegiem dwóch dróg wojewódzkich, które krzyżują się w centrum miasta, w celu odciążenia komunikacyjnego śródmieścia, planowana jest budowa obwodnicy miejskiej w północnej części Czarne. Transport kolejowy realizowany jest za pośrednictwem linii relacji Chojnice – Runowo Pomorskie, na trasie której kursują jedynie pociągi osobowe o napędzie spalinowym. Docelowo należy dążyć do modernizacji przejazdu samochodowego przez teren PKP na ul. Leśnej. W mieście funkcjonują 4 przystanki autobusowe oraz jeden w przysiółku Nowiny II. Na terenie miasta w zależności od potrzeb i warunków można lokalizować nowe przystanki autobusowe.

Potrzeby w zakresie infrastruktury komunalnej – wszyscy mieszkańcy miasta Czarne posiadają przyłącza wodociągowe z sieci lub indywidualne ujęcia ze studni, w praktyce zapotrzebowanie na wodę zaspokajane jest w 100 %. W przypadku sieci kanalizacyjnej niemal 90% obiektów w mieście posiada przyłącza sanitarne, prowadzona jest systematyczna rozbudowa tej infrastruktury. W związku z rozbudową infrastruktury kanalizacyjnej okazuje się koniecznym zwiększenie przepustowości lokalnej oczyszczalni ścieków, co niesie za sobą jej rozbudowę, modernizację lub budowę nowego obiektu.

Większość budynków zamieszkania zbiorowego jak również obiekty użyteczności publicznej posiadają zaopatrzenie w ciepło z lokalnej elektrociepłowni. W zależności od indywidualnego zapotrzebowania i warunków technicznych może być prowadzona rozbudowa sieci ciepłowniczej. Sieć gazową posiada Zakład Karny oraz Jednostka Wojskowa, jej rozbudowa winna wynikać z sumy jednostkowego zapotrzebowania oraz analizy ekonomicznej planowanej inwestycji.

W zakresie gospodarki mieszkaniowej planuje się zmniejszenie wielkości zasobu mieszkaniowego poprzez sprzedaż dotychczasowym najemcom lokali mieszkalnych – około 20 rocznie. Działania władz prowadzone będą w kierunku zmiany struktury własnościowej mieszkań. W okresie najbliższych lat władze miejskie nie planują budowy nowych zasobów mieszkaniowych z uwagi na ograniczone możliwości finansowe budżetu. Ilość posiadanych lokali nie ulegnie zwiększeniu, a wręcz będzie się sukcesywnie zmniejszała, w związku z prowadzoną polityką mieszkaniową – sprzedażą lokali mieszkalnych.

Potrzeby w zakresie **edukacji publicznej** zaspokajane są przez przedszkola i szkoły. Z analizy demograficznej oraz stanu istniejącego wynika, że nie istnieje potrzeba budowy dodatkowych ośrodków edukacji szkolnej, niemniej w Studium (2013) był zarezerwowany obszar cz. działki nr 3/6, 3/19 i 3/18 dla celów usług edukacyjnych.

W zakresie **potrzeb kulturowych** realizowany jest program rewitalizacji przestrzeni publicznej w sferze społeczno-gospodarczej z elementami odbudowy zabytków, rozwoju turystyki i rekreacji i odnowy zieleni w Czarnem. Funkcjonuje Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury przy ul. Kolejowej oraz biblioteka miejska przy ul. Kościuszki.

W zakresie **rekreacji i sportu** potrzeby mieszkańców zaspokajane są na miejskim stadionie leśnym, przy którym zbudowane jest boisko wielofunkcyjne i piłkarskie w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”. Funkcje rekreacyjne pełnią również miejski park oraz lokalne skwery i zieleńce. W wyniku wprowadzenia urbanizacji planuje się lokalizację w obszarze osiedli miejskich nowych terenów zieleni publicznej. W studium (2013) zarezerwowano obszar ok. 9 ha pod funkcję sportu i rekreacji z zielenią towarzyszącą w południowo-wschodniej części miasta. Ciąg zieleni publicznej wzdłuż rzeki Czernicy pozostawiono jako bufor ekologiczny i jednocześnie zagospodarowaną przestrzeń publiczną

Potrzeby w **zakresie służby zdrowia** zaspokajane są w dwóch lokalnych prywatnych przychodniach zdrowia. Najbliższy szpital rejonowy znajduje się w Człuchowie. W związku z powyższym nie występuje potrzeba lokalizacji nowych ośrodków służby zdrowia.

Potrzeby w **zakresie opieki społecznej** zaspokaja Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który swoją opieką otacza wszystkich potrzebujących mieszkańców miasta i gminy Czarne. Przy ul. Zamkowej zlokalizowany jest Dom Pomocy Społecznej. Jest to jednostka organizacyjna samorządu powiatowego, która również swoimi usługami obejmuje mieszkańców miasta i gminy Czarne. Na terenie Domu Pomocy Społecznej działa Powiatowe Centrum Rehabilitacji i Terapii Zajęciowej, które świadczy usługi na szczeblu powiatowym. Również w Czarnem przy ul. Leśnej funkcjonuje Dom Dziecka. W związku z tym aktualnie nie występuje potrzeba budowy dodatkowych obiektów tego rodzaju.

Potrzeby **kultu religijnego** zaspokajają 2 kościoły: zabytkowy pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii oraz współczesny pod wezwaniem Św. Józefa. W związku z planowaną urbanizacją miasta w północno-zachodniej części miasta (przy ul. Dolnej) w Studium (2013) zarezerwowano obszar pod funkcję sakralną (cz. dz. nr 9). Przy kościele Św. Józefa funkcjonuje czynny cmentarz komunalny, który swoją kontynuację ma za torami kolejowymi przy ul. Cmentarnej. W związku z rozwojem miasta i wypełnianiem się istniejących miejsc pochówków istnieje potrzeba budowy nowego cmentarza miejskiego. W tym celu przy obwodnicy miejskiej, na zachodnim skraju miasta rezerwuje się teren o powierzchni ponad 11 ha pod budowę nowego cmentarza komunalnego.

Lokalne **potrzeby bezpieczeństwa i ochrony mienia** zaspokaja jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej z remizą przy ul. Ogrodowej. Miasto i gmina Czarne posiada wyodrębnioną komórkę organizacyjną – policję miejską, obsługiwaną przez dwóch dzielnicowych VI i VII Rejonu Posterunku Policji w Czarnem, która podlega Powiatowej Komendzie Policji w Człuchowie.

Potrzeby **społeczne wyższego rzędu**, tj. np. kultura, specjalistyczna opieka zdrowotna, szkolnictwo wyższe itp. zaspokajane są np. w Człuchowie, Chojnicach, Szczecinku i innych większych ośrodkach miejskich.

Na terenach przeznaczonych pod funkcję usługową lub w terenach z dopuszczeniem tej funkcji można lokalizować obiekty, w których będzie prowadzona działalność świadcząca usługi w zależności od lokalnych potrzeb lub zupełnie nowe, na które wystąpi zapotrzebowanie, nie wskazując ich dokładnej lokalizacji.

Słabą stroną gospodarczą miasta Czarne jest brak rozwiniętego przemysłu i rzemiosła, mała atrakcyjność inwestycyjna terenu, niewielka liczba przedsiębiorców prywatnych, niska aktywność gospodarcza ludności. W mieście Czarne usługi rynkowe generują jedynie ok. 20% miejsc pracy, przemysł i budownictwo ok. 13 %. Pozostałe osoby zatrudnione są w jednostkach budżetowych, z czego wojsko i więzienie wykazuje największe zapotrzebowanie kadrowe. Jest to charakterystyczne dla jednostek osadniczych, na obszarze których zlokalizowane są tak duże obiekty państwowe. Usługi te oczywiście przyczyniły się do rozwoju miasta Czarne, lecz nie wynikają z uwarunkowań regionalnych. Było to korzystne dla rozwoju miasta, ale w

dalszej perspektywie jest niebezpiecznie, gdyż ograniczenie lub likwidacja ośrodka administracji państwowej powodować może natychmiastową recesję gospodarczą w mieście.

W Studium (2013) przeznaczono tereny na obrzeżach miasta oraz w sąsiedztwie szlaków komunikacyjnych na funkcje produkcyjno-gospodarczą - **Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości**. Rozbudowie Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości powinien towarzyszyć rozwój osadnictwa, co powinno znaleźć odbicie w przeznaczeniu części obszaru pod zabudowę mieszkaniową i usługową dla obsługi nowych jednostek gospodarczych a także dające możliwość mieszkańcom poprawy swoich warunków bytowych.

16.2. Potrzeby i możliwości rozwoju części wiejskiej gminy Czarne

Największymi problemami gminy w **sferze społecznej** jest m.in. niski poziom wykształcenia ludności z terenów wiejskich, patologie społeczne, brak ciekawej oferty spędzania wolnego czasu dla dzieci młodzieży, apatia, bierność społeczności lokalnej, ubóstwo społeczeństwa, niż demograficzny, odpływ wykształconej młodzieży do większych aglomeracji w poszukiwaniu pracy, migracja ludności do innych miast, strukturalne bezrobocie, niedostateczne zaspokojenie potrzeb rekreacji i sportu, ograniczony dostęp do dóbr kultury, w zakresie infrastruktury przestrzennej – zły stan większości dróg, niedostatek sieci kanalizacyjnej.

Potrzeby w zakresie infrastruktury komunikacyjnej – ogólny stan techniczny dróg gminnych jest niezadowolający. W związku z tym potrzebna jest budowa nowych dróg na terenach inwestycyjnych oraz przebudowa, modernizacja i systematyczny remont istniejących dróg gminnych oraz budowa w zależności od potrzeb oświetlenia, chodników w i ścieżek rowerowych.

Potrzeby w zakresie infrastruktury komunalnej – 100% mieszkańców gminy wiejskiej Czarne posiada wodę pochodzącą z sieci lub indywidualnych ujęć. Jedynie 30% terenów wiejskich jest skanalizowanych. Mając na względzie ochronę środowiska oraz podwyższenie standardu życia mieszkańców, istnieje potrzeba skanalizowania większego obszaru gminy, a także modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Wyczechach.

Potrzeby w zakresie **edukacji publicznej** zaspokajane są przez szkoły podstawowe obejmujące edukację wczesnoszkolną, zalkalizowane w miejscowości Krzemieniewo, Wyczechy i Bińcze. Szkolnictwo publiczne na poziomie ponadpodstawowym realizują obiekty oświaty zlokalizowane w mieście Czarne. Z analizy demograficznej oraz stanu istniejącego wynika, że nie ma potrzeby budowy dodatkowych ośrodków edukacji szkolnej.

W zakresie **potrzeb kulturowych** praktycznie każda wieś obrębowa posiada świetlicę wiejską poza Bińczem, w którym jest planowana jej budowa na terenie zabytkowego parku dawnego zespołu dworskiego.

Natomiast w Łoży nie ma potrzeby budowy ośrodka kulturowego, gdyż mieszkańcy tej miejscowości korzystają z usług świetlicy w Wyczechach, a mieszkańcy Wronkowa korzystają ze świetlicy w Nadziejewie.

W zakresie **rekreacji i sportu** istnieją boiska wiejskie w Bińczu, Domisławiu, Nadziejewie, Raciniewie, Sierpowie i Wyczechach. W Krzemieniewie jest boisko sportowe przy istniejącej szkole podstawowej. Funkcję rekreacyjną mogą również pełnić parki znajdujące się na terenach podworskich w Bińczu, Wyczechach, Domisławiu Górnym i Dolnym, Krzemieniewie i Łoży. Dodatkowo projektuje się miejsce rekreacji indywidualnej w obrębie Biernatka, nad jeziorem Trzcinieckim (lub in. Olszanowskim Małym).

Potrzeby w zakresie **służby zdrowia** zaspokajane są w mieście Czarne, jedyny prywatny ośrodek zdrowia na terenie wiejskim zlokalizowany jest w Wyczechach. Nie ma potrzeby budowy dodatkowych ośrodków zdrowia.

Potrzeby w zakresie **opieki społecznej** zaspokaja Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnem, który swoją opieką otacza wszystkich potrzebujących mieszkańców miasta i gminy Czarne.

Potrzeby **kultu religijnego** zaspokajają kościoły: kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla w Krzemieniewie, kościół filialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Raciniewie, kościół filialny p.w. Św. Rodziny w Bińczu, kościół filialny p.w. Św. Tadeusza Judy w Sierpowie, kościół filialny p.w. Św. Andrzeja Apostoła w Nadziejewie. Dodatkowo w Domisławiu istniejąca kaplica p.w. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej zostanie przebudowana na kościół. W Wyczechach przekształcono budynek mieszkalny w dawnym gospodarstwie na punkt odprawiania mszy świętej. Nie istnieje potrzeba budowy nowych obiektów sakralnych.

Potrzeby **bezpieczeństwa i ochrony** mienia na terenie wiejskim zaspokaja jedynie Ochotnicza Straż Pożarna w Bińczu, która wyposażona jest w 2 samochody zadaniowe – lekki i średni. Należałoby przywrócić jednostkę OSP w Krzemieniewie, w ten sposób cały obszar miasta i gminy zabezpieczony zostanie przed pożarem. Miasto i gmina Czarne posiada wyodrębnioną komórkę organizacyjną – policję miejską, obsługiwaną przez dwóch dzielnicowych VI i VII Rejonu Posterunku Policji w Czarnem, która podlega Powiatowej Komendzie Policji w Człuchowie. Dzielnicowy VII Rejonu obsługuje rejon gminy.

Głównym **problemem rozwojowym** terenów wiejskich pozostają skutki transformacji. Pomijając ocenę przekształceń, które miały miejsce na wsi, należy stwierdzić że spowodowała ona bardzo wysoki wzrost bezrobocia i w konsekwencji biedę i patologię wśród grupy społecznej, której głównym źródłem utrzymania była praca w PGRach. Nowi dzierżawcy lub właściciele wielkotowarowych gospodarstw rolnych często nie byli zainteresowani (szczególnie na początku swojej działalności) w ogóle gospodarowaniem na roli, nie mówiąc już o zagospodarowaniu i wykorzystaniu potencjału ludzkiego (inną rzeczą jest że często

zdeprawowane były warunki pracy w systemie socjalistycznej gospodarki rolnej). W okresie ostatnich 20 lat zjawisko patologii sukcesywnie się zmniejsza, lecz nie na skutek ożywienia gospodarczego lecz w wyniku starzenia się umierania tego pokolenia robotników PGR-owskich. Bardzo wolno, lecz sukcesywnie ożywia się gospodarka rolna, lecz z przyczyn technologicznych i technicznych nie zapewnia byłym pracownikom miejsc pracy, ponieważ jest ukierunkowana głównie na uprawę a nie hodowlę. Biorąc pod uwagę czystość i jakość środowiska gminy została pominięta ważna dziedzina gospodarki, która mogłaby się świetnie rozwijać ekologicznym środowisku – ekologiczna hodowla i produkcja tzw. zdrowej żywności. Kolejnym nie wykorzystanym potencjałem w gminie jest produkcja odnawialnych źródeł energii, w szczególności w oparciu o fotowoltaikę i energetykę wiatrową.

III. SYNTEZA I UZASADNIENIE

Miasto Czarne to małe miasteczko położone na skraju Województwa Pomorskiego, w południowo-zachodniej jego części graniczące z Województwem Kujawsko-Pomorskim. Miasto oddalone jest od dużych ośrodków miejskich o znaczeniu ponadlokalnym, zagubione w otoczeniu lasów i pól Równiny Charzykowskiej. Zorganizowane osadnictwo na prawach miejskich istnieje w Czarnem od 700-set lat. Na przestrzeni wieków rozwój miasta ściśle związany był z obsługą terenów rolnych oraz pełnieniem funkcji administracyjno-militarnej, kiedy to w XIV w. w Czarnem Krzyżacy zlokalizowali strażnicę przekształconą później w zamek. Pod koniec XV w. miasto przechodzi pod panowanie polskie i w dalszym ciągu pełni funkcję administracyjną (świadczącą usługi dla rozległych terenów rolnych), a także strategiczną (przystosowując organizację i urzędy do nowych potrzeb), z siedzibą głównych władz w dawnym zamku krzyżackim. Historia miasta, podobnie jak historia Polski, przebiegała w sposób burzliwy, lecz zawsze związana była z administrowaniem i obsługą przez Czarne terenów rolnych. W okresie zaborów Czarne uzyskało nową funkcję - miasta garnizonowego, a po I Wojnie Światowej stało się miastem granicznym, pomiędzy Niemcami i Polską (Czarne należało do Niemiec, a granica przebiegała w Powiecie Człuchowskim). W tym okresie nastąpiła dalsza militaryzacja, a po dojściu Hitlera do władzy, w mieście powstał pierwszy obóz koncentracyjny dla 250 osób, przekształcony w okresie wojennym w Stalag IIB Hammerstein dla jeńców polskich, belgijskich, francuskich, angielskich i włoskich. W czasach powojennych w Czarnem znalazła swą siedzibę jednostka wojskowa nr 4141, jednostka remontowa oraz zakład karny.

Rozwój Czarnego determinowały niezmiennie 3 czynniki, tj. gospodarka wiejska, administracja i obronność. Położenie miasta na mapie gospodarczej regionu nie zmieniło się do dzisiaj i obecnie charakteryzuje je znaczne oddalenie od dużych ośrodków gospodarczych. W/w uwarunkowania polegające na małej dynamice rozwoju miały niebagatelne znaczenie dla przetrwania historycznych wartości kulturowych z zakresu budownictwa i architektury. Dynamiczny rozwój gospodarczy, szczególnie w ostatnich latach, powoduje w niektórych miastach i osiedlach degradację w sposób bezpowrotny historycznych układów urbanistycznych, ruralistycznych i zabytków. Natomiast brak tej dynamiki w mieście Czarne uchronił je przed zniszczeniami, które niesie ze sobą każdy szybko postępujący rozwój gospodarczy. W mieście zachował się bardzo cenny średniowieczny układ zabudowy miasta lokacyjnego z niezmiennymi podziałami parcelacyjnymi, szachownicowym układem ulic oraz z licznymi obiektami zabytkowymi realizowanymi w układach średniowiecznych na zasadzie budowy reprezentacyjnej kamienicy od frontu i długiej oficyny na zapleczu działki. Niewiele jest miast w Polsce, w których ten układ został niezmienniony, w związku z tym należy podjąć wszelkie działania zmierzające do ochrony układu urbanistycznego, a także konserwacji zabytkowych obiektów w Czarnem. W tym celu należy niezwłocznie przystąpić do wykonania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla miasta.

Podobnie jak miasto, **teren gminy** jest zlokalizowany w znacznej odległości od dużych ośrodków miejskich, które w sposób bezwzględny zawłaszczają przyległe tereny rolne. Zawłaszczenie to polega na ekspansji osadnictwa na terenach rolnych sąsiadujących z ośrodkami miejskimi w sposób chaotyczny, masowy, realizowany w oparciu o wydawane decyzje o warunkach zabudowy, przy czym obserwuje się dwie formy tego osadnictwa – mieszkaniową i rekreacyjną na terenach gmin obdarzonych korzystnymi naturalnymi walorami przyrodniczymi, tj. występowania dużych naturalnych zbiorników wodnych, których na terenie gminy Czarne brakuje.

Z racji położenia i walorów przyrodniczych niesprzyjających typowej rekreacji indywidualnej, gmina Czarne na razie opiera się nadmiernej ekspansji, a wręcz zaobserwować można zahamowanie gospodarcze. Zjawiska te, podobnie jak w mieście, przyczyniły się do zachowania unikalnego, nieprzekształconego waloru kulturowo-przyrodniczego o charakterze wiejskim z zachowanymi oryginalnymi formami zabudowy, autentycznymi mieszkańcami-rolnikami oraz o malowniczym krajobrazie falujących łąnów pól Pojezierza Krajeńskiego, otoczonych lasami Borów Tucholskich Zachodnich i przeciętych naturalnymi dolinami rzecznyymi rzeki Gwdy i jej dopływów Szczury oraz Czernicy. Można zaobserwować wyraźne rozgraniczenie upraw polowych i osad wiejskich. Praktycznie nie występuje nowa rozproszona zabudowa mieszkaniowa ani też nowa zabudowa pseudozagrodowa.

Na terenie obrębu występuje 10 wsi i 18 przysiółków oraz 13 wyodrębnionych założeń podworskich. Wszystkie wsie posiadają zabytkowe, zachowane w mniejszym lub większym stopniu układy ruralistyczne oparte na układzie owalnicowym lub ulicowym. Ze względu na stan ich zachowania, a także ilość oraz stopień przebudowy zabytkowych obiektów i panujący we wsiach ład przestrzenny, wyodrębnić można grupy:

- Wsie o wyjątkowo dobrze zachowanych walorach kulturowych w zakresie historycznych układów ruralistycznych, układów zagród i form architektonicznych zabudowy. Większość wsi znajdujących się w gminie Czarne posiada takie walory. Do tej grupy wsi zalicza się Domisław Górny, Krzemieniewo, Łoża, Nadziejewo, Raciniewo, Sierpowo i Sokole.
- Wsie zdegradowane jeśli chodzi o stan zachowanego układu przestrzennego i stopień przekształcenia zabudowy. Niestety jest kilka wsi, w których nastąpiła znacząca degradacja spowodowana nadmierną (w odniesieniu do gminy Czarne) ekspansją inwestycyjną w ciągu ostatnich lat. Polegała ona głównie na chaotycznym użytkowaniu terenów poPGRowskich i podworskich, co z kolei przekładało się na nieuporządkowany rozwój układów ruralistycznych znajdujących się w ich sąsiedztwie. Do tej grupy wsi zalicza się Wyczechy, Biernatka, Bińcze i Domisław Dolny.

Dawne majątki znajdujące się w gminie Czarne podzielić można ze względu na ich lokalizację:

- Założenia podworskie w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy wsi gburskich. Należą do nich dwory w: Bińczu, Domisławiu Górnym, Krzemieniewie, Łozach, Raciniewie, Wyczechach.
- Założenia podworskie niezwiązane ze zwartą zabudową wiejską. Należą do nich dwory w: Biernatce, Domisławiu Dolnym, Kijnie, Malinowie, Sierpowie, Sokolu Folwarku, Wronkowie.

Do głównych elementów struktury przestrzennej miasta i gminy Czarne, które w najistotniejszy sposób wpływają na sposób funkcjonowania całej gminy, oraz określają zasadnicze ramy jej potencjału rozwojowego (tzn. zarówno zasoby jak i ograniczenia) należą:

- układ drogowo-kolejowy, na który składają się droga wojewódzka nr 201 wschód-zachód relacji Gwda Mała - Czarne - Barkowo, droga wojewódzka nr 202 relacji Czarne - Rzeczenica oraz linia kolejowa nr 210 relacji Chojnice - Czarne -Szczecinek - Runowo Pomorskie;
 - korytarz ekologiczny w pasie lasów porastających doliny dwóch rzek: rzeki Gwdy z dopływem Czernicą i jej dopływem Gnilem oraz rzeki Szczyry;
 - ukształtowana sieć osadnicza gminy z miastem Czarne i 10 głównymi ośrodkami wiejskimi (wsie obrębowe) oraz kilkunastoma przysiółkami;
- d) rozległe tereny wojskowe (Ośrodek Szkolenia Wojsk Lądowych), których działalność związana jest z obronnością i bezpieczeństwem państwa, położony w zachodniej części gminy, w dolinie rzeki Gwdy i Czernicy.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 r.¹¹⁹ w gminie Czarne obowiązywało 12 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w tym 11 sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022.503]. Łączna powierzchnia objęta mpzp wynosiła 725 ha, co stanowi 3,09,0% powierzchni gminy.

Struktura przeznaczenia terenów objętych mpzp:

- 52,4% rola, w tym zabudowa zagrodowa,
- 22,6% zabudowa mieszkaniowa,
- 12,4% zabudowa usługowa,
- 7,9% zabudowa techniczno-produkcyjna,
- 3,5% zieleń i wody,
- 1,2% infrastruktury technicznej.

Zasadniczym wyzwaniem gminy, warunkującym w sposób znaczący jej dalsze możliwości rozwojowe jest sprostanie tendencjom wynikającym z trendów rozwoju demograficznego. Wg *Prognozy ludności gmin na*

lata 2017 - 2030, opracowanej w oparciu o długoterminowe założenia *Prognozy ludności Polski na lata 2014 - 2050* oraz *Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014 - 2050*, liczba ludności gminy Czarne do roku 2040 będzie spadać i już w roku 2030 spadek będzie wynosić nieco ponad 6,1 p.proc. w stosunku do roku 2016. W tym zakresie należy dostrzec znacznie większe zmiany w zakresie struktury wieku ludności, w tym spadek liczby ludności w grupach wiekowych przedprodukcyjnym (o 16,6 p.proc.) i produkcyjnym (o ponad 16,2 p.proc.) oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (o ponad 40,6%). Wiązać się to będzie ze zwiększonymi potrzebami w zakresie rozwoju odpowiedniej infrastruktury społecznej i usług publicznych dla tej grupy mieszkańców gminy. Uwarunkowanie to staje się więc istotnym wyzwaniem rozwojowym gminy.

Rozwój Miasta i Gminy Czarne determinuje kilka czynników wyróżniających ją spośród innych gmin województwa pomorskiego. Są to czynniki wynikające z uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych, gospodarczych oraz demograficznych i społecznych, a także uwarunkowania związane z położeniem gminy w regionie. Stan środowiska przyrodniczego na terenie wiejskim można ocenić na poziomie bardzo wysokim, niezdegradowanych całych ekosystemów przyrodniczych współistniejących w harmonii z gospodarką rolą człowieka.

Naturalne środowisko przyrodnicze terenów wiejskich w połączeniu walorami kulturowymi o zachowanych i nieprzekształconych formach architektoniczno ruralistycznych, stanowi unikalną wartość gminy. Przyczyniło się do tego również znaczne oddalenie gminy od dużych ośrodków miejskich, co uchroniło gminę od chaotycznej rozproszonej zabudowy na terenach rolnych.

Brak na terenie gminy dużych naturalnych zbiorników wodnych (jezior) spowodowało brak rozwoju turystyki pobytowej, co w konsekwencji uchroniło gminę przed nadmierną niekontrolowaną zabudową terenów rolnych.

W/w czynniki wprowadzają w znakomity sposób chronią wartości przyrodniczo kulturowe w gminie lecz z drugiej strony nie sprzyjają dynamice rozwoju gospodarczego.

Stan gospodarki w gminie oparty jest głównie na produkcji rolnej oraz przetwórstwie rolnym na terenach wiejskich gminy oraz terenie miasta.

Kolejnym czynnikiem decydującym o rozwoju gospodarczym jest lokalizacja w mieście zakładów państwowych tj. Zakładu Karnego i jednostek wojskowych. Czynniki te sprzyjają rozwojowi miasta, zapewniając pracę znacznej liczbie mieszkańców.

Władze gminy muszą dążyć do wypracowania mechanizmów sprzyjających powstawaniu nowych form działalności gospodarczej. W celu należy wykorzystać potencjał tkwiący w gminie, który został omówiony w tekście studium. Do czynników stanowiących o potencjale możliwości rozwoju gminy zaliczyć należy:

- sprzyjanie rozwojowi różnych form gospodarki, szczególnie związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym poprzez zastosowanie różnych form przyciągających inwestorów, łącznie z utworzeniem stref wolnocłowych. Atutem dla rozwoju różnych form gospodarczych jest dobrze rozbudowana infrastruktura techniczna, posiadająca duże rezerwy dla obsługi przyszłych inwestycji;
- rozwój turystyki i agroturystyki opartej na wykorzystaniu istniejących form zabudowy ruralistycznej;
- rozwój turystyki kwalifikowanej (rowerowej, kajakowej, konnej, pieszej) wykorzystując bogaty i zróżnicowany krajobraz gminy;
- wykorzystanie potencjału kulturowego tkwiącego w unikalnej tkance historycznego miasta lokacyjnego, poprzez np. uruchomienie funduszy na rozwój i ochronę dziedzictwa kulturowego;
- poszukiwanie alternatywnych źródeł energii odnawialnych, np. energii wiatrowej, instalacji fotowoltaicznych czy biopalmarni w mieście zintegrowanej z istniejącą oczyszczalnią ścieków, lub też innych lokalnych form wykorzystanych źródeł energii;
- wykorzystanie i zagospodarowanie w celach szkoleniowych i turystycznych licznych nieużytkowanych założeń dworsko-parkowych.

W oparciu o ustalenia Dialogu Terytorialnego prowadzonego przez Samorząd Województwa na rzecz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego, wprowadzono następujące zasady kształtowania struktur osadniczych:

- 1) Zasada kształtowania zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej sieci osadniczej, poprzez przyjęcie hierarchii, określającej rangę i wynikającą z niej rolę poszczególnych ośrodków, w tym miejscowości gminnych jako ośrodków lokalnych.
- 2) Zasada pierwszeństwa wykorzystania obszarów istniejącego zagospodarowania oraz ograniczania rozwoju osadnictwa na terenach otwartych.
- 3) Zasada kształtowania zwartych przestrzennie jednostek osadniczych, minimalizująca terenochłonność oraz potrzeby związane z ich obsługą, ograniczająca ich negatywny wpływ na środowisko oraz sprzyjająca rozwijaniu więzi społecznych.
- 4) Zasada planowania wielofunkcyjnych jednostek osadniczych, polegająca na integracji przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o różnym (ale niekonfliktowym) przeznaczeniu, uwzględniająca rozwój programu adekwatnego do wielkości i rangi danej jednostki lub jej części oraz minimalizująca potrzeby transportowe związane z przemieszczaniem w relacjach: dom-praca-usługi.

- 5) Zasada krystalizacji sieci osadniczej w strefach podmiejskich, w szczególności na obszarach rozproszonej, monofunkcyjnej zabudowy mieszkaniowej, polegająca na wzmacnianiu rangi wybranych miejscowości-ośrodków krystalizacji, spełniających następujące kryteria:
- a) dobrych uwarunkowaniach związanych z dostępnością transportem zbiorowym;
 - b) posiadających potencjał do rozwoju funkcji usługowych, które będą w stanie zaspokoić potrzeby mieszkańców z ich bezpośredniego otoczenia.
- 6) Zasada efektywnej i sprawnej obsługi struktur osadniczych transportem zbiorowym, rozumiana jako:
- a) racjonalizacja polityki w zakresie transportu zbiorowego z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych obszarów;
 - b) dowiązywanie linii komunikacyjnych transportu zbiorowego, na których jest planowane wykonywanie przewozów (powiatowych, gminnych) o charakterze użyteczności publicznej do węzłów integracyjnych i przystanków zintegrowanych położonych w ciągu linii kolejowych, na których samorząd województwa organizuje wojewódzkie przewozy pasażerskie;
 - c) integracja środków transportu pasażerskiego poprzez właściwą lokalizację, typ i program użytkowy węzłów integracyjnych i przystanków zintegrowanych, z uwzględnieniem ich hierarchicznego podziału.
- 7) Zasada kształtowania struktur przestrzennych zapewniających dobre ekologiczne warunki życia, polegająca na uwzględnianiu w planowaniu obszarów rozwoju osadnictwa i przekształceń istniejących struktur:
- a) wyników rozpoznania i waloryzacji istniejących zasobów i wartości przyrodniczych;
 - b) zachowania i kształtowania zielonej infrastruktury, w tym zapewnienia udziału (lub/i dostępu do) terenów zieleni i powierzchni biologicznie czynnej proporcjonalnie do przyrostu zainwestowania (w tym zwiększającej się liczby mieszkańców);
 - c) ograniczeń wynikających ze szczególnych uwarunkowań związanych z:
 - sąsiedztwem istniejących lub rozwijających się funkcji mogących mieć istotny wpływ: na jakość powietrza, klimat akustyczny i aerosanitarny, narażenie na drgania i wibracje oraz szkodliwe promieniowanie oraz oddziaływanie pól elektromagnetycznych, z zachowaniem standardów wynikających z obowiązujących norm;
 - potrzebami ochrony zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,
 - ryzykiem wystąpienia powodzi i następstw zmian klimatycznych,
 - zagrożeń morfodynamicznych.

- 8) Zasada kształtowania struktur przestrzennych zapewniających wysoką jakość przestrzeni zurbanizowanej, polegająca na uwzględnianiu w planowaniu obszarów rozwoju osadnictwa i przekształceń istniejących struktur:
- a) wyników rozpoznania i waloryzacji istniejących zasobów i wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych;
 - b) rozwiązań urbanistycznych i architektonicznych dostosowanych do istniejących uwarunkowań przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych, w tym poszanowania tożsamości kulturowej istniejących struktur, poprzez zachowanie:
 - c) czytelności historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
 - d) układu rozplanowania, intensywności, skali, formy i proporcji oraz rozwiązań materiałowych zabudowy, charakterystycznych dla określonej jednostki osadniczej (w tym jej rangi) i lokalnej tradycji budowlanej,
 - e) specyficznych historycznych elementów zagospodarowania (w tym oryginalnych urządzeń i rozwiązań z zakresu techniki i infrastruktury, historycznych urządzonych terenów zielonych, parków i zbiorników wodnych).
- 9) Zasada kreowania wysokiej jakości przestrzeni publicznych:
- a) sprzyjających integracji społecznej i budowaniu lokalnej tożsamości;
 - b) projektowanych i realizowanych z zapewnieniem najwyższych standardów w zakresie funkcjonalności (w tym bezpieczeństwa użytkowania oraz dostosowania do potrzeb wszystkich użytkowników) i estetyki, mających istotny wpływ na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną ośrodków;
 - c) projektowanych i realizowanych z zastosowaniem zróżnicowanych form architektonicznego wyrazu - sprzyjających dobrej orientacji w przestrzeni oraz tworzeniu efektu *genius loci* (niepowtarzalności miejsca);
 - d) tworzących spójne systemy funkcjonalne i kompozycyjne, adekwatnie do skali poszczególnych struktur (zarówno w odniesieniu do osiedli, dzielnic, jak i całych miejscowości i miast).

Realizacja działań prowadzona z poszanowaniem i z należytą ochroną zachowanych i wyjątkowych form kulturowo-przyrodniczych, może stanowić o sukcesie gminy i jej unikalnym oryginalnym wiejskim charakterze z odrestaurowanym ośrodkiem miejskim o widocznych korzeniach średniowiecznego miasta lokacyjnego, które na skutek świadomych działań konserwatorskich może być zaliczone w swojej kategorii do najcenniejszych miast zabytkowych w Polsce.

IV. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENU

1.1. Podstawowe zasady kształtowania struktury przestrzennej gminy Czarne

1.1.1. Zasady kształtowania środowiska mieszkaniowego

W zakresie kształtowania środowiska mieszkaniowego obowiązują:

- i. Zasada zapewnienia odpowiedniej dostępności terenów mieszkaniowych do:
 - a. podstawowych usług publicznych;
 - b. transportu zbiorowego;
 - c. przestrzeni publicznych, w tym przestrzeni otwartych; przy czym przez odpowiednią dostępność należy rozumieć wzajemne rozmieszczenie funkcji mieszkaniowych oraz funkcji związanych z ich bezpośrednią obsługą, zapewniające dojście piesze i dojazd rowerem w sposób: bezpieczny oraz możliwie najkrótszy.
- ii. Zasada określania w planowaniu lokalnym standardów dostępności przestrzennej do podstawowych usług publicznych jako obowiązującego programu zagospodarowania terenów mieszkaniowych, określającego:
 - a. maksymalne parametry dotyczące zasięgu ich obsługi;
 - b. minimalny wskaźnik rezerwy terenowej z przeznaczeniem na zieleń ogólnodostępną o funkcjach rekreacyjnych i ekologicznych.
- iii. Zasada zapewnienia odpowiedniej dostępności terenów mieszkaniowych do infrastruktury technicznej (w szczególności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz energetycznej) warunkującej poziom życia zgodny ze współczesnymi standardami cywilizacyjnymi, przy czym w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków należy uwzględnić:
 - a. analizę potrzeb i możliwości racjonalizacji wykorzystania istniejących zasobów wód podziemnych w celu zmniejszenia liczby ujęć i zwiększenia stopnia koncentracji systemów zaopatrzenia w wodę,
 - b. dążenie do rozszerzenia zasięgu obsługi systemów zaopatrzenia w wodę, w celu objęcia nimi 100% mieszkańców jednostek osadniczych,
 - c. dążenie do objęcia systemami zbiorczej kanalizacji zakończonej oczyszczalnią ścieków 100% mieszkańców obszarów miejskich oraz 75% mieszkańców obszarów wiejskich, w przypadku braku możliwości osiągnięcia ww. parametrów poza granicami aglomeracji ściekowych dopuszcza się stosowanie przydomowych oczyszczalni ścieków;
- iv. W zakresie dostaw energii elektrycznej należy uwzględnić możliwości zastosowania generacji rozproszonej opartej na małych jednostkach wytwórczych energii elektrycznej i ciepła, produkowanych w skojarzeniu.

- v. Zasada zapewnienia bezpieczeństwa przemieszczania się na terenach mieszkaniowych poprzez:
 - a. unikanie lokalizowania źródeł i celów ruchu (do szkoły, pracy, usług) po przeciwnych stronach ponadlokalnej infrastruktury transportowej;
 - b. budowę obwodnic i obejść miejscowości (obejście m. Czarne w ciągu dróg wojewódzkich nr 201 i 202) dla eliminowania ruchu tranzytowego z terenów o dominującej funkcji mieszkaniowej, a w miejscach gdzie jest to niemożliwe - stosowanie rozwiązań minimalizujących zagrożenia przez istniejące drogi ruchu szybkiego i tranzytowego oraz magistralne linie kolejowe;
 - c. unikanie bezpośredniej dostępności terenów mieszkaniowych z dróg krajowych i wojewódzkich;
 - d. kształtowanie stref bezpieczeństwa ruchu w otoczeniu szkół (w szczególności podstawowych), w których należy zapewnić dojścia piesze i dojazdy rowerem, niekolidujące z ruchem drogowym.
- vi. Zasada tworzenia przestrzennych warunków dla rozwoju mobilności pieszej i rowerowej na terenach mieszkaniowych, w tym:
 - a. kształtowania przestrzeni publicznych zapewniających swobodę i bezpieczeństwo przemieszczania się pieszego, m.in. poprzez uwzględnienie stref ograniczonego lub uspokojonego ruchu samochodowego, w skali adekwatnej do rozmiarów i charakteru konkretnej przestrzeni;
 - b. uwzględnienia w planowaniu i realizacji węzłów integracyjnych infrastruktury dla ruchu pieszego i rowerowego, powiązanej z infrastrukturą systemu P&R;
 - c. planowania i realizacji przebiegu tras rowerowych o charakterze uniwersalnym (służących zarówno podróżom rekreacyjnym, jak i codziennym dojazdom do pracy, miejsc edukacji i usług) w sąsiedztwie głównych źródeł i celów ruchu rowerowego;
 - d. planowania i realizacji dojazdowych tras rowerowych o długości od 2 do 5 km wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych, pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego, mogących stanowić jeden z etapów tych podróży.

1.1.2. Zasady kształtowania infrastruktury społecznej i usług publicznych

W zakresie racjonalizacji rozmieszczenia oraz poprawy dostępności infrastruktury społecznej i usług publicznych w tym zakresie, obowiązują następujące zasady:

- i. Zasada zapewnienia w planowaniu strategicznym i przestrzennym minimalnego programu usług publicznych, właściwego dla rangi oraz obszaru obsługi poszczególnych ośrodków, rozszerzanego o

kolejne elementy, zgodnie z przyjętą hierarchią sieci osadniczej. Dla ośrodka rangi lokalnej (koncentrujące w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca zamieszkania usługi podstawowe w zakresie):

- a. edukacji i zorganizowanej opieki nad dziećmi do lat trzech (klub dziecięcy, żłobek, przedszkole oraz inne formy wychowania przedszkolnego, szkoła podstawowa wraz z bazą sportową),
 - b. ochrony zdrowia (przychodnia/gabinet podstawowej opieki zdrowotnej),
 - c. kultury (świetlica, dzielnicowy/wiejski dom kultury, biblioteka),
 - d. sportu i rekreacji (place zabaw, urządzone tereny zieleni, boiska wielofunkcyjne),
 - e. pomocy i integracji społecznej (środowiskowy dom samopomocy, dzienny dom pobytu, dom pomocy społecznej, świetlica środowiskowa, punkt konsultacyjny, centrum interwencji kryzysowej),
 - f. poradnictwa obywatelskiego oraz aktywizacji społecznej (punkt doradztwa obywatelskiego, dom sąsiedzki, uniwersytet trzeciego wieku).
- ii. Zasada lokalizacji obiektów, urządzeń i placówek (instytucji) usług publicznych z uwzględnieniem:
- a. dobrej dostępności transportem zbiorowym (w sąsiedztwie węzłów i przystanków transportu zbiorowego);
 - b. racjonalnego wykorzystania istniejącego zaplecza infrastrukturalnego;
 - c. istniejących i prognozowanych uwarunkowań demograficznych;
 - d. możliwości ekonomicznych podmiotów odpowiedzialnych za organizację tych usług.
- iii. Zasada lokalizacji podstawowych usług publicznych z uwzględnieniem:
- a. zapewnienia możliwie najmniejszych odległości pomiędzy infrastrukturą podstawowych usług publicznych a miejscem zamieszkania, warunkujących bezpieczeństwo i wysoką jakość środowiska mieszkaniowego;
 - b. zapewnienia dostępu do infrastruktury podstawowych usług publicznych, jako jednego z podstawowych warunków dla otwierania nowych terenów mieszkaniowych;
 - c. istniejących i prognozowanych uwarunkowań demograficznych (w tym struktury wieku) oraz wielkości i rozmieszczenia jednostek mieszkaniowych;
 - d. współpracy międzygminnej w obszarach położonych na styku gmin.

1.1.3. Zasady kształtowania przestrzeni aktywności gospodarczej i kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy

W zakresie efektywnego i bezpiecznego wykorzystania zasobów przestrzeni przez gospodarkę oraz kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy, obowiązują następujące zasady:

- i. Zasada strefowania zagospodarowania przestrzennego (rozdzielenia funkcji, przeznaczenia i intensywności zagospodarowania terenów, w szczególności o charakterze konfliktogennym) na obszarach ochrony przyrody i w ich otulinach, minimalizującego negatywne oddziaływania aktywności gospodarczej na różnorodność biologiczną.
- ii. Zasada priorytetu wykorzystania pod działalność gospodarczą terenów wcześniej zainwestowanych oraz przywracania wartości użytkowej terenom zdegradowanym i zdewastowanym.
- iii. Zasada uwzględniania kosztów środowiskowych, w tym utraconych usług ekosystemów, przy lokalizacji działalności gospodarczej na nowych obszarach.
- iv. Zasada ograniczania przeznaczenia w dokumentach planistycznych na cele nierolnicze gleb klas I, II, III, IIIa, IIIb oraz gleb pochodzenia organicznego klas IV, IVa, IVb, V i VI.
- v. Zasada przeznaczania gruntów ornych o najniższej przydatności rolniczej oraz zrekultywowanych gruntów przemysłowych, pogórnich i powojkowych na cele leśne lub pod uprawy roślin energetycznych.
- vi. Zasada lokalizacji funkcji gospodarczych, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na stan powietrza, przy uwzględnieniu tła zanieczyszczenia atmosfery, uwarunkowań topograficznych i klimatycznych (rzutujących na wielkość, kierunki i zasięg rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń) oraz rozmieszczenia terenów uzdrowiskowych i mieszkaniowych.
- vii. Zasada rozwoju terenów inwestycyjnych (pod działalność gospodarczą, w tym usługową):
 - a. wykorzystujących w pierwszej kolejności tereny zainwestowane gospodarczo (*brown field*), w tym przemysłowe, kolejowe, powojkowe oraz popegeerowskiej zabudowy gospodarczej;
 - b. w nowych lokalizacjach (*green field*) dopiero w przypadku wyczerpania zasobów przestrzeni możliwych do ponownego zagospodarowania (*brown field*), szczególnie terenów zdegradowanych, lub w sytuacji braku terenów o odpowiednich parametrach i uwarunkowaniach formalno-prawnych, przy czym zainwestowanie to musi uwzględniać wymogi ładu przestrzennego i wynikać z uzasadnionej potrzeby;
 - c. w bezpośrednim zasięgu oddziaływania istniejących kompleksów przemysłowych;
 - d. odpowiednio powiązanych z układem drogowym i kolejowym;
 - e. posiadających odpowiednią powierzchnię umożliwiającą wyznaczenie terenów zieleni buforowej, minimalizującej negatywne oddziaływanie tych terenów na obszary sąsiednie (np. w celu zmniejszenia zagrożenia hałasem).
- viii. Zasada planowania strategicznych terenów inwestycyjnych (pod działalność gospodarczą i usługową), co oznacza, że powinny one:

- a. mieć co najmniej 20 ha powierzchni jako zwarty teren (z możliwością przyłączania obszarów sąsiednich w przyszłości), umożliwiając lokalizację różnorodnych funkcji gospodarczych;
- b. dla zwiększania potencjału inwestycyjnego i wykorzystania istniejącej infrastruktury technicznej w miarę możliwości tworzyć komplementarną całość w powiązaniu z istniejącymi terenami zabudowy produkcyjnej lub usługowej;
- c. być korzystnie położone względem infrastruktury transportowej, przez ich zlokalizowanie:
 - ca. w maksymalnej odległości do 1 km od węzłów integracyjnych i przystanków zintegrowanych,
 - cb. bezpośrednio przy stacji lub bocznicy kolejowej w przypadku specyficznych działalności gospodarczych;
 - cc. być kompleksowo wyposażone w infrastrukturę techniczną (systemy wodnokanalizacyjne, zasilanie w energię elektryczną o odpowiednich parametrach), lub z możliwością jej rozbudowy i przyłączenia do istniejących sieci (przy założeniu jej odpowiedniej przepustowości i parametrów zasilania), a także z możliwością powiązania z systemem dróg publicznych;
 - cd. posiadać sprecyzowany profil zainwestowania gospodarczego, uwzględniający uwarunkowania i ograniczenia społeczne, środowiskowe, gospodarcze miejsca i jego otoczenia, w szczególności o funkcji mieszkaniowej.

1.2. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta Czarne

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przestrzenne, przyrodnicze i społeczne, a także zamierzenia władz gminy, określono kierunki zmian w zakresie przeznaczenia i użytkowania terenów miejskich. Wyróżnić można cztery zasadnicze strefy rozwoju, odpowiadające czterem istniejącym strefom przestrzennym wyróżnionym w mieście: A, B, C i D (rysunek 3.). Przewidywany rozwój miasta kształtować się będzie w sposób zróżnicowany, zależnie od charakteru jej części, którą będzie obejmował.

W każdej ze stref występuje inny rodzaj kierunków zmian w strukturze przestrzennej, w zależności od uwarunkowań kulturowych, intensywności i rodzaju zabudowy, rodzaju funkcji istniejącej zabudowy, a także rezerwy terenów niezainwestowanych o sprzyjającym potencjale dla rozwoju zabudowy.

Strefa A – strefa śródmiejska

W okresie powojennym ruch inwestycyjny w centrum miasta (średniowieczy obszar lokacyjny) był ograniczony, gdyż kamienice w większości pełniły funkcje mieszkań komunalnych. Budżet nigdy nie dysponował środkami na przebudowy podnoszące standard mieszkań, dzięki czemu wiele elementów

zabytkowych przetrwało (poza tymi które uległy zniszczeniu z braku bieżącej konserwacji). Działania przestrzenne powinny polegać przede wszystkim na ochronie zachowanych wartościowych elementów kulturowych poprzez podjęcie działań konserwatorskich obejmujących cały obszar średniowiecznego miasta lokacyjnego, wraz z obiektami wpisanymi do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W tej części miasta drzemie duży potencjał inwestycyjny, polegający na odrestaurowaniu bądź odtworzeniu zabudowy historycznej i na uzupełnieniu nową zabudową, z zastrzeżeniem konieczności zachowania średniowiecznych podziałów parcelacyjnych miasta, które ukształtowano na szachownicy wąskich uliczek z centralnym placem (rynkem) z długimi parcelami zabudowanymi kamienicą frontową i zabudową gospodarczą w formie oficyn bocznych i tylnych.

Pozostały obszar objęty strefą „A” to miasto nowożytne realizowane na przełomie XIX i XX w. Zabudowa ukształtowana została na większych parcelach w formie wolnostojących kamienic bądź pałacików z dużą ilością zieleni. Reprezentacyjna zabudowa miasta nowożytnego powstawała wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Ważną oś urbanistyczną wyznaczała również ulica prowadząca do dworca kolejowego, przy której założono park miejski we francuskim stylu krajobrazowym. Tutaj działania inwestycyjne polegać powinny na zachowaniu, odtworzeniu bądź uzupełnieniu pierwotnego układu zabudowy nowymi budynkami o gabarytach i proporcjach zbliżonych do historycznych form zabudowy tej dzielnicy.

W strefie tej tereny zabudowane pozostawia się w bieżącym użytkowaniu. Natomiast dla uzupełnień układów zabudowy nowymi budynkami i budowy nowych osiedli wyznacza się tereny dla rozwoju funkcji:

- **mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej;**
- **usługowej o różnych formach usług nieuciążliwych:** np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.;
- **mieszkaniowo – usługowej: mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej wraz z podstawowymi usługami nieuciążliwymi związanymi z obsługą osiedli mieszkaniowych;**
- **usług komercyjnych o charakterze ponadlokalnym** z zakresu handlu, gastronomii, oświaty, administracji, hotelarstwa, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.

Strefa B – strefa południowego przedmieścia

Jest to obszar przedmieścia zlokalizowany w południowej części miasta oddzielony od jego głównej części linią kolejową. Występują tu zróżnicowane funkcje: osiedle zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (którego realizację rozpoczęto przed II Wojną Światową), zabudowy przemysłowej powstałej jeszcze przed wojną zlokalizowanej w sąsiedztwie stacji kolejowej oraz zabudowy przemysłowej powstającej w ostatnich latach na skraju miasta (w południowo-wschodniej części). W strefie tej zlokalizowany jest również kompleks boisk sportowych (powojaskowy) oraz miejska oczyszczalnia ścieków.

W założonym osiedlu mieszkaniowym wznoszono podobne do siebie budynki wolnostojące z towarzyszącą zabudową gospodarczą. Utworzone wtedy osiedle posiadało jednolity charakter ze spójnymi formami architektonicznymi. Kompozycja urbanistyczna wytyczona była na osi szerokiej alei, wzdłuż której, po stronie wschodniej, zlokalizowano zabudowę jednorodzinną, a po przeciwnej posadzono las. W latach powojennych osiedle wypełniło się współczesną zabudową, niestety bez zachowania kontynuacji dobrych wzorców przedwojennych. Praktycznie każdy dom jest innych w proporcjach, detalu i wyrazie architektonicznym, przez co powstał chaos i nieład przestrzenny.

W strefie tej tereny zabudowane pozostawia się w bieżącym użytkowaniu. Natomiast dla uzupełnień układów zabudowy nowymi budynkami i budowy nowych osiedli wyznacza się tereny dla rozwoju funkcji:

- **mieszkaniowej jednorodzinnej;**
- **sportu i rekreacji;**
- **usługowej o różnych formach usług nieuciążliwych i podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych**, np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, obiekty kultury, myjni samochodowych, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.;
- **usług komunalnych i bazy komunikacyjnej** zlokalizowanych na terenach należących do oczyszczalni ścieków;
- **usług komercyjnych o charakterze ponadlokalnym**, tj.
- **parkingu publicznego i lądowiska dla helikopterów; - produkcji, rzemiosła, składów, magazynów**, itp.

Strefa C – strefa osiedla wojskowego i zakładu karnego

Jest to część miasta zlokalizowana po zachodniej stronie rzeki Czernicy i na południe od drogi wojewódzkiej nr 201. Teraz teren zabudowany jest obiektami wojskowymi i więziennymi oraz zabudową mieszkaniową wielorodzinną. Teren ten posiada pewne rezerwy niezabudowane o powierzchni 26 ha, gdzie dopuszcza się uzupełnienia zabudową mieszkaniową, usługową i produkcyjną.

W strefie tej tereny zabudowane pozostawia się w bieżącym użytkowaniu. Natomiast dla uzupełnień układów zabudowy nowymi budynkami i budowy nowych osiedli wyznacza się tereny dla rozwoju funkcji:

- **mieszkaniowej jednorodzinnej;**
- **usługowej o różnych formach usług nieuciążliwych i podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych**, np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.
- **zieleni urządzonej;**

- **produkcji, rzemiosła, składów, magazynów, obsługi komunikacyjnej i samochodowej, przetwórstwa, składów budowlanych, stacji paliw, itp.**

Strefa D – strefa osiedla północnego

Jest to obszar sąsiadujący ze strefą „C”, położony po północnej stronie drogi wojewódzkiej nr 201. Teren ten to osiedle zabudowy jednorodzinnej powstałe w okresie powojennym, oparte na układzie promieniście rozchodzących się ulic. Zabudowa jednorodzinna nie wykazuje spójnych form architektonicznych. W studium projektuje się uzupełnienia zabudowy sięgające projektowanej obwodnicy, a teren na skraju osiedla w sąsiedztwie lasu, przeznacza się na rezerwę pod cmentarz komunalny. W strefie tej tereny zabudowane pozostawia się w bieżącym użytkowaniu. Natomiast dla uzupełnień układów zabudowy nowymi budynkami i budowy nowych osiedli wyznacza się tereny dla rozwoju funkcji:

- **mieszkaniowej jednorodzinnej;**
- **usługowej i drobnego rzemiosła o różnych formach usług nieuciążliwych i podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych**, np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.
- **usług komercyjnych o charakterze ponadlokalnym** tj. rozbudowy Domu Pomocy Społecznej i budowy nowego cmentarza.
- **zieleni publicznej.**

1.3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej obszarów wiejskich gminy Czarne

Jako główny kierunek w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu użytkowania terenów wiejskich gminy Czarne pozostawia się jej obecną funkcję o **przeznaczeniu rolniczym**. Głównym celem rozwoju gminy powinna być chęć zachowania i ochrony istniejących niezabudowanych terenów rolnych ze skoncentrowaną zabudową wiejską ukształtowaną w historycznych założeniach ruralistycznych. We wsiach, w zależności od uwarunkowań zewnętrznych, zauważa się większy lub mniejszy rozwój.

Główną zasadą rozwoju osadnictwa wiejskiego jest obecnie wprowadzenie **ściślej ochrony konserwatorskiej** zabytkowych układów ruralistycznych z ochroną zabytkowych form zabudowy i jednocześnie z dopuszczeniem uzupełniania nową zabudową zachowując historyczny układ ulicowy lub owalnicowy.

- We wsiach niewykazujących dynamiki rozwoju nie dopuszcza się wprowadzania nowej zabudowy poza granicami historycznego układu zabudowy. Do tych wsi zalicza się Biernatka, Domisław Górny, Łoża, Nadziejewo, Raciniewo i Sokole.

- We wsiach o większej dynamice rozwoju wyznacza się obszary dla lokalizacji **nowych zespołów osiedli mieszkaniowych** sąsiadujących z historycznymi układami ruralistycznymi. Nowe osiedla projektuje się we wsiach Wyczechy i Bińcze.
- W obszarach zabudowy zagrodowo-mieszkaniowej dopuszcza się lokalizację funkcji towarzyszących z zakresu: **usług oświaty, szkolnictwa, służby zdrowia, handlu (o powierzchni sprzedaży nieprzekraczającej 400m²), obsługi komunikacji samochodowej, stacji benzynowych oraz innych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych.**
- We wszystkich wsiach decydującą funkcję powinna stanowić **zabudowa zagrodowa**.
- Poza funkcją związaną ze zwartym osadnictwem zagrodowo-mieszkaniowym w studium wyznacza się obszary o funkcjach:
 - **Produkcyjno-usługowych** w zespołach podworskich i poPGRowskich, tj. zabudowę produkcyjną, rzemiosła, składów, magazynów, obsługi komunikacyjnej i samochodowej, przetwórstwa, składów budowlanych, stacji paliw, itp. oraz usługowych o wszelkich formach usług, tj. handel, gastronomię, oświatę, administrację, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.
 - **Rekreacyjnych**, tj. zabudowę rekreacji indywidualnej z towarzyszącą infrastrukturą nad Jez. Trzcinieckim, agroturystykę oraz turystykę kwalifikowaną wraz z funkcjami towarzyszącymi.
 - **Zabudowy zagrodowej rozproszonej**, z dopuszczeniem agroturystyki lub rekreacji indywidualnej w gospodarstwach wiejskich.
 - **Rolnej z dopuszczeniem lokalizacji inwestycji celu publicznego** w zakresie infrastruktury technicznej i drogowej oraz obiektów publicznych o każdej funkcji np. sportu, oświaty, mieszkalnictwa komunalnego itp.

###

Szczegółowe zasady kształtowania zabudowy dla terenów wiejskich:

Wyznacza się następujące zasady kształtowania zabudowy, w zależności od wyznaczonych jednorodnych obszarów przestrzennych oznaczonych graficznie na rys. Studium wg niżej wymienionych oznaczeń:

- „K/S” - obszary zabudowy w zwartych zespołach wiejskich
- „K/Z” - obszary zabudowy na terenach zespołów podworskich
- „K/P” - obszary zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich
- „K/E” - obszary poza terenami zwartych zespołów wiejskich, na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz zasady kształtowania zabudowy w zwartych zespołach wiejskich – [K/S]. Obszary te zostały oznaczone w studium symbolem „K/S”. W studium, jako istotną formę zachowania obszarów i obiektów o wartościach historyczno-kulturowych na terenie gminy wiejskiej Czarne,

wyznacza się obszary kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz określa się zasady kształtowania zabudowy w zwartych zespołach wiejskich, często w powiązaniu z dawnymi założeniami dworsko-parkowymi lub zabytkowymi kościołami objętymi ochroną na podstawie wpisu do Rejestru Zabytków.

W gminie Czarne wyznacza się niżej wymienione obszary zagospodarowania przestrzennego i zasady kształtowania zabudowy w zwartych zespołach wiejskich:

- obszar obejmujący układ wsi Bińcze,
- obszar obejmujący układ przysiółka Gliniana Góra,
- obszar obejmujący układ wsi Domisław Górny,
- obszar obejmujący układ przysiółka Folwark w obrębie Domisław,
- obszar obejmujący układ wsi Krzemieniewo,
- obszar obejmujący układ przysiółka Malinowo w obrębie Krzemieniewo,
- obszar obejmujący układ wsi Łoża,
- obszar obejmujący układ wsi Nadziejewo,
- obszar obejmujący układ wsi Raciniewo,
- obszar obejmujący układ wsi Sierpowo,
- obszar obejmujący układ wsi Sokole,
- obszar obejmujący układ wsi Wyczechy.

Cechą charakterystyczną tych obszarów jest skupianie się zwartej zabudowy zagród wokół ulicy bądź owalnego placu w otoczeniu otwartych, niezabudowanych przestrzeni pól i łąk, w otoczeniu lasów. Do tej grupy zaliczyć można wsie: Nadziejewo, Łoża, Domisław Górny, Sokole, Sierpowo, Krzemieniewo, Raciniewo. Wsie te charakteryzują się bardzo czytelnym układem przestrzennym oraz w znacznej większości zachowanymi formami historycznej zabudowy zagrodowej, praktycznie nieprzekształconej, często wymagającej remontu, lecz nie zniszczonej przez nieumiejętne stosowanie współczesnych rozwiązań technicznych (np. stosowanie syntetycznych materiałów elewacyjnych, realizację rozbudów bądź budowę nowych budynków w formach, proporcjach i o detalach obcych miejscowej tradycji budowlanej). W/w wsie obrębowe tworzą jednorodne obszary zwartych zespołów wiejskich.

W pozostałych wsiach w gminie, tj. Wyczechy, Biernatka, Bińcze, Domisław Dolny, nie zachował się w większości spójny, historyczny układ przestrzenny. Największy chaos przestrzenny występuje w Wyczechach i Domisławie Dolnym, gdzie zaobserwować można niekontrolowany rozwój zabudowy współczesnej, który zniszczył historyczne walory przestrzenne, a często również architekturę. Powyższe wsie oraz relikty zabudowań folwarczno-pałacowych we Wronkowie, Kijnie i Malinowie należy poddać zabiegom konserwatorsko-rewaloryzacyjnym, w celu przywrócenia im zatraconych wartości kulturowych przestrzenno-architektonicznych. Spośród tych wsi obszarami jednorodnych zwartych zespołów wiejskich,

obejmuje się zachowane, niewielkie fragmenty wsi Wyczechy, Bińcze i przysiółek Malinowo, które zachowały czytelny układ historycznej zabudowy.

Ustala się następujące zasady zagospodarowania przestrzennego oraz zasady kształtowania zabudowy **w zwartych zespołach wiejskich – [K/S]:**

- i. Obszary zwartych zespołów wiejskich należy w pierwszej kolejności przeznaczyć do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których należy określić szczegółowe zasady zagospodarowania terenów niezainwestowanych w zakresie intensywności zabudowy, gabarytu, geometrii dachu, kolorystyki, itp.
- ii. Zasady ochrony w tych obszarach powinny polegać przede wszystkim na ochronie układów ruralistycznych oraz obiektów o wartościach historyczno kulturowych. Ochrona układów ruralistycznych obejmuje głównie zakaz zabudowy nawsia i zachowanie pasmowego układu zabudowy wzdłuż głównych ulic. Natomiast w zakresie obiektów o wartościach historyczno kulturowych ochroną obejmuje się cechy zabytkowe zabudowy. Ochrona powinna również zmierzać do przywrócenia historycznej formy obiektów zabytkowych, które poprzez przebudowę utraciły walory historyczne i bardzo często estetyczne.
- iii. Elementami, które powinny w tym obszarze podlegać ochronie są przede wszystkim obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków, a także budynki mieszkalne, budynki gospodarcze, elementy małej architektury (ogrodzenia, kapliczki i krzyże przydrożne), zieleń i historyczne zasady jej kształtowania, jak również historyczne nawierzchnie dróg i placów oraz wszelkie inne elementy historyczne charakterystyczne dla danego obszaru.
- iv. Ochrona w/w elementów obejmować powinna obiekty zachowane, częściowo zachowane lub niezachowane, które w miarę możliwości należy odtworzyć (np. historyczne nawierzchnie dróg i placów).
- v. Obiekty substandardowe znajdujące się w tym obszarze poddać należy rehabilitacji, czyli działaniu polegającym na nadaniu im formy i cech współczesnych, a jednocześnie harmonijnie współistniejących w sąsiedztwie obiektu lub zespołu zabytkowego.
- vi. Obok działań związanych z ochroną zabytków dopuszcza się wprowadzanie nowej zabudowy w postaci uzupełnień istniejących układów ruralistycznych bez ich modyfikowania i w stopniu zależnym od indywidualnych cech kulturowych występujących w danym obszarze.
- vii. Kształtowanie zieleni powinno odbywać się na zasadzie historycznego sposobu prowadzenia nasadzeń i stosowania historycznie występujących na terenie gminy gatunków.
- viii. Dla obszarów, dla których dopuszcza się nową zabudowę należy przestrzegać ścisłych rygorów związanych z gabarytem, formą architektoniczną, detalem architektonicznym oraz stosowanym materiałem. Wszystkie w/w zasady powinny dotyczyć zarówno budynków, jak i elementów małej

architektury. Określa się następujące zasady realizowania nowej zabudowy na obszarach zwartych zespołów wiejskich:

- a. Obrys budynku powinien być prostokątny z dopuszczeniem ryzalitów bądź oficyn bocznych, również opartych (w zakresie bryły głównej budynku) na rzucie prostokątnym lub kilku prostokątów.
- b. Wielkość obrysu budynku powinna być zbliżona do historycznych wielkości i dla zabudowy mieszkaniowej powinna wynosić ok. 12m x 16m (z zachowaniem proporcji długości do szerokości), natomiast dla budynków gospodarczych powinna wynosić max ok. 14m x 36m (nie dotyczy budynków produkcyjnych związanych z produkcją rolną). Wysokość zabudowy nie powinna przekraczać 9m.
- c. Należy bezwzględnie stosować dachy symetryczne, zalecane dwuspadowe dla zabudowy mieszkaniowej. Kąt nachylenia dachów powinien nawiązywać do spadków dachów w obiektach zabytkowych w danej wsi (strefie).
- d. Należy stosować detale wywodzące się z miejscowej tradycji, np. forma i wykończenie szczytów budynków, przybudówki drewniane (w formie, np. werand, podcieni), okapy wysunięte przed lico budynku lub oparte na gzymsach; naturalne materiały jak drewno, kamień, cegła, dachówka, gont, blacha płaska w kolorze czerni i wszelkich odcieni szarości oraz papa na budynkach gospodarczych o małym spadku dachu oraz stosowanie kolorystyki odpowiadającej naturalnym materiałom, tj. kolorystyki palety ziemi.
- e. Należy stosować stolarkę okienną i drzwiową, której proporcje i podziały powinny odpowiadać historycznym formom charakterystycznym dla danego okresu. Istotnym elementem realizacji zabudowy powinno być stosowanie ogrodzeń wywodzących się z tradycji zabudowy ruralistycznej (stosowanie sztachet drewnianych i innych elementów charakterystycznych dla danej wsi). Na obszarach zwartych zespołów wsi należy wykluczyć stosowanie sidingu oraz ogrodzeń prefabrykowanych betonowych.
- f. Bardzo istotnym elementem kształtowania i ochrony historycznej zabudowy jest układ budynków na działce, który wywodzi się z dawnego prostokątnego podwórze gospodarczego, wokół którego wznoszono budynki mieszkaniowe i gospodarcze. Cechę tę bezwzględnie zaleca się zachować w zespołach historycznej zabudowy zabytkowej oraz kontynuować w nowych zespołach zabudowy w obrębie strefy.
- g. Nie zaleca się lokalizowania garaży w piwnicach budynków.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz zasady kształtowania zabudowy na terenach zespołów podworskich – [K/Z]. Obszary te zostały oznaczone w studium symbolem „K/Z”. Strefy te obejmują zabytkowe dwory lub pałace oraz ich reliktów wraz z otaczającą zabudową i zielenią wchodzącą w skład tych założeń (bez względu na stan zachowania). Na terenie gminy praktycznie nie występują obiekty podworskie,

które zostały poddane zabiegom konserwatorskim lub zostały należycie zabezpieczone przed naturalną degradacją. Są natomiast takie zespoły, które wręcz zostały przez właścicieli w sposób świadomy bądź nieświadomy zniszczone.

W gminie Czarne wyznacza się niżej wymienione obszary zagospodarowania i zasady kształtowania zabudowy na terenach zespołów podworskich [K/Z]:

- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Biernatce,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Bińcze,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Domisław Górny,
- obszar obejmujący zespół podworski w przysiółku Domisław Dolny,
- obszar obejmujący zespół podworski w przysiółku Folwark w obrębie Domisław,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Krzemieniewo,
- obszar obejmujący zespół podworski w przysiółku Malinowo w obrębie Krzemieniewo,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Łoża,
- obszar obejmujący zespół podworski w przysiółku Wronkowo w obrębie Nadziejewo,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Raciniewo,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Sierpowo,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Sokole,
- obszar obejmujący zespół podworski we wsi Wyczechy.

Zasady zagospodarowania przestrzennego oraz zasady kształtowania zabudowy **na terenach zespołów podworskich – [K/Z]:**

- i. Działania inwestycyjne na terenach podworskich powinny przywrócić rangę zabytku zgodną w miarę możliwości z ideą jego powstania.
- ii. Należy poddać zabiegom konserwatorskim zachowane zabytkowe zabudowania dworskie.
- iii. Szczególnie należy objąć ochroną zachowane dwory i pałace, przy czym działania należy rozpocząć od zabezpieczenia tych obiektów przed postępującą degradacją, dewastacją i rozpadem, spowodowanym często brakiem należytego zabezpieczenia technicznego, w wyniku czego następuje degradacja obiektu na skutek działań atmosferycznych.
- iv. Następnie należy wykonać prace inwentaryzacyjne i określić program prac konserwatorskich obejmujących zakresem zabudowę i parki dworskie.
- v. Kolejnym etapem powinna być realizacja, czyli działania inwestycyjne. Zakres prac konserwatorskich będzie inny dla każdego z zespołów podworskich zależnie od stopnia zachowania oraz od przyszłego programu użytkowania.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz zasady kształtowania zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich – [K/P]. Obszary te zostały oznaczone w studium symbolem „K/P”. W gminie występują wiejskie ośrodki osadnictwa niewykazujące lub wykazujące w minimalnym stopniu tendencje rozwojowe.

W gminie Czarne wyznacza się niżej wymienione obszary zagospodarowania przestrzennego i zasady kształtowania zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich [K/P]:

- obszar obejmujący teren za pierwszą linią zabudowy po zachodniej stronie drogi wojewódzkiej nr 201 we wsi Bińcze,
- obszar obejmujący teren za pierwszą linią zabudowy po wschodniej stronie drogi wojewódzkiej nr 201 wsi Bińcze,
- obszar obejmujący teren od wsi Bińcze wzdłuż drogi 232103G do przysiółka Wiśniowa Aleja w obrębie Bińcze,
- obszar obejmujący teren w pobliżu zabytkowego cmentarza we wsi Sierpowo,
- obszar obejmujący teren w pobliżu zabytkowego kościoła we wsi Sierpowo,
- obszar obejmujący teren na południe od wsi Sierpowo przy drodze nr 2539G do Krzemieniewa w obrębie Sierpowo,
- obszar obejmujący teren po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 201 we wsi Wyczechy.

Zasady realizacji nowej zabudowy bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich [K/P]:

- i. W tych wsiach dopuszcza się realizację nowej zabudowy w formie niewielkich osiedli wiejskich.
- ii. W celu zapewnienia i koncentracji zabudowy dopuszcza się powstawanie nowych form osadnictwa w bezpośrednim sąsiedztwie historycznych zespołów zabudowy (tj. zwartych zespołów wiejskich).
- iii. Nowa zabudowa powstająca w bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich powinna harmonizować z zabudową historyczną.
- iv. Nie zaleca się realizowania zabudowy na zasadzie stosowania form eklektycznych historyzujących.
- v. W obszarach tych powinna być realizowana zabudowa nowoczesna przy użyciu współczesnych materiałów, a jednocześnie zabudowa o formach nawiązujących do regionalnej miejscowej tradycji i o gabarytach zbliżonych do gabarytów historycznej zabudowy.
- vi. Gabaryty zabudowy mieszkaniowej powinny być zbliżone do historycznych przy czym dopuszcza się tu stosowanie współczesnych form w zakresie bryły budynku z dopuszczeniem ryzalitów, werand, itp, np. w formie wielobocznych przybudówek. Istotnym elementem kształtowania przestrzeni na tym obszarze powinien być obowiązek stosowania elementów powtarzalnych (np. werand wielobocznych, zimowych przeszklonych ogrodów, itp.) w zespole zabudowy (osiedlu). Zaleca się, aby wysokość zabudowy mieszkaniowej nie przekraczała 9 m.

- vii. Dopuszcza się stosowanie współczesnych form i materiałów pokryć dachów. Mogą tu występować dachy dwuspadowe o zróżnicowanych nachyleniach spadków, a także posiadające np. połacie przeszklone, wszakże spełniony powinien być jeden warunek, tj. powtarzalność form w wyznaczonym zespole zabudowy (szczegółowe ustalenia należy określić na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego).
- viii. Detal architektoniczny powinien nawiązywać do tradycji miejscowej lecz nie powinien stanowić dokładnej repliki, powinien być przetworzony i dostosowany do wykorzystania współczesnych materiałów, tj. elementów stalowych, drewna, szkła, betonu, blachy, itp. Kolorystyka powinna być utrzymana w tonacji naturalnej wszelkich palet barw ziemi nawiązując do tradycji historycznej, z wprowadzeniem akcentów kolorystycznych i materiałowych stanowiących elementy dekoracji – detalu architektonicznego. W tym wypadku powinna również obowiązywać zasada powtarzalności w obrębie zespołów zabudowy. Istotnym elementem kształtowania przestrzeni są wszelkie elementy małej architektury, które mogą być różnorodne i współczesne z zachowaniem zasady ich powtarzalności w obrębie zespołów zabudowy.
- ix. Postuluje się zachowanie historycznej kompozycji ruralistycznej kształtowania zabudowy w obrębie nieruchomości w możliwym zakresie, polegającej na lokalizacji budynku mieszkalnego, garażu i budynku gospodarczego w formie kilku obiektów wolnostojących lub połączonych łącznikami wokół podwórza. Należy unikać lokalizowanie garaży w piwnicach budynków.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego i zasady kształtowania zabudowy na obszarach poza terenami zwartych zespołów wiejskich, na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej – [K/E]. Obszary te zostały oznaczone w studium symbolem „K/E”. Otwarte obszary pól i łąk stanowiące przedmiot rolniczej działalności człowieka stanowią kolejną formę wymagającą ochrony. Połacie upraw polowych wpisane w naturalny zróżnicowany krajobraz pojezierny z zachowanymi enklawami zieleni śródpolnej lub użytkami ekologicznymi, poprzecinany wijącymi się drogami gruntowymi, często obsadzonymi alejami drzew, stanowią niezwykle cenny, malowniczy i wręcz dziewiczy krajobraz wiejski. Wartość tę należy objąć szczególną ochroną. W krajobrazie tym nie występują praktycznie żadne (lub tylko sporadyczne) elementy współczesnej działalności człowieka (które zakłócają ten krajobraz). Formy tej zabudowy bardzo często występują w krajobrazie wiejskim wsi położonych blisko dużych ośrodków miejskich. Kolejną charakterystyczną formą współczesnej działalności człowieka, która niestety w dużym stopniu przyczynia się do pomniejszania walorów krajobrazowych wsi, jest prowadzenie działań związanych z inwestycjami drogowymi. Przebudowy dróg bardzo często odbywają się w sposób mechaniczny i rutynowy, tj. bez poszanowania istniejącej zieleni przydrożnej i bez uwzględniania w rozwiązaniach technicznych i materiałowych dróg, kontynuacji lokalnej tradycji. Oczywiście dotyczy to dróg o najniższej klasie i kategorii, czyli gminnych, wewnętrznych i osiedlowych. Do obszarów o cennych terenach otwartych zaliczyć trzeba

tereny rolne wszystkich obrębów w gminie Czarne. Przestrzeganie sformułowanych poniżej zasad stworzy możliwość ochrony tradycyjnej kultury osadniczej realizowanej przez wieki na terenach rolnych.

W gminie Czarne występują niżej wymienione obszary poza terenami zwartych zespołów wiejskich, na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej [K/E]:

- obszar obejmujący tereny w obrębie Bałdowo,
- obszar obejmujący tereny otaczające przysiółek Gliniana Góra i Wygonki w obrębie Bińcze,
- obszar obejmujący tereny otaczające wieś Bińcze w obrębie Bińcze,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Domisław,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Krzemieniewo,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Łoża,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Nadziejewo,
- obszar obejmujący tereny otaczające przysiółek wieś Raciniewo w obrębie Raciniewo,
- obszar obejmujący tereny otaczające przysiółek Przygórze w obrębie Raciniewo,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Sierpowo,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Sokole,
- obszar obejmujący tereny w obrębie Wyczechy,
- obszar obejmujący tereny rolne w obrębie wiejskim Czarne.

Na obszarach poza terenami zwartych zespołów wiejskich, na terenach rolniczej przestrzeni produkcyjnej wprowadza się zakaz zabudowy na obszarach:

- niezabudowanych,
- nie przeznaczonych w studium pod zabudowę,
- przeznaczonych pod zalesienie.

W gminie występują następujące tereny nieobjęte zakazem zabudowy wprowadzonym na terenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- istniejące tereny zabudowane dawnymi PGRów,
- tereny wyznaczone w studium pod zabudowę usługową,
- tereny wyznaczone w studium pod zabudowę mieszkaniową,
- tereny wyznaczone w studium pod zabudowę produkcyjną.

Występujące w studium tereny inwestycyjne znajdujące się na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a nieobjęte zakazem zabudowy to niewielkie tereny, których lokalizacja wynika z zainwestowania

istniejącego lub projektowanego wprowadzonego ze względu na złożone do studium wnioski o zmianie przeznaczenia tych gruntów. Obszary te są oddalone od zwartej zabudowy wiejskiej, np.:

- istniejące składowisko odpadów w obrębie Nadziejewo,
- istniejąca oczyszczalnia ścieków w Wyczechach,
- projektowany miejski ośrodek przedsiębiorczości na obrzeżach miasta Czarne,
- istniejące i projektowane pojedyncze siedliska zabudowy zagrodowej.

Drugą grupę stanowią obszary inwestycyjne znajdujące się na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a nieobjęte zakazem zabudowy, położone w bezpośrednim sąsiedztwie zwartej zabudowy wiejskiej i są to głównie tereny byłych PGRów oraz niewielkich osiedli substandardowej wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej im towarzyszącej.

Zasady kształtowania zabudowy na terenach nieobjętych zakazem zabudowy na obszarach rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- i. Na terenach pojedynczych siedlisk zlokalizowanych w oddaleniu od zwartej zabudowy ruralistycznej dopuszcza się działania inwestycyjne pod warunkiem realizowania ich na zasadach określonych jak dla obszarów zabudowy w zwartych zespołach wiejskich,
- ii. Nowe siedliska na terenach wyznaczonych w studium należy realizować na zasadach określonych jak dla obszarów w bezpośrednim sąsiedztwie zwartych zespołów wiejskich,
- iii. Lokalizowanie instalacji pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych (OZE) o mocy przekraczającej 100 kW, wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi dopuszcza się na terenach wyznaczonych w Studium pod tę funkcję,
- iv. Dopuszcza się funkcjonowanie istniejących zakładów produkcyjnych i usługowych oraz ich przebudowę, rozbudowę pod warunkiem dostosowania ich do obowiązujących norm;
- v. Nową zabudowę produkcyjną i usługową na terenach wyznaczonych w studium należy realizować pod warunkiem ograniczenia negatywnego wpływu nowolokalizowanych zabudowań i prowadzonych w nich działań na środowisko naturalne i na warunki życia ludzi.
- vi. Ponadto w przypadku, gdy na gruntach przeznaczonych w studium pod zabudowę nie powstanie zagospodarowanie zgodne z wyznaczoną funkcją, należy pozostawić je w bieżącym użytkowaniu.

2. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW

2.1. Kierunki i wskaźniki zagospodarowania przestrzennego stref

2.1.1. Strefa 1 - zurbanizowana

Zgodnie z rysunkiem Studium wyznacza się kierunki zmian w przeznaczeniu terenów pod względem funkcji wiodących dla terenów zabudowanych i terenów inwestycyjnych:

1) Tereny o przewadze istniejącej zabudowy mieszkaniowej

a) dla istniejącej zabudowy (miasto):

- i. Na terenach, na których dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (MN), dopuszcza się zabudowę zarówno o funkcji mieszkaniowej, jak i usługowej o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych (tj. handlu, gastronomii, hotelarstwa, sportu, zdrowia, kultu religijnego, oświaty, itp. jeśli dla danego terenu nie wskazano innego przeznaczenia podstawowego). Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych).
- ii. Na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej (MW) dopuszcza się pozostawienie istniejących funkcji oraz drobne uzupełnienia. W parterach i piwnicach dopuszcza się lokalizację usług. Wyklucza się lokalizację usług handlu o powierzchni sprzedaży ponad 100 m².
- iii. Na terenach zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej (MNU) dopuszcza się lokalizację obok zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, usług o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, (tj. handlu, gastronomii, oświaty, administracji, hotelarstwa, stacji paliw, stacji obsługi pojazdów, myjni samochodowych, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp. jeśli dla danego terenu nie wskazano innego przeznaczenia podstawowego) w dowolnych proporcjach. Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych – jak wyżej).
- iv. Na terenach zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usług (MWU) dopuszcza się lokalizowanie zarówno zabudowy mieszkaniowej, jak i zabudowy usługowej związanej z handlem, gastronomią, oświatą, administracją, hotelarstwem, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp. oraz tradycyjnych usług rzemieślniczych jak kowalstwo artystyczne, krawiectwo, szewstwo, itp.

b) dla istniejącej zabudowy (część wiejska gminy):

- i. Na terenie zwartych osiedli wiejskich, gdzie występuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i usługowa (MNR, MN i MNU) z dominacją zabudowy mieszkaniowej, dopuszcza się zabudowę zarówno o funkcji mieszkaniowej, jak i usługowej o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli domów jednorodzinnych, np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp., jeśli dla danego terenu nie wskazano innego przeznaczenia podstawowego. Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych – jak wyżej).
- ii. Na terenach istniejącej rozproszonej zabudowy zagrodowej (MNR) należy zachować funkcję istniejącą. Dopuszcza się poszerzenie funkcji o agroturystykę.

c) dla terenów inwestycyjnych:

- i. Na terenach przeznaczonych pod zabudowę z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej [MNR, MN, MNU]:
 - a. Dopuszcza się różne formy zabudowy (jak wolnostojąca, bliźniacza, szeregowa) z dopuszczeniem zabudowy szeregowej i bliźniaczej tylko w mieście Czarne.
 - b. Nie dopuszcza się realizacji dwóch lokali mieszkalnych w zabudowie szeregowej (w jednym segmencie szeregowym dopuszcza się lokalizację tylko jednego lokalu mieszkalnego).
 - c. Nową zabudowę wielorodzinną dopuszcza się w postaci małych domów wielorodzinnych o max 4 lokalach mieszkalnych.
 - d. Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych – np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp.).
 - e. Dla obszarów mieszkaniowo-usługowych z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej dopuszcza się lokalizację usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych tj. handlu, gastronomii, hotelarstwa, sportu, zdrowia, kultu religijnego, oświaty, itp.
- ii. Na terenach przeznaczonych pod zabudowę z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnnej [MW, MWU]
 - a. Na terenie miasta Czarne dopuszcza się powiększenie terenów mieszkaniowych wielorodzinnych;
 - b. Na terenie wiejskim gminy nie dopuszcza się lokalizowania nowej zabudowy wielorodzinnnej poza obiektami istniejącymi oraz małymi domami wielorodzinnymi o max. 4 lokalach mieszkalnych.

- c. Dla obszarów mieszkaniowo-usługowych z preferencją dla zabudowy mieszkaniowej dopuszcza się lokalizację usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych tj. handlu, gastronomi, hotelarstwa, sportu, zdrowia, kultu religijnego, oświaty, itp.

2) Tereny zabudowy usługowej i usług publicznych [U, UP]

a) dla terenów zagospodarowanych:

- i. Zaleca się zachowanie istniejących funkcji usług publicznych i niepublicznych.
- ii. Dopuszcza się wprowadzanie nowej zabudowy usługowej z zakresu handlu, gastronomii, oświaty, administracji, hotelarstwa, stacji paliw, stacji obsługi pojazdów, myjni samochodowych, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp., jeśli dla danego terenu nie wskazano innego przeznaczenia podstawowego.

b) dla terenów z przeznaczeniem pod zabudowę usługową:

- i. Ustala się przeznaczenie podstawowe: zabudowy usługowej publicznej i niepublicznej z wykluczeniem funkcji mieszkaniowej, poza dopuszczeniem zabudowy związanej z dozorem obiektu.
- ii. Na terenie gminy dopuszcza się lokalizację usług w zależności od potrzeb na terenie ośrodków wiejskich o największej dynamice rozwoju.

3) Tereny o przewadze usług, produkcji, składów i magazynów [PU]

a) dla terenów zainwestowanych

- i. Na obszarach gminy wiejskiej oraz na obrzeżach miasta Czarne zaleca się zachowanie istniejących funkcji terenów produkcyjno-usługowych [PU]
- ii. Dopuszcza się wprowadzanie zabudowy produkcyjno-usługowej z zakresu produkcji, rzemiosła, składów, magazynów, obsługi komunikacyjnej i samochodowej, przetwórstwa, składów budowlanych, stacji paliw, stacji mechaniki pojazdowej, itp. wraz z zabudową towarzyszącą i ewentualną zabudową mieszkaniową dla właścicieli lub zarządców.

b) dla terenów z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową:

- i. Na terenie miasta dopuszcza się lokalizację funkcji głównie na obrzeżach miasta.
- ii. Istniejącą zabudowę produkcyjną zachowuje się z możliwością jej całościowego przekształcenia w funkcje mieszkaniowe. Dopuszcza się jednocześnie funkcjonowanie istniejących zakładów produkcyjnych i ich przebudowę, rozbudowę pod warunkiem dostosowania ich do obowiązujących norm i przepisów.
- iii. Na terenie gminy występuje zabudowa produkcyjna skoncentrowana w założeniach podworskich przekształconych na PGRy. Przewiduje się aktywizację i uzupełnienia zabudową produkcyjną większości tych terenów.
- iv. Na terenach wyznaczonych pod zabudowania produkcyjno-usługowe dopuszcza się lokalizację funkcji produkcyjnej, rzemiosła, składów, magazynów, obsługi komunikacyjnej i samochodowej,

przetwórstwa, składów budowlanych, stacji paliw, stacji mechaniki pojazdowej oraz obiektów o powierzchni sprzedaży detalicznej do 2000 m² itp. wraz z zabudową towarzyszącą.

- v. Wyklucza się lokalizację funkcji mieszkaniowej poza związaną z dozorem.
- vi. W celu ochrony zdrowia i życia ludzi, nie dopuszcza się lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.
- vii. Między miastem Czarne a przysiółkiem Wronkowo (obwód Nadziejewo) wyznacza się rezerwę terenów przeznaczonych pod zabudowę produkcyjną wielkości ok. 50 ha w postaci Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości.
- viii. Na terenach Miejskiego Ośrodka Przedsiębiorczości dopuszcza się lokalizację baz logistycznych, dużych stacji naprawczych sprzętu mechanicznego i pojazdów, stacji paliw, itp. wraz z towarzyszącym im zapleczem w postaci budynków handlowych, administracyjnych, magazynowych, składów, itd., a także lokalizację masztów przeciwpożarowych, meteorologicznych, bazowych telefonii komórkowej, itp. oraz różnych form reklam na warunkach określonych w przepisach szczegółowych.
- ix. Przewiduje się także możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych w istniejących terenach zabudowanych i zainwestowanych o funkcjach produkcyjnych i magazynowo-składowych (PU), tam gdzie badania środowiska wykażą potencjał do produkcji energii ze słońca oraz gdzie będzie możliwość odprowadzenia wytworzonej energii do sieci elektroenergetycznej. Dopuszcza się także lokalizację tych przedsięwzięć w obrębie projektowanych nowych terenów inwestycyjnych dla wiodącej funkcji produkcyjnej i usługowej (PU) oraz na terenach rolnych (R), zgodnie z przepisami odrębnymi.
- x. Nie dopuszcza się lokalizowania elektrowni wiatrowych.

4) Tereny zieleni urządzonej [ZP]

- i. Należy zachować i powiększać tereny zieleni urządzonej [ZP].
- ii. Dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów sportowych w postaci boisk otwartych, placów, skwerów, kąpielisk, basenów, skateparków, małych gajów, placów zabaw, bieżni, ścieżek zdrowia, ścieżek rowerowych, itp. wraz z towarzyszącymi, drobnymi usługami handlu i gastronomii oraz niezbędną infrastrukturą. Dopuszcza się także prowadzenie nasadzeń zieleni i utworzenie parku publicznego wraz z niezbędną infrastrukturą pieszą, rowerową, oświetleniową, wydzielonymi placami zabaw dla dzieci, itp.
- iii. W mieście funkcję tę wprowadza się głównie wzdłuż rzeki Czernicy, a także w postaci skwerów i zieleńców rozlokowanych na całym obszarze miasta.
- iv. Nad rzeką Czernicą dopuszcza się także lokalizacje plaż, kąpielisk i basenów, scen otwartych i amfiteatrów, stanic wodnych, np. kajaków wraz z niezbędną infrastrukturą.

- v. W gminie wyznacza się lokalizację terenów zieleni publicznej z urządzeniami i obiektami sportowymi w nieurządzonych nawsiach wsi owalnicowych. Na tych terenach dopuszcza się lokalizację urządzeń i obiektów sportowych tj. np. boisk otwartych, placów, skwerów, kąpielisk, basenów, skateparków, małych gajów, placów zabaw, bieżni, ścieżek zdrowia, itp. wraz z towarzyszącymi, drobnymi usługami handlu, gastronomi.
- vi. Ponadto dopuszcza i zaleca się wprowadzenie funkcji terenów zielonych we wszystkich obszarach przeznaczonych pod funkcje mieszkaniowe, usługowe i produkcyjne jako elementów przyrodniczych i krajobrazowych podwyższających estetykę zabudowy oraz standardu życia i pracy mieszkańców miasta i gminy.

5) Tereny cmentarzy [ZC]

- i. Na terenie miasta i gminy łącznie występuje znaczna liczba zabytkowych cmentarzy, jednak tylko 6 cmentarzy jest grzebalnych. Są to 2 cmentarze w mieście Czarne (cmentarz składający się z dwóch części przedzielony terenami kolejowymi) i 4 cmentarze na terenie gminy wiejskiej, we wsiach: Krzemieniewo, Raciniewo, Sierpowo i Bińcze. Cmentarze te będą działać do czasu wypełnienia kwater.
- ii. Zaleca się zachowanie istniejącej funkcji w przypadku czynnych cmentarzy [ZC].
- iii. W studium wyznacza się obszary pod rozbudowę istniejących czynnych cmentarzy na terenie gminy. Wielkość obszarów przeznaczonych pod cmentarz oraz wybór jednej lub kilku ze wskazanych lokalizacji będą zależały od zapotrzebowania gminy na tego rodzaju funkcję.
- iv. Ostateczna lokalizacja cmentarza na terenie miasta zostanie określona po przeprowadzeniu szerokich konsultacji społecznych i spełnieniu przepisów odrębnych.

6) Tereny ogrodów działkowych [ZD]

- i. Na terenie gminy wiejskiej oraz w mieście Czarne zaleca się zachowanie istniejącej funkcji ogrodów działkowych [ZD].

7) Tereny infrastruktury drogowej i obiektów infrastruktury technicznej

- i. Zaleca się zachowanie istniejącej funkcji dla terenów komunikacji i parkingów [KS], terenów kolejowych [KK] oraz infrastruktury technicznej [IT] .

8) Tereny pod zalesienia (ZL)

- i. Na terenie miasta przeznacza się pod zalesienie część terenów rolnych stanowiące bufor ochronny pomiędzy projektowaną obwodnicą miejską a zabudowa mieszkaniową.
- ii. W gminie Czarne projektuje się zalesienie terenów nieprzydatnych lub o małej przydatności rolniczej.

- iii. Nasadzenia należy prowadzić zgodnie z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej i nie wprowadzać niektórych gatunków zieleni wysokiej pod liniami elektroenergetycznymi.
- iv. Zalesienia terenów o wielkości powyżej 20ha mogą wymagać sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, gdyż mogą znacząco oddziaływać na środowisko.

9) Tereny wód śródlądowych

- i. Planuje się utrzymanie obecnego przeznaczenia, w tym utrzymanie występujących zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków wodnych i linii brzegowych.
- ii. Dopuszcza się zagospodarowanie w postaci urządzeń wodnych, melioracji wodnej oraz służących ochronie przez powodzią i suszą, obiektami i urządzeniami służące rekreacji i turystyce wodnej.

10) Tereny rolne [R]

- i. Wszystkie tereny nie przeznaczone w Studium pod zainwestowanie przeznacza się na funkcję rolną (tereny wód i nieużytków zaleca się pozostawić niezagospodarowane).
- ii. Na tych terenach dopuszcza się lokalizację inwestycji celu publicznego. Lokalizacja tych inwestycji musi uwzględniać wszelkie uwarunkowania przyrodnicze (np. w zakresie ochrony gruntów rolnych, ochrony krajobrazu, ochrony obszarów Natura 2000 oraz w zakresie poszanowania wszystkich obowiązujących przepisów).
- iii. Należy chronić rzeźbę terenu i dążyć do zachowania atrakcyjności krajobrazu. Planowane zagospodarowanie rekreacyjne oraz użytkowanie terenu nie może powodować przekroczenia chłonności rekreacyjnej terenu.
- iv. Dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, wyłącznie w granicach obszarów rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy większej niż 500 kW, dotyczących energetyki wiatrowej, wskazanych na rysunku studium (wraz ze strefami ochronnymi związanymi ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu). Wyznaczenie konkretnych terenów dla lokalizacji elektrowni wiatrowych nastąpi w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przy zachowaniu zgodnych z prawem:
 - 1. odległości od budynków mieszkalnych oraz budynków o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi funkcja mieszkaniowa;
 - 2. dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.
- v. Dopuszcza się możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi:
 - 1. w istniejących terenach zabudowanych i zainwestowanych o funkcjach produkcyjnych i magazynowo-składowych (PU), tam gdzie badania środowiska wykażą potencjał do produkcji energii ze słońca oraz gdzie będzie możliwość odprowadzenia wytworzonej energii do sieci elektroenergetycznej;

2. w obrębie projektowanych nowych terenów inwestycyjnych dla wiodącej funkcji produkcyjnej i usługowej (PU)
3. na terenach rolnych (R),
4. w terenach przeznaczonych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Tabela 124. Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla nowych obszarów inwestycyjnych – Strefa 1 - zurbanizowana

Symbol terenu	Nazwa terenu	Podstawowe przeznaczenie	Przeznaczenie dopuszczalne	Dopuszczalna wysokość zabudowy	Maksymalna powierzchnia zabudowy	Minimalna powierzchnia biologicznie czynna	Minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek	Pozostałe ustalenia
MN	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	Usługi o charakterze lokalnym (tj. handlu, gastronomii, oświaty, administracji)	12 m	50%	30%	900 m² zabudowa wolnostojąca, 500 m² zabudowa bliźniacza, - zabudowa usługowa – nie wyznacza się	- Dla zespołu zabudowy w ilości 10 działek budowlanych zaleca się urządzenie terenu zieleni publicznej o powierzchni 1 500 m². - Dopuszcza się istniejącą zabudowę mieszkaniową wielorodzinną, (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych).
MNU	Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usług	- Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna - Usługi o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, (tj. handlu, gastronomii, oświaty, administracji, hotelarstwa, stacji paliw, stacji obsługi	-	12 m	50%	30%	900 m² zabudowa wolnostojąca, 500 m² zabudowa bliźniacza, - zabudowa usługowa – nie wyznacza się	Dla nowej zabudowy: - Dopuszcza się różne formy zabudowy (jak wolnostojąca, bliźniacza, szeregowa) z dopuszczeniem zabudowy szeregowej i bliźniaczej tylko w mieście Czarne. - Nie dopuszcza się realizacji dwóch lokali mieszkalnych w zabudowie szeregowej (w jednym segmencie szeregowym dopuszcza

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

		pojazdów, myjni samochodowych, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp. w dowolnych proporcjach						się lokalizację tylko jednego lokalu mieszkalnego). • Na terenie wiejskim dopuszcza się lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej wolnostojącej z preferencją dla zabudowy zagrodowej. • Zabudowę wielorodzinną dopuszcza się w postaci małych domów wielorodzinnych o max 4 lokalach mieszkalnych. • Dopuszcza się istniejącą zabudowę mieszkaniową wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych).
--	--	---	--	--	--	--	--	--

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

MW	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	Zabudowa mieszkaniowa, wielorodzinna	• Usługi związane z zawodem właściciela / najemcy nieruchomości / mieszkania • Handel, do 100 m²	20 m	60%	20%	nie wyznacza się	Dla zespołu zabudowy w ilości 10 000 m ² zaleca się urządzenie terenu zieleni urządzonej o powierzchni nie mniejszej niż 1 000 m ² .
MWU	Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i usług	• Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna • Usługi związane z handlem, gastronomią, oświatą, administracją, hotelarstwem, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp. oraz tradycyjnych usług rzemieślniczych jak kowalstwo artystyczne, krawiectwo, szewstwo, itp	Usługi, związane z obsługą osiedli np. handel, gastronomia, oświata, administracja, hotelarstwo, stacje benzynowe, stacje obsługi pojazdów, myjnie samochodowe, obiekty kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, itp	20 m	50%	30%	• 900 m² zabudowa wolnostojąca, • 500 m² zabudowa bliźniacza, • zabudowa usługowa – nie wyznacza się	• Na terenie miasta Czarne dopuszcza się powiększenie terenów mieszkaniowych wielorodzinnych w strefie „C”; • Zachowuje się tego typu zainwestowanie na pozostałym obszarze miasta bez rozszerzania ich granic, w strefie „A”, tj. dopuszcza się uzupełniania istniejących pierzei i ulic zabudową mieszkaniową i/lub usługową w dowolnych proporcjach. • Na terenie gminy nie dopuszcza się lokalizowania nowej zabudowy wielorodzinnej poza obiektami istniejącymi oraz małymi domami wielorodzinnymi o max.

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

								4 lokalach mieszkalnych.
MNR	Tereny zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej	- Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna - Zabudowa zagrodowa - Usługi o charakterze lokalnym (tj. handlu, gastronomii, oświaty, administracji, obiektów kultury, zdrowia, sportu)	- Obiekty związane z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych i leśnych - Przetwórstwo produktów rolnych - Agroturystyka	12 m, przy czym dla budynków i obiektów technologicznych dopuszcza się wysokość zabudowy do 15 m	40%	40%	Zgodnie z przepisami odrębnymi	- Przy lokalizacji nowej zabudowy należy kierować się strefowaniem funkcji zabudowy, czyli nie dopuszczać mieszania się zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z zabudową zagrodową. - Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych).
U	Tereny usług	Zabudowa usługowa z zakresu handlu, gastronomii, oświaty, administracji, hotelarstwa, stacji paliw, stacji obsługi pojazdów, myjni samochodowych, obiektów kultury, zdrowia, sportu, kultu religijnego, ośrodków kultury, itp.,	-	15 m	do indywidualnego ustalenia w planie miejscowym – sugerowana 50%	10%	do indywidualnego ustalenia w planie miejscowym	W strefie C rezerwuje się obszar pod usługi oświaty a w strefie D pod usługi sakralne. Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu (np. kultu religijnego, sportu i rekreacji) zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym
UP	Usługi publiczne	Usługi publiczne z	Usługi z zakresu	15 m	do	10%	do	Nowe tereny wyznaczone

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

		zabudową towarzyszącą.	handlu, gastronomii • Usługi sportu i rekreacji • Zieleń urządzona • Zabudowa towarzysząca, zaplecze socjalne obiektów		indywidualnego ustalenia w planie miejscowym – sugerowana 50%		indywidualnego o ustalenia w planie miejscowym	pod zabudowę usług oświaty zlokalizowane są w strefie miasta Czarne. W części wiejskiej gminy nie wyznacza się terenów pod te funkcje.
PU	Tereny usług, produkcji, i składów magazynów	Funkcja produkcyjna, rzemiosła, składów, magazynów, obsługi komunikacyjnej i samochodowej, przetwórstwa, składów budowlanych, stacji paliw, stacji mechaniki pojazdowej oraz obiektów o powierzchni sprzedaży detalicznej do 2000 m ² itp. wraz z zabudową towarzyszącą	Bazy logistyczne (na terenie MOP)	15 m	80%	10%	do indywidualnego o ustalenia w planie miejscowym - sugerowana 1 800 m ²	W strefie miasta, ze względu na sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej, zaleca się docelowe przekształcenie zabudowy produkcyjnej w mieszkaniową. Na granicy z terenami mieszkaniowymi należy wyznaczyć w planach miejscowych bufory z zieleni izolacyjnej. Dopuszcza się możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi
ZP	Tereny zieleni urządzonej,	Zieleń urządzona (skwery, zieleńce)	• Urządzenia i obiekty sportowe w postaci boisk otwartych, placów, skwerów, kąpielisk, basenów, skateparków, małych gajów, placów zabaw,	12 m	10%	nie określa się	nie określa się	Ustala się kształtowanie zagospodarowania zgodnie z przepisami odrębnymi: • dotyczących zasad zagospodarowania rodzinnych ogrodów działkowych • zasięg i sposób

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

			bieżni, ścieżek zdrowia, ścieżek rowerowych, itp. • Sceny otwarte i amfiteatry, • Stacje wodne, wypożyczalnie sprzętu itp. • Towarzyszące drobne usługi handlu i gastronomii oraz niezbędna infrastruktura • Możliwa lokalizacja cmentarza (warunkowo)					zagospodarowania obowiązujących stref sanitarnych wokół cmentarza
ZC	Tereny cmentarzy ogrodów działkowych	Cmentarze	Zieleń urządzona	12 m	10%	nie określa się	nie określa się	Ustala się kształtowanie zagospodarowania zgodnie z przepisami odrębnymi: • dotyczących zasad zagospodarowania rodzinnych ogrodów działkowych • zasięg i sposób zagospodarowania obowiązujących stref sanitarnych wokół cmentarza
ZD	Tereny ogrodów działkowych	Ogrody działkowe	-	jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	Wyłącznie w strefie B, poza strefą zaleca się likwidację ogrodów działkowych.
IT	Tereny infrastruktury drogowej i obiektów infrastruktury	• Infrastruktura drogowa (w tym kolejowa) • Infrastruktura	Obiekty towarzyszące infrastrukturze drogowej, kolejowej i technicznej.	jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

	technicznej	techniczna						zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym
ZL	Tereny leśne	Dolesienia	- Las - Zadrzewienia - Zakrzewienia	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	zgodnie z przepisami odrębnymi	
Z	Tereny zieleni nieurządzonej i nieużytków	- Łąki i pastwiska, - Nieużytki	- Stawy hodowlane, - Urządzenia gospodarki wodnej	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
WS	Tereny wód śródlądowych	Wody śródlądowe	- Urządzenia wodne, melioracji wodnej oraz służące ochronie przez powodzią i suszą, - Obiekty i urządzenia służące rekreacji i turystyce wodnej - Zadrzewienia - Zakrzewienia	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	zgodnie z przepisami odrębnymi	
R	Tereny Rolne	Gospodarka rolna	Obiekty związane z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	zgodnie z przepisami odrębnymi	Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym. Dopuszcza się możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi

2.1.2. Strefa 2 - rolna

Znaczną część obszarów w południowej części miasta w studium pozostawia się w dotychczasowym użytkowaniu, gdyż w połączeniu z terenami sąsiednich obrębów geodezyjnych tworzą niezabudowaną rozległą rolniczą przestrzeń produkcyjną. Mając na uwadze również potrzeby rozwoju gospodarczego gminy, tereny o mniejszej przydatności rolniczej (niższych klas) przeznaczają się pod zainwestowanie, co zrównoważy potrzeby ekonomiczne, społeczne i ekologiczne rozwoju przedmiotowego obszaru.

Jako kierunek rozwoju dla terenu gminy wiejskiej przyjmuje się kontynuację stanu istniejącego – szczególnie na obszarach występowania gleb najbardziej cennych rolniczo. Tereny rolne pozostawia się w większości w bieżącym użytkowaniu rolniczym, oprócz niewielkich obszarów wyznaczonych w Studium pod zabudowę.

Gmina Czarne charakteryzuje się dużym potencjałem agroekologicznym. Studium wprowadza następujące zasady gospodarki rolnej, w oparciu o formę tzw. rolnictwa ekologicznego:

- i. Kształtowanie struktury krajobrazu rolniczego w sposób stymulujący utrzymanie lub wzrost różnorodności biologicznej, przez różnicowanie warunków siedliskowych roślin i przez stwarzanie warunków ostożowych dla możliwie jak największej liczby gatunków zwierząt;
- ii. Na obszarach użytkowanych rolniczo pozostawianie nie przeorywanych pasów gruntu wokół oczek wodnych i wszelkiego typu mokradeł, w celu umożliwienia rozwoju półnaturalnych zbiorowisk roślinnych, które spontanicznie tworzą się w wyniku braku bezpośredniego użytkowania (zarośla, szuwały, ugrupowania roślinności bagiennej) lub pod wpływem koszenia i wypasu;
- iii. Ochrona ekosystemów półnaturalnych (np. łąk) w warunkach normalnego użytkowania gospodarczego dużych obszarów.
- iv. Ochrona zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz dążenie do ich większego udziału powierzchniowego, przez popieranie spontanicznego rozwoju drzew i krzewów na miedzach, wokół oczek wodnych i innych miejsc nie nadających się do rolniczego wykorzystania.
- v. Ochrona wszystkich torfowisk w kompleksach pól uprawnych przez zaniechanie odwodnień i zapobieganie eutrofizacji.
- vi. Tworzenie barier biologicznych, przeciwdziałających rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń przez migrację wodną oraz powstawaniu erozji wietrznej i wodnej.
- vii. Zaniechanie osuszania łąk, torfowisk i mokradeł (unikanie nadmiernych melioracji).
- viii. Rekultywacja drobnych terenów zdewastowanych zgodnie z zasadą kształtowania zróżnicowanych warunków środowiskowych, stosując głównie kierunek rekultywacji np. fitomelioracyjny i krajobrazowy.

Tabela 125. Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla obszarów – Strefa 2 - rolna

Symbol terenu	Nazwa terenu	Podstawowe przeznaczenie	Przeznaczenie uzupełniające	Dopuszczalna wysokość zabudowy	Maksymalna powierzchnia zabudowy	Minimalna powierzchnia biologicznie czynna	Minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek	Pozostałe ustalenia
MNR	Tereny zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej	Zabudowa zagrodowa, budynki mieszkalne jednorodzinne	• Obiekty związane z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych • Przetwórstwo produktów rolnych • Agroturystyka	15m	20%	40%	Zgodnie z przepisami odrębnymi	• Przy lokalizacji nowej zabudowy należy kierować się strefowaniem funkcji zabudowy, czyli nie dopuszczać mieszania się zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z zabudową zagrodową • Dopuszcza się istniejącą zabudowę wielorodzinną (także wielorodzinną z usługami o różnych formach usług podstawowych związanych z obsługą osiedli mieszkaniowych).
R	Tereny rolne	• Gospodarka rolna	Obiekty związane z funkcjonowaniem gospodarstw rolnych	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	zgodnie z przepisami odrębnymi	Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym. Dopuszcza się możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

Z	Tereny zieleni nieurządzonej i nieużytków	• Łąki i pastwiska, • Nieużytki	• Stawy hodowlane, • Urządzenia gospodarki wodnej	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
WS	Tereny wód śródlądowych	• Wody śródlądowe	• Urządzenia wodne, melioracji wodnej oraz służące ochronie przez powodzią i suszą, • Obiekty i urządzenia służące rekreacji i turystyce wodnej • Zadrzewienia • Zakrzewienia	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
IT	Tereny komunikacji i tereny infrastruktury technicznej	• Infrastruktura techniczna • Tereny komunikacji • Tereny kolejowe • Tereny parkingów i miejsca postojowe	Obiekty towarzyszące infrastrukturze drogowej, kolejowej i technicznej.	jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym.

2.1.3. Strefa 3 – terenów otwartych, lasów i wód powierzchniowych

Lasy zajmujące ok. 51% terenu gminy Czarne wchodzą w skład kompleksu leśnego Borów Tucholskich Zachodnich i praktycznie otaczają rolnicze centrum gminy. Lasy ochronne w gminie Czarne zajmują powierzchnię ok. 7007 ha, co stanowi 55% wszystkich obszarów leśnych oraz 30% całej powierzchni gminy.

Tereny lasów obejmują głównie obniżenia dolinne rzek Gwdy, Szczury i Chrząstkowej tworząc zwarte rozległe kompleksy. W takiej postaci lasy występują na terenie obrębów Bińcze, Biernatka, Czarne, Łoża, Krzemieniewo, Nadziejewo i Sokole. Na terenie obrębów Raciniewo i Biernatka występują także lasy mniej zwarte i w postaci drobnych enklaw leśnych. Na pozostałym obszarze gminy, w części rolniczej występują niewielkie kępy drzewostanów.

Drzewostan reprezentowany jest głównie przez bory sosnowe, a także gatunki właściwe dla terenów przybrzeżnych rzek. Sumując występowanie głównych gatunków drzew na terenie wszystkich terenów leśnych w gminie, dominuje głównie sosna, następnie brzoza, towarzyszą im inne gatunki, tj. świerk, dęby, jarzębiny, klony, buki, olcha, modrzew, topola, osika. Fauna gminy Czarne, zwłaszcza w zalesionej części zachodniej, północnej i południowej jest bogata i urozmaicona. Lasy oraz tereny przyrzeczne i przyjeziorne są siedliskiem dla licznych gatunków zwierząt, w tym chronionych prawnie. Migracje roślin i zwierząt w większej skali przestrzennej koncentrują się wzdłuż otoczonych lasami ciągów dolin rzecznych, stanowiących najbardziej typowe korytarze ekologiczne.

Zasady kształtowania środowiska przyrodniczego kompleksów leśnych:

- i. Istniejące tereny leśne zachowują swoją funkcję i ewentualny status ochrony (rezerwat przyrody „Doliny Gwdy”, pomniki przyrody i lasy ochronne).
- ii. W studium nie przeznacza się do odlesienia zwartych kompleksów leśnych a jedynie niezbędne grunty związane z realizacją inwestycji celu publicznego jak np. budowa obwodnicy miejskiej, rozbudowa oczyszczalni ścieków, terenów miejskich sportu i rekreacji czy jedynej zabudowy rekreacyjnej nad jeziorem Trzcinieckim. Tereny leśne będące własnością Skarbu Państwa mogą zostać przeznaczone na cele nieleśne wyłącznie za zgodą Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, a pozostałe grunty leśne po uzyskaniu zgody Marszałka Województwa (po uzyskaniu opinii Izby Rolniczej).
- iii. W dolinach rzek należy zachować tradycyjną gospodarkę leśną, co jest szczególnie ważne dla stabilizacji procesów geodynamicznych i hydrologicznych. Zachwianie racjonalnej gospodarki leśnej terenów przybrzeżnych rzek mogłoby naruszyć specyfikę występujących tam biocenoz, doprowadzić do ich przekształcenia i zmiany składu występującej tam flory i fauny.

- iv. Nie należy ingerować w środowisko bytowania gatunków chronionych występujących na terenach leśnych, szczególnie jeśli chodzi o siedliska bobrów oraz tereny lęgowe gatunków ptaków objętych ochroną.
- v. Dopuszcza się dolesianie terenów o małej przydatności rolniczej. Nadmienić przy tym należy, że zalesienie obszarów o powierzchni powyżej 20ha w zwartym kompleksie może wymagać sporządzenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko. W studium wprowadza się zalesienia na terenach o łącznej powierzchni ok. 323ha. W większości będą one stanowić poszerzenia istniejących kompleksów leśnych wchodząc tym samym w skład korytarzy i płatów ekologicznych.
- vi. Na terenach leśnych objętych prawnymi formami ochrony obowiązują zakazy i nakazy wynikające z ustawy o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] i z przepisów szczegółowych.
- vii. Należy objąć odpowiednią formą prawnej ochrony tereny leśne o szczególnej wartości przyrodniczej, krajobrazowej i innej.
- viii. Należy rozpocząć restytucję zbiorowisk leśnych o składzie gatunkowym niezgodnym z warunkami siedliskowymi.
- ix. Nie należy intensyfikować istniejących ani tworzyć nowych barier przyrodniczych (np. obiektów osadniczych i infrastrukturalnych przegradzających korytarze i płaty ekologiczne).

Na obszarze gminy Czarne **sieć hydrograficzną** tworzą wody powierzchniowe, podziemne oraz podskórne kształtujące lokalne warunki hydrogeologiczne.

Z większych obiektów hydrograficznych powierzchniowych, na terenie gminy wyróżnia się: rzekę Gwdę i jej dopływy Szczyrę i Czernicę, a także jez. Staruch, jez. Krzemieniewo i jez. Trzcinieckie. Zgodnie z opracowaną dokumentacją hydrograficzną, rzeka Gwda na odcinku gminy Czarne nie stanowi zagrożenia powodziowego. Wyrównane przepływy oraz obecność zbiorników retencyjnych, świadczą o wysokiej zdolności retencyjnej zlewni rzeki Gwdy.

Wody głębinowe występują głównie w czwartorzędowym piętrze wodonośnym, wody w głębszych utworach trzeciorzędowych są eksploatowane sporadycznie. Głównymi czwartorzędowymi poziomami wodonośnymi są utwory sandrowe fazy pomorskiej z warstwą wodonośną o miąższości nawet do 15m i międzymorenowe utwory wodnolodowcowe, których miąższość warstwy wodonośnej wynosi od kilku do kilkunastu metrów. Większa część gminy Czarne leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 126 „Szczecinek”, którego szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 99,00 tyś m³/dobę. Średnia głębokość ujęć wynosi 90 m, natomiast powierzchnia zbiornika 1 755,00 km². Zbiornik GZWP posiada ustanowiony obszar ochrony o reżimie wysokiej ochrony, o powierzchni 90 km², który jest położony poza granicami gminy Czarne, w południowej części zbiornika.

Na całym obszarze gminy wyodrębnić można inne wody podskórne kształtujące lokalne warunki hydrogeologiczne. Występują one już na bardzo niewielkiej głębokości (do kilku metrów) i mogą powodować podtapianie piwnic na terenach zabudowanych. Ich wpływ na tereny niezabudowane jak rola, łąki, pastwiska, lasy, itd. objawia się kształtowaniem drobnych ekosystemów hydrogeniczných - leśnych, torfowiskowych, źródłiskowych, łąkowych, itp.

Zasady kształtowania terenów **wód powierzchniowych oraz głębinowych i podskórnych:**

- i. Dla ujęć wody podziemnej, dla których ustanowiono tereny ochrony bezpośredniej obowiązują zasady gospodarowania określone w decyzjach o ich ustanowieniu lub w pozwoleniach wodnoprawnych. Strefy ochrony bezpośredniej zostały jednocześnie wyłączone z prowadzenia działań nie związanych z ujmowaniem wody i pracą urządzeń ściśle z tym związanych, obowiązują dla nich także zasady wynikające z przepisów odrębnych.
- ii. W studium wprowadza się zakaz zabudowy na lokalnych ekosystemach hydrogeniczných,
- iii. Nie dopuszcza się inwestycji na terenach, które mogą być zagrożone podtapianiem
- iv. Ze względu na to, że większa część gmina leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych zaleca się jak najszybsze skanalizowanie obszaru znajdującego się w zasięgu GZWP, gdyż może istnieć Zagrożenie przedostawania się zanieczyszczeń do warstw wodonośnych,
- v. Zabrania się lokalizowania nowej zabudowy w pobliżu obszarów wodnych ze względu na ochronę walorów krajobrazowych i przyrodniczych za wyjątkiem terenów przeznaczonych pod zabudowę w studium.
- vi. Należy kontrolować poziom i stan podczyszczenia wód odprowadzanych z oczyszczalni ścieków obsługujących gminę Czarne, gdyż wszystkie bezpośrednio lub pośrednio (za pomocą rowów melioracyjnych) odprowadzają je do rzek.

Tabela 126. Parametry i wskaźniki urbanistyczne dla obszarów – Strefa 3 - terenów otwartych, lasów i wód powierzchniowych

Symbol terenu	Nazwa terenu	Podstawowe przeznaczenie	Przeznaczenie uzupełniające	Dopuszczalna wysokość zabudowy	Maksymalna powierzchnia zabudowy	Minimalna powierzchnia biologicznie czynna	Minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek	Pozostałe ustalenia
ZL	Tereny lasów	Lasy	- Dolesienia - Zadrzewienia - Zakrzewienia	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
Z	Tereny zieleni nieurządzonej i nieużytków	- Łąki i pastwiska, - Nieużytki	- Stawy hodowlane, - Urządzenia gospodarki wodnej	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
WS	Tereny wód śródlądowych	Wody śródlądowe	- Urządzenia wodne, melioracji wodnej oraz służące ochronie przez powodzią i suszą, - Obiekty i urządzenia służące rekreacji i turystyce wodnej	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	
IT	Tereny infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej	- Tereny komunikacji - Tereny kolejowe - Infrastruktura techniczna	Zabudowa towarzysząca	Jedna kondygnacja – 5m	nie określa się	nie określa się	nie określa się	Dopuszcza się w uzasadnionych przypadkach podyktowanych funkcjonalnością obiektu zabudowę wyższą, do indywidualnego określenia w planie miejscowym

2.2. Strefy i tereny specjalne

Do terenów wyłączonych spod zabudowy, zlokalizowanych na obszarach chronionych prawem, należą:

- grunty rolne klas I-III (objęte ochroną na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz.U. 2017.1161], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 2.3. i 8. Kierunków.
- obszary leśne objęte ochroną również na podstawie w/w ustawy jak również ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach [Dz. U. 2020.1463] oraz rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej [Dz.U. 1992, nr 67, poz. 337], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 2.3. i 8. Kierunków.
- wody powierzchniowe publiczne płynące i stojące, których zabrania się grodzenia w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegów a także zabrania się zakazywania lub uniemożliwiania przechodzenia przez ten obszar na mocy ustawy Prawo wodne [Dz.U. 2021.624], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 2.3. Kierunków.
- strefy ochronne ujęć wody, na obszarze których obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody na podstawie przepisów ustawy Prawo wodne [Dz.U. 2021.624] dotyczących stref oraz obszarów ochronny, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 2.3. i 5.3. Kierunków.
- stanowiska archeologiczne wpisane do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Oddział w Słupsku, chronione na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. 2020, 282], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 4.4. Kierunków.
- zabytki nieruchome wpisane do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Oddział w Słupsku, chronione na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. 2020, 282], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 4.2. Kierunków.
- gazociąg średniego ciśnienia, dla którego obowiązuje strefa kontrolowana szerokości 1m (po 0,5m od osi gazociągu) zgodnie Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie [Dz.U. 2013.640], wielkość strefy kontrolowanej nie jest równoznaczna z minimalną odległością gazociągu od obiektów terenowych, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 5.6. Kierunków.
- obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy większej niż 500 kW (wraz ze strefami ochronnymi związanymi ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu), wskazane na rysunku studium - na w/w obszarach i strefach dopuszcza się lokalizacje elektrowni wiatrowych, farm fotowoltaicznych oraz infrastruktury towarzyszącej, takiej jak drogi umożliwiające dojazd w celu realizacji inwestycji, linie

elektroenergetyczne, punkty zasilania, punkty odbioru, stacje transformatorowe, itp.

- W przypadku farm fotowoltaicznych oddziaływanie powinno zamknąć się w granicach działek, na których będą one realizowane. Przewiduje się także możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych w istniejących terenach zabudowanych i zainwestowanych, w szczególności o funkcjach produkcyjnych i magazynowo-składowych (PU) oraz na terenach rolnych (R), tam gdzie badania środowiska wykażą potencjał do produkcji energii ze słońca oraz gdzie będzie możliwość odprowadzenia wytworzonej energii do sieci elektroenergetycznej. Na terenach rolnych należy uwzględnić ograniczenia wynikające z ochrony gruntów rolnych, zgodne z przepisami odrębnymi. Dopuszcza się także lokalizacje tych przedsięwzięć w terenach przeznaczonych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych a także w obrębie projektowanych nowych terenów inwestycyjnych dla wiodącej funkcji produkcyjnej i usługowej (PU).
- W przypadku elektrowni wiatrowych ich oddziaływanie nie może wykraczać poza granice ww. obszarów (wraz ze strefą ochronną). Ponad to lokalizacja elektrowni wiatrowych, która zostanie uszczegółowiona w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, musi uwzględniać obowiązujące regulacje prawne dotyczące odległości pomiędzy elektrownią wiatrową a budynkami mieszkalnymi lub budynkami o funkcji mieszanej, w skład której wchodzi zabudowa mieszkaniowa.
- udokumentowane złoża kopalin w obrębie geodezyjnym Nadziejewo i Czarne, których zasady i warunki ochrony określa ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. prawo geologiczne i górnicze [Dz.U. 2020.1064], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 10. Uwarunkowań. w granicach projektowanego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Czarne występuje teren górniczy pn.: „Krzemieniewo II”, ustanowiony decyzją Koncesyjną Starosty Człuchowskiego z dnia 12 września 2019 r., znak: GilE.6522.1.2019. Dla terenów eksploatacji kopalin konieczne jest:
 - określenie warunków zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego, spełnienia wymogów dotyczących ochrony elementów środowiska, w tym obiektów budowlanych, racjonalnej gospodarki złożem, określenie filarów ochronnych dla obiektów lub obszarów wymagających ich ustanowienia;
 - określenie uwarunkowań zagospodarowania terenów górniczych oraz ograniczenia w ich użytkowaniu, w tym zakaz zabudowy w obszarze górniczym z dopuszczeniem do realizacji obiektów kubaturowych, urządzeń komunikacyjnych oraz urządzeń pomocniczych bezpośrednio związanych z eksploatacją kopalin;
 - wyznaczenie pasów ochronnych dla terenów sąsiednich nieobjętych eksploatacją;

- wykonanie rekultywacji terenu po zakończonej eksploatacji złóż kopalin w oparciu o ustalony kierunek i warunki przeprowadzania rekultywacji.
- Rezerwat przyrody „Doliny Gwdy” którego zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 3.2. Kierunków.
- Obszar Natura 2000 “Dolina Szczyry”, mającego znaczenie dla Wspólnoty (PLH220066), zatwierdzonego decyzją Komisji Europejskiej, którego zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 3.2. Kierunków.
- pomniki przyrody wpisane do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, których zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 3.2. Kierunków.
- obszary oddziaływania linii energetycznych wysokiego napięcia 110 kV oraz Głównego Punktu Zasilania w Czarnem, dla których wyznacza się odpowiednie strefy ochronne wyłączone spod zabudowy, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 5.6. Kierunków.
- strefa ograniczonego użytkowania dla istniejących oczyszczalni ścieków, wynikająca z przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska [Dz.U. 2020, 1219], zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 5.4. Kierunków.
- cmentarze, dla których zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze [Dz.U. 1959, Nr 52 poz. 315] obowiązuje strefa zakazu lokalizowania zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności, zakładów żywienia zbiorowego oraz zakładów przechowujących artykuły żywności, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 5.10. Kierunków.
- tereny kolejowe, dla których zgodnie z Ustawą z dnia 28 marca 2003r. o transporcie kolejowym [Dz.U. 2020. 1043] oraz przepisami szczegółowymi obowiązuje strefa zakazu zabudowy w odległości min. 10 m od granicy terenu kolejowego, przy czym odległość ta od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20m, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 14. Kierunków.
- przeszkody lotnicze, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie sposobu zgłaszania oraz oznakowania przeszkód lotniczych z dnia 25 czerwca 2003r. (Dz. U. z 2003r. Nr 130, poz. 1193, z późn. zmianami) każdy obiekt stały lub tymczasowy o wysokości 100m lub wyżej określany jest jako przeszkoda lotnicza i wymaga zgłoszenia przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę do Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego. Każdy obiekt budowlany stały lub tymczasowy o wysokości 50 m i wyżej wymaga przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę zgłoszenia do Szefostwa Służby Ruchu Lotniczego. Na obszarze gminy Czarne, przeznaczonych w studium po zainwestowanie, nie zabrania się sytuowania nowych obiektów, jednak w razie planowania

jakichkolwiek obiektów o wysokości równej bądź przekraczającej 50 m oraz równej bądź przekraczającej 100m nad poziomem terenu fakt ten należy każdorazowo przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę zgłosić do odpowiedniego, wymienionego wyżej organu, zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 5.1. Kierunków.

Tereny **wyłączone spod zabudowy** dotyczą pewnego rodzaju zasad zagospodarowania i wynikają z odpowiednich rozporządzeń, ale w każdej sytuacji można wystąpić o stosowne odstępstwa. Po uzyskaniu decyzji właściwych organów, pewne działania inwestycyjne mogą zostać realizowane na obszarze tych terenów. Do terenów wyłączonych spod zabudowy na terenie Gminy, a zajmujących obszary postulowane do chronionych prawem należą:

- projektowany obszar Natura 2000, którego zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory oraz załącznikami oraz właściwych rozporządzeń Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną, z dnia 9 lipca 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz.U. z 2004r. Nr 168, poz 1764), z dnia 28 września 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz.U. z 2004r. Nr 220, poz. 2237), zagadnienia te zostały ujęte w rozdziale 3.3. Kierunków.
- teren planowanego „Obszaru Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich Zachodnich”, którego zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55],
- teren planowanego „Krajeńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu”, którego zasady ochrony ustalone są na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2022, 916],

W studium określa się dodatkowe **tereny, które należy chronić i nie realizować na nich nowej zabudowy**.

- i. Na terenach przeznaczonych w Studium pod funkcję rolne i leśne zachowuje się istniejącą zabudowę związaną z gospodarką rolną i leśną z dopuszczeniem jej rozbudowy. Nie ogranicza się rozbudowy i budowy nowych obiektów związanych z gospodarką rolną, natomiast ogranicza się rozbudowę obiektów mieszkalnych, w maksymalnej liczbie dwóch domów mieszkalnych w obrębie jednego siedliska.
- ii. Nie dopuszcza się do realizacji nowej zabudowy zagrodowej dla inwestorów, którzy nie wykażą się własnością gruntów rolnych o powierzchni średniej i wyższej niż średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w gminie Czarne (nie wlicza się do tych obszarów gruntów dzierżawionych).
- iii. Nie dopuszcza się nowej zabudowy zagrodowej na obszarach dzierżawionych.

- iv. Dopuszcza się przebudowę i zmianę przeznaczenia istniejącej historycznej zabudowy zagrodowej, łącznie z odtworzeniem historycznych siedlisk i przekształceniem ich w zabudowę rekreacji indywidualnej.

Ponadto, w strefie 1. i 2., dopuszcza się lokalizację elektrowni fotowoltaicznych, w tym o mocach powyżej 500kW. Lokalizacje elektrowni fotowoltaicznych zostały wskazane m. in. na podstawie wniosków składanych przez zainteresowanych inwestorów. Przewiduje się także możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych w istniejących terenach zabudowanych i zainwestowanych, o funkcjach produkcyjnych i magazynowo-składowych (PU) oraz na terenach rolnych (R), tam gdzie badania środowiska wykażą potencjał do produkcji energii ze słońca oraz gdzie będzie możliwość odprowadzenia wytworzonej energii do sieci elektroenergetycznej. Na terenach rolnych należy uwzględnić ograniczenia wynikające z ochrony gruntów rolnych, zgodne z przepisami odrębnymi. Dopuszcza się także lokalizacje tych przedsięwzięć w terenach przeznaczonych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, a także w obrębie projektowanych nowych terenów inwestycyjnych dla wiodącej funkcji produkcyjnej i usługowej (PU). Możliwe są także instalacje w terenach zabudowanych i zainwestowanych jako wolnostojące lub lokalizowane na budynkach. Lokalizacja elektrowni fotowoltaicznych nie może kolidować z zasadami ochrony obiektów objętych ochroną konserwatorską.

3. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO I UZDROWISK

3.1. Zasady ochrony i odtwarzania środowiska i jego zasobów, przyrody i krajobrazu

Gmina Czarne w niewielkim stopniu dotknięta jest postępowaniem procesów antropogenicznych, ma dużą lesistość i gleby uprawne bardzo dobrej jakości. Środowisko przyrodnicze jest nieprzekształcone, a w najlepszym stanie znajdują się zwarte kompleksy leśne stanowiące siedliska licznej flory i fauny, w tym wielu gatunków chronionych.

Aby zachować środowisko przyrodnicze jak najdłużej w dobrym stanie i nieprzekształconej formie należy przestrzegać głównych zasad ochrony przyrody, tj.:

- i. Zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody znajdujących się na terenie gminy: Rezerwatu Przyrody „Dolina Gwdy”, obszaru Natura 2000 - specjalnego obszaru ochrony siedlisk „Dolina Szczyry”, mającego znaczenie dla Wspólnoty, 6 pomników przyrody i użytków ekologicznych.
- ii. Powiększenie powierzchni obszarów prawnie chronionych o nie objęte dotychczas ochroną obszary cenne przyrodniczo i wskazane do oraz wprowadzenie form indywidualnej ochrony przyrody (użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe), obejmujących większą gamę rzadkich i charakterystycznych siedlisk przyrodniczych – zwłaszcza wyróżniających się dużą liczbą gatunków chronionych oraz unikatowych walorów krajobrazowych.
- iii. Ochrona, rekultywacja, rewaloryzacja i restytucja korytarzy ekologicznych.
- iv. Zachowanie i uczytelnianie istniejących wartości estetyczno-widokowych związanych z rzeźbą terenu oraz jego naturalnym i kulturowym pokryciem.
- v. Ograniczanie wprowadzania obcych krajobrazowo elementów i form zagospodarowania antropogenicznego oraz dewastowania elementów przyrodniczych i architektonicznych krajobrazu – ochrona tożsamości wszystkich typów krajobrazu.
- vi. Kształtowanie i podnoszenie walorów krajobrazowych oraz ich lepsze udostępnienie, jako elementu jakości życia i atrakcyjności turystycznej województwa.
- vii. Ochrona przedpola ekspozycji bądź poprawa wyeksponowania m.in. przez ograniczenie wprowadzania zabudowy, zalesień, reklam wielkoformatowych i innych przekształceń, ochronę charakterystycznych akcentów i dominant, odtwarzanie wartościowych elementów obiektów zabytkowych i historycznych sylwet panoramicznych.

W celu zachowania i odtwarzania zasobów środowiska przyrodniczego i jego spójności ustala się następujące zasady:

- i. Zasada zachowania i kształtowania spójności regionalnego systemu ekologicznego, w skład którego wchodzi istniejące obszary chronione oraz obszary potencjalne do objęcia ochroną (cenne przyrodniczo), a także system płatów i korytarzy ekologicznych, który tworzą:
 - a. korytarze ponadregionalne, w tym m. in. Doliny Gwdy
 - b. korytarze regionalne, w tym m.in.: Doliny Szczyry,
 - c. korytarze subregionalne,
 - d. płaty ekologiczne, w tym m. in.: Koczalski .
- ii. Zasada kształtowania zagospodarowania przestrzennego w dostosowaniu do specyfiki obszaru i przedmiotu ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych, wynikających z funkcji i reżimu ochronnego obszarów będących:
 - a. formami ochrony przyrody - należy stosować zasady wynikające z dokumentów je ustanawiających oraz planów zadań ochronnych i planów ochrony (jeśli takie obowiązują) dla obszarów: Natura 2000, rezerwatów przyrody i obszarów chronionego krajobrazu;
 - b. lasami - należy stosować zasady wynikające z planów urządzania lasów;
 - c. dolinami rzek - należy uwzględniać potrzeby zachowania ciągłości łączności ekologicznej i migracji zwierząt (w postaci pozostawiania niezagospodarowanych fragmentów dna doliny i jej zboczy, posiadających łączność ekologiczną z pozostałą częścią doliny);
 - d. terenami podmokłymi - należy zapewnić trwałość istnienia ekosystemów poprzez wykluczenie ich z zagospodarowania zmieniającego funkcje i sposób użytkowania.
- iii. Zasada priorytetu ekologicznego - polegająca na stosowaniu rozwiązań techniczno przestrzennych służących zachowaniu i podwyższeniu przyrodniczej, w tym krajobrazowej jakości przestrzeni i zapobiegania przekształceniom przestrzennym skutkującym utratą bądź istotnym obniżeniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, fragmentacją terenów przyrodniczo cennych oraz utratą łączności przestrzennej ekosystemów.
- iv. Zasada zachowywania w stanie naturalnym terenów podmokłych - jako regulatorów warunków hydrologicznych, klimatycznych i ekologicznych środowiska oraz elementów naturalnej retencji wód.
- v. Zasada trwałości istnienia lasów, kształtowania ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej oraz zachowania bogactwa biologicznego.
- vi. Zasada zachowania pozostałości naturalnych ekosystemów i ich ochrony planistycznej, jako cennych obiektów ochrony różnorodności biologicznej zapewniających trwałość ekosystemów (w szczególności terenów podmokłych, łąk dolinnych i śródleśnych, zadrzewień śródpolnych, starorzeczy i oczek wodnych) - nie objętych dotychczas ochroną prawną.

W celu ograniczania emisji zanieczyszczeń do środowiska ustala się następujące zasady:

- i. Zasada stosowania i dostosowania rozwiązań w zakresie indywidualnych i lokalnych systemów oczyszczania ścieków do warunków środowiskowych, w tym ukształtowania terenu, warunków gruntowo-wodnych, rodzaju odbiornika, intensywności zabudowy, oraz z uwzględnieniem sposobów zaopatrzenia w wodę; rozwiązania te wymagają uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- ii. Zasada priorytetu podejmowania działań naprawczych w zakresie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń, uciążliwości lokalnych i indywidualnych, na obszarach przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń w powietrzu.

W Studium wyróżnia się 4 rodzaje form ochrony przyrody:

- obszary chronione prawem,
- obszary chronione nieusankcjonowane prawem,
- projektowane obszary chronione prawem,
- projektowane obszary chronione nieusankcjonowane prawem.

Na obszarach ochrony przyrody objętych i planowanych do objęcia ochroną prawną nie zabrania się działalności inwestycyjnych w miejscach wskazanych w Studium, pod warunkiem spełniania przepisów szczegółowych.

Ponadto ochroną obejmuje się tereny rolne, leśne i wody, środowisko przyrodnicze na terenach zurbanizowanych oraz strefy ograniczonego użytkowania od obiektów powodujących ograniczone użytkowanie – zgodnie z przepisami odrębnymi.

3.2. Zasady ochrony i odtwarzania zasobów środowiska objętych ochroną prawną

3.2.1. Tereny w granicach obszaru Natura 2000

Na terenie gminy Czarne występuje jeden obszar Natura 2000 „Dolina Szczyry” zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej z dn. 10 stycznia 2011r jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty. Obszar natura 2000 „Dolina Szczyry” PLH220066. Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych¹²⁰ (aktualizacja na 10-2020) dla obszaru PLH220066 nie sporządzono planu zarządzania obszarem.

Ogólne zasady ochrony obszarów Natura 2000:

- i. Zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć

¹²⁰ n2k-ws.gdos.gov.pl

negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony ten obszar. Wyjątkiem są działania związane z wymogami nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, wobec braku rozwiązań alternatywnych, na które zezwolenie może być wydane przez Wojewodę Pomorskiego.

- ii. Tereny objęte obszarami Natura 2000 należy zachować i objąć ochroną ich wartości przyrodnicze. W związku z tym na projektowanych obszarach Natura 2000 na terenie gminy Czarne nie wprowadza się żadnej funkcji, która w jakikolwiek sposób naruszałaby zasady ich ochrony.
- iii. Na obszarze Natura 2000 należy bezwzględnie zachować różnorodność biologiczną, a zwłaszcza różnorodność występujących tam siedlisk przyrodniczych.
- iv. Zabrania się podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.
- v. Wszelkie inwestycje mogące potencjalnie negatywnie oddziaływać na środowisko na obszar Natur, w tym związane z rozwojem rekreacji i turystyki, powinny zostać poddane odpowiedniej procedurze oceny wpływu oddziaływania na obszar Natura 2000.

3.2.2. Tereny rezerwatów przyrody

Na terenie gminy Czarne znajduje się jeden rezerwat przyrody – „Dolina Gwdy”. Ochrona tego obszaru polega na zachowaniu fragmentu charakterystycznego ekosystemu doliny rzeki Gwdy otoczonej zwartym kompleksem leśnym. Obszary te są bogate przyrodniczo, o wysokiej bioróżnorodności, z występującymi na nich użytkami ekologicznymi, torfowiskami źródłkowymi, terenami podmokłymi i pokryte są przez lasy ochronne. W/w uwarunkowania stanowią o niezwyklej przyrodniczej wartości omawianego terenu i w związku z tym podlega on zachowaniu i ochronie.

- i. Studium nie wprowadza żadnej funkcji na w/w terenie poza funkcją środowiskową, która w jakikolwiek sposób naruszałaby zasady ochrony rezerwatu przyrody.
- ii. W granicach rezerwatów przyrody obowiązują zakazy i nakazy wynikające z ustawy o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] oraz właściwych rozporządzeń.
- iii. Ponadto zgodnie z ustawą o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] dla rezerwatu przyrody sporządza się plan ochrony na okres 20 lat, który określa cele ochrony przyrody oraz przyrodnicze, społeczne i gospodarcze uwarunkowania ich realizacji.
- iv. Na obszarze rezerwatu należy bezwzględnie zachować różnorodność biologiczną, a zwłaszcza różnorodność występujących tam siedlisk przyrodniczych.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa z dnia 21 grudnia 1998 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody [Dz.U., 1998, nr 161, poz. 1086], na obszarze rezerwatu zabrania się:

- 1) *pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin, z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego, ujętymi w planie ochrony;*
- (...) 4) *wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczania wód i gleby oraz powietrza;*
- 5) *wydobywania skał i minerałów;*
- 6) *niszczenia gleby lub zmiany sposobu jej użytkowania;*
- (...) 9) *zmiany stosunków wodnych;*

3.2.3. Pomniki przyrody

Na terenie gminy Czarne znajduje się 6 pomników przyrody pojedynczych drzew (dębów szypułkowych) i ich grupowań oraz jeden głaz narzutowy. Szczegółowo omówiono je w rozdziale 3.8 Uwarunkowań. Ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy, która określa nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części.

3.2.4. Lasy ochronne

Łącznie lasy ochronne stanowią 55% wszystkich lasów w gminie Czarne:

- Lasy ochronne na terenie Nadleśnictwa Człuchów utworzone zostały na mocy decyzji Ministra Środowiska DL.lp-0233-5/04 a dnia 06.02.2004 r.
- Lasy ochronne na terenie Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie utworzone zostały na mocy decyzji Ministra Środowiska BOA-lplo-211/2011/2002 z dnia 22.08.2002 r.

Lasy ochronne wyznaczono ze względu na pełnione przez nie funkcje ochronne względem m.in. wód, terenów miejskich, drzewostanu nasiennego, terenów obronnych państwa, itp.

Ochrona polega na zachowaniu i kontrolowaniu gatunkowego zróżnicowania drzewostanu i pełnionej przez niego funkcji ochronnej. Jeśli utrzymanie kategorii ochronnej lasu i/lub stan środowiska biotycznego będzie tego wymagać, należy podjąć działania związane z nasadzeniami zieleni i innymi w tym zakresie.

Nie dopuszcza się przeznaczania lasów na cele nieleśne na zasadach innych niż określone w Ustawie z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz.U. 2017.1161], Ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach [Dz. U. 2020.1463] oraz Rozporządzeniu Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25 sierpnia 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne [Dz.U., 1992, nr 67, poz. 337] oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej.

3.2.5. Ochrona gatunkowa

Na terenie gminy Czarne należy zapewnić ochronę gatunkową roślin i zwierząt, uwzględniając m.in. Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014. w sprawie ochrony gatunkowej roślin [Dz.U. 2014.1409], Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt [Dz.U. 2016.2183], Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej grzybów [Dz.U. 2014.1408] oraz Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997r. o ochronie zwierząt [Dz.U. 2020. 638].

Ochrona gatunkowa opiera się na przepisach odrębnych.

3.3. Zasady ochrony i odtwarzania zasobów środowiska objętych nieusankcjonowaną prawnie ochroną oraz postulowanych do objęcia ochroną

3.3.1. Obszary priorytetowe

Gmina Czarne została zakwalifikowana (w „Studium ochrony krajobrazu Województwa Pomorskiego” 2005) jako teren o wybitnej lub bardzo wysokiej wartości krajobrazu jednocześnie o umiarkowanych lub bardzo słabych zagrożeniach dla krajobrazu. W związku z tym w w/w opracowaniu znaczny teren gminy Czarne (szczególnie jej centralną część) objęto „Krajeńskim Obszarem Priorytetowym dla Ochrony Kształtowania Krajobrazu”. Jego granice obejmują centralną część gminy Czarne, a także niewielkie fragmenty gmin sąsiednich (Rzeczynicy, Przechlewa, Debrzna i Człuchowa) tworząc zwarty kompleks o powierzchni ok. 190km². Nadano mu średni priorytet ochrony, co oznacza że należy ograniczać zasięg i intensywność oddziaływania czynników degradujących.

W celu ochrony tego terenu, w studium określa się szczegółowe zasady prowadzenia inwestycji, w oparciu o wyznaczone kierunki kształtowania zabudowy. Zapewniają one ochronę krajobrazu zarówno kulturowego jak i przyrodniczego, zgodnie z zaleceniami sformułowanymi dla „Krajeńskiego Obszaru Priorytetowego(...)”.

3.3.2. Korytarze ekologiczne

W obszarze gminy Czarne występują elementy osnowy ekologiczne rangi krajowej, ponadregionalnej, regionalnej, subregionalnej i lokalnej oraz określenie zasad ich ochrony:

- Ochrona polega na zachowaniu stanu środowiska przyrodniczego i połączeń między poszczególnymi płacami ekologicznymi oraz terenami wartościowymi przyrodniczo na terenie Polski i państw ościennych.
- Dla korytarzy ekologicznych określa się następujące zasady ochrony:

- zachowanie trwałości gruntów leśnych oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w granicach korytarzy ekologicznych, przy zachowaniu ich dotychczasowego gospodarczego wykorzystania, z uwzględnieniem uzasadnionej potrzeby ich przeznaczenia na cele publiczne;
- stosowanie rozwiązań techniczoprzestrzennych służących zachowaniu i podwyższeniu przyrodniczej, w tym krajobrazowej jakości przestrzeni i zapobiegania przekształceniom przestrzennym skutkującym utratą bądź istotnym obniżeniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych, fragmentacją terenów przyrodniczo cennych oraz utratą łączności przestrzennej ekosystemów;
- przywracanie cech naturalnych, poprawa kondycji jakościowej elementów środowiska, odtwarzanie obszarów przyrodniczych i ekosystemów zdegradowanych – w tym wodnych, podmokłych, leśnych, łąkowych, a w szczególności:
 - rekultywacja jezior i przeciwdziałanie procesom ich eutrofizacji antropogennej;
 - renaturyzacja rzek i dolin rzecznych, przywracanie dolinom rzecznych funkcji korytarzy ekologicznych;
 - zwiększanie zdolności retencyjnej ekosystemów i terenów.
- zalesianie, wprowadzanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, ekstensywne wykorzystanie użytków zielonych, zwłaszcza:
 - na terenach leśnej potencjalnej roślinności naturalnej, cechujących się aktualną niską lesistością;
 - w obrębie gruntów rolnych o najniższej przydatności rolniczej;
 - na obszarach objętych potencjalnymi i czynnymi procesami erozyjnymi
 - na obszarach porolnych, objętych sukcesją naturalną.
- zachowywanie, odtwarzanie, rewaloryzacja i kształtowanie elementów przyrodniczych charakterystycznych dla krajobrazu wiejskiego: miedz, pasów zadrzewień śródpolnych, małych cieków i dróg śródpolnych, śródpolnych oczek wodnych, ekosystemów brzegowych wód śródlądowych, żywopłotów etc., w szczególności w rejonach wielkoobszarowej gospodarki rolnej
- zapobieganie rozlewaniu się zabudowy na terenach otwartych niezabudowanych, poprzez ochronę ekosystemów naturalnych i gruntów rolnych;
- zachowanie ciągłości przestrzennej powiązań ekologicznych na poziomie krajowym, regionalnym, subregionalnym i lokalnym, z utrzymywaniem przestrzeni wolnej od zabudowy lub ograniczenie intensywności zabudowy w ich przebiegu;
- budowę i zachowanie właściwych warunków funkcjonowania lądowych przejść dla zwierząt i przepławek dla ryb (tj. o odpowiednich standardach projektowych i wykonawczych, dostosowanych do potrzeb migracyjnych), w obszarach przecięcia z infrastrukturą

techniczną (nie tylko drogami klasy A, S i GP oraz liniami kolejowymi, ale także w ciągach dróg wojewódzkich i przebiegach rurociągów).

Kształtując politykę przestrzenną na terenach związanych z obszarami węzłowymi i korytarzami ekologicznymi, należy zwrócić uwagę na objęcie ochroną ich wartości przyrodniczych. W studium bierze się pod uwagę przedmiotowe korytarze i przeznacza się je do objęcia ochroną prawną, tj. utworzenia Krajeńskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu i Obszaru Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich Zachodnich.

Dla prawidłowego funkcjonowania środowiska niezbędne jest zachowanie ciągłości związków funkcjonalno-przestrzennych między składowymi ekosystemów, a w szczególności migracji gatunków, wzajemnego wzbogacania ekosystemów w materię, energię i informację biologiczną. Koncepcja pól, korytarzy i matryc powinna znaleźć zastosowanie w planowaniu przestrzennym, ponieważ dotyczy powierzchni, punktów i linii bez względu na ich genezę, stopień naturalności czy przekształcenia i odchodzi od systemów taksonomicznych jednostek krajobrazowych.

3.3.3. Ścieżki dydaktyczne

Zasady ochrony ścieżek dydaktycznych:

- i. Ścieżki dydaktyczne należy zachować i systematycznie poddawać konserwacji.
- ii. Należy utrzymywać w dobrym stanie i dostępności pieszej szlaki wchodzące w skład ścieżek dydaktycznych, zapewnić tablice informacyjne i tabliczki z opisami wartościowych elementów przyrodniczych.
- iii. Właściwe terenowo leśnictwo powinno również prowadzić zorganizowane wykłady plenerowe.

3.3.4. Proponowane użytki ekologiczne

Zgodnie z ustawą z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55] „*Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.*”

Proponowane w obrębie gminy Czarne użytki ekologiczne obejmują ekosystemy hydrogeniczne – tereny podmokłe, leśne, torfowiskowe i łąkowe itp. Charakterystyczne są dla gminy Czarne torfowiska źródłiskowe ciągnące się wzdłuż koryta rzeki Szczyry, szczególnie na odcinku Bińcze Wygonki – Lędyczek II.

Zasady ochrony użytków ekologicznych:

- i. Ochrona polega na ograniczaniu przeznaczenia użytków ekologicznych na inne cele, niż związane z funkcją środowiskową.
- ii. Należy zachować lokalne ekosystemy hydrogeniczne, zadrzewienia, zakrzaczenia itp. jako elementy utrzymujące lokalną bioróżnorodność.

3.3.5. Proponowane Obszary Chronionego Krajobrazu

OChK Krajobrazu Borów Tucholskich Zachodnich – ma objąć liczne nowe tereny od Zaborskiego Parku Krajobrazowego po zachodnią granicę woj. pomorskiego, gdzie dominują lasy reprezentowane przez bory sosnowe, które należą w zdecydowanej przewadze do dwóch typów siedliskowych – boru suchego i boru świeżego, a środowisko przyrodnicze tego rejonu jest w małym stopniu zantropizowane. Projektowany OChK będzie rozciągał się na powierzchni 529,66ha na terenie gmin Rzeczenica, Koczała, Przechlewo, Konarzyny, Miastko i Debrzno. W obrębie gminy Czarne obejmuje rozległe kompleksy leśne wraz z doliną rzeki Gwdy i jej dopływami.

Krajeński OChK – postuluje się utworzenie OChK o powierzchni 63,85ha przez powiększenie istniejącego Obszaru Chronionego Krajobrazu Jezior Krępsko-Szczytno i nadanie mu nowej nazwy. Ma on objąć swym zasięgiem gminy Czarne, Debrzno i Człuchów. Teren przeznaczony pod OChK stanowi rozległy obszar pełniący istotne funkcje ekologiczne i rekreacyjne. W obrębie gminy Czarne ma objąć rozległy kompleks leśny w południowej i południowo-wschodniej części gminy wraz z doliną rzeki Szczyry.

Zasady ochrony Obszarów Chronionego Krajobrazu

- i. Ochrona tych obszarów polega na zachowaniu Pojeziernego Północnego korytarza ekologicznego o znaczeniu ponadregionalnym, a także wszystkich obszarów leśnych wraz z istniejącą florą i fauną, obszarów podmokłych i torfowisk (szczególnie wzdłuż naturalnych cieków wodnych);
- ii. Wprowadzeniu dodatkowych zalesień, jako elementu łączącego poszczególne lokalne ekosystemy;
- iii. Ograniczeniu terenów przeznaczonych pod zainwestowanie do minimum;
- iv. Dodatkowo na w/w obszarach obowiązują zakazy i nakazy wynikające z Uchwały Nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim oraz ustawy o ochronie przyrody [Dz.U. 2020, 55].

4. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

4.1. Cele i zadania ochrony dziedzictwa kulturowego

Obowiązujące zasady ochrony obszarów o charakterystycznym krajobrazie kulturowym lub znaczeniu historycznym:

- i. Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania przestrzennego obszarów i obiektów o wartościach kulturowych i krajobrazowych oraz ich otoczenia, w szczególności wpisanych do rejestru oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków, ustanowionych pomników historii i parków kulturowych. Obiekty zabytkowe, takie jak:
 - a. Kościół z 1757 r. Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem;
 - b. Pozostałości zamku krzyżackiego,
 - c. Cmentarz wojenny „Laser III Hammerstein” w m. Czarne
 - d. Kościół Chrystusa Króla Wszechświata w Krzemieniewie wraz z otoczeniem,
 - e. Kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Raciniewie,
 - f. Kościół pw. Świętej Rodziny w Bińczu,
 - g. Kościół pw. Judy Tadeusza w Sierpowie,
 - h. Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Nadziejowie.
- ii. Zasada ochrony walorów widokowych, w tym panoram oraz przedpoli ekspozycyjnych zabytkowych wsi i miast, obiektów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej stanowiących dominanty architektoniczne.
- iii. Zasada kształtowania w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego sieci szlaków kulturowych, wyposażonych w odpowiednią infrastrukturę towarzyszącą oraz rozpoznawalny w przestrzeni system identyfikacji wizualnej.
- iv. Zasada kształtowania otoczenia obiektów dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej w sposób kreujący przestrzeń publiczną integrującą mieszkańców, z uwzględnieniem i poszanowaniem wartości kulturowych i krajobrazowych.
- v. Zasada dokonywania weryfikacji programu opieki nad zabytkami pod względem aktualizacji gminnej ewidencji zabytków i zrealizowanych zadań ujętych w programie.
- vi. Zasada obejmowania ochroną planistyczną w ustaleniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obiektów ujętych w gminnych ewidencjach zabytków oraz wartościowych obiektów historyczno-kulturowych nie objętych dotychczas żadną prawną formą ochrony.

W studium określa się zasady ochrony w zakresie dziedzictwa kulturowego wyznaczając budynki i obiekty zabytkowe oraz inne elementy (parki, krajobraz kulturowy, budowle inżynieryjne, elementy małej

architektury, itp.) charakteryzujące się historycznymi wartościami, które są istotne dla ochrony historii i tradycji danego regionu.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami [Dz.U. 2020, 282] wszystkie zabytki nieruchome, objęte ochroną konserwatorską, powinny znajdować się w gminnej ewidencji zabytków. W związku z w gminnej ewidencji zabytków powinny być: - zabytki nieruchome wpisane do rejestru - inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków - inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków.

Ponadto, niekwestionowaną wartością kulturową są rozległe panoramy pól, łąk i lasów stanowiące świadectwo wielopokoleniowej działalności gospodarczej rolniczo-leśnej człowieka w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym.

Dla wszystkich w/w elementów kulturowych w studium określa się zasady ochrony dopuszczając zabudowę lub zabraniając jej:

- i. Na terenach przeznaczonych w studium pod zabudowę wyznacza się funkcje o parametrach określonych tak, aby nie pogarszały stanu obiektów i ich otoczenia, a w miarę możliwości podnosiły ich walory.
- ii. Zasady inwestowania w mieście Czarne i na terenie gminy wiejskiej różnią się ze względu na występowanie charakterystycznych dla nich uwarunkowań i związanych z tym kierunków rozwoju.
- iii. Należy powstrzymać proces niekontrolowanej zabudowy otoczenia obiektów zabytkowych obniżającej walory obiektów zabytkowych i ich otoczenia w mieście Czarne.
- iv. Powstrzymać należy także niekontrolowaną parcelację terenów szczególnie miasta lokacyjnego.
- v. Aby skutecznie chronić walory historyczne miasta Czarne niezbędne jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego jego obszar.
- vi. Główną zasadę ochrony wartości kulturowych terenu gminy wiejskiej Czarne powinna stanowić obok ochrony zabytkowej substancji materialnej, przede wszystkim ochrona krajobrazu kulturowego.
- vii. Należy wykluczyć przypadkową rozproszoną urbanizację, polegającą na budowie budynków jednorodzinnych w otoczeniu terenów rolniczych w oparciu o wydawane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.
- viii. Aby ten cel osiągnąć zaleca się rozpocząć wykonywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla całych obrębów łącznie z terenami rolnymi.

- ix. Dopuszcza się dodatkowo wyznaczenie obszarów mniejszych niż wyznaczone na rysunku studium w przypadku, gdy obszary te ograniczone będą drogami lub naturalnymi elementami przyrodniczymi (rzeka, las, ciek powierzchniowy) lub granicami obrębów.
- x. Obok działań polegających na ochronie zabytkowych wartości kulturowych, ważnym elementem opieki nad zabytkami jest przywrócenie walorów zabytkowych obiektom i całym założeniom dworskim, które uległy degradacji wskutek często nieświadomej działalności człowieka.

4.2. Ochrona obiektów zabytkowych

4.2.1. Ochrona obiektów zabytkowych na terenie miasta Czarne

Na terenie miasta występują obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków, którymi są:

- 1) ruiny zamku obronnego wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Koszalinie Nr 163 z dnia 21.10.1959 r. poz. rej. Zabytków A-96
- 2) kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Maryi wpisany do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Koszalinie poz. rej. A-94
- 3) cmentarz wojenny jeńców rosyjskich wpisany do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Słupsku PSOZ-I-5340/25/98 z dnia 10.09.1998 r. poz. rej. A- 1672.

Zasady ochrony obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków:

- i. Ochrona polega na ścisłym przestrzeganiu zapisów, które zostały określone w decyzji o wpisie do rejestru zabytków.
- ii. Wszelkie działania inwestycyjne w obiektach i obszarach wpisanych do rejestru zabytków podlegają uzgodnieniu z Pomorskim Wojewódzkim konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku.

W centrum miasta wyznaczona została strefa ochrony konserwatorskiej – KM1. W strefie KM1 znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków tj. ruiny zamku obronnego i kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Maryi oraz szereg budynków znajdujących się w ewidencji Zabytków, a także historyczny układ urbanistyczny miasta lokacyjnego oraz zabytkowe założenie parkowe (przy dawnym zamku). Poza strefą KM1 zlokalizowane są obiekty objęte ochroną konserwatorską oraz układ urbanistyczny miasta lokacyjnego z zachowanymi nielicznymi obiektami zabytkowymi, dla których ustanawia się zasady ochrony.

W studium obejmuje się ochroną te obiekty w zakresie ich historycznej bryły, kształtu dachu, kompozycji elewacji, podziałów stolarki okiennej i drzwiowej, detalu architektonicznego. Działania inwestycyjne prowadzone na tych obiektach powinny służyć konserwacji i ochronie ich cech zabytkowych. Ponieważ na odbiór obiektów wpływa ich otoczenie, zabudowę sąsiadującą z obiektami o wartościach kulturowych należy kształtować na zasadzie dobrego sąsiedztwa w celu wytworzenia harmonijnej przestrzeni.

Wykaz zabytków nieruchomych na terenie miasta Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz zabytków nieruchomych wyznaczonych przez Burmistrza w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na terenie miasta Czarne znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków przedstawiono w Rozdziale 4.2.

Rysunek 44. wnioskowany obszar ścisłej ochrony konserwatorskiej KM1. Źródło: PWKZ, pismo ZND.5150.69.2021.MK

Zasady ochrony zabytków wpisanych do rejestru w strefie **ścisłej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego (obszar KM1)**:

- i. Ochrona obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków polega na rygorystycznym przestrzeganiu zapisów, które zostały określone w decyzji o wpisie do Rejestru Zabytków.
- ii. Wszelkie działania inwestycyjne na obiektach i obszarach wpisanych do Rejestru Zabytków podlegają uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku.
- iii. Zasady ochrony konserwatorskiej w obszarze oznaczonym symbolem KM1 polegają przede wszystkim na ochronie układu urbanistycznego oraz obiektów zabytkowych.
- iv. Szczególną ochroną należy objąć średniowieczne podziały parcelacyjne miasta lokowanego, oparte na wydzieleniu wąskich długich parceli prostopadle do szachownicowego układu ulic, wokół centralnego placu – kwadratowego rynku, obecnie niezabudowanego (historycznie zabudowanego obiektem sakralnym). Zarówno zabytkowe podziały i odpowiadająca im zabudowa w formie frontowego budynku i oficyn bocznych oraz tylnych w dużej mierze zachowały się stanowiąc

najcenniejszą wartość zabytkową miasta. Bardzo dużo zabytkowych kamienic i oficyn zachowało się w złym stanie technicznym, niemniej jednak pozwalającym na ich odbudowę lub też przebudowę z dostosowaniem do współczesnych potrzeb użytkowania.

- v. Działania konserwatorskie powinny zmierzać do ochrony i wyeksponowania historycznego układu oraz rekompozycji fragmentów zabudowy współczesnej, która stanowi dysharmonię w zakresie formy lub gabarytu zabudowy.
- vi. W ramach działań konserwatorskich prowadzonych w obrębie historycznego miasta lokacyjnego powinno się dążyć do odtworzenia historycznego miasta w każdym z jego aspektów dotyczących przede wszystkim:
 - a. zwartych pierzei wzdłuż reprezentacyjnych ulic o nawierzchniach historycznych
 - b. ogródków na zapleczach długich działek obudowanych oficynami bocznymi i tylnymi,
 - c. centralnego placu z przywróconą historyczną nawierzchnią i elementami małej architektury a formie i skali odpowiadającym centralnemu miejscu w mieście.
- vii. Szczegółowe zasady ochrony polegać będą na:
 - a. Ochronie elementów zachowanych lub częściowo zachowanych i ich konserwacji w sposób zgodny z doktryną konserwatorską;
 - b. Odtworzeniu i uzupełnieniu obiektów niezachowanych poprzez stosowanie form współczesnych współgrających z formami zabytkowymi na zasadzie dobrego sąsiedztwa i zgodnego z doktryną konserwatorską, polegającymi m.in. na stosowaniu niżej wymienionych zasad.
- viii. Gabaryty nowej zabudowy w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Bryłę i formę budynku frontowego należy kształtować w nawiązaniu do historycznej zabudowy zachowując jej, gabaryt, skalę i usytuowanie w zwartej zabudowie pierzei. Zabudowa towarzysząca powinna być lokalizowana w głębi działki w nawiązaniu do historycznych form oficyn bocznych i tylnych.
 - b. Wysokość zabudowy w granicach od 9m do 12m dla budynku głównego i max 12m dla zabudowy towarzyszącej, pod warunkiem, że zabudowa towarzysząca będzie niższa od budynku frontowego znajdującego się na tej samej działce.
- ix. Forma architektoniczna nowej zabudowy w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego: Należy stosować dachy dwu- lub jednospadowe. Dopuszcza się także stosowanie dachów płaskich.
- x. Detal architektoniczny i stosowane materiały budowlane w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Należy wprowadzić spójne kompozycyjnie i kolorystycznie elewacje frontowe uwzględniając historyczny podział parcelacyjny.

- b. Proporcje i podziały stolarki okiennej i drzwiowej powinny odpowiadać historycznym formom i współgrać ze sobą w obrębie pierzei.
 - c. Stosowany detal nie może być dokładną kopią elementów historycznych, należy go kształtować, tak aby w sposób harmonijny łączył tradycję ze współczesnością.
 - d. Dopuszcza się stosowanie attyk i gzymsów. Należy stosować naturalne materiały elewacyjne i wykończeniowe jak drewno, kamień, cegła, stal, beton, tynk, szkło, itp. oraz dachówkę ceramiczną, papę jak również blachę płaską i blacho dachówkę z posypką mineralną do pokrycia dachu.
 - e. Należy wykluczyć stosowanie blachy falistej i trapezowej, sidingu oraz płytek klinkierowych.
 - f. Dopuszcza się lokalizowanie elementów małej architektury w formie spójnej dla całego obszaru zabytkowego.
 - g. Nie dopuszcza się wprowadzania banerów i innych form reklamy oprócz reklam i szyldów umieszczonych na terenie działek należących do podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na tych działkach.
- xi. Kompozycja urbanistyczna w obrębie nieruchomości w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
- a. Zachowanie tradycyjnej kultury gospodarowania przestrzenią w zabudowie o zwartej pierzei. Należy zachować i chronić historyczne podziały katastralne, a także przywrócić je w średniowiecznej formie tam gdzie jest to możliwe.
 - b. Zabudowa frontowa pełni funkcję reprezentacyjną i dominującą, należy kształtować ją w pierzejach wzdłuż ulic.
 - c. Na tyłach podłużnych działek dopuszcza się lokalizowanie zabudowy towarzyszącej w formie oficyn bocznych zajmujących max. szerokości działki i oficyn tylnych, z możliwością lokalizacji na granicy własności.
 - d. Zabudowa uzupełniająca powinna być min. o 1 kondygnację niższa od budynku frontowego i nie posiadać charakteru reprezentacyjnego. Kompozycję tę bezwzględnie należy zachować w zespołach historycznej zabudowy zabytkowej oraz kontynuować w nowych zespołach zabudowy w obrębie strefy.
- xii. Rekompozycji (w miarę możliwości) obiektów substandardowych, dotyczącym realizacji nowych obiektów;
- xiii. Odtworzenia bądź zachowania historycznych układów komunikacyjnych poprzez stosowanie historycznych nawierzchni, materiałów, itp.

Ustala się zasady ochrony objętych ochroną konserwatorską **na pozostałym terenie:**

- i. Zasady ochrony obiektów i obszarów zabytkowych powinny polegać na ochronie zachowanych obiektów i obszarów zabytkowych, a także układu urbanistycznego.

- ii. Ochrona układu obejmuje wprowadzanie zabudowy w formie zwartej oraz zachowanie i przywrócenie historycznych podziałów katastralnych.
- iii. W zakresie obiektów zabytkowych ochroną obejmuje się wszystkie ich historyczne cechy, tj. bryłę budynku, skalę i gabaryty, formę, detal architektoniczny, materiał budowlany oraz wystrój elewacji.
- iv. Ochrona powinna również zmierzać do przywrócenia historycznej formy obiektów zabytkowych, które poprzez przebudowę utraciły walory historyczne i bardzo często estetyczne.
- v. Obiekty substandardowe należy poddać rehabilitacji.
- vi. W strefie nie ma wyraźnych zachowanych pierzei. Należy więc je odtworzyć poprzez realizację w/w działań i wprowadzanie nowej zabudowy na zasadach określonych poniżej. Określa się następujące zasady realizowania nowej zabudowy w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
- vii. Gabaryty nowej zabudowy w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Bryłę i formę budynku frontowego należy kształtować w formie zabudowy zwartej w nawiązaniu do historycznej zabudowy, jej gabarytu i usytuowania.
 - b. Zabudowa towarzysząca powinna być lokalizowana w głębi działki w nawiązaniu do historycznych form oficyn bocznych i tylnych.
 - c. Wysokość zabudowy max 10m dla budynku głównego i max 7m dla zabudowy towarzyszącej.
- viii. Forma architektoniczna nowej zabudowy w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Należy stosować dachy dwuspadowe symetryczne.
 - b. Dla zabudowy towarzyszącej dopuszcza się także stosowanie dachów jednospadowych.
- ix. Detal architektoniczny i stosowane materiały budowlane w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Realizując nową zabudowę w formie zwartej należy wprowadzić spójne kompozycyjnie i kolorystycznie elewacje frontowe uwzględniając historyczny podział parcelacyjny.
 - b. Stosowany detal nie może być dokładną kopią elementów historycznych, należy go kształtować, tak aby w sposób harmonijny łączył tradycję ze współczesnością.
 - c. Należy stosować naturalne materiały elewacyjne i wykończeniowe jak drewno, kamień, cegła, stal, beton, tynk, szkło, itp. oraz papę, dachówkę ceramiczną lub blachę płaską do pokrycia dachu. Należy wykluczyć stosowanie blachy falistej i trapezowej, sidingu oraz płytek klinkierowych.
- x. Dopuszcza się lokalizowanie elementów małej architektury w formie zgodnej z zabytkowym charakterem miasta i w sposób spójny dla całego obszaru zabytkowego.

- xi. Nie dopuszcza się wprowadzania banerów i innych form reklamy oprócz reklam i szyldów umieszczonych na terenie działek należących do podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na tych działkach.
- xii. Ochroną konserwatorską należy objąć historyczne nawierzchnie przy wjazdach i dojazdach;
- xiii. Kompozycja urbanistyczna w obrębie nieruchomości w strefie pośredniej ochrony konserwatorskiej średniowiecznego miasta lokacyjnego:
 - a. Bardzo istotnym elementem dla odtworzenia historycznego charakteru miasta średniowiecznego jest odtworzenie tradycyjnej kultury gospodarowania przestrzenią w zabudowie o zwartej pierzei.
 - b. Należy przywrócić historyczne podziały parcelacyjne właściwe dla miasta średniowiecznego tam gdzie jest to możliwe.
 - c. Zabudowę frontową należy kształtować w zwartej formie i nadać jej cechy reprezentacyjne, tworząc pierzeje wzdłuż ulic.
 - d. Na tyłach podłużnych działek dopuszcza się lokalizowanie zabudowy towarzyszącej w formie oficyn bocznych zajmujących max. szerokości działki i oficyn tylnych, z możliwością lokalizacji na granicy własności. Zabudowa uzupełniająca powinna być min. o 1 kondygnację niższa od budynku frontowego i nie posiadać charakteru reprezentacyjnego.
 - e. Kompozycję urbanistyczną w takiej formie należy odtworzyć na pojedynczych działkach, kształtując spójne pierzeje i grupy zabudowań.

Zasady ochrony założenia dworsko-parkowego na terenie dawnego zamku średniowiecznego .

Park jest wyraźnie podzielony na dwie części: pld.- zach. i ptn. - wsch. W skład pierwszej wchodzi pałac i część przypałacowa, w skład drugiej budynki gospodarcze, mieszkalne. Piękny, dwupiętrowy pałac w stylu klasycystycznym wyraźnie góruje nad resztą otaczającego terenu. Otoczony jest z trzech stron zabytkowymi fragmentami murów i baszt obronnych. Teren przypałacowy zagospodarowany jest klombami, kwietnikami i trawnikami. Przed frontem pałacu znajdowała się fontanna. Z trzech stron od pałacu występuje obniżenie terenu, które w XV w. pełniło rolę obrzeża fosy. Dodatkowym elementem jest basen. Ponadto występują tu już nieliczne stare lipy i klony. Kolejne obniżenie terenu to obszar dawnej fosy, niegdyś gęsto zalesionej. Występują tu pojedynczo i grupowo stare lipy, dęby i klony. W części ptn. - wsch. na uwagę zasługuje budynek mieszkalny otoczony kępą dębu i klonu. Pochodzi z tego samego okresu co pałac. Pierwotny układ zabytkowy parku został w poważnej mierze zatarty zniszczeniami wojennymi i wprowadzonymi zmianami. Zachował się w bardzo dobrym stanie pałac, duży budynek gospodarczy przy rzece oraz budynek mieszkalny na wschodnim skraju parku wraz z kępą przylegającego do niego drzewostanu. Istnieją do dzisiaj resztki murów obronnych z basztą jako pozostałość po XV w. zamku krzyżackim. Nie istnieje drzewostan w pierwotnym kształcie na terenie dawnej fosy. Także drzewostan w obrębie części gospodarczej został usunięty lub zniszczony. Zatarta została dawna kompozycja ogrodowa części przy pałacu. Układ

komunikacyjny parku został prawie całkiem zatarty. Numer i data rejestru parku – ogrodu: A – 32 21.02.1959.

Ponieważ założenie dworsko-parkowe jest poddawane i użytkowane rozbudowie pod kontrolą służb konserwatorskich, więc działania polegać powinny na:

- i. bieżącej konserwacji
- ii. utrzymaniu w dobrym stanie technicznym całego założenia dworsko-parkowego z zapewnieniem optymalnych warunków mikrobiologicznych dla zachowanych elementów parku.

4.2.2. Ochrona obiektów zabytkowych na terenie gminy wiejskiej Czarne

Na terenie gminy Czarne zachowały się liczne cenne budynki i obiekty budowlane będące świadectwem rozwoju osadnictwa i kultury na przestrzeni wieków. Są to obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków i jest to szereg obiektów o cennych walorach kulturowych. Tylko najważniejsze z nich wpisano do ewidencji zabytków. Są to przede wszystkim zespoły folwarczne i podworskie lub ich części oraz dzwonnice przy niektórych kościołach a także liczne zachowane zabudowania zagrodowe. Wykaz obiektów znajdujących się pod ochroną konserwatorską lub postulowanych do objęcia taką ochroną znajduje się w rozdziale 4.2. Uwarunkowań.

W studium obejmuje się ochroną te obiekty w zakresie ich historycznej bryły, kształtu dachu, kompozycji elewacji, podziałów stolarki okiennej i drzwiowej, detalu architektonicznego. Działania inwestycyjne prowadzone na tych obiektach powinny służyć konserwacji i ochronie ich cech zabytkowych. Ponieważ na odbiór obiektów wpływa ich otoczenie, zabudowę sąsiadującą z obiektami o wartościach kulturowych należy kształtować na zasadzie dobrego sąsiedztwa w celu wytworzenia harmonijnej przestrzeni.

Zasady ochrony **założeń dworsko-parkowych** obejmują zabytkowe dwory lub pałace oraz ich relikty wraz z otaczającą zabudową i założeniami krajobrazowo-parkowymi wchodzącymi w skład tych założeń (bez względu na stan zachowania):

- i. Działania konserwatorskie na terenach podworskich powinny przywrócić rangę zabytku zgodną w miarę możliwości z ideą jego powstania.
- ii. Należy poddać zabiegom konserwatorskim zachowane zabytkowe zabudowania dworskie.
- iii. Ochroną konserwatorską należy objąć historyczne nawierzchnie przy wjazdach i dojazdach (np. do zespołów folwarcznych) oraz innych drogach w obszarach zabytkowych układów urbanistycznych.
- iv. Szczególnie należy objąć ochroną zachowane dwory i pałace, przy czym działania należy rozpocząć od zabezpieczenia tych obiektów przed postępującą degradacją, dewastacją i rozpadem, spowodowanym często brakiem należytego zabezpieczenia technicznego, w wyniku czego następuje degradacja obiektów na skutek działań atmosferycznych.

- v. Następnie należy wykonać prace inwentaryzacyjne i określić program prac konserwatorskich obejmujących zakresem zabudowę i parki dworskie.
- vi. Wszelkie działania inwestycyjne przy zabudowaniach należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytów Delegatura w Słupsku, poczynając od sprecyzowania programu prac konserwatorskich.
- vii. W programie prac konserwatorskich należy również do istniejących wtórnych podziałów parcelacyjnych oraz ewentualnie do zrealizowanej zabudowy współczesnej, kładąc nacisk na przywrócenie w miarę możliwości wrażenia spójnej jednej przestrzeni parkowo-dworskiej (bez względu na zaistniałe parcelacje, poprzez np. zakaz grodzenia na linii własności wtórnych podziałów geodezyjnych, komponowanie zieleni w oderwaniu od w/w linii własności, kompozycja pozostałych elementów parku sprzyjająca historycznemu założeniu w jedną całość).
- viii. Kolejnym etapem powinna być realizacja, czyli działania inwestycyjne, które można podzielić na dalsze etapy. Zakres prac konserwatorskich będzie inny dla każdego z założeń podworskich zależnie od stopnia zachowania oraz od przyszłego programu użytkowania.
- ix. Szczególną troską należy otoczyć ochroną zachowane elementy przyrodnicze wchodzące w skład dawnych założeń parkowych.
- x. Stan zachowania parków jest inny w każdym z założeń parkowych i główne zasady ich ochrony powinny polegać na zinwentaryzowaniu zieleni z jednoczesnym rozpoznaniem lokalnych warunków gruntowo-glebowych i z zaewidencjonowaniem nie tylko starodrzewu, ale również zieleni średniej i zieleni niskiej (naturalnie wykształconej zieleni tworzącej poszyciu parku – runo).
- xi. Kolejnym etapem powinna być ocena stanu technicznego zieleni i podjęcie działań prewencyjnych przed dalszą degradacją (np. zabezpieczenie terenu poprzez jego ogrodzenie, zasypanie niekontrolowanych wykopów dokonanych przez rabunkową działalność człowieka oraz usunięcie gruzu i odpadów).
- xii. Po dokonaniu prac interwencyjnych należy przystąpić do określenia programu prac konserwatorskich polegających na przeprowadzeniu kwerendy i szczegółowych badań hydrologicznych. W oparciu o wyżej wymienione należy określić zakres prac konserwatorskich oraz ewentualny zakres prac rekonstrukcyjnych założenia parkowego.
- xiii. Ostatni etap prac konserwatorskich to jest realizacja zatwierdzonego programu prac konserwatorskich w celu zachowania i stopnia odtworzenia założeń parkowych w zakresie określonym indywidualnie dla każdego założenia.

4.3. Ochrona stanowisk archeologicznych

Na obszarze miasta i gminy Czarne znajduje się 165 stanowisk archeologicznych ujętych w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Archeologicznych. Dzielą się one na 4 strefy o różnym stopniu ochrony archeologicznej:

- „W” - strefy pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- „WI” strefa pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- „WII” strefy częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej,
- „WIII” strefy ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Dla 35 stanowisk archeologicznych nie wyznaczono stref ochronnych.

Wykazy stanowisk archeologicznych stref „W”, „WI”, „WII” i „WIII” oraz dla których nie wyznaczono stref ochronnych w mieście i gminie Czarne przedstawiono w tabeli w Rozdziale 4.2 Uwarunkowań.

Dla strefy „W”

Wyklucza się, bez pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Słupsku, wszelką działalność inwestycyjną, zwłaszcza związaną z pracami ziemnymi, zmianą funkcji i podziałem terenu bądź przekształceniem krajobrazu. Wszelkie prace archeologiczne i wykopaliskowe wolno prowadzić tylko za zezwoleniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych, przedmiotu posiadającego cechy zabytku, należy wstrzymać prace mogące uszkodzić znaleziony przedmiot, zabezpieczyć miejsce znaleziska oraz niezwłocznie powiadomić o znalezisku właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. (Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, [Dz.U. 2020, 282].

Wyznacza się następujące kierunki polityki przestrzennej w strefie „W” pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

- i. prowadzenie działalności inwestycyjnej po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych – tylko za zezwoleniem i w zakresie określonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Słupsku (na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dot. ochrony dóbr kultury),
- ii. archeologiczne badania ratownicze wyprzedzające prace ziemne inwestycyjne należy wykonać przed zmianą funkcji terenów, parcelacją, lokalizacją zabudowy, budową systemów infrastruktury technicznej i dróg, itp.,
- iii. zakaz lokalizacji wszelkich inwestycji na terenach stanowisk o własnej formie krajobrazowej (ruiny zamku i dworu obronnego) i na obszarach bezpośrednio do nich przylegających,

- iv. sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w taki sposób, by zawarte w nich ustalenia szczegółowe stwarzały obowiązek ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego,
- v. wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonej strefy z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku,
- vi. adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną miasta, wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego,
- vii. prowadzenie wspólnego działania na rzecz aktualizacji zasobów archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Przyjmuje się następujące ogólne formalno-prawne kierunki ochrony stanowisk archeologicznych objętych strefami „WI”, „WII”, „WIII” ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

- i. wpisanie do ewidencji zabytków (na podstawie art. 13 ust. 2 ustawy „o ochronie zabytków...”) i prowadzenie wspólnego działania na rzecz aktualizacji zasobów archeologicznego dziedzictwa kulturowego,
- ii. objęcie i sprawowanie ochrony na podstawie zapisów aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- iii. sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w taki sposób, by zawarte w nich ustalenia szczegółowe stwarzały obowiązek ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Wyznacza się następujące szczegółowe kierunki ochrony stanowisk archeologicznych **objętych strefą „WI”**:

- i. prowadzenie działalności inwestycyjnej po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających zainwestowanie terenu bądź archeologicznych badań interwencyjnych (w zależności od charakteru inwestycji i oceny jej wpływu na zachowanie archeologicznego dziedzictwa kulturowego) za pozwoleniem i w zakresie określonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Słupsku (na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dot. ochrony dóbr kultury),
- ii. archeologiczne badania ratownicze wyprzedzające prace inwestycyjne należy wykonać przed zmianą funkcji terenu, lokalizacją zabudowy, budową systemów infrastruktury technicznej i dróg, itp.,
- iii. wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonej strefy ochrony archeologicznej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku,

- iv. adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną miasta, wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.
- v. zakaz lokalizacji wszelkich inwestycji na terenach stanowisk o własnej formie krajobrazowej (cmentarzyska kurhanowe) i na obszarach bezpośrednio do nich przylegających,
- vi. uczytelnienie i ekspozycja w krajobrazie gminy stanowisk posiadających własną formę krajobrazową,
- vii. zachowanie formy krajobrazowej i topograficznej,
- viii. adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

Wyznacza się następujące szczegółowe kierunki ochrony stanowiska archeologicznego **objętego strefą „WII”**:

- i. wymóg przeprowadzenia na obszarze płaskiego stanowiska (w zasięgu jego występowania) archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu związany z pracami ziemnymi (takich jak: lokalizacja zabudowy, zmiana funkcji i podziały terenu, melioracje, budowa systemów infrastruktury technicznej i dróg, zalesienia, itp.), w trakcie których może dojść do naruszenia oraz zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych залегających pod powierzchnią ziemi,
- ii. zakres niezbędnych do wykonania badań archeologicznych określa Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków Delegatura w Słupsku w wydanym na wniosek inwestora pozwoleniu (na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dot. ochrony zabytków). Po zakończeniu badań archeologicznych teren może być trwale zainwestowany,
- iii. wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonych strefy ochrony konserwatorskiej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku,
- iv. adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy, wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

Wyznacza się następujące szczegółowe kierunki ochrony stanowisk archeologicznych **objętych strefą „WIII”**:

- i. wymóg przeprowadzenia na obszarach stanowisk archeologicznych badań interwencyjnych o charakterze nadzoru archeologicznego nad pracami ziemnymi realizowanymi w trakcie procesu inwestycyjnego. Zakres niezbędnych do wykonania badań archeologicznych określa Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków Delegatura w Słupsku w wydanym na wniosek inwestora pozwoleniu (na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dot. ochrony zabytków).

- ii. po rozpoznaniu wartości kulturowych stanowisk archeologicznych na podstawie wyników archeologicznych badań interwencyjnych, w szczególnych przypadkach, może być niezbędnie przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych, w zakresie określonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Słupsku w wydanym na wniosek inwestora pozwoleniu (na zasadach określonych przepisami szczegółowymi dot. ochrony zabytków). Po zakończeniu badań archeologicznych teren może być trwale zainwestowany,
- iii. wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonych strefy ochrony konserwatorskiej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Słupsku,
- iv. adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną miasta, wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

4.4. Pozostałe obiekty i obszary

Na terenie gminy zlokalizowanych jest szereg zabytków o zachowanych wartościach kulturowych, które w studium postuluje się objąć ochroną konserwatorską. Ustala się więc zasady ochrony tych zabytków jak dla zabytków znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Spośród obiektów zabytkowych, postulowanych do objęcia ochroną konserwatorską na szczególną uwagę zasługują relikty zachowanych zabytkowych cmentarzy oraz założenia dworsko-parkowe.

4.4.1. Ochrona zabytkowych cmentarzy

W gminie zlokalizowanych jest 21 cmentarzy nieobjętych ochroną prawną. W gminie Czarne występują niżej wymienione historyczne cmentarze (**CM**) i ich relikty:

- 1) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Biernatce,
- 2) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Bińcu,
- 3) historyczny, czynny cmentarz ewangelicko-katolicki w pomiędzy Bińcem i Glinianą Górą,
- 4) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Domisławie Górnym,
- 5) historyczna podziemna krypta grobowa dawnych właścicieli zespołu dworskiego w Domisławiu Górnym,
- 6) historyczny, nieczynny cmentarz rodowy dawnych właścicieli zespołu dworskiego w Domisławiu Dolnym,
- 7) historyczny, czynny cmentarz ewangelicki w Krzemieniewie,
- 8) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w przysiółku Lędyczek Drugi, w obrębie Krzemieniewo,
- 9) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w przysiółku Prądy w obrębie Krzemieniewo,
- 10) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w pobliżu przysiółka Łomczewko,

- 11) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Łożach,
- 12) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Nadziejewie przy drodze wojewódzkiej nr 201,
- 13) historyczny, nieczynny cmentarz katolicki w Nadziejewie w rzędzie zabudowań,
- 14) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w przysiółku Wronkowo w obrębie Nadziejewo,
- 15) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w przysiółku Przygórze w obrębie Raciniewo,
- 16) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Sierpowie,
- 17) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Sokolu,
- 18) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w nieistniejącym przysiółku Lędyczek I w obrębie Sokole,
- 19) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w pobliżu nieistniejącego przysiółka Lędyczek I w obrębie Sokole,
- 20) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w przysiółku Domyśl, w obrębie Sokole,
- 21) historyczny, nieczynny cmentarz ewangelicki w Wyczechach.

Cmentarze te przez długi okres nie były otoczone żadną opieką. W związku z tym uległy znacznej degradacji z powodu braku konserwacji, a często z powodu celowej dewastacji dokonanej przez człowieka.

Przystępując do ochrony zabytkowych cmentarzy należy:

- i. W pierwszej kolejności należy podjąć działania zatrzymujące dalszy proces ich dewastacji. W związku z tym należy oznakować ich lokalizację oraz przeprowadzić inwentaryzację geologiczną, pomiarową i fotograficzną określającą ich stan zachowania.
- ii. W następnej kolejności należy opracować program prac konserwatorskich w celu przystąpienia do konserwacji i rewitalizacji w zakresie określonym w w/w programie.

4.4.2. Ochrona założeń dworsko-pałacowych

Zasady ochrony założeń dworsko-parkowych powinny być wynikiem stanu zachowania oraz indywidualnych walorów kulturowych.

4.5. Dobra kultury współczesnej

Na terenie gminy brak jest obiektów, wskazanych jako dobra kultury współczesnej.

5. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

5.1. Systemy komunikacji

Kierunki rozwoju systemów komunikacji istniejącej lub projektowanej na obszarze gminy Czarne obejmują 3 formy komunikacji publicznej: system drogowy – komunikację kołową, kolejową oraz komunikację rowerową.

5.1.1. Kierunki i zadania w zakresie infrastruktury drogowej i komunikacji drogowej

Kształtowanie racjonalnej struktury przestrzennej sieci transportowej opiera się o następujące zasady:

- i. Zasada hierarchizacji węzłów i połączeń w sieci transportowej według jej ważności dla dostępności zewnętrznej i wewnętrznej województwa, gdzie infrastrukturę drogową szczególnie ważną dla dostępności zewnętrznej województwa tworzy m. in. droga krajowa nr 22, a dostępności wewnętrznej województwa tworzą m.in. drogi wojewódzkie nr 201 i 202 oraz połączenie kolejowe nr 210 (odcinek: Chojnice - Człuchów - Czarne).
- ii. Zasada hierarchizacji sieci dróg ponadregionalnych i regionalnych:
 - a. według klas określających minimalne wymagania techniczne i przestrzenne usytuowania drogi:
 - aa. drogi główne ruchu przyspieszonego (GP) - droga nr 22,
 - ab. drogi zbiorcze (Z) - pozostałe odcinki dróg wojewódzkich w granicach województwa;
 - b. z zachowaniem zasad szczegółowych:
 - ba. dla dróg klasy G i Z na wniosek zarządcy drogi można przyjąć wyższą klasę,
 - bb. dla dróg wojewódzkich położonych na granicy dwóch województw obowiązuje klasa drogi ustalona w województwie, na terenie którego znajduje się dłuższy odcinek tej drogi.
- iii. Zasada kształtowania sieci drogowej z zachowaniem wymagań w zakresie:
 - a. hierarchizacji sieci drogowej wynikającej z dopasowania do siebie kategorii i klas łączących się dróg;
 - b. użytkowania drogi zgodnie z jej przeznaczeniem, głównie poprzez oddzielanie od siebie ruchu lokalnego i tranzytowego;
 - c. ochrony przed negatywnym oddziaływaniem na środowisko i kompensacji przyrodniczej;
 - d. minimalizacji kosztów dostępu i emisji zanieczyszczeń w przypadku obsługi terenów rozwoju osadnictwa.

- iv. Zasada hierarchizacji węzłowej infrastruktury służącej integracji transportu pasażerskiego w rejonie stacji i przystanków kolejowych, dworców autobusowych i portów lotniczych wyróżniając przystanki zintegrowane (PZ).
- v. Zasada kształtowania infrastruktury transportowej wspierającej rozwój transportu niezmotoryzowanego i integracji transportu w ośrodkach lokalnych i subregionalnych oraz węzłach integracyjnych poprzez budowę:
 - a. dojazdowych tras rowerowych (2-5 km) w obrębie obszarów funkcjonalnych tych ośrodków i węzłów;
 - b. parkingów w systemie P+R i B+R przy węzłach integracyjnych, przy czym lokalizacja parkingów P+R powinna znajdować się poza strefami o ograniczonej dostępności dla pojazdów samochodowych;
 - c. infrastruktury drogowej, w tym przystankowej, dla obsługi linii lokalnego transportu autobusowego.

Tabela 127. Dopuszczalne klasy dróg na terenie gminy.

Kategoria drogi	Klasyfikacja
droga krajowa	główne ruchu przyspieszonego (GP);
droga powiatowa	główne (G); zbiorcze (Z) i wyjątkowo lokalne (L)
droga gminna	lokalne (L); dojazdowe(D)

Tabela 128. Wybrane parametry techniczno-użytkowe dróg na terenie zabudowy

Klasa drogi	Prędkość projektowa (km/h)	Ilość pasów ruchu	Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających ulicy o przekroju (m)		
			1x2	2x2	2x3
GP	70,60	1x2; 2x2; 2x3	30	40	50
G	60,50	1x2; 2x2; 2x3	25	35	45
Z	60,50,40	1x2; 2x2	20	30	-
L	40,30	1x2	12	-	-
D	30	1x2	10	-	-

Tabela 129. Wybrane parametry techniczno-użytkowe dróg poza terenem zabudowy i nie przeznaczonym pod zabudowę

Klasa drogi	Prędkość projektowa (km/h)	Ilość pasów ruchu	Najmniejsza szerokość w liniach rozgraniczających ulicy o przekroju (m)		
			1x2	2x2	2x3
GP	100, 80, 70,60	1x2; 2x2; 2x3	25	35	45
G	70,60,50	1x2; 2x2	25	35	-
Z	60,50,40	1x2; 2x2	20	30	-
L	50,40	1x2	15	-	-
D	40,30	1x2	10	-	-

System komunikacji drogowej na terenie gminy Czarne, tworzą:

1) Droga krajowa 22

- i. Istniejąca droga krajowa 22 jest stopniowo przebudowywana i remontowana przez zarządcę, co nie wpływa zasadniczo na jej układ.
- ii. Na terenie gminy Czarne, gdzie odcinek drogi krajowej nr 22 to nieco ponad 2 km, nie planuje się podejmowania żadnych działań inwestycyjnych związanych z jej modernizacją, które mogłyby wpłynąć na funkcjonowanie sieci drogowej w gminie.
- iii. Droga nr 22 posiada klasę wymagań technicznych i użytkowych „GP”.

2) Drogi wojewódzkie 201 i 202

W mieście Czarne odcinki dróg wojewódzkich nr 201 i 202 pełnią rolę głównych arterii komunikacyjnych. Są wyposażone w chodniki i infrastrukturę oświetleniową.

Drogi wojewódzkie na terenie wiejskim Gminy są w złym stanie technicznym. Ich nawierzchnia jest zniszczona, pasy ruchu są wąskie i miejscami uniemożliwiają minięcie się dwóch pojazdów ciężarowych lub autobusów z przepisową prędkością. Odbija się to bezpośrednio na bezpieczeństwie i komforcie podróżowania, a także powoduje wydłużenie czasu dojazdu, gdyż drogi wojewódzkie nr 201 i 202 są głównymi elementami infrastruktury drogowej w gminie Czarne. Należałoby więc zmodernizować je przede wszystkim w zakresie poprawy nawierzchni, poszerzenia (tam gdzie umożliwiają to drzewa w skrajni) oraz budowy chodników i uzupełnienia infrastruktury szczytkowego obecnie oświetlenia dróg publicznych na odcinkach przebiegu przez wsie.

Ustalenia dla systemu dróg wojewódzkich:

- i. Nie przewiduje się budowy nowych dróg wojewódzkich ani przebudowy istniejących.
- ii. Drogi należy konserwować i utrzymywać w dobrym stanie technicznym.
- iii. Drogom, placom i skwerom znajdującym się w większości na terenie średniowiecznego miasta lokacyjnego należy zachować lub przywrócić oryginalną nawierzchnię brukową w celu nadania miastu zabytkowego charakteru.

3) drogi powiatowe

Drogi powiatowe na terenie miasta są stopniowo modernizowane w zakresie nawierzchni i budowy chodników. Nie wyznacza się nowych zadań w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej.

Drogi powiatowe na terenie gminy są w złym stanie technicznym i wymagają remontów, co należy do zadań zarządcy tych dróg. Należy utwardzić część dróg, szczególnie gruntowych, które znajdują się w najbliższym

sąsiedztwie zabudowy zwartej i tworzą infrastrukturę komunikacyjną w poszczególnych wsiach. Ponadto w celu podniesienia bezpieczeństwa pieszych należy zrealizować chodniki na odcinkach przebiegu dróg powiatowych przez wsie.

W celu określenia wymagań technicznych i użytkowych dla dróg powiatowych na terenie Gminy:

- klasę „Z” przyjęto dla drogi powiatowej nr 2539G;
- klasę „L” przyjęto dla dróg nr 2527G, 2529G, 2532G, 2541G;
- klasę „D” przyjęto się dla dróg nr 2533G.

Uwaga! Emisja hałasu związana z obsługą komunikacyjną nie może powodować przekroczenia standardów jakości środowiska na terenach chronionych akustycznie.

4) Drogi gminne

Stan techniczny istniejących dróg gminnych jest zróżnicowany, część z nich została przebudowana. Łączna długość dróg gminnych na terenie gminy Czarne wynosi obecnie 78 km, z czego tylko 14,60 km stanowią drogi utwardzone. Stan dróg nie jest zadowalający, jednak gmina podejmuje działania mające na celu poprawę tej sytuacji.

Drogi i ulice obsługujące miasto Czarne są wyposażone w chodniki i oświetlenie, a część z nich została przebudowana. Natomiast drogi gminne na terenie wiejskim gminy znajdują się zazwyczaj w złym stanie technicznym, nie poddawane są remontom ani przebudowom. Większość dróg wymaga przeprowadzenia inwestycji związanych przede wszystkim z utwardzeniem, a także modernizacją, budową chodników i oświetlenia przydrożnego.

Ustalenia dla systemu dróg gminnych:

- i. Należy przewidzieć remonty nawierzchni drogowej, budowę chodników oraz instalację oświetlenia drogowego na terenie całej gminy.
- ii. W celu określenia wymagań technicznych i użytkowych przyjmuje się dla dróg gminnych klasę „L” lub „D”.
- iii. Władze gminy mogą określić klasy poszczególnych dróg gminnych na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

5) Nowe drogi

W mieście nowe drogi projektuje się na terenach wyznaczonych w Studium pod nowe osiedla lub powiększenie istniejących. Nie wymaga rozbudowy sieć drogowa średniowiecznego miasta lokacyjnego,

której układ wręcz obejmuje się ochroną. Długość dróg wymaganych dla obsługi nowoprojektowanej zabudowy w mieście Czarne szacuje się więc na ok. 7 km.

Planowana jest budowa obwodnicy łączącej zachodnią i wschodnią część miasta Czarne. Obwodnica ma obiegać miasto od północy zaczynając się na projektowanym węźle z drogą wojewódzką nr 201 na wysokości zakładu karnego, okrążyć miasto, przecinać drogę wojewódzką nr 202 i łączyć się powrotem z drogą wojewódzką nr 201 w węźle w przysiółku Grabowiec. Projektowana obwodnica wyeliminuje większość ruchu kołowego, szczególnie tranzytowego, z miasta Czarne. Odciąży to drogi w mieście Czarne i pozwoli ograniczyć na jego terenie zanieczyszczenie spalinami i emisję hałasu, a także zwiększy bezpieczeństwo i komfort poruszania się pieszych po mieście.

Na terenie gminy wiejskiej nową zabudowę wprowadza się w większości w postaci uzupełnień istniejącego układu przestrzennego wsi, co nie wymaga rozbudowy sieci drogowej. Większe połacie terenu przeznaczone pod zabudowę znajdują się jedynie we wsi Bińcze (11,60ha) i Wyczechy (5,60ha). Szacunkowa łączna długość projektowanych dróg gminnych na terenie gminy wiejskiej wyniesie więc ok. 1,3 km.

Ponadto należy przewidzieć rozbudowę infrastruktury drogowej dla terenu wyznaczonego pod Miejski Ośrodek Przedsiębiorczości pomiędzy miastem Czarne a przysiółkiem Wronkowo (obwód Nadziejewo). Długość dróg niezbędnych do skomunikowania tego terenu szacuje się na ok. 10km.

Łączna długość dróg projektowanych na terenie miasta i gminy wiejskiej Czarne wyniesie 7km + 1,3km + 10km = 18,3 km.

W Studium wyznacza się tereny pod zabudowę wzdłuż dróg ponadlokalnych i lokalnych. W celu prowadzenia działań inwestycyjnych w sposób zapewniający ochronę przed uciążliwościami powodowanymi zmasowanym ruchem tranzytowym na drogach ponadregionalnych krajowych i wojewódzkich należy przestrzegać następujących zasad:

- i. dla terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i mieszkaniowo-usługową należy zachować określone w przepisach odrębnych¹²¹ odległości od dróg oraz dodatkowo wykonać ocenę prognozowanego poziomu natężenia hałasu emitowanego przez ruch pojazdów. W przypadku, gdy określone w w/w ustawie odległości okażą się niewystarczające dla zachowania dopuszczalnych norm należy ustanowić nieprzekraczalną linię zabudowy tak aby normy z zakresu natężenia emitowanego hałasu nie były przekroczone. Szczególną uwagę zwraca się na przeprowadzenie

¹²¹ Ustawie z dnia 21.03.1985r. o drogach publicznych [Dz.U. 2020.470]

takich działań dla terenów zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie dróg krajowych, gdyż przekraczają one dopuszczalne normy dotyczące hałasu.

- ii. dla terenów przeznaczonych w studium pod usługi i produkcję, tj. usługi samochodowe, obiekty handlowe, składy, magazyny i inne generujące dodatkowy ruch samochodów należy na etapie wstępnym, czyli przed wydaniem decyzji o warunkach zabudowy lub przystąpieniem do sporządzania planu miejscowego, opracować koncepcję obsługi komunikacyjnej danego terenu. Koncepcje te należy uzgodnić z zarządcą odpowiedniej drogi.
- iii. dla obiektów z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi, które zostaną zlokalizowane w strefie uciążliwości dróg, zarządca drogi nie będzie ponosił kosztów związanych z budową urządzeń zabezpieczających przed hałasem i innymi uciążliwościami wynikającymi z sąsiedztwa drogi. Ochrona tych obiektów przed w/w uciążliwościami należy do zadań własnych Gminy lub Inwestora i jego następców prawnych.

5.1.2. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju sieci dróg rowerowych

Na terenie gminy nie wybudowano ścieżek rowerowych. Realizacja inwestycji tego typu będzie zależała od lokalnych potrzeb, jednak na razie gmina takowych nie przewiduje. Rowerzyści korzystają z istniejącej infrastruktury drogowej. Drogi na terenie gminy znajdują się w złym stanie technicznym, nie występują chodniki (jedynie w Bińczu i Nadziejewie), a infrastruktura oświetleniowa dróg publicznych jest szczątkowa.

- i. Na terenie miasta Czarne nie istnieje infrastruktura rowerowa.
- ii. Stan infrastruktury drogowej w mieście jest wystarczający dla obsługi komunikacji samochodowej i pieszej.
- iii. W Studium wyznacza się siatkę terenów zieleni urządzonej obsługujących komunikację pieszo-rowerową.
- iv. Postuluje się budowę ciągu pieszo-rowerowego łączącego miejskie tereny zielone nad rzeką Czarnicą z leśniczówką Sarniak.

5.1.3. Kierunki i zadania w zakresie komunikacji kolejowej

Przez teren gminy Czarne przebiega niezelektryfikowana linia kolejowa nr 210 o znaczeniu państwowym relacji Chojnice – Runowo Pomorskie. Przejazdy kolejowe są w większości niestrzeżone, co wiąże się z niebezpieczeństwem dojścia do wypadków.

Najważniejsze zagadnienia jakie powinny zostać podjęte w celu poprawy stanu infrastruktury kolejowej w gminie, co powinno zostać uzgodnione z właścicielem terenów i infrastruktury kolejowej:

- i. Należy przeprowadzić modernizację pozwalającą na osiąganie przez pociągi większych prędkości, co usprawni sieć połączeń kolejowych i przyspieszy czas podróży.

- ii. Należy skoordynować rozkład jazdy pociągów z innymi środkami komunikacji, np. autobusów PKS.
- iii. Należy przeprowadzić remont dworca w Czarnem.
- iv. Należy prowadzić regularne działania konserwatorskie torów, a w czasie zalegania śniegu odśnieżać i udrażniać dworce oraz przystanki kolejowe.
- v. Należy zabezpieczyć i wprowadzić urządzenia kontrolujące przejazdy kolejowe. W pierwszej kolejności należy podjąć takie działania w stosunku do niezabezpieczonego przejazdu w mieście Czarne, na ul. Leśnej.

5.1.4. Kierunki i zadania w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej

W celu wzmocnienia całorocznej i atrakcyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby i walory przyrodniczo-kulturowe, krajobrazowe i funkcje metropolitalne wprowadza się następujące zasady:

- i. Zasada harmonijnego kształtowania zagospodarowania rekreacyjnego i wypoczynkowego, realizowana między innymi przez:
 - a. tam, gdzie nie uniemożliwiają tego warunki naturalne, zapewnienie dostępności strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie, poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej, wolnej od trwałego zainwestowania, niebędącego urządzeniami rekreacji;
 - b. unikanie zainwestowania przeciwległych brzegów jezior;
 - c. unikanie zainwestowania na osiach widokowych i innych eksponowanych punktach w krajobrazie;
 - d. ochronę atrakcyjnych form krajobrazowych przed zainwestowaniem;
 - e. zapewnienie wizualno-akustycznych stref buforowych między jednostkami zainwestowania rekreacyjnego;
 - f. udostępnianie turystyczne cennych struktur przyrodniczych (tam, gdzie to nie koliduje z celami ochrony przyrody) przez zapewnienie odpowiedniej infrastruktury o charakterze informacyjno-edukacyjnym.
- ii. Zasada poszanowania funkcji ekosystemowych i przestrzegania reżimów formalnej ochrony obszarów leśnych lub akwenów wodnych przy ich przeznaczaniu i wykorzystaniu na cele rekreacyjne Jez. Olszanowskie Małe;
- iii. Zasada kształtowania zintegrowanej i kompleksowej sieci szlaków turystycznych:
 - a. integrujących obszary przyrodniczo-krajobrazowe, kulturowe i wypoczynkowe województwa;
 - b. wyposażonych w infrastrukturę turystyczną (np. punkty odpoczynku) oraz zaplecze (np. bazę noclegową, miejsca parkingowe);

- c. posiadających strukturę hierarchiczną i łączących się w sieć o zasięgu międzyregionalnym i międzynarodowym jeśli warunki naturalne na to pozwalają (szlaki rowerowe);
 - d. zaspokajających potrzeby różnych grup użytkowników niezależnie od stopnia ich sprawności fizycznej;
 - e. ograniczających negatywne oddziaływanie niezorganizowanego i masowego ruchu turystycznego na zasoby i walory środowiska;
 - f. wpisujących się w ideę regionalnych i sieciowych produktów turystycznych;
 - g. ukształtowanych z wykorzystaniem spójnego sposobu zagospodarowania na szlakach znajdujących się na obszarach dwóch lub więcej województw.
- iv. Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych, na które składają się:
- a. międzyregionalna: nr 12 (Trasa Zamków Polski Północnej),
 - b. regionalna nr 128.
- v. Zasada kształtowania regionalnych szlaków wodnych, w tym śródlądowych kajakowych, na systemie rzeczny Czarnicy.

W gminie Czarne brakuje elementów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi zbiorowej turystyki pobytovej. Duże zalesienie ogranicza dostępność do rzek i jezior, które mogłyby generować zainteresowanie wypoczynkiem zbiorowym, tak samo jak oddalenie ich w większości od terenów wiejskich i zły dojazd. Jedynym miejscem o walorach sprzyjających rozwojowi ośrodków wypoczynku zbiorowego może być teren wokół jez. Trzcinieckiego. W studium, teren istniejącego tam dawniej campingu, powiększa się do ok. 2ha i przeznacza pod omawianą funkcję. Należy zlokalizować tam niezbędną infrastrukturę, zbudować moło oraz plażę strzeżoną i zbudować drogę dojazdową.

Nie zakłada się szczególnego rozwoju ośrodków hotelarskich świadczących usługi rekreacyjne, gdyż nie sprzyjają temu uwarunkowania przyrodnicze. Oczywiście na terenach wyznaczonych w studium pod funkcję mieszkaniowo-usługową z dopuszczeniem zabudowy usługowej możliwa jest realizacja budynków o tej funkcji i będzie ona uzależniona od decyzji poszczególnych inwestorów. Zabudowa ta będzie pełniła raczej funkcję hotelarską niż rekreacyjną.

Uwarunkowania przyrodnicze nie stanowią waloru decydującego o rozwoju turystyki pobytovej w formie ośrodków wypoczynku indywidualnego. W studium nie wyznacza się terenów przeznaczonych pod funkcję rekreacji indywidualnej.

Lasy i rzeki stanowią główną atrakcję turystyczną sprzyjającą uprawianiu turystyki sezonowej, w formie wędkarstwa czy sezonowego zbioru owoców leśnych. Najlepsze warunki do uprawiania wędkarstwa panują na większych jeziorach znajdujących się na terenie gminy, tj. jez. Staruch, jez. Trzcinieckie oraz na rzekach

Gwdzie, Czernicy, Szpęgawie, Gnildu. Natomiast do zbioru owoców leśnych są predysponowane wszystkie tereny leśne, które na terenie gminy stanowią ponad 50% jej terenu i ciągną się rozległymi, zwartymi kompleksami wzdłuż w/w rzek.

Ze względu na duży areal agrotechniczny (ok. 37% terenu gminy) oraz zachowane walory krajobrazowe i ruralistyczne, gmina dysponuje potencjałem dla prowadzenia działalności agroturystycznej. Wprowadzenie funkcji agroturystycznej w zabytkowych zagrodach rolniczych przyczyniłoby się do działań rewitalizacyjnych i stanowiłoby do nich zachętę.

Gmina dysponuje niezwykle cennymi walorami dla rozwoju turystyki kwalifikowanej. Walory te, to zróżnicowana rzeźba terenu, duża lesistość, historyczna zabudowa ruralistyczna w formie czytelnych zabytkowych układów zwartej zabudowy oraz malowniczo wijące się rzeki i kanały. Wymienione walory przyrodniczo-kulturowe sprzyjają rozwojowi wszelkich form turystyki kwalifikowanej.

- i. Na terenie gminy i miasta Czarne nie wyznaczono pieszych szlaków turystycznych.
- ii. W celu stworzenia dogodnych połączeń wszystkich części miasta Czarne, wyznacza się tereny ciągów pieszych, skwerów i zieleni publicznej, uzupełnione terenami rekreacji i sportu, tworzące spójną sieć. Planowane jest połączenie szlakiem pieszo-rowerowym miejskich terenów zielonych nad rzeką Czernicą z położoną na terenie obrębu wiejskiego leśniczówką w Sarniaku. Wskazane byłoby włączenie do projektowanego szlaku, istniejącej ścieżki dydaktycznej wyznaczonej w pobliżu leśniczówki.
- iii. Na terenie miasta Czarne nie istnieje infrastruktura rowerowa. Odcinki istniejących tras rowerowych biorące początek (lub kończące się) w mieście Czarne nie są specjalnie przygotowane ani oznaczone.
- iv. W studium wyznacza się siatkę terenów zieleni urządzonej obsługujących komunikację pieszo-rowerową. Ponadto projektuje się budowę szlaku pieszo-rowerowego łączącego miejskie tereny zielone nad rzeką Czernicą z leśniczówką Sarniak.
- v. Na terenie gminy funkcjonuje pięć szlaków turystycznych rowerowych;
 - a. „Trasa Cisowa” relacji Czarne-Koczała (długość 32km);
 - b. „Szlak Doliny Gwdy” relacji Czarne-Lędyczek (długość 19,5km);
 - c. „Trasa hetmana Koniecpolskiego” relacji Człuchów-Czarne (długość 40km);
 - d. „Trasa morenowa” relacji Czarne-Przechlewo (długość 34km);
 - e. „Szlak Margrabiów” relacji Czarne-Debrzno (długość 31km);
- vi. Ponadto na terenie gminy Czarne projektuje się przebieg tras rowerowych:
 - a. **„trasa zamków Polski Północnej”** nr 12. o znaczeniu ponadlokalnym łącząca województwo zachodniopomorskie z kujawskopomorskim, której przebieg wyznacza się ze Szczecinka (woj. zachodniopomorskie) kolejno przez Czarne, Człuchów, Chojnice (z odgałęzieniem

Silno-Tuchola), Konarzyny, Bytów, Sulęcyno, Kościerzyna, Stara Kiszewa, Skarszewy, Tczew, Malbork, Sztum, Gniew, Pieniążkowo do Grudziądza.

- b. **trasa nr 128** o znaczeniu lokalnym łącząca Czarne kolejno przez Rzeczenicę i Przechlewo do Konarzyn.
- vii. Na terenie gminy nie wybudowano ścieżek rowerowych. Realizacja inwestycji tego typu będzie zależała od lokalnych potrzeb, jednak na razie gmina takowych nie przewiduje. Rowerzyści korzystają z istniejącej infrastruktury drogowej, której modernizację należy przeprowadzić w pierwszej kolejności. Istniejące i projektowane szlaki rowerowe należy oznakować.
- viii. Sieć szlaków rowerowych należy uzupełnić m.in. o punkty informacyjne, miejsca parkingowe oraz miejsca noclegowe.
- ix. Wzdłuż szlaków rowerowych dopuszcza się więc lokalizację inwestycji związanych z ich obsługą pod warunkiem, że nie będą one zaburzały działania lokalnych ekosystemów i wpływały negatywnie na stan środowiska przyrodniczego.
- x. Drogi wodne są alternatywą dla obciążonej sieci drogowej, w zakresie transportu towarów i posiadają niedoceniony potencjał turystyczny. Przepływające przez teren gminy ciekі wodne ze względu na ich szerokość i głębokość nie nadają się na cele komunikacji wodnej, ale można wykorzystać je w celach rekreacyjnych.
- xi. Ze względu na atrakcyjny i urozmaicony przebieg, dogodną szerokość i głębokość, rzeki Gwda oraz jej dopływy Czernica i Szczyra, wykorzystywane są w turystyce kajakowej.
- xii. Przez obszar miasta i gminy Czarne przebiegają szlaki turystyczno-kajakowe:
 - a. „szlak kajakowy rzeką Czernicą” od ujścia rzeki Chechło do Piły,
 - b. „szlak kajakowy rzeki Gwdy” z Drężna do Piły,
 - c. „szlak kajakowy rzeką Szczyrą” od mostu betonowego na drodze powiatowej Krzemieniewo-Buszkowo do Piły.
- xiii. Należy chronić ciekі wodne znajdujące się na terenie gminy Czarne, szczególnie rzekę Gwdę, wchodzącą częściowo w skład „Rezerwatu Przyrody Doliny Gwdy” oraz jej dopływy wraz z terenami przybrzeżnymi. Są to cenne elementy ekosystemu wodno-leśnego, który należy pozostawić w obecnym użytkowaniu nienaruszającym stanu środowiska przyrodniczego.
- xiv. Dopuszcza się prowadzenie turystyki kajakowej. Nie ma potrzeby wyznaczania nowych szlaków kajakowych, gdyż istniejące obejmują wszystkie rzeki na terenie gminy Czarne.
- xv. Należy zmodernizować lub wyznaczyć nowe stancje w celu obsługi istniejących szlaków kajakowych. Dlatego też w studium dopuszcza się lokalizację inwestycji związanych z obsługą szlaków kajakowych pod warunkiem, że nie będą one zaburzały działania lokalnych ekosystemów i wpływały negatywnie na stan środowiska przyrodniczego.
- xvi. W mieście Czarne planuje się budowę przystani kajakowej z parkingiem i infrastrukturą towarzyszącą na terenie działki nr 3340/3.

- xvii. Na terenie gminy Czarne nie istnieje baza dla turystyki związanej ze sportami jeździeckimi. Brakuje ośrodków jeździeckich, stajni czy hoteli dla koni. Nie obserwuje się zainteresowania tą formą rekreacji i wypoczynku.
- xviii. W studium dopuszcza się trasy jeździeckie wzdłuż istniejących duktów i dróg leśnych w uzgodnieniu z odpowiednimi organami zarządzającymi gospodarką leśną.

5.2. Komunikacja zbiorowa

Podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej pozostanie autobus. W relacjach powiązań wszystkich jednostek osadniczych gminy utrzymuje się system komunikacji zbiorowej autobusowej z siecią przystanków, do których dojścia mieszczą się w izochronie 15 min.

W świetle powyższych ustaleń utrzymuje się w Studium:

- i. urządzenia związane z autobusową komunikacją zbiorową tj. przystanki autobusowe.
- ii. urządzenia związane z obsługą ruchu pasażerskiego przez transport kolejowy tj. przystanek (dworzec) kolejowy z urządzeniami towarzyszącymi w Czarne o charakterze przystanku zintegrowanego (PZ),

5.3. Zaopatrzenie w wodę

Miasto Czarne eksploatuje 4 ujęcia wody, które w 100% zaopatrują jego mieszkańców oraz mieszkańców przysiółków Grabowiec i Wronkowo w obrębie geodezyjnym Nadziejewo. Obecna rezerwa w zupełności pozwoli również na zaopatrzenie w wodę mieszkańców Grabowca i Wronkowa, przy czym jedynie we Wronkowie zakłada się niewielki wzrost liczb ludności.

Gmina wiejska eksploatuje 9 gminnych ujęć wody, 2 spółdzielcze oraz kilka indywidualnych, które w 100% zaopatrują jej mieszkańców w wodę. Wydajność ujęć wody obsługujących mieszkańców gminy wiejskiej Czarnego jest wystarczająca dla obecnych potrzeb i dysponuje znacznymi rezerwami.

W północno-wschodniej części miasta, na granicy z obrębem Nadziejewo pozostawia się rezerwę terenu pod funkcję produkcyjną, która w zależności od rodzaju technologii będzie potrzebowała określonej ilości wody. Biorąc pod uwagę istniejącą rezerwę wody należy być założyć, że zapotrzebowanie na wodę zostanie zaspokojone w 100 %.

Istniejącą sieć wodociągową z poszczególnych ujęć należy ze sobą spinać, w zależności od możliwości technicznych sieci i wydajności poszczególnych studni, aby w jak najlepszy sposób zaopatrzyć projektowane

tereny pod zabudowę, Dotyczyć to może przypadku, kiedy istniejące ujęcie wody z przyczyn eksploatacyjnych nie będzie w stanie obsłużyć nowych terenów inwestycyjnych. W takim wypadku należy przewidzieć zaopatrzenie z innego ujęcia.

Określa się zasady zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania ujęć wody:

- i. Dla ujęć wody w pozwoleniu wodno-prawnym mogą być wyznaczone strefy ograniczonego użytkowania.
- ii. Dla ujęć wody znajdujących się na terenie miasta i gminy Czarne strefy ochronne wyznaczone są w promieniu 10m wokół ujęć, co mieści się w granicach działek, na których są one zlokalizowane.
- iii. Działki są ogrodzone, a dostęp do ujęć wody jest ograniczony.
- iv. W strefach i obszarach ochronnych ujęć obowiązują zakazy, nakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów oraz korzystania z wody na podstawie przepisów odrębnych¹²².
- v. W strefach chronionych nie należy odprowadzać wód opadowych w taki sposób, aby mogły przedostawać się do urządzeń służących do poboru wody.
- vi. W strefach ochronnych należy zapewnić szczelność instalacji sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy urządzeniach służących do poboru wody.
- vii. W strefach ochronnych zabrania się prowadzenia działań niezwiązanych z ujmowaniem wody i pracą urządzeń do tego służących.
- viii. Należy ograniczyć dostęp osób nieuprawnionych do urządzeń służących do poboru wód.
- ix. W strefach ochronnych należy zagospodarować teren zielenią.

5.4. Gospodarka ściekowa

System odprowadzania ścieków w mieście Czarne oparty jest na sieci kanalizacji sanitarnej, z odprowadzeniem ścieków do oczyszczalni zlokalizowanej w biegu rzeki Czernicy. Po przejęciu oczyszczalni od jednostki wojskowej miasto będzie dysponowało 2 obiektami technologicznymi.

Aby zaspokoić potrzeby w zakresie oczyszczania ścieków, należy przekierować ścieki do dwóch oczyszczalni proporcjonalnie do ich przepustowości lub też rozbudować istniejącą oczyszczalnię miejską. Biorąc pod uwagę okoliczności pozwalające miastu przejąć wojskową oczyszczalnię ścieków można stwierdzić, iż w przypadku przejęcia ww. oczyszczalni nie byłoby potrzeby budowy nowej. W obowiązującym „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego” przewiduje się budowę nowej oczyszczalni ścieków w studium dopuszcza się lokalizację oczyszczalni ścieków. Zalecana jest jej lokalizacja w miejscu istniejącej oczyszczalni z możliwością jej powiększenia lub wykorzystanie oczyszczalni wojskowej, która nie była brana pod uwagę w planie województwa, gdyż teren ten jest obszarem zamkniętym.

¹²² Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne[Dz.U. 2021.624].

Gmina wiejska Czarne położona jest w aglomeracji ściekowej Wyczechy w powiecie człuchowskim, której obszar obejmuje miejscowości Wyczechy, Nadziejewo, Domisław, Krzemieniewo, Raciniewo, Biernatka, Bińcze.

Określa się zasady gospodarowania ściekami oraz zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania – oczyszczalnie ścieków:

- i. Zgodnie z przepisami odrębnymi¹²³ dla oczyszczalni ścieków, które mimo stosowania dostępnych rozwiązań technologicznych nie są w stanie dotrzymać standardów jakości środowiska (co wynika z przeprowadzonego przeglądu ekologicznego, oceny oddziaływania inwestycji na środowisko lub z analizy porealizacyjnej) tworzy się obszary ograniczonego użytkowania. Dla tych stref wyznacza się zasady gospodarowania określające sposób korzystania z terenów oraz typ i parametry dopuszczanych w niej budynków i budowli. Oczyszczalnie zlokalizowane na terenie gminy Czarne nie mają wyznaczonych obszarów ograniczonego użytkowania.
- ii. Planowane inwestycje związane z modernizacją i/lub rozbudową oczyszczalni miejskiej w Czarnem (zgodnie z „Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego”) oraz oczyszczalni w Wyczechach (po zamknięciu oczyszczalni w Krzemieniewie i przekserowaniu odbioru ścieków do Wyczech) mogą wymóc wprowadzenie stref ograniczonego użytkowania.
- iii. W zakresie realizacji gospodarki ściekowej na terenie gminy uzbrojenie terenu winno wyprzedzać lub być prowadzone równoległe z budową obiektów kubaturowych.
- iv. Wskazany jest monitoring systemów unieszkodliwiania ścieków, w tym okresowa kontrola szczelności i systematycznego opróżniania zbiorników bezodpływowych.
- v. Po wybudowaniu zbiorczej kanalizacji sanitarnej zbiorniki należy bezwzględnie zlikwidować.
- vi. Na terenach, na których nie przewiduje się budowy kanalizacji sanitarnej, gospodarka ściekowa powinna polegać na budowie szczelnych bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe, z udokumentowanym wywozem do oczyszczalni.
- vii. Na władzach gminy będzie spoczywał obowiązek egzekwowania dokumentacji potwierdzającej regularny wywóz ścieków.

5.5. Gospodarka wodami opadowymi

Gospodarka wodami opadowymi na terenie miasta Czarne w dalszym ciągu odbywać się będzie głównie w oparciu o system kanalizacji deszczowej miejskiej, która zbiera wody przede wszystkim z terenów zainwestowanych, głównie z powierzchni utwardzonych m.in. dróg, parkingów, placów utwardzonych itp. Natomiast z terenów nieutwardzonych, zielonych wody odprowadzane są powierzchniowo.

¹²³ Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska [Dz.U. 2020, 1219]

Nie przewiduje się rozbudowy sieci odprowadzania wód deszczowych, ale za to niezbędna jest modernizacja i budowa nowych separatorów olejów i piaskowników. Nie mniej w razie konieczności dopuszcza się rozbudowę istniejącego systemu odprowadzania wód opadowych, ale w oparciu o właściwe technologie, czyli np. z zastosowaniem odpowiednich piaskowników i separatorów. Działania te muszą być zakończone stosownymi decyzjami i pozwoleniami wodno-prawnymi dotyczącymi wprowadzania wód deszczowych do rzeki zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Ponadto należy bezwzględnie na etapie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dokonać bilansu wód deszczowych, w celu sprawdzenia potrzeby budowy zbiorników retencyjnych. W tym celu należy wykorzystać istniejące oczka wodne lub projektować nowe, wykorzystując naturalne obniżenia terenu, przepływające rowy melioracyjne. Zbiorniki retencyjne w mieście powinny pełnić dodatkową formę rekreacji i zieleni urządzonej w mieście.

Gospodarka wodami opadowymi w gminie odbywać się będzie głównie na zasadzie powierzchniowego spływu wód powodującym nawadnianie terenów rolnych, leśnych i zielonych. Ponieważ na obszarze gminy nie występuje rozbudowany system rowów melioracyjnych, głównym odbiornikiem wód opadowych będzie powierzchnia terenów rolnych oraz lokalne niewielkie oczka wytopiskowe zlokalizowane w niektórych miejscowościach. Ponieważ praktycznie cała sieć osadnicza gminy wiejskiej położona jest na terenie Równiny Charzykowskiej o spadku w kierunku pradolin rzecznych, w związku z tym naturalny spływ wód powierzchniowych odbywać się będzie w kierunku rzek: Czernica, Gwda i Szczyra.

Ponieważ tereny zabudowane stanowią niewielki procent w stosunku do terenów rolnych a ukształtowanie terenu sprzyja naturalnemu spływowi wód powierzchniowych, w związku z tym ilość wód spowodowana urbanizacją istniejącą i projektowaną terenów wiejskich, będzie minimalna i nie spowoduje nadmiernego wzrostu ilości wód w rzekach w okresach deszczowych (poza naturalnym spływem dotychczas występującym). Znaczna odległość ośrodków wiejskich od pradolin rzecznych oraz duża lesistość tych dolin, dodatkowo sprzyja rozsączaniu wód deszczowych. Biorąc w/w uwarunkowania generalnie nie ma potrzeby budowy zbiorników retencyjnych na terenie gminy wiejskiej.

W zakresie gospodarki wodami opadowymi obowiązują następujące zasady:

- i. Zasada wyprzedzającej lub równoległej budowy na terenach zabudowywanych urządzeń odbierających lub retencjonujących wody opadowe i roztopowe.
- ii. Zasada wskazywania w gminnych dokumentach planistycznych sposobów podnoszenia retencyjnej pojemności zlewni, jako elementów ochrony przed powodzią i suszą, a w szczególności

maksymalnego zatrzymywania i zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu opadu.

- iii. Zasada ochrony ekosystemów wodnych i innych istotnych dla retencji naturalnej - przez zachowanie i odtwarzanie naturalnych ekosystemów (w tym mokradeł i torfowisk, łąk i lasów nadrzecznych, śródlęśnych zbiorników wodnych, starorzeczy), renaturalizację cieków i wód stojących.

Jako zasadę gospodarki opadowymi należy przyjąć:

- i. Wody opadowe z powierzchni dachowych ekologicznych i terenów nieutwardzonych należy odprowadzać powierzchniowo,
- ii. Wody opadowe z powierzchni utwardzonych (drogi, parkingi, place manewrowe) należy podczyścić w stopniu zapewniającym spełnienie wymagań określonych w obowiązujących przepisach i odprowadzić je do pobliskich cieków powierzchniowych, systemu kanalizacji deszczowej, dołów chłonnych lub zbiorników retencyjnych. Konieczność realizacji zbiorników retencyjnych wynikać będzie z w/w analizy i bilansu wód opadowych w ujęciu zwartych zespołów zabudowy w powiązaniu z terenami przyległymi.
- iii. Obowiązkową rozbudowę sieci kanalizacji deszczowej na nowe tereny przeznaczonych pod zainwestowanie - modernizację istniejącej sieci kanalizacji deszczowej na terenach zainwestowanych
- iv. Podczyszczanie i gromadzenie wód opadowych na terenach inwestycji należy przyjąć jako zasadę dla obszarów przemysłowych i produkcyjnych. Działania te należy bezwzględnie realizować na terenie własnej nieruchomości, a wody przed wprowadzeniem do systemu kanalizacji deszczowej miejskiej należy podczyścić.

5.6. Systemy energetyczne - energia elektryczna, ciepłownictwo, gaz

W zakresie zwiększania stopnia bezpieczeństwa energetycznego i sprawności systemów produkcji, przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej i ciepłej, gazu, ropy naftowej oraz produktów ropopochodnych ustala się następujące zasady:

- i. Zasada rozmieszczenia obszarów pod lokalizację biogazowni (z wyłączeniem biogazowni rolniczych) o mocy powyżej 0,5 MW z uwzględnieniem ich strefy ochronnej o nie mniejszej niż 300 metrów od istniejącej i planowanej zabudowy mieszkaniowej, z uwzględnieniem warunków wietrznych. Każde odstępstwo (in minus) od wyżej określonej odległości wymaga indywidualnego uzasadnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.
- ii. Zasada preferowania lokalizacji instalacji do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych na obszarach i w miejscach o największym potencjale zasobowym, przy uwzględnieniu konieczności

eliminowania lub maksymalnego ograniczania zagrożeń i negatywnego oddziaływania tej infrastruktury na środowisko, w tym na bioróżnorodność, powiązania przyrodnicze, walory krajobrazowe oraz zdrowie ludzi, w tym:

- a. elektrowni wiatrowych wszędzie tam, gdzie brak przeciwwskazań wynikających z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu kulturowego oraz bezpieczeństwa i obronności państwa, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów odrębnych oraz wyznaczonej na rysunku studium stref;
- b. instalacji na biomasę i biogaz na terenach wiejskich, w tym:
 - ba. drewno odpadowe
 - bb. słomy odpadowej z rolnictwa,
 - bc. odpadów z hodowli i przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - bd. z plantacji roślin energetycznych
- c. instalacji na biomasę i biogaz w oparciu o składowiska odpadów komunalnych oraz duże oczyszczalnie ścieków;
- d. instalacji słonecznych, w tym:
 - da. z kolektorów słonecznych - na terenach zabudowanych i zurbanizowanych na obszarze całego województwa,
 - db. z systemów fotowoltaicznych (farm) - w obrębie kompleksów najślabszych gruntów rolnych o powierzchni co najmniej 1 ha i gruntach zrekultywowanych na cele inne niż rolnicze i leśne,
 - dc. z systemów fotowoltaicznych (instalacje na budynkach) - na terenach zabudowanych i zurbanizowanych na obszarze całego województwa, na potrzeby własne;
- iii. Zasada eliminowania lub maksymalnego ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko, walory krajobrazu i bezpieczeństwo ludności, obiektów liniowej i punktowej infrastruktury systemów przesyłu i magazynowania gazu, ropy naftowej i produktów naftowych.
- iv. Zasada uwzględniania w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym potrzeb bezpieczeństwa energetycznego przez m.in.:
 - a. rezerwowanie pasów terenów wolnych od zabudowy i przeszkód terenowych dla projektowanej i planowanej infrastruktury elektroenergetycznej, a na etapie jej eksploatacji zapewniających dostęp do sieci i urządzeń energetycznych;
 - b. określanie ograniczeń w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu w pobliżu projektowanej i planowanej infrastruktury elektroenergetycznej oraz źródeł produkcji energii elektrycznej i ciepłej.

5.6.1. Energia elektryczna

Analizę oceny dotyczącej zapotrzebowania na energię elektryczną dokonano na podstawie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta i gminy Czarne” autorstwa mgr inż. Ryszarda Musiała, z 2005 r., którego zleceniodawcą był Urząd Miasta i Gminy Czarne.

W okresie perspektywicznym przyrost zapotrzebowania na energię elektryczną będzie dotyczył:

- odbiorców indywidualnych; wywołany rozwojem budownictwa mieszkaniowego (który będzie się odbywał poprzez budowę domów jednorodzinnych), stałym przyrostem liczby urządzeń elektrycznych wykorzystywanych w gospodarstwach domowych (sprzęt AGD, RTV, komputery itp.) oraz przewidywanym wzrostem wykorzystania energii elektrycznej do ogrzewania.
- podmiotów gospodarczych, w tym usług, rzemiosła i obiektów użyteczności publicznej, które powstaną w dostosowaniu do rozwoju budownictwa oraz pozostałych form działalności gospodarczej wywołany rozwojem istniejących i powstaniem nowych podmiotów
- gospodarki komunalnej, gdzie przewiduje się znaczny wzrost zapotrzebowania, powstaną nowe ulice, przepompownie itp., wzrośnie zapotrzebowanie energii związane z rozbudową wodociągów i sieci oświetleniowej.

Przewiduje się¹²⁴, że łączne zapotrzebowanie energii elektrycznej w okresie perspektywicznym w skali miasta i gminy wzrośnie o ok. 30% w stosunku do stanu istniejącego (4510 MWh/rok). Struktura odbiorców w perspektywie nie ulegnie zmianie w stosunku do stanu istniejącego. W dalszym ciągu największe zapotrzebowanie na energię elektryczną będzie miało budownictwo mieszkaniowe.

W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na energię elektryczną istnieje potrzeba rozbudowy sieci 15kV i 0,4kV w celu zasilania w energię elektryczną planowanych do zagospodarowania terenów oraz poprawy jakości zasilania już przyłączonych do sieci elektroenergetycznej odbiorców. W szczególności oczekuje się przeprowadzenie inwestycji takich jak:

- budowa i modernizacja linii elektroenergetycznych o napięciu 15kV i 0,4kV
- budowa i modernizacja stacji transformatorowych 15/0,4kV

Określa się zasady zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania - linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia i Głównych Punktów Zasilania elektroenergetycznego:

- i. Wymagane szerokości pasów ochronnych wolnych od zabudowy wzdłuż elektroenergetycznych linii napowietrznych wynoszą:

¹²⁴ Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, mgr inż. Ryszard Musiał, 2005

- a. 39m dla linii napowietrznych WN (po 19,5m od do osi w obu kierunkach, oś symetrii wyznaczają słupy)
 - b. 15m dla linii napowietrznych SN (po 7,5m od osi w obu kierunkach, oś symetrii wyznaczają słupy),
 - c. 3m dla linii kablowych SN (po 1m od osi w obu kierunkach).
 - d. 3m dla linii napowietrznych nN (po 1,5m od osi w obu kierunkach oś symetrii wyznaczają słupy),
 - e. 2m dla linii kablowych nN (po 1m od osi w obu kierunkach).
- ii. Pod linią nie należy sadzić roślinności wysokiej, zalesienia terenów rolnych w pasie technologicznym linii mogą być przeprowadzone w uzgodnieniu z właścicielem linii, który określi maksymalną wysokość sadzonych drzew i krzewów.
 - iii. Wszelkie zmiany w kwalifikacji terenu w obrębie pasa technologicznego linii i w jego najbliższym sąsiedztwie powinny być zaopiniowane przez właściciela linii.
 - iv. Dla linii elektroenergetycznych musi być zapewniony dostęp w celu wykonania prac eksploatacyjnych.
 - v. Obiekty budowlane posadawiać należy poza szkodliwym zasięgiem oddziaływania pól elektroenergetycznych.
 - vi. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych i sposoby sprawdzania dotrzymania tych pól zostały określone w przepisach odrębnych¹²⁵.
 - vii. Posadawianie obiektów w strefach mogących być zagrożonych oddziaływaniem pól elektromagnetycznych od sieci 110kV oraz Głównego Punktu Zasilania elektroenergetycznego w mieście Czarne, należy uzgadniać każdorazowo z właściwym operatorem sieci i zakładem energetycznym.

###

Największy udział w całkowitym zużyciu energii elektrycznej przez odbiorców przemysłowych mają silniki elektryczne. Udział tych urządzeń w krajach o wysokim stopniu rozwoju przemysłu wynosi ok. 65% całkowitego zużycia energii elektrycznej. Dlatego też, w celu ograniczenia zużycia energii, wszystkie silniki elektryczne powinny pracować w optymalnych warunkach sprawności i współczynnika mocy. Bardzo znaczącym sposobem racjonalizacji zużycia energii elektrycznej jest optymalizacja procesów technologicznych obejmująca m.in. regulację wydajności urządzeń napędzanych silnikami elektrycznymi. Kolejnym bardzo istotnym źródłem oszczędności energetycznych jest stosowanie wydajnych energetycznie transformatorów nowej generacji.

¹²⁵ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku, [Dz.U. 2019, 2448]

Największe oszczędności można uzyskać poprzez modernizację instalacji oświetleniowych, promocje urządzeń energooszczędnych, propagowanie i promowanie energooszczędnych postaw społeczeństwa. Działania zmierzające do oszczędności zużycia energii elektrycznej na potrzeby oświetleniowe to m.in. wymiana trakcyjnych żarówek na energooszczędne świetlówki kompaktowe, dobór właściwych źródeł światła i opraw oświetleniowych, zastosowanie urządzeń do automatycznego włączania i wyłączania oświetlenia, zastosowanie urządzeń do regulacji natężenia oświetlenia w pomieszczeniach, właściwe wykorzystanie światła dziennego. Zastosowanie energooszczędnego oświetlenia dotyczy również oświetlenia ulic oraz placów należy doprowadzić do całkowitego wyeliminowania rtęciowych opraw oświetleniowych na korzyść lamp sodowych. Mniejsze zużycie energii można uzyskać poprzez stosowanie energooszczędnych urządzeń elektrotechnicznych np. przepływowe podgrzewacze wody, piece akumulacyjne itp.

5.6.2. Ciepłownictwo

Analizę oceny dotyczącej zapotrzebowania na ciepło dokonano na podstawie „Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe miasta i gminy Czarne” autorstwa mgr inż. Ryszarda Musiała, z 2005 r., którego zleceniodawcą był Urząd Miasta i Gminy Czarne.

Perspektywiczne zapotrzebowanie na ciepło określono z uwzględnieniem zmniejszenia zapotrzebowania ciepła w wyniku działań termo modernizacyjnych. Z analizy danych wynika, że pomimo wzrostu liczby mieszkańców o ok. 30% zapotrzebowanie ciepła wzrośnie jedynie o ok. 15%; wynika to z oszczędności energii związanej termomodernizacją obiektów istniejących oraz niskiej energochłonności nowych obiektów. W dalszym ciągu największym odbiorcą energii cieplnej pozostanie budownictwo mieszkaniowe.

- i. Zaopatrzenie w ciepło może być realizowane w oparciu o istniejące źródła, czyli lokalne kotłownie, ale również docelowo mogą to być źródła z sieci gazowej a także z energii odnawialnych, np. biomasy, energii geotermalnej.
- ii. Zwiększenia zapotrzebowania na ciepło może wymagać rozbudowy lub modernizacji istniejących elektrociepłowni a co za tym idzie również sieci ciepłowniczych.
- iii. Konwencjonalne źródła ciepła należy sukcesywnie zastępować nośnikami niskoemisyjnymi, jak np. gaz, nisko zasilany olej opałowy, ale także biomasę.
- iv. Zaleca się również stosowanie paliw ekologicznych jako czynnika grzewczego. Dotyczy to przede wszystkim systemu zbiorowego.
- v. W przypadku źródeł indywidualnych można także wykorzystać biomasę oraz energię geotermalną w powiązaniu z pompami ciepła.

Możliwości zasilania w ciepło w oparciu o niskoemisyjne systemy ogrzewania w szczególności z wykorzystaniem gazowych źródeł ciepła mogą wystąpić w rezultacie planowanej gazyfikacji gminy.

###

Możliwość zmniejszenia zużycia energii cieplnej może nastąpić np. w wyniku termomodernizacji budownictwa mieszkaniowego i obiektów użyteczności publicznej oraz sektora gospodarki. Działania termomodernizacyjne wpływają w różnym stopniu na sezonowe zapotrzebowanie na ciepło oraz wielkość zapotrzebowania obiektów na moc cieplną. Ocieplenie budynków wpływa w przybliżeniu w równym stopniu na obniżenie zapotrzebowania na energię cieplną w sezonie grzewczym, jak i na moc szczytową w okresie występowania najniższych temperatur zewnętrznych. Natomiast wszelkie działania w zakresie automatyzacji i regulacji systemów grzewczych oddziałują na obniżenie sezonowego zapotrzebowania na ciepło, ale nie wpływają na wielkość maksymalnego zapotrzebowania na moc cieplną.

Szacuje się, że w sektorze budownictwa mieszkaniowego potencjalne oszczędności w zużyciu energii cieplnej na ogrzewanie, wynikające z termomodernizacji budynków (ocieplenie ścian zewnętrznych, bez wymiany stolarki okiennej) wynoszą średnio:

- realizowane do 1982 r. – ok. 30%
- realizowane po 1983 r. – ok. 20%.

Dodatkowe przedsięwzięcia modernizacyjne mogą przynieść następujące oszczędności:

- uszczelnianie okien i drzwi zewnętrznych – ok. 5-8%
- wymiana stolarki okiennej - ok. 10-15%

Uzyskanie efektów oszczędnościowych uzależnione jest przede wszystkim od woli i możliwości finansowych właścicieli nieruchomości, najczęściej za pośrednictwem dogodnych kredytów bankowych. Ponadto inwestycje termomodernizacyjne polegające na modernizacji źródła ciepła, likwidacji kotłowni węglowych, stosowaniu odnawialnych źródeł energii wspierane są przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska, itp.

5.6.3. Gazownictwo

W mieście Czarne nie występuje sieć gazowa. Jedynie Zakład Karny i jednostka wojskowa posiadają sieć gazową o zapotrzebowaniu odpowiednio 1,3 mln m³/rok oraz 4,1 mln m³/rok. Zakład Karny zaopatrywany jest w gaz średniego ciśnienia ze Szczecinka. W przypadku Zakładu Karnego ze względu na wysokie koszty eksploatacji istniejącej kotłowni olejowej zdecydowano się na realizację kotłowni gazowej, natomiast gazyfikacja jednostki wojskowej była konieczna ze względu na konieczność modernizacji przestarzałych kotłowni węglowych i spełnienie wymogów ochrony środowiska.

Najbliższa końcówka gazociągu wysokiego ciśnienia na terenie województw pomorskiego, który mógłby stanowić źródło gazu dla miasta znajduje się w Człuchowie. Doprowadzenie gazu z tego źródła do miasta wymagałoby budowy gazociągu wysokiego ciśnienia o długości ok. 28 km., stacji redukcyjno-pomiarowej I^o stopnia, sieci średniego ciśnienia na terenie miasta.

Występuje również gazociąg wysokiego ciśnienia w Szczecinku, w województwie zachodniopomorskim. Doprowadzenie gazu z tego źródła do miasta wymagałoby budowy gazociągu wysokiego ciśnienia o długości ok. 20 km i budowy w/w infrastruktury towarzyszącej. Trwają rozmowy z Wielkopolską Spółką Gazowniczą w sprawie założenia sieci gazu ziemnego na terenie miasta. Przewiduje się II etapy gazyfikacji miasta:

- I Etap – zaopatrzenie w gaz odbiorców ciepła z kotłowni (przy czym w pierwszej kolejności należy przystosować kotłownię do systemu zaopatrzenia w gaz)
- II Etap – zaopatrzenie w gaz odbiorców indywidualnych.

Na obszarze gminy wiejskiej Czarne nie występuje sieć gazowa. Plany inwestycyjne lokalne oraz ponadlokalne nie przewidują w ciągu najbliższych lat gazyfikacji obszaru wiejskiego. Natomiast nie wyklucza się możliwości zaopatrzenia w gaz większych ośrodków wiejskich, w przypadku gdyby sieć gazowa przesyłowa przebiegała w pobliżu tych ośrodków, np. Wyczechy, Krzemieniewo, Bińcze.

Określa się zasady zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania w zależności od rodzaju obiektów powodujących ograniczone użytkowanie. Dla gazociągów średniego i wysokiego ciśnienia ustalenia są następujące:

- i. Gazociąg średniego ciśnienia doprowadzający gaz do Zakładu Karnego i Jednostki Wojskowej w Czarnem poprowadzony jest ze Szczecinka. Wzdłuż przebiegu istniejącej nitki gazociągu średniego ciśnienia obowiązuje strefa kontrolowana szerokości 1m (po 0,5m od osi gazociągu) zgodnie z przepisami odrębnymi¹²⁶.
- ii. Wielkość strefy kontrolowanej nie jest równoznaczna z minimalną odległością gazociągu od obiektów terenowych, którą to określa załącznik nr 1 do w/w rozporządzenia. Dla budynków wynosi ona 1,5m od gazociągu.
- iii. Zasady ochrony istniejącego gazociągu określają przepisy w/w rozporządzenia, ponadto w jego strefie kontrolowanej: nie dopuszcza się urządzania składowisk materiałów, nie dopuszcza się postoju ciężkiego sprzętu mechanicznego, obowiązuje zakaz lokalizowania szklarni i tuneli foliowych, wszelkie zamierzenia inwestycyjne w zakresie budownictwa nadziemnego i podziemnego należy każdorazowo uzgodnić z eksploatatorem gazociągu.

¹²⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie [Dz.U. 2013.640]

Planowana jest gazyfikacja miasta Czarne. Określa się następujące zasady ochrony środowiska wynikające ze związanych z tą inwestycją działań i późniejszego użytkowania sieci gazowej:

- i. Gazociąg wysokiego ciśnienia może być poprowadzony ze Szczecinka (długości ok. 20km) lub z Człuchowa (długości ok. 28km).
- ii. Dla gazociągów wysokiego ciśnienia, zgodnie z przepisami odrębnymi¹²⁷, obowiązują strefy kontrolne o szerokości zależnej od ich średnicy minimalnej, zgodnie z przepisami odrębnymi.
- iii. Wielkość strefy kontrolowanej nie jest równoznaczna z minimalną odległością gazociągu wysokiego ciśnienia od obiektów terenowych, którą to określa załącznik nr 2 do w/w rozporządzenia.
- iv. W szczególności w strefach kontrolowanych nie należy wznosić obiektów budowlanych, urządzać stałych składów i magazynów oraz podejmować działań mogących spowodować uszkodzenia gazociągu podczas jego użytkowania;
- v. W strefach ograniczonego użytkowania wszelkie zamierzenia inwestycyjne w zakresie budownictwa nadziemnego i podziemnego należy każdorazowo uzgodnić z eksploatatorem gazociągu.
- vi. Tereny wchodzące w skład stref kontrolowanych gazociągów należy przeznaczyć jako tereny zieleni izolacyjnej;
- vii. W strefie kontrolowanej istniejących gazociągów dopuszcza się lokalizowanie i budowę nowych sieci gazowych;
- viii. Konieczna jest budowa stacji redukcyjno-pomiarowej I^o stopnia na terenie lub w pobliżu miasta Czarne.
- ix. Doprowadzenie sieci gazowej na teren miasta Czarne wymaga modernizacji kotłowni miejskiej, co związane będzie z przystosowaniem jej do odbioru gazu.
- x. Możliwości budowy lub rozbudowy sieci gazowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą mogą nastąpić po spełnieniu warunków techniczno - ekonomicznych w celu gazyfikacji obszaru.
- xi. Lokalizacja sieci gazowych może nastąpić w liniach rozgraniczających dróg lub w terenach o innym przeznaczeniu (mieszkaniowym, usługowym, przemysłowym, terenach zielonych itd.);

5.7. Obszary specjalne rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 500kW

Odnawialne źródła energii są to źródła wykorzystujące w procesie przetwarzania niezakumulowaną energię w rozmaitych postaciach, w szczególności energię rzek, wiatru, biomasy, energię promieniowania słonecznego.

¹²⁷ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 lipca 2001 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 97, poz. 1055 z późniejszymi zm.)

- **Biomasa** może być używana na cele energetyczne w procesach bezpośredniego spalania biopaliw stałych (np. drewno, słoma, osady ściekowe), przetwarzana na paliwa ciekłe (np. sekty oleju rzepakowego, alkohol) bądź gazowe (np. biogaz rolniczy, biogaz z oczyszczalni ścieków, gaz wysypiskowy, gaz drzewny). Biomasa jest najbardziej uniwersalnym spośród odnawialnych surowców energetycznych. W przypadku miasta i gminy Czarne dwa rodzaje użytkowania biomasy wydają się najistotniejsze: spalanie bezpośrednie w obecnie stosowanych do tego kotłach oraz w urządzeniach specjalnie do tego celu przystosowanych lub pozyskiwanie gazu z biomasy (termiczne przekształcenie biomasy z formy stałej na gaz). Spalanie bezpośrednie jest najprostszą formą użytkowania biomasy i celowe jest jego użytkowanie w gospodarce. Natomiast przetwarzanie biomasy na gaz jest przemysłową formą wykorzystania biomasy i zasadność takiego wykorzystania racjonalna jest w specyficznych przypadkach. Wzorując się na doświadczeniach skandynawskich, z punktu widzenia ekonomicznego i ekologicznego wytwarzanie ciepła z biomasy jest najbardziej uzasadnione przyłączeniu oczyszczalni ścieków z plantacjami upraw roślin energetycznych i z kotłowniami opalanymi biomasą. W Czarne można wykorzystać teren obecnej oczyszczalni ścieków. Jest on korzystnie położony, na skraju miasta w sąsiedztwie terenów niezabudowanych, podmokłych i jednocześnie na tyle blisko miasta, które mogłoby być bardzo dobrym potencjalnym odbiorcą energii. W studium w kierunkach nie wyznacza się funkcji dla lokalizacji omówionego wyżej kombinatu, niemniej pozostawia się rezerwę terenu o funkcji dotychczasowej, który w każdej chwili może być przez władze miasta uruchomiony na te cele.
- **Energia wiatru** wykorzystuje energię ruchu mas powietrza na drodze przetwarzania w energię elektryczną lub mechaniczną. Województwo pomorskie należy do najbardziej zasobnych w kraju. Jednakże potencjał energetyczny wiatru lokuje się głównie w północnej części województwa.
- **Energia słońca** – roczna gęstość promieniowania słonecznego w Polsce na płaszczyznę poziomą waha się w granicach 950-1250 kWh/m², natomiast średnie uśłonecznienie wynosi 1600 godzin na rok. Energię słońca można wykorzystać na pomocą tzw. baterii słonecznych (termicznych), umieszczanych np. na dachach budynków. Źródło takiej energii może być dodatkowym elementem wspomagającym indywidualne systemy ciepłownicze obiektów. Na potrzeby energetyczne rekomenduje się wykorzystywanie na terenie gminy instalacji fotowoltaicznych.
- **Energia wody** – przez teren gminy przepływa rzeka Gwda, Czernica, Szczyra, Gnilec i Chrzastawa, co stwarza pewne możliwości wykorzystania energii wody do wytwarzania energii elektrycznej. Należy jednak podkreślić, iż mogą to być jedynie tzw. małe elektrownie wodne, o mocy do kilkudziesięciu kW, których wykorzystanie będzie ograniczało się ewentualnie do zaopatrzenia pojedynczych obiektów produkujących energię na własne potrzeby. Na granicy z gminą Szczecinek, na rzece Gwda, zlokalizowana jest mała elektrownia wodna.
- **Energia geotermalna** – Polska należy do najzasobniejszych krajów Europy pod względem objętości wód geotermalnych. Zachodnia i południowo-zachodnia część województwa pomorskiego leży w

obszarze karbońskodewońskim basenu geotermalnego, nad subbasenem pomorskim. Potencjalne zasoby wody o temperaturze ok. 90°C w tym subbasenie oceniane są na około 12 mld. m³, co odpowiada ok. 72 mln. ton ropy naftowej. Są to ogromne zasoby, których wykorzystanie mogłoby w pełni zaspokoić potrzeby energetyczne całej tej części województwa. W warunkach miasta i gminy Czarne można by było rozważyć możliwość zastosowania wysokotemperaturowej energii geotermalnej jedynie w przypadku miasta. Natomiast w przypadku obszaru wiejskiego można by było zastosować niskotemperaturową energię geotermalną występującą w płytkich poziomach wodonośnych, jako pierwotne źródło energii dla pomp ciepła, szczególnie w rozproszonej zabudowie mieszkaniowej (także na obszarze miasta).

- **Ogniwa paliwowe** – działają w ten sam sposób jak powszechnie używane baterie lub akumulatory do zasilania przenośnych urządzeń elektrycznych: energia chemiczna zamieniana jest w nich bezpośrednio na energię elektryczną. Różnica polega na tym, że bateria lub akumulator mieszczą „w sobie” zapas energii chemicznej i przestają działać po jej wyczerpaniu, natomiast ogniwo paliwowe zasilane jest ze źródeł zewnętrznych i działa tak długo jak paliwo (H₂) i utleniacz (powietrze) dostarczane są do urządzenia. Technologie te są w formie opracowań, badań, testowania i wdrażania do produkcji masowej.

Korzyści wykorzystania odnawialnych źródeł energii:

- zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego: poprzez zróżnicowanie źródeł energii i osłabienie pozycji dużych dostawców
- poprawa stanu środowiska: wraz ze wzrostem zużycia energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych następuje ograniczenie emisji do atmosfery gazów powstających podczas spalania paliw kopalnych.
- korzyści społeczne: tworzenie nowych miejsc pracy, głównie w małych i średnich przedsiębiorstwach obsługujących lokalną społeczność, poprawa warunków życia mieszkańców poprzez wyższą jakość środowiska, lepsze zaopatrzenia w energię i wzrost przychodów, zapewnienie równego dostępu do energii mieszkańcom obszarów peryferyjnych i o zabudowie rozproszonej, do których dostawa energii za pośrednictwem sieci energetycznych byłaby bardzo kosztowna, promocja i poprawa wizerunku miasta i gminy jako wdrażającej nowoczesne, przyjazne środowisku technologie
- aktywizacja lokalnej przedsiębiorczości – pozyskiwanie energii z odnawialnych źródeł tworzy nowe miejsca pracy w regionie, zarówno w fazie realizacji inwestycji, jak i też ich obsłudze. Ożywienie gospodarcze będzie zauważalne zarówno w fazie pozyskiwania surowców odnawialnych, produkcji, instalacji i dystrybucji urządzeń, jak i w świadczeniu różnego rodzaju usług doradczych i konsultacyjnych, obsłudze administracyjnej, księgowej i bankowej nowo powstałych firm.
- korzyści ekonomiczne – zalicza się do nich przede wszystkim zmniejszenie kosztów wytwarzania ciepła - promocja regionu.

Biorąc pod uwagę ochronę środowiska oraz polskie zasoby naturalne, potencjał wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest bardzo wysoki. Należy zwiększyć, wspierać i dążyć do wzrostu jego udziału w gospodarce energetycznej.

Studium wprowadza obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy nie większej niż 500 kW (wraz z ich strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu), których lokalizację przedstawia Rysunek Studium. Na w/w obszarach i strefach dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych, farm fotowoltaicznych oraz infrastruktury towarzyszącej takiej jak drogi umożliwiające dojazd w celu realizacji inwestycji, linie elektroenergetyczne, punkty zasilania, punkty odbioru, stacje transformatorowe itp., zgodnie z przepisami odrębnymi.

W przypadku **elektrowni wiatrowych** oddziaływanie powinno uwzględniać obowiązujące przepisy w tym m.in. hałas i minimalne odległości od zabudowań. Ilość generatorów, wysokość wież oraz miejsce ich posadowienia, a także dokładne granice strefy oddziaływania wskazywać będzie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku **farm fotowoltaicznych** oddziaływanie powinno zamknąć się w granicach działek, na których będą one realizowane. Lokalizacje farm fotowoltaicznych (PV) zostały wskazane m.in. na podstawie wniosków składanych przez zainteresowanych inwestorów. Przewiduje się także możliwość budowy elektrowni fotowoltaicznych w istniejących terenach zabudowanych i zainwestowanych o funkcjach produkcyjnych i magazynowo-składowych (PU), tam gdzie badania środowiska wykażą potencjał do produkcji energii ze słońca oraz gdzie będzie możliwość odprowadzenia wytworzonej energii do sieci elektroenergetycznej. Dopuszcza się także lokalizacje tych przedsięwzięć w terenach przeznaczonych dla lokalizacji elektrowni wiatrowych, w obrębie projektowanych nowych terenów inwestycyjnych dla wiodącej funkcji produkcyjnej i usługowej (PU) oraz na terenach rolnych (R), zgodnie z przepisami odrębnymi. Możliwe są także instalacje w terenach zabudowanych i zainwestowanych jako wolnostojące lub lokalizowane na budynkach. Zgodnie z przepisami odrębnymi – zapisów nie stosuje się do wolnostojących urządzeń fotowoltaicznych o mocy zainstalowanej nie większej niż 1000 kW zlokalizowanych na gruntach klas V, VI i VIz oraz nieużytkach a także do urządzeń innych niż wolnostojące (w tym na budynkach).

5.8. Gospodarka odpadami

Cele i kierunki działań w zakresie gospodarki odpadami na terenie gminy są zgodne z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022 (PGO) (patrz rozdział 13.2.4.), obejmując:

- prowadzenie gospodarki odpadami komunalnymi w ramach określonych regionów gospodarki odpadami komunalnymi oraz w oparciu o wyznaczone w regionach RIPOK (Region Południowy);
- uszczelnienie systemu zbiórki odpadów komunalnych;
- rozwój systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji;
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- rekultywacja składowisk odpadów komunalnych;
- nadzór, monitoring, pielęgnacja i bieżące utrzymanie zrekultywowanych składowisk odpadów;
- przeprowadzenie badań składu morfologicznego odpadów komunalnych;
- prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów oraz systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji;
- prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie należytego postępowania z odpadami komunalnymi w celu wyeliminowania praktyk spalania odpadów w paleniskach domowych oraz nielegalnego pozbywania się odpadów;
- stworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi w oparciu o BDO;
- zapewnienie finansowania inwestycji w zakresie gospodarowania odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami;
- zbilansowanie mocy przerobowych funkcjonujących instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych w stosunku do dostępnego strumienia odpadów, pod kątem możliwości lokalizacji nowych instalacji;
- kojarzenie gospodarki odpadami komunalnymi ulegającymi biodegradacji z gospodarką komunalnymi osadami ściekowymi; wsparcie wspólnych działań mających na celu zagospodarowanie ww. rodzajów odpadów przy maksymalnym wykorzystaniu istniejących instalacji i potencjału RIPOK;
- wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów w celu zapewnienia skutecznej egzekucji prawa;
- wzmocnienie kontroli podmiotów prowadzących działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych;
- dokonywanie przez gminy corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi;
- weryfikacja danych dotyczących ilości odpadów zbieranych oraz przekazywanych do odzysku, recyklingu i unieszkodliwiania.

Na obszarze miasta i gminy Czarne selektywna zbiórka odpadów realizowana jest poprzez system oznaczonych pojemników. Zakłada się ciągły wzrost efektywności zbiórki odpadów segregowanych. Wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów przyczyni się do poprawy stanu środowiska poprzez:

- i. stworzenie możliwości ponownego wykorzystania odpadów,
- ii. wyeliminowanie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych trafiających na składowisko,
- iii. zmniejszenie ilości odpadów biodegradowalnych deponowanych na składowisku i skierowanie ich do kompostowni,
- iv. zmniejszenie ilości odpadów deponowanych na składowisku i tym samym ograniczenie terenów zajmowanych przez składowisko itp.

Punkt selektywnej zbiórki – dla terenu gminy Czarne zlokalizowany jest w Nadziejewie na terenie zamkniętego składowiska odpadów.

Składowisko odpadów zostało zlikwidowane w roku ... a jego obszar jest poddawany rekultywacji. Na terenie gminy Czarne nie przewiduje się uruchomienia składowiska odpadów.

W ramach Południowego RIPOK instalacje przetwarzania zlokalizowane są:

- Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (MBP, zagospodarowanie odpadów zielonych, składowanie pozostałości po MBP i sortowaniu odpadów komunalnych) zlokalizowane są w Chojnicach i Starogardzie Gdańskim.
- Regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (zagospodarowanie odpadów zielonych) zlokalizowane są w Przechlewie oraz Kościerzynie;
- Regionalna instalacja do przetwarzania odpadów komunalnych (składowanie pozostałości po MBP i sortowaniu odpadów komunalnych) zlokalizowana jest w Kościerzynie.

5.9. Telekomunikacja

Istniejąca sieć telekomunikacyjna oraz tempo rozwoju realizowane przez dostawców usług zaspokaja potrzeby obecnych użytkowników. W związku z przewidywaną w studium urbanizacją miasta i gminy może nastąpić zwiększenia zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne, co będzie skutkowało wymogiem rozbudowy istniejącej infrastruktury. Ponieważ rynek operatorów telekomunikacyjnych w Polsce został skomercjalizowany, więc praktycznie nie istnieją programy o znaczeniu ponadregionalnym, określające główne kierunki i zakres rozwoju nowoczesnych systemów komunikacji informatycznej. Każdy z zarządców bądź operatorów sieci ma własne cele strategiczne, których ze względów rynkowych nie ujawnia w szczegółach.

Kierunki rozbudowy sieci telekomunikacyjnych na terenie gminy Czarne:

- i. Dopuszcza się lokalizację stacji bazowych telefonii komórkowej, przy czym brane być muszą pod uwagę uwarunkowania krajobrazowe oraz wynikające z zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom przebywającym na stałe w ich zasięgu.
- ii. Rozbudowa całej sieci telekomunikacyjno-informatycznej ma na celu umożliwienie wszystkim mieszkańcom województwa dostępu do sieci GSM (5G) i szerokopasmowego dostępu do Internetu, w szczególności w obszarach deficytowych i o niskiej opłacalności w zakresie światłowodowej sieci szkieletowej oraz węzłów usługowych.
- iii. Podejmując działania inwestycyjne należy uwzględnić rezerwy terenowe na realizację nowej infrastruktury telekomunikacyjnej na warunkach i w uzgodnieniu z operatorem.
- iv. Dopuszcza się również lokalizację innego rodzaju przekazników radiowych wykorzystywanych np. w leśnictwie czy straży pożarnej do celów ochrony przeciwpożarowej.

5.10. Cmentarze

Określa się zasady zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania w zależności od rodzaju obiektów powodujących ograniczone użytkowanie.

Na terenie gminy znajdują się czynne i nieczynne cmentarze (patrz rozdział XX Uwarunkowań). Zgodnie z przepisami odrębnymi¹²⁸:

- i. Wokół cmentarzy, w strefie min. 150 m, obowiązuje zakaz lokalizacji zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności, zakładów żywienia zbiorowego oraz zakładów przechowujących artykuły żywności.
- ii. Odległość ta może być zmniejszona do 50 m pod warunkiem, że teren w granicach od 50 do 150 m odległości od cmentarza posiada sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do tej sieci podłączone.
- iii. W Studium wyznacza się nowe tereny pod funkcję cmentarzy komunalnych, teren został wskazany na Załączniku graficznym do Studium.
- iv. Granice nowych cmentarzy i ich odległość od zabudowy należy wyznaczyć w oparciu o przepisy w/w ustawy oraz przepisy szczegółowe.

¹²⁸ Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz.U. 1959, Nr 52 poz. 315)

6. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM I PONADLOKALNYM

6.1. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Na obszarze gminy Czarne w obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego **nie zostały zlokalizowane inwestycje celu publicznego**, o których mowa w art. 39 ust. 3 pkt 3 i ust. 5 ww. ustawy (wynikające z dokumentów przyjętych przez Sejmik Województwa Pomorskiego), będące zadaniami samorządu województwa.

6.2. Pozostałe inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Na obszarze Gminy przewiduje się realizację **inwestycji celu publicznego** o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w art. 39 ust. 3 pkt 3 i ust. 5 ww. ustawy, **niebędące zadaniami samorządu województwa**:

- Inwestycje, wynikające z Planu gospodarki odpadami,
- Kajakiem przez Pomorze - zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej - Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki - szlak kajakowy na rzece Czernicy.

Ponadto, na terenie miasta i gminy Czarne planuje się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, dla których określony jest obszar lokalizacji, m.in. z zakresu:

- **Turystyki:** trasa regionalna nr **128**: Czarne – Rzeczenica – Przechlewo – Konarzyny wchodząca w skład tras i szlaków rowerowych ujętych w opracowaniach projektowych (częściowo zrealizowanych, oznakowanych) uzupełnionych o nowe elementy, które wraz z trasami rangi wyższej wiążą główne ośrodki regionalne województwa.
- **Energetyki:** modernizacja linii energetycznej 110 kV Szczecinek – Czarne – Człuchów, której stan techniczny oceniany jest jako średni.
- **Dróg:** na obszarze miasta i gminy Czarne droga wojewódzka nr 202 i 201 są to drogi o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym szczególnie ważnym dla obsługi województwa pomorskiego. Zaleca się budowę obwodnicy w mieście Czarne.
- **Infrastruktury ściekowej:** budowa nowej oczyszczalni w Czarnem i Wyczechach.
- **Wody:** budowa obiektu małej retencji - staw młyński w miejscowości Czarne, udroźnienie rzeki Czarnica.
- **Odpadów:** rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w gminie Czarne.

6.3. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Obiekty użyteczności publicznej występujące na terenie gminy i miasta Czarne zaspokajają obecne potrzeby mieszkańców w zakresie funkcji publicznych. Ośrodki wyższego rzędu, z których korzystają mieszkańcy gminy znajdują się na terenie miasta Czarne oraz Człuchowa i Chojnic.

Potrzeby związane z lokalizacją obiektów inwestycji celu publicznego szczebla lokalnego, związane z rozwojem przestrzennym gminy i miasta, opierają się na zapisach w dokumentach szczebla lokalnego, przedstawionych w Rozdziale 13. Uwarunkowań. Dopuszcza się ich lokalizację na wszystkich terenach wyznaczonych w studium pod zainwestowanie.

Dodatkowo na wszystkich terenach przeznaczonych w studium pod funkcje rolne dopuszcza się również lokalizację inwestycji celu publicznego w zakresie infrastruktury technicznej i drogowej oraz obiektów publicznych o każdej funkcji np. sportu, oświaty, mieszkalnictwa komunalnego itp.

Istniejące placówki oświaty zapewniają obsługę w zakresie dostępu do edukacji wszystkim dzieciom na terenie gminy i miasta Czarne. Na terenie miasta znajdują się przedszkola i placówki nauczania szczebla podstawowego i szczebla ponadpodstawowego, natomiast na terenie wiejskim gminy tylko szkoły podstawowe. Rozwój Miasta i urbanizacja terenów gminy wiejskiej obsługiwanej przez 3 szkoły podstawowe spowoduje nieznaczne zmiany liczby uczniów. Dlatego też, w Studium nie narzuca się rozbudowy szkół istniejących, utworzenia nowych oddziałów szkolnych, czy budowy nowej szkoły.

Jednym z celów polityki społecznej jest polepszenie warunków mieszkańców miasta w zakresie dostępności do obiektów kultury, sportu i rekreacji. W celu zaspokojenia potrzeb obecnych mieszkańców i ich zwiększonej, w wyniku urbanizacji przewidzianej w studium, ilości na terenie miasta Czarne planowana jest realizacja inwestycji w zakresie budowy kąpieliska z plażą nad rzeką Czernicą.

Budowa kąpieliska z plażą będzie wchodziła w skład inwestycji związanych z uporządkowaniem terenu wzdłuż rzeki Czernicy. Planowane jest stworzenie tam zielonych terenów rekreacji i sportu, co w konsekwencji spowoduje „odwrócenie się” miasta do rzeki, która jest jednym z jego największych atutów. Predysponowanym miejscem budowy kąpieliska i plaży nad Czernicą jest górny odcinek rzeki – przed wpłynięciem do miasta. Należy także wybudować stanicę kajakową w wybranym miejscu nad rzeką Czernicą. Jej lokalizacja będzie zależała od możliwości gminy lub inwestorów oraz pozyskanych przez nich terenów.

Ponadto projektuje się połączenie ścieżką pieszo-rowerową terenów zielonych i rekreacyjnych projektowanych wzdłuż rzeki Czernicy w mieście Czarne z leśniczówką w Sarniaku (na obszarze obrębu wiejskiego Czarne). Wyznacza się także tereny zieleni na terenie miasta do uporządkowania oraz nowe skwery i ciągi pieszo-rowerowe na terenach wyznaczonych w studium pod zabudowę.

W zakresie inwestycji w obszarze kultury przewiduje się realizację inwestycji, na które wydano decyzje o warunkach zabudowy, tj.: przekształcenie kaplicy p.w Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Domiślawiu Górnym w kościół. Studium na obszarze całej gminy, w granicach terenów przeznaczonych pod funkcję mieszkaniowo-usługową i usługową, dopuszcza lokalizację m.in. obiektów użyteczności publicznej, które będą pełnić funkcję kulturotwórczą, w tym kultu religijnego, oświaty, administracji i innych. Studium nie wskazuje działek ani obiektów, które będą pełnić funkcję publiczną, gdyż zależy to będzie od możliwości pozyskania nieruchomości na cele publiczne. Pozyskanie terenów bądź obiektów na w/w cel nastąpi na etapie przystąpienia do realizacji przedsięwzięcia, poza obiektami, dla których już wyznaczono lokalizację.

Zmiany demograficzne oraz fakt, że spośród znajdujących się w mieście Czarne cmentarzy, które są zabytkowe i tylko jeden z nich jest czynny i grzebalny, uznać należy za niezbędne wyznaczenie terenu pod nowy cmentarz. Dogodny do tego celu obszar zlokalizowany jest w pobliżu proponowanej obwodnicy miasta Czarne. Lokalizacja taka jest korzystna także pod względem przyrodniczym, gdyż teren ten obecnie porośnięty jest lasem sosnowym, który występuje przeważnie na suchych piaskach, a także znajduje się w oddaleniu od cieków wodnych i terenów podmokłych. Granice nowego cmentarza i jego odległość od zabudowy należy określić w oparciu o obowiązujące przepisy. Propozycja lokalizacji cmentarza nie jest obowiązująca. Na terenach projektowanego cmentarza dopuszcza się inną funkcję publiczną o charakterze zieleni i obiektów sportowych publicznych. Ostateczna lokalizacja cmentarza zostanie określona po przeprowadzeniu szerokich konsultacji społecznych i spełnieniu przepisów odrębnych.

Dopuszcza się lokalizację cmentarza na obszarach wyznaczonych w studium pod zainwestowanie pod warunkiem spełnienia przepisów odrębnych, a ewentualna lokalizacja w innym miejscu (na terenach rolnych i leśnych) wymaga przeprowadzenia odrębnej procedury planistycznej.

W studium przewiduje się obszar na powiększenie istniejących cmentarzy na terenie obrębów:

- Bińcze - powiększenie o powierzchnię ok. 0,7 ha
- Krzemieniewo – powiększenie o pow. ok. 0,5 ha
- Raciniewo – powiększenie o pow. ok. 1,0 ha
- Sierpowo – powiększenie o pow. ok. 0,6ha

Wielkość obszarów przeznaczonych pod powiększenie istniejących cmentarzy będzie zależała od zapotrzebowania gminy na tego rodzaju funkcję. Pozyskanie terenów bądź obiektów na w/w cel nastąpi na etapie przystąpienia do realizacji przedsięwzięcia.

W okresie najbliższych lat władze miejskie nie planują budowy nowych zasobów mieszkaniowych z uwagi na ograniczone możliwości finansowe budżetu, ilość posiadanych lokali nie ulegnie zwiększeniu, a wręcz będzie się sukcesywnie zmniejszała w związku z prowadzoną polityką mieszkaniową – sprzedażą lokali mieszkalnych. Potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach zaspokajane będą przez lokale mieszkalne w budynkach komunalnych oraz lokale socjalne dla rodzin o trwale niskich dochodach.

7. OBSZARY WSKAZANE DO SPORZĄDZENIA MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Zaleca się sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla całych obrębów. Ponadto kierując się przesłankami ekonomicznymi oraz koniunkturą gospodarczą wymienia się poniżej obszary, dla których możliwe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obszary te zostały graficznie pokazane na rysunku Studium. Dopuszcza się dodatkowo wyznaczenie obszarów mniejszych niż wyznaczone na rysunku studium w przypadku, gdy obszary te ograniczone będą drogami lub naturalnymi elementami przyrodniczymi (rzeka, las, ciek powierzchniowy) lub granicami obrębów.

7.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej

Obowiązek sporządzenia planów miejscowych określony jest w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022.503]. Zgodnie z Ustawą obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych występuje na obszarach wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości oraz obszarach przestrzeni publicznej. Ponadto obowiązek ten wynika:

- 1) Jeżeli przepisy szczególne tak stanowią;
 - a) z przepisów szczególnych (Ustawy o ochronie gruntów rolnych) wynika obowiązek sporządzenia planów miejscowych w gminie w przypadku przeznaczenia na cele nierolne i nieleśne użytków rolnych i leśnych,
- 2) Dla obszaru, na którym przewiduje się realizację programów zadań rządowych służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
 - a) program zadań rządowych określony w art.61 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym nie został dla województwa opracowany (brak jest rejestru zadań samorządu wojewódzkiego i zadań wojewody); w przypadku konieczności wprowadzenia takich zadań na obszarze gminy Czarne wymagane będzie przeprowadzenie trybu negocjacji i w dalszej kolejności opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- 3) Dla obszaru, na którym przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych obejmujące;
 - a) budowę, rozbudowę i modernizację układu komunikacyjnego,
 - b) budowę, rozbudowę i modernizację usług publicznych,

- c) budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej o znaczeniu publicznym,.

W studium nie wskazuje się działek ani obiektów, które będą pełnić funkcję publiczną, poza obiektami, dla których już wyznaczono lokalizację. Dokładna lokalizacja inwestycji zależy będzie od możliwości pozyskania nieruchomości na cele publiczne, w tym również na terenach przeznaczonych w Studium pod funkcje rolne.

Na terenie miasta i gminy nie przewiduje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży detalicznej powyżej 2 000m².

Na obszarze Gminy nie znajdują się żadne tereny, dla których istnieje obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych.

W Studium nie wskazuje się przestrzeni publicznych oraz nie wyznacza się obszarów wymagających scaleń i podziałów nieruchomości.

7.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

Ustawa z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022.503] wprowadza obowiązek wyznaczania w studium obszarów, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarne **nie przewiduje zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne**, w związku z powyższym nie planuje się sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie w/w przesłanki.

8. KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

8.1. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Obszar rolniczy na terenie miasta zlokalizowany jest głównie we wschodniej części obrębu, na obszarze równinnym. W południowej części miasta występuje przewaga terenów rolnych z glebami pochodzenia organicznego, często o charakterze podmokłym. Część tych terenów w połączeniu z terenami sąsiednich obrębów geodezyjnych tworzą niezabudowaną rozległą rolniczą przestrzeń produkcyjną, która rozciąga się na obszar wiejski posiadający bardzo wysoki potencjał gospodarki rolnej. Rozległe obszary rolne na terenie gminy wiejskiej obejmują obszar Równiny Charzykowskiej i Pojezierza Krajeńskiego, na których usytuowany jest praktycznie cały system osadniczo-rolny gminy. Zwarty teren rolny oraz występowanie dużych jednostek gospodarczych stwarza bardzo korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa.

Za główny kierunek kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej Studium przyjmuje utrzymanie wysokiego udziału powierzchni rolnej na obszarze gminy nie przeznaczonym pod zainwestowanie. Ponadto wyznacza się podstawowe zasady kształtowania gospodarki rolnej:

- i. Zakaz realizacji nowej zabudowy zagrodowej na otwartych obszarach rolnych, jedynie z dopuszczeniem rozbudowy już istniejącej, na warunkach określonych w rozdziale 1 i 2 Kierunków.
- ii. Prowadzenie gospodarki rolnej w oparciu o tzw. rolnictwo ekologiczne, którego główne założenia zostały szczegółowo zapisane w rozdziale 1 w Kierunkach.
- iii. Ograniczenie przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolne, szczególnie gleb klas I – III, które zgodnie z ustawą z dnia 03 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz.U. 2017.1161] jeżeli przeznaczone są na cele nierolnicze, a powierzchnia zwanego obszaru projektowanego do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha – wymagają uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Rolnictwo w gminie bazować winno na:

- i. Dobrej i średniej jakości obszarach dla produkcji rolnej,
- ii. Upowszechnianiu działalności grup producenckich i realizacji przez nie programu inwestycyjnego,
- iii. Wykorzystaniu warunków przyrodniczych i ekologicznych do uprawy roślin o dużych wymaganiach glebowych oraz warzyw i owoców, /co do tej pory w dostatecznym stopniu nie było wykorzystane,/
iv. Upowszechnieniu zasad rolnictwa ekologicznego oraz rozwój gospodarstw agroturystycznych,
- v. Stworzenie nowoczesnej bazy hodowlanej tylko w technologiach bezpiecznych dla środowiska poprzez modernizację i budowę nowoczesnych stanowisk inwentarskich,

- vi. Rozwoju hodowli na obszarze chronionego krajobrazu i w obszarach ciągów ekologicznych, w związku ze zmianą struktury użytkowania gruntów rolnych na tym obszarze - przekształcaniem gruntów orných na użytki zielone,
- vii. Pełniejszym wykorzystaniu bazy produkcyjnej,
- viii. Przeprowadzeniu remontów obiektów produkcyjnych w złym stanie technicznym lub ich wymianie na obiekty nowe (dostosowane do nowych technologii produkcyjnych), z jednoczesną rozbiórką obiektów nie nadających się do dalszego wykorzystania lub nieopłacalnych pod względem ekonomicznym do remontu,
- ix. Tworzeniu bazy przetwórczej zarówno na obszarze wiejskim jak i na terenie miasta,
- x. Tworzeniu rynków hurtowych, systemu powiązań producenckich z lokalnym przemysłem rolnospożywczym,
- xi. Rozwoju usług dla rolnictwa.

W generalnych zasadach polityki przestrzennej uwzględniać należy:

- i. Ochronę kompleksów rolnych klas I-III przed przeznaczeniem na cele nierolne;
- ii. Ograniczenie dostępności gruntów rolnych klasy I-IV przed przeznaczeniem na cele nierolne;
- iii. Stosowanie zabiegów agrotechnicznych minimalizujących negatywne oddziaływanie na rolniczą przestrzeń produkcyjną (odkwaszanie, zabiegi przeciwozyjne);
- iv. Stosowanie technologii uprawowych i agrotechnicznych nie naruszających równowagi przyrodniczej;

Polityka przestrzenna na obszarach wymagających ochrony potencjału produkcyjnego przestrzeni rolniczej obejmować powinna działania ograniczające procesy pogarszające walory produkcyjne przestrzeni rolniczej, w tym:

- i. Stosowanie zabiegów agrotechnicznych i technologii uprawowych ograniczających negatywne przekształcenia przestrzeni rolniczej wskutek erozji mechanicznej i chemicznej gleb (ok. 1 400 ha gleb wymaga zabezpieczeń przeciwozyjnych – ponad 50 % (770 ha) gruntów narażonych jest na erozję w stopniu silnym i bardzo silnym),
- ii. Ochrona terenów szczególnie narażonych na denudację naturogeniczną i uprawową,
- iii. Ograniczenie chemizacji w rolnictwie, podnoszenie produktywności gleb metodami biologicznymi, przy dostosowaniu nawożenia organicznego i chemicznego do możliwości sorpcyjnych kompleksów glebowych,
- iv. Rozwój rolnictwa zintegrowanego, upowszechnianie - rolnictwa ekologicznego (szansa rozwojowa małych gospodarstw rolnych),
- v. Prowadzenie zabiegów zmierzających do odkwaszania gleb.

W procesie restrukturyzacji obszarów wiejskich uwzględnić należy:

- i. Zwiększanie powierzchniowe gospodarstw wiejskich,
- ii. Rozwój rzemiosła na bazie istniejących zagród i nieczynnych ośrodków produkcyjnych rolnictwa (m.in. po b. PGR),
- iii. Rozwój agroturystyki, w ramach której stworzenie warunków dla prowadzenia turystyki kwalifikowanej.

8.2. Leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy zajmujące ok. 54% terenu gminy Czarne wchodzi w skład kompleksu leśnego Borów Tucholskich Zachodnich i praktycznie otaczają rolnicze centrum gminy. Przebiegają głównie w obniżeniach dolinnych rzek Gwdy, Szczyry i Chrząstkowej tworząc zwarte rozległe kompleksy. W takiej postaci lasy występują na terenie obrębów Bińcze, Biernatka, Czarne, Łoża, Krzemieniewo, Nadziejewo i Sokole. Na terenie obrębów Raciniewo i Biernatka występują także lasy mniej zwarte i w postaci drobnych enklaw leśnych. Na pozostałym obszarze gminy, w części rolniczej występują niewielkie kępy drzewostanów. Lasy zaliczane administracyjnie do terenu gminy Czarne i będące własnością Skarbu Państwa znajdują się pod jurysdykcją Nadleśnictwa Człuchów i Nadleśnictwa Czarne Człuchowskie..

W obszarze zagospodarowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej należy:

- i. Ograniczyć do niezbędnego minimum przeznaczenie gruntów leśnych na cele nieleśne;
- ii. Dążyć do uzupełnienia istniejących i zalesiania obszarów nieużytkowanych a także w miarę możliwości przeznaczać pod zalesienie tereny rolne zlokalizowane na glebach o wysokich klasach bonitacyjnych (V i więcej);
- iii. Priorytetowo zalesienia traktowane winny być w obrębie istniejących i projektowanych obszarów chronionego krajobrazu. Powyższe zgodne jest również z zasadami użytkowania terenów położonych na obszarze chronionego krajobrazu;
- iv. Gospodarka leśna odbywać się powinna według zasad ustalonych w planach urządzenia lasu.

Za główny kierunek kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej studium przyjmuje ochronę wszystkich obszarów leśnych oraz zwiększenie lesistości gminy. Wyznacza się podstawowe zasady kształtowania gospodarki leśnej:

1) Wprowadzanie zalesień na gruntach rolnych o niskiej klasie przydatności.

- i. Poza terenami oznaczonymi na rysunku studium, dopuszcza się zalesienie terenów rolnych pozostających w zarządzie właściwego terenowo nadleśnictwa pod warunkiem spełnienia przepisów szczegółowych.

- ii. Zalesienia, poza funkcją gospodarczą, będą spełniać rolę lokalnych korytarzy ekologicznych łączących ekosystemy wodne, rolne i leśne.
- iii. Nie należy zalesiać naturalnych nieużytków rolnych będących miejscem żerowania zwierząt szczególnie chronionych.

2) **Maksymalne ograniczenie przeznaczania terenów leśnych na cele nieleśne.**

- i. Studium nie wprowadza na obszarach leśnej przestrzeni produkcyjnej innej funkcji poza istniejącą, czyli leśną.
- ii. W przypadku planowanego rozwoju miasta Czarne niezbędne będzie odlesienie terenów pod inwestycje publiczne – tj. np. budowa obwodnicy miejskiej, rozbudowa istniejącej oczyszczalni ścieków i terenów sportu i rekreacji itp.
- iii. Przeznaczenie na cele nieleśne gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa wymaga uzyskania zgody Ministra Ochrony Środowiska, a pozostałych gruntów leśnych wymaga uzyskania zgody Marszałka Województwa wyrażonej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

3) **Nową zabudowę** na terenach inwestycyjnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie terenów leśnych, należy sytuować w odległości min. 12,0 m od granicy lasu.

4) **Przebieg tras rowerowych i szlaków konnych** przez tereny leśne należy uzgodnić z właściwym terenowo nadleśnictwem.

9. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

9.1. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi

Na terenie miasta i gminy Czarne nie występują obszary zalewowe stwarzające zagrożenie powodziowe, w rozumieniu ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne [Dz.U. 2021.624]. Mapy ryzyka i zagrożenia powodziowego sporządzono jedynie dla rzeki Gwdy (brak danych dla pozostałych cieków, w tym: Czernicy, Mokrzyńcy i Szczyry. Pomimo tego, iż przez jej obszar przepływają rzeki Gwda, Czernica, Szczyra i Chrzastawa, ich naturalne ukształtowanie, charakter hydrologiczny, osnowa w postaci gęstych lasów i użytków zielonych oraz projektowane zagospodarowanie, które nie narusza tych uwarunkowań, nie stwarza zagrożenia powodziowego.

9.2. Obszary narażone na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych

Na terenie miasta i gminy Czarne nie występują zarejestrowane tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 czerwca 2007r. w sprawie informacji dotyczących ruchów masowych ziemi [Dz.U. 2007, nr 121 poz 840] oraz wg Według Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej SOPO Państwowego Instytutu Geologicznego.

Potencjalnie najbardziej zagrożone ruchami masowymi są pagóry moreny czołowej, które dominują w północno-wschodniej części gminy oraz strefa krawędziowa wysoczyzn morenowych, których spadki są jednak znacznie mniejsze niż 15%. Potencjalne tereny, na których mogą być zaobserwowane ruchy masowe ze względu na budowę geologiczną oraz nachylenie terenu, występują głównie w obszarze trójkąta wyznaczonego przez miejscowości Biernatka, Łoża, Raciniewo, Przygórze (obręb Raciniewo), które położone są na wysoczyźnie morenowej czołowej oraz w obrębie krawędzi wysoczyzny morenowej nachylonej w kierunku pradolin rzeki Gwdy i Szczyry.

Na terenie miasta i gminy Czarne większość miejscowości położona jest w sąsiedztwie progów ekofizjograficznych, które definiuje się jako nagłe zmiany wysokości terenu. Lokalizowanie zabudowy poza progami ekofizjograficznymi jest niekorzystne ze względu na konieczność pokonywania znacznych nachyleń terenu. Progi wyznacza się zazwyczaj na krawędziach rynien polodowcowych i dolin rzecznych. Schemat występowania progów ekofizjograficznych na obszarze Gminy przedstawiono na rysunku w rozdziale 2.1.2.

10. OBIEKTY LUB OSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

Zasady wyznaczania filarów ochronnych złóż i dotyczące ich regulacje prawne zawiera Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze [Dz.U. 2020.1064]. Na terenie miasta i gminy występują udokumentowane złoża kopalin, obszary i tereny górnicze oraz wyrobiska, jednakowoż:

- i. Na terenie Gminy nie występują złoża, które w ramach ustanawiających je decyzji mają wyznaczony filar ochronny złoża.
- ii. W dalszym ciągu obszar rolny można użytkować ornie.

11. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady [Dz.U. 2015.2120] wokół obiektu Pomnika Zagłady ustanawia się strefę ochronną o szerokości nie większej niż 100 m od granic Pomnika Zagłady. Gmina ma obowiązek sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Pomnika Zagłady i jego strefy ochronnej.

Na terenie miasta i gminy Czarne nie występują obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne, wyznaczone na podstawie ustawy o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady [Dz.U. 2015.2120].

12. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEN, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Najbardziej problemową częścią miasta jest obszar ścisłego centrum, a właściwie jego część odpowiadająca granicom średniowiecznego miasta lokacyjnego. Teren ten wykazuje dość duże zniszczenia i brak bieżących działań renowacyjnych, co paradoksalnie spowodowało zachowanie wiele cennych elementów kulturowych, w tym najważniejszy z nich tj. zachowany układ urbanistyczny średniowiecznego miasta z rynkiem i zabudową lub jej relikdami, opartą na osnowie wąskich długich działek z pierzeją frontową i oficynami na zapleczu. W wielu przypadkach nie zachowała się zabudowa gospodarcza, lecz zachowały się historyczne podziały parcelacyjne niezabudowane, co oznacza unikalną w skali kraju możliwość przywrócenia i rekonstrukcji układu urbanistycznego średniowiecznego miasta. W bezpośrednim otoczeniu średniowiecznego miasta rozwinęła się zabudowa nowożytna z wieloma reprezentacyjnymi kamienicami zlokalizowanymi wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych miasta oraz w sąsiedztwie centrum miasta wyznaczonego m.in. przez dworzec PKP oraz założony park miejski. Zarówno na terenie miasta lokacyjnego jak również w obszarze miasta nowożytnego, powstało szereg budynków - blokowiskowych dysharmonizujących przestrzeń, szczególnie dotyczy to tych budynków, które zlokalizowano w oderwaniu od historycznych podziałów i tradycji zabudowy pierzejowej (np. lokalizowanie zabudowy ukośnie do osi ulic). Na pozostałych obszarach miasta istniejące dzielnice w wyniku nieskoordynowanej urbanizacji straciły swój jednorodny charakter przestrzenny, tylko miejscami zachowały się enklawy spójnej zabudowy. Uporządkowania pod względem zapewnienia dostępu komunikacyjnego w postaci dojazdu publicznego wymaga teren przyległy do Zakładu Karnego. W jego otoczeniu występuje wiele umownych dróg użytkowanych przez mieszkańców, niestanowiących właściwego rozwiązania komunikacyjnego.

Na terenie gminy Czarne można wyróżnić wsie o wyjątkowo zdegradowanym krajobrazie kulturowym i przyrodniczym. Osady te charakteryzują się chaotyczną zabudową, zdegradowanym układem ruralistycznym oraz formą architektoniczną. Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest chaotyczna urbanizacja realizowana w oparciu o wydane decyzje o warunkach zabudowy na tych obszarach, jak również występowanie skoncentrowanych ośrodków produkcyjno-usługowych, które w swoim rozwoju nie „dbają” o przestrzeń. Rozwojowi tych miejscowi sprzyja również dogodna lokalizacja przy drodze wojewódzkiej biegnącej do miasta Czarne, lecz niekontrolowana zabudowa niszczy pierwotne założenia ruralistyczne.

Do obszarów najbardziej problemowych można zaliczyć 5 wsi, tj. Biernatka, Bińcze, Domisław Dolny, Wyczechy oraz wszystkie 4 większe przysiółki znajdujące się na terenie gminy wiejskiej Czarne, tj. Kijno, Malinowo, Wronkovo i Domisław Dolny.

- **Biernatka** – to mała wioska o przewadze rozproszonej zabudowy zagrodowej z reliktnymi założeniami podworskimi i zabytkowym parku z 2 połowy XIX w. Zarówno z zabytkowej zabudowy jak i parku zachowały się tylko nieliczne pozostałości, które niestety ulegają ciągłej degradacji w wyniku zaistniałych wtórnych podziałów, braku jednego właściciela oraz prowadzenia remontów sprzecznych z zasadami konserwatorskimi, a także w wyniku świadomego niszczenia starodrzewu.
- **Bińcze** – wieś powstała wokół założenia folwarcznego (późniejszy PGR). Relikty dworu z początku XX w. nie zachowały się. Zabudowa folwarku po licznych przebudowach utraciła szereg walorów kulturowych (oprócz budynku gorzelni i magazynu zbożowego). Na terenie obrębu znajduje się też dawny cmentarz (z pocz. XX w.), opuszczony i zdewastowany - zachował się tylko zarys jego kształtu. Układ zespołu ruralistycznego uzupełniają poPGRowskie, substandardowe zabudowania gospodarcze, a zachowanej w dość przekształconej formie zabudowie mieszkaniowej towarzyszą PRLowskie „klocki”.
- **Wyczechy** - wieś nie posiada wyraźnego historycznego układu ruralistycznego zabudowy. Zachowane budynki wykazujące cechy historyczne przemieszane są z zabudową współczesną, w tym poPGRowską, w formie blokowskiej. W południowozachodniej części wsi zachował się pałac z parkiem i nielicznymi zabudowaniami gospodarczymi będący niegdyś częścią założenia folwarcznego. Niestety pałac ulega ciągłej degradacji. Park jest zdewastowany i zaniedbany mimo że od 1996r. podlega ochronie konserwatorskiej ustanowionej wpisem do Rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Pozostały teren podworski poddawany jest degradującej go parcelacji i zabudowie w formie współczesnych budynków jednorodzinnych. Można stwierdzić, że bezpośrednie otoczenie zabytkowego założenia podworskiego zostało bezpowrotnie zniszczone.
- **Kijno** – w przysiółku zlokalizowany jest zespół zabudowań poPGRowskich, który powstał na terenie dawnego folwarku. Niestety do naszych czasów z dawnego założenia dworskiego nie zachowało się nic, oprócz reliktnego parku. Cały teren jest bardzo zdewastowany i nieuporządkowany. Stanowi to przykład chaosu przestrzennego dodatkowo potęgowanego parcelacją prowadzoną na przełomie lat 80-tych i 90-tych, w okresie zmiany ustrojowej.
- **Malinowo** - stanowi przykład przepięknego założenia podworskiego, które w okresie po 1990r. stopniowo ulegało degradacji. Nie zachował się układ przestrzenny folwarku, jedynie ruiny pałacu, a ślady fundamentów po zabudowie towarzyszącej są ciągle widoczne. Założenie położone jest daleko od uczęszczanych szlaków komunikacyjnych i w związku z tym prawdopodobnie nie ma szans na ratunek przy obecnej polityce z zakresu ochrony zabytków.
- **Wronkowo** – to historycznie ukształtowane ok. 1840r. niewielkie założenie folwarczne. Znacznie rozbudowano je, szczególnie o zabudowę gospodarczą po przejęciu terenu przez PGR. Uległ on likwidacji w 1994r., a obecnie całość zabudowań produkcyjno-gospodarczych jest własnością firmy EUROFARM. Do dnia dzisiejszego należący do pierwotnego folwarku dwór nie zachował się, park jedynie w postaci reliktnych, a zabudowa gospodarcza w postaci szczątkowej.

- **Domisław Dolny** – to dawny zespół dworsko-folwarczny z zachowanym pałacem, relikdami parku, zabudowaniami folwarcznymi i z cmentarzem rodzinnym właścicieli majątku. Niestety historyczny układ urbanistyczny założenia folwarcznego został przekształcony i obudowany współczesną zabudową.

Zniszczony krajobraz jest następstwem wydawanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, które wprowadziły chaos, przypadkową i niespójną zabudowę, doprowadzając do obniżenia walorów kulturowo-przestrzennych terenu wiejskiego. Kolejną formą degradacji są relikty założeń dworsko-parkowych i obszary poPGR-owskie. Zasady **rehabilitacji** współczesnego krajobrazu wiejskiego zdegradowanego w/w działaniami przestrzennymi, powinny zostać wprowadzone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i obejmować również ruralistyczne układy i obiekty zabytkowe.

- i. Jedną z zasad przywrócenia ładu przestrzennego jest realizacja nowej zabudowy w harmonii z zabudową zabytkową.
- ii. Kolejną formą działań przywracających ład przestrzenny jest rehabilitacja obiektów zabytkowych, w tym głównie założeń dworsko-parkowych oraz ochrona innych obiektów o zachowanych wartościach kulturowych.
- iii. Obiekty o walorach kulturowych, w zależności od potrzeb, winny być poddane zabiegom konserwacji lub restauracji. Konserwacja to wszelkie działania bieżące i profilaktyczne mające na celu ochronę i zachowanie zabytków, w celu zachowania ich dla przyszłych pokoleń.
- iv. Restauracja dotyczy wszelkich działań interdyscyplinarnych zmierzających do przywrócenia zabytkowi jego utraconych walorów estetyczno-technicznych (łącznie z odtworzeniem) z jednoczesnym przystosowaniem do współczesnych standardów użytkowych. Naczelną zasadą robót restauratorskich powinno być maksymalne zachowanie wszystkich walorów zabytkowych przy minimalnym wprowadzaniu zmian.
- v. Konserwacja i restauracja założeń dworsko-parkowych czy byłych PGR-ów dotyczy w/w działań w skali całych układów przestrzennych.

Na terenie miasta i gminy Czarne znajduje się 1 czynne miejsce wydobywania złoża kruszywa naturalnego w Nadziejewie. Po zakończeniu eksploatacji teren ten należy poddać **rekultywacji**. Taki obowiązek nakłada na przedsiębiorcę ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze [Dz.U. 2020.1064]. Do szczegółowych działań w zakresie rekultywacji gruntów stosuje się natomiast przepisy ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych [Dz.U. 2017.1161].

Pozostałe tereny powyrobowiskowe poddane zostały wcześniej rekultywacji lub ich rekultywacja nastąpiła samoczynnie, naturalnie:

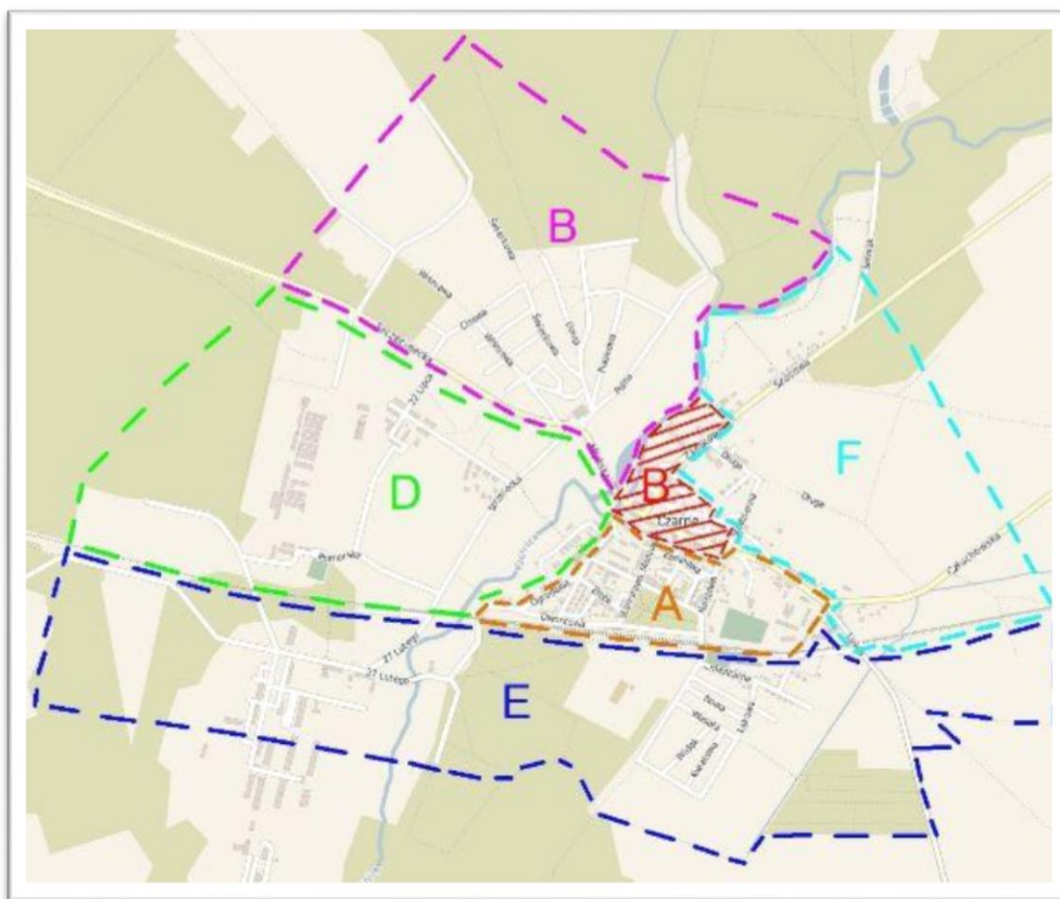
- teren po wydobyciu złoża kopalin ceglarskich „Czarne” uległ samoczynnej rekultywacji – ponieważ złożo posiadało duże nawodnienie istniejące wyrobiska samoistnie napełniły się wodą,
- teren po wydobyciu złoża piasków budowlanych „Krzemieniewo” po zaniechaniu jego eksploatacji, został wyrównany,
- teren po wydobyciu ropy naftowej zrehabilitowano na cele leśne,
- teren po wydobyciu piasków ze żwirem „Biernatka” w części jest porośnięty lasem a jedno wyrobisko wypełnione jest wodą.

Obszary **zdegradowane** wymagające **rewitalizacji** (w ujęciu zaprezentowanym w Lokalnym Programie Rewitalizacji gminy Czarne 2016-2023) zostały wskazane w rozdziale 13.

13. OBSZARY ZDEGRADOWANE

Gmina Czarne nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji opracowanego w oparciu o Ustawę z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz.U. 2021.485]. Ze względu na aktualność Lokalnego Programu Rewitalizacji uchwalonego na okres 2016-2023, obszary zdegradowane i wytyczne dotyczące postępowania z obszarami zdegradowanymi zostały przedstawione w ujęciu zaprezentowanym w LPR.

Przeprowadzona diagnoza zjawisk kryzysowych¹²⁹ występujących na obszarze gminy Czarne, wskazała za **obszar zdegradowany** przestrzeń strefy B w mieście Czarne. Na wskazanej powyżej strefie mieszka łącznie 1 417 osób, co stanowi 15,55 % mieszkańców gminy Czarne. Strefa ta obejmuje łącznie 14,08 ha tj. 0,06 % powierzchni gminy Czarne. Ulice wchodzące w skład obszaru zdegradowanego w gminie Czarne: Ciasna, Cicha, Kościelna, Kościuszki, Mickiewicza, Plac Wolności, Podmurna, Poprzeczna, Przemysłowa, Zamkowa.

Rysunek 45. Obszar wyznaczony do rewitalizacji w gminie Czarne.¹³⁰

¹²⁹ Lokalny Plan Rewitalizacji gminy Czarne 2016-2023.

¹³⁰ Lokalny Plan Rewitalizacji gminy Czarne 2016-2023.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji położony jest w centralnej części miasta Czarne. Obszar centrum miasta obejmuje swoim zasięgiem najstarszą część miasta, w tym Plac Wolności, kościół, restauracje, sklepy małe i większe (supermarket) oraz zabudowa wielorodzinna - kamienice (z przewagą starej zabudowy) oraz blokowa (z przewagą nowej zabudowy). Obszar ten jest w bliskości z rzeką Czernicą oraz posiada zabytkowy pałac. Strefa ta stanowi centrum miasta Czarne a zatem jest miejscem kumulacji imprez kulturowych oraz edukacyjnych. Obszar boryka się z wieloma problemami społecznymi oraz infrastrukturalnymi. Niezaprzeczalnym atutem tej części miasta jest lokalizacja podmiotów edukacyjnych, gospodarczych, służących mieszkańcom (m. in. Biblioteka, Kościół, Dom Pomocy Społecznej, Zakłady Opieki Zdrowotnej). Ponadto w tej przestrzeni zlokalizowane są liczne podmioty gospodarcze, związane z handlem i usługami na rzecz mieszkańców. Przestrzeń zamieszкана w centrum miasta sąsiaduje z terenem rekreacyjnym w postaci terenu nad rzeką Czernicą. Duży poziom małej przedsiębiorczości na tym terenie stwarza możliwości zatrudnienia mieszkańców obszaru, dlatego też obszar ma szczególne znaczenie w kontekście walki z bezrobociem i ubóstwem. Na obszarze istnieje duża przestrzeń przeznaczona na działania społeczne i socjalne

Miasto Czarne szczególnie centrum – charakteryzuje się znacznym stopniem degradacji przestrzeni, jej niską jakością, nieuporządkowaniem struktury przestrzennej, niską estetyką wielu miejsc, zarówno publicznych, ale przede wszystkim prywatnych posesji, podwórek, miejsc parkingowych, otoczenia obiektów mieszkalnych oraz samych obiektów mieszkalnych.

Analiza obszaru rewitalizacji w zakresie aktywności społecznej, pokazał istotny brak integracji między mieszkańcami wspólnot, brak poczucia odpowiedzialności za estetykę i porządek w miejscu swojego zamieszkania, a także wiele sytuacji konfliktowych i brak woli współpracy i porozumienia dla dobra wspólnego. Taki stan rzeczy powoduje, iż wiele wielorodzinnych obiektów mieszkalnych jest zaniedbanych, ponieważ mieszkańcy nie potrafią podjąć wspólnych działań remontowych na rzecz swoich domostw lub zdarzają się pojedyncze jednostki blokujące pozostałych mieszkańców.

Skalę degradacji przestrzeni miasta obrazują m. in. wyniki wizji lokalnej oceniającej stan podwórek i przestrzeni przy obiektach mieszkalnych. Ich wyraźna koncentracja widoczna jest w przestrzeni obszaru rewitalizacji, a w szczególności w przestrzeni około rynkowej. Niska estetyka przestrzeni miasta związana jest z wieloletnim brakiem działań modernizacyjnych i remontowych, niskim poziomem zamożności mieszkańców miasta (dane dot. ubóstwa) oraz niskim poziomem kapitału społecznego.

Opisane wyżej zjawiska wpływają na negatywny obraz przestrzeni miasta, w szczególności jego centrum. Wśród problemów przestrzenno-funkcjonalnych, które potwierdziły wyniki wywiadów jakościowych, zwrócono uwagę przede wszystkim na:

- niedostateczną liczbę miejsc parkingowych w centrum miasta co powoduje nieustanny chaos, konflikty między mieszkańcami obszaru, wspólnotami zamieszkującymi obszar, podmiotami gospodarczymi funkcjonującymi w lokalach użytkowych w centrum miasta,
- źle zorganizowany ruch kołowy w ścisłym centrum powodujący, iż mieszkańcy obszaru nie mogą dojechać do swoich domostw i podwórek;
- zdegradowaną lub niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną (chodniki, deptaki), co potwierdzają także badania ilościowe z mieszkańcami,
- zniszczone/zaniedbane obiekty użyteczności publicznej i wielorodzinne obiekty mieszkalne, co potwierdziła również wizja lokalna oraz poniższa dokumentacja fotograficzna,
- brak podstawowej infrastruktury dla mieszkańców: pojemniki na segregację odpadów, wiaty na odpady, mała architektura: ławki, klomby, skwerki, place zabaw,
- niedostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- wymagające modernizacji oraz rozbudowy obiekty infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej, co koresponduje z niską aktywnością społeczną oraz rosnącymi potrzebami starzejącego się społeczeństwa.

Przestrzeń centrum miasta charakteryzuje ponadto zły stan techniczny znacznej liczby obiektów mieszkalnych, jak też niezadowalający stan części dróg i chodników. Wiele obiektów mieszkalnych wymaga podjęcia pilnych remontów i modernizacji, co potwierdziła analiza liczby obiektów komunalnych wymagających remontów zlokalizowanych w strefie B.

Istotny wysiłek, związany z rewitalizacją przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną przestrzeni miasta Czarne spoczywać powinno na właścicielach posesji i obiektów mieszkalnych, w tym m.in. na wspólnotach mieszkaniowych. Kluczowe dla efektywności tego procesu będzie włączenie jak największej liczby wspólnot do działań remontowych, modernizacyjnych.

Gmina powinna realizować komplementarne działania, związane z poprawą stanu technicznego dróg i chodników oraz poprawą stanu technicznego obiektów będących w jej zarządzie. Uzupełnieniem będą przedsięwzięcia wspierające estetyzację miasta, np. poprzez kształtowanie zieleni miejskiej, przebudowę Placu Wolności, stworzenie miejsc rekreacji.

Na koniec roku 2019¹³¹, spośród wszystkich 21 zaplanowanych zadań (13 zadań podstawowych i 8 przedsięwzięć uzupełniających), 11 zostało zrealizowane w pełni, a 5 było w trakcie realizacji. W przypadku pozostałych 5 projektów istniało zagrożenie realizacji, ze względu na możliwy brak funduszy.

¹³¹ Raport ze stanu realizacji Lokalnego Planu Rewitalizacji Gminy Czarne, Czarne 2019

14. TERNY ZAMKNIĘTE I ICH STREFY OCHRONNE

Na obszarze miasta i gminy Czarne występują dwa obszary zamknięte: obszar **Jednostki Wojskowej** oraz **teren kolejowy**. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa opiera się o dwie zasady:

- i. Zasada bezkolizyjnego funkcjonowania terenów zamkniętych przez uwzględnianie w zagospodarowaniu przestrzennym stref ochronnych i ograniczeń wokół tych terenów, zgodnie z decyzjami właściwych organów
- ii. Zasada bezwzględnego zachowania i ochrony terenów i obiektów służących potrzebom obronności i bezpieczeństwa państwa na które składają się w szczególności - pozostałe tereny zamknięte oraz elementy infrastruktury transportowej.

Jednostka Wojskowa - na obszarze miasta Czarne oraz obrębu geodezyjnego Sierpowo zlokalizowana jest jednostka wojskowa wraz z zapleczem terenowym w formie np. poligonu, strzelnicy itp. Teren wojskowy zlokalizowany jest w zachodniej części gminy, wśród terenów leśnych. Przedmiotowy teren zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej Nr 0-11/MON w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej – **stanowi teren zamknięty**, którego granice wskazane są na rysunku studium. Dla terenów wojskowych usytuowanych w rejonie miasta i gminy Czarne nie ma ustanowionej strefy ochronnej. Tereny te użytkowane są przez wojsko na cele obronności i bezpieczeństwa państwa. Zgodnie z art. 13 ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022. 503], planu miejscowego nie sporządza się dla terenów zamkniętych.

Kolej - na terenie miasta i gminy Czarne terenem zamkniętym w myśl przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym [Dz.U. 2022.503] jest obszar kolejowy. W odniesieniu do terenu kolejowego studium nie wyznacza indywidualnej strefy ochronnej, jednak zagospodarowanie gruntów zlokalizowanych bezpośrednio przy terenach należących do PKP powinno być zgodne z przepisami m.in. ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym [Dz.U. 2020. 1043] oraz z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zastłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych i innych przepisów dotyczących kolei.

Tabela 130. Dotychczasowa i proponowana funkcja działek „kolejowych” na terenie gminy i miasta Czarne.

Gmina	Obręb	Numer działki	Powierzchnia (ha)	Aktualne przeznaczenie w Studium (2013)	Proponowana funkcja do Studium
Czarne m.	Czarne 49	222	0,1400	KK	KD - droga
Czarne m.	Czarne 49	298	5,5200	KK	b.z.

IV. Kierunki zagospodarowania przestrzennego

Czarne m.	Czarne 49	299	1,5200	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 49	419	0,7600	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 49	221	0,2500	KK	KD - droga
Czarne m.	Czarne 49	420	1,7200	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 63	100/3	7,1410	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 63	10/2	0,0941	KK	MN- mieszkaniowa jednorodzinna
Czarne m.	Czarne 63	10/1	0,0923	U	US- usługi sportu i rekreacji
Czarne m.	Czarne 63	1	0,8582	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 63	29	0,1608	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 63	100/2	0,0572	KK	MN - mieszkaniowa jednorodzinna
Czarne m.	Czarne 63	10/3	1,6929	KK	b.z.
Czarne m.	Czarne 63	27/2	1,0755	KK	b.z.
Czarne	Biernatka	466	10,6900	KK	b.z.
Czarne	Bińcze	331/6	0,1196	R	b.z.
Czarne	Bińcze	364	1,9600	KK	b.z.
Czarne	Bińcze	331/9	9,9215	KK	b.z.
Czarne	Domisław	307/1	0,1600	R	b.z.
Czarne	Domisław	307/5	9,0192	KK	b.z.
Czarne	Domisław	307/3	0,4413	KK	MN - mieszkaniowa jednorodzinna
Czarne	Nadziejewo	251/1	11,7200	KK	b.z.
Czarne	Raciniewo	98	9,3100	KK	b.z.

Określa się zasady zagospodarowania na terenach stref ograniczonego użytkowania terenów kolejowych:

- Określa się strefę ograniczonego użytkowania wzdłuż terenów kolejowych w odległości min. 10 m od granicy terenu kolejowego, przy czym odległość ta od osi skrajnego toru nie może być mniejsza niż 20m. Zagospodarowanie gruntów w sąsiedztwie terenów kolejowych może być ograniczone, co regulują przepisy odrębne¹³².
- Należy dążyć do ograniczenia uciążliwości akustycznej i aerosanitarnej komunikacji kolejowej przez zastosowanie technicznych ekranów akustycznych lub wprowadzenie w miarę istnienia rezerw terenowych, pasów wielowarstwowej zieleni izolacyjnej.
- Przeprowadzić w miarę możliwości modernizację sieci kolejowej w celu podniesienia osiągalnych przez pociągi prędkości.
- Zabrania się lokalizowania obiektów budowlanych i budowli w strefach ograniczonego użytkowania.
- Nowolokalizowane budynki mieszkalne, szpitale, domy opieki, obiekty rekreacyjno-sportowe, budynki związane z pobytem dzieci i młodzieży powinny być sytuowane poza zasięgiem uciążliwości linii kolejowej.

¹³² Ustawa z dnia 28 marca 2003r. o transporcie kolejowym [Dz.U. 2020. 1043] oraz przepisy szczegółowe

15. POZOSTAŁE OBSZARY

15.1. Obszary problemowe

Najbardziej problemową częścią miasta jest obszar ścisłego centrum, a właściwie jego część odpowiadająca granicom średniowiecznego miasta lokacyjnego. Teren ten wykazuje dość duże zniszczenia i brak bieżących działań renowacyjnych. Na pozostałych obszarach miasta istniejące dzielnice w wyniku nieskoordynowanej urbanizacji straciły swój jednorodny charakter przestrzennych, tylko miejscami zachowały się enklawy spójnej zabudowy. Uporządkowania pod względem zapewnienia dostępu komunikacyjnego w postaci dojazdu publicznego wymaga teren przyległy do Zakładu Karnego. W jego otoczeniu występuje wiele umownych dróg użytkowanych przez mieszkańców, niestanowiących właściwego rozwiązania komunikacyjnego. Na terenie gminy Czarne można wyróżnić wsie o wyjątkowo zdegradowanym krajobrazie kulturowym i przyrodniczym.

Działania związane z rehabilitacją, rewitalizacją przestrzeni zostały opisane w Rozdziałach 12 i 13.

15.2. Nieczynne cmentarze

Znaczna większość cmentarzy na terenie miasta i gminy Czarne jest nieczynna i znajduje się w złym stanie, ze zdewastowanymi nagrobkami zachowanymi w niewielkiej ilości i częściowo wyciętym starodrzewem. Niemal wszystkim brakuje bieżącej opieki, co powoduje że cmentarze w mieście są przekształcane lub zabudowywane, a te na terenie gminy wiejskiej zarastają i często gubią się w lasach. Rekomenduje się:

- i. Poddanie renowacji całych założeń cmentarnych;
- ii. Objęcie ich ochroną lub przekształcić w parki.

Takie działania, razem z włączeniem cmentarzy do tras turystyki kwalifikowanej, pozwoliłoby na ich wyeksponowanie i zachowanie

Działania związane z ochroną zabytkowych cmentarzy zostały opisane w Rozdziale 4.4.

15.3. Założenia dworsko-parkowe

Obszarami wymagającymi uwagi są również założenia dworsko-parkowe, które w wyniku przekształceń własnościowych zostały rozparcelowane, pozostawione przez lata bez użytkownika, właściwego nadzoru konserwatorskiego. Obiekty te:

- i. Wymagają dzisiaj pilnej renowacji, restauracji, wszelkich działań rehabilitacyjnych.

- ii. Działania inwestycyjne oraz organizacyjne na tych terenach nie mogą powodować obniżenia walorów kulturowych i przyrodniczych i kulturowych obszarów.

Działania związane z ochroną i rewitalizacją założeń dworsko-pałacowych zostały opisane w Rozdziale 4.4.

15.4. Byłe Państwowe Gospodarstwa Rolne

Obszary po byłych PGR-ach są obszarami problemowymi pod względem gospodarczym. Na obszarach tych:

- i. Istniejącą zabudowę należy poddać zabiegom rehabilitacji;
- ii. Obszary ten powinny być objęte specjalnymi programami aktywizacyjnymi obejmującymi lokalną społeczność, która jest użytkownikiem tej przestrzeni;
- iii. Pożądane byłoby, aby gmina przeznaczała je pod inwestycje celu publicznego lub pozyskała inwestorów, którzy zachcieliby zaktywizować te tereny poprzez podjęcie działalności komercyjnej niepublicznej (parki technologiczne, instytuty itp.).